

บทที่ 2

อิทธิพลวรรณคดีอินเดีย

อินเดียเป็นแหล่งป่าเกิดและอิทธิพลที่ใหญ่และสำคัญที่สุดของวรรณคดีไทย อิทธิพลจากอินเดียมีมาแต่โบราณกาล เป็นอิทธิพลทางลัทธิ์ รับจากชาว มลายู ขอม มองุ ลังกา อีกทอดหนึ่ง และอิทธิพลทางตรงที่มาจากพ่อค้า สมณลงกรณ์ พราหมณ์ ที่เข้ามาค้าขายและเผยแพร่ศาสนา อิทธิพลของอินเดียมีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทยโดยตรงที่อ ถ่ายทอดเนื่องเรื่องมาเป็นวรรณคดีในภาษาไทยหลายเรื่อง และยังมีอิทธิพลโดยล้อมคือมีอิทธิพลในด้านรูปแบบ เช่นรูปการแห่งร้อยกรองประเพกษา โคลง ฉันท์ ก้าพย์ คำรา ฉันท์มาราพฤศติ และวรรณพุกษ์ เป็นต้นกำเนิดของฉันท์ประนาท่าง ๆ และคำรา ก้าพย์ สารวิศาสินี เป็นต้นกำเนิดของก้าพย์และโคลงบางชนิด เราเรียนเข้ามาแล้วตัดแปลงแก้ไข ฉันท์ลักษณ์และข้อนั้นต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับคนไทยมากขึ้น เช่นการเพิ่มสัมผัส นอกจากนี้ยังรับเอาติดปละการละคร หั้งท่าพ่อนรำ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี หั้งพิน แครสังข์ ปีโภค ระฆัง กังหันลม บันเจ้าว์ ฯลฯ ตลอดจนนำไปในการแต่งต่องະครາມจากอินเดียด้วย

ทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณคดีและประเพกษาเป็นอีกประการหนึ่งที่รับเอามาจากอินเดีย อย่างเช่น ทฤษฎีการละครที่ถือเอาความบันทึกเป็นสำคัญ ทฤษฎีวรรณคดีที่ว่าด้วยเรื่อง “รส” ในวรรณคดีของอินเดียมี 10 ประการคือ คตุณธรรม หาดยรส กรุณารส รุหารส วิรารส ภยานกรส พิภุคสรารส อัพภูตรส ศานติรส และวاقتลัลยรส (รสแห่งความรัก ความชั่นชั้น รื่นเริง ความกรุณา ความเกรียง โกรธ ความกล้า ความกลัว ความนัยยะเบียง ความแปลงใจ ความสงบนิ่ง และความรักฉันพ่อเมือง) ของไทยเราตัดแปลงเหลือแค่ 4 รส เศวราชนี นารีปราโมทย์ หิรุชรากัง ลังกาปั้นคพิสัย (บทชุมโถม เกี้ยวพา โกรธ และครัวครัวญู)

นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อขนบนิยมในการแต่งวรรณคดีไทยหลายประการ เช่น บท “ไห้วัค” ซึ่งมักกล่าวถึงเทพเจ้าครรภูรค์ไปด้วย บทชุมโถม นาเรียบเรียง กวีโวหาร ฯลฯ หั้งบังมืออิทธิพลต่อแนวความคิดที่ใช้ในวรรณคดี เช่นนั้นเรื่องอุคมทินิยม เน้นความสมบูรณ์แบบในด้านความงามและความประพฤติ กล่าวถึงนรุก สวยงาม ยักษ์ เทวตา หั้งบังสะห้อนค่านิยมในเรื่องอุคมคดีอย่างเช่นเชื่อว่าความดียอมชนะความชั่ว ธรรมะยอมชนะธรรม เป็นต้น

ผู้นอกรัฐในด้านวรรณคดีไทยโดยตรงนี้ เข้ามายังลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

ก. การเปลี่ยนแปลงจากหลักภาษาทั้งภาษาบาลี ลัทธิ์สกุล ขันธ์ และภาษาอังกฤษซึ่งมีทั้งชื่อตัวอักษรต่างกันสอง และหั้งที่เปลี่ยนไปจากการณคดีอินเดียอิกกิหนึ่ง เช่น ประทีปไก่เงือกชัย บริษัทพิก พระไตรปิฎก และหั้งที่แปลเรียบเรียงรวมหั้งตัดเติมจากต้นฉบับเดิม เช่น ภารนิต

๔. การคัดแปลง คือการถ่ายทอดเนื้อร่องเดิมมาเป็นวรรณคดีไทย เช่น บทละครรำเรื่อง อกนกดา บทละครร้องเรื่อง สาวิศรี พะนกดคำหดวง เป็นต้น

๔. นำตัวร่องมาเรียงเรียงใหม่ เป็น รวมกีบาร์ด อุดรุท ถูกดูดซ่อนนองคำดันที่ พะน้ำด้วยก้า
ห้อง ไตรกันพะร่วง โคงการแข่งน้ำ มงคลสุตราคำดันที่ เป็นดัน

๓. ได้อธิบายถึงความคิดความเชื่อและนิยมการแต่ง เสื้อ ปั้นอย่างชาติ บทละครพุทธ
เรื่อง มหานพารา นิทานและบทละครจังก์ ฯ วงศ์ ฯ

การกล่าวถึงวรรณคดีไทยที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีอินเดีย อาจกล่าวได้หลายมุม เช่น

แนวท่านปวงเกาของวรรณคดีอินเดีย ได้แก่

ก. วรรณคดีบาลี คือวรรณคดีพุทธศาสนาในภาษาพินยาน ใช้ภาษาอักษรหรือบาลี เป็นภาษาเขียน วรรณคดีบาลีมีลักษณะเป็นวรรณคดีคำสอน เป็นปรัชญา ไม่ใช่บทประพันธ์แห่งความบัน្ត เทิง เพาะพุทธศาสนาไม่นิยม คิด-บทเพลงขับ ไม่นิยม นาฏ-การพ่อนร่า และไม่นิยม รา tü- การประโคมดนตรี วรรณคดีบาลี ได้แก่ พระไตรปิฎก นิบาตชาดก มิลินทปัญหา

๔. วรรณคดีสันสกฤต คือวรรณคดีความคิดพราหมณ์ อินถุ และศาสนาพุทธนิกาย
มหาayan' มีทั้งวรรณคดีศาสนาและวรรณคดีบันทึกคดี เช่นกามนิต ชาดกมาลา ศกุนคลา สาวิที
รวมกีรติ มหาการะ

แบบสอนภาษาที่ใช้บ่อยๆ ได้มาก

2. กรรมการผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด เมื่อ มหากราภูมิพากษ์จริต วิษณุประเสริฐ

๑๙. วรรณคดีจากภาษาอังกฤษและภาษาอื่น เช่น ชาติภาษาฯ ประทับแห่งเมือง การันต์
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

การแบ่งทั้งสองประเภทดังกล่าวมาแล้ว เกิดข้อจำกัดว่า วรรณคดีบางส่วนเข้าหมวดหมู่ไม่ได้ เพราะเป็นวรรณคดีที่แต่งขึ้นโดยได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบ โครงเรื่อง หรือความเชื่อ เช่นนิทาน จักร ฯ วงศ์ ฯ และวรรณคดีบางส่วนอาจมาจากวรรณคดีทั้งภาษาบาลีและถันสกฤต หรือจากศิลปะทางศาสนาอย่างเช่น ไตรภูมิพราเวร์วัง โคลงโลกนิธิ การนิติ เป็นต้น ดังนั้นในที่นี้จะกล่าวถึง

วรรณคดีไทยที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีอินเดียโดยแบ่งตามหมวดนั้นได้ 6 ประเภทคือ

1. วรรณคดีศาสนา
2. วรรณคดีมหาภารย์
3. วรรณคดีบทละคร
4. หนังสือปูราณะ
5. นิทานนิยาย
6. เบ็ดเตล็ด

1. วรรณคดีศาสนา

วรรณคดีประเภทนี้ทั้งที่แปลมาจากคัมภีร์พุทธศาสนาโดยตรง มีทั้งที่เรียนเรียงขึ้นตัวย อิทธิพลทางศาสนา ส่วนที่แปลมาก็มีทั้งที่แปลมาจากภาษาบาลี ล้านนาอุด และอังกฤษ และอิทธิพลทางศาสนาที่กล่าวมานี้มีทั้งจากพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์และเชินถุ ล้วนเนื้อหาของศาสนามีหลากหลาย ทั้งพุทธประวัติ หลักธรรม ชาดก คดิพราหมณ์-เชินถุ ดังจะยกตัวอย่างวรรณคดีศาสนาที่เป็นที่รู้จักกันดี และบางเล่มมีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทยยุคใหม่อีกด้วย โดยจะเน้นออกเป็นหมวด ๆ ตามเนื้อหาดังนี้

1.1 หมวดหลักธรรมและความเชื่อ

พระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์พุทธศาสนาประกอบด้วยหมวดพระสูตร หมวดพระวินัยและหมวดพระอภิธรรม

มิลินทร์ปัญหา เป็นหนังสือพุทธศาสนาของอินเดียฝ่ายเหนือ แต่งเมื่อประมาณ พ.ศ. 500 เช้าใจว่าคิมแต่เป็นภาษาล้านนาอุดหรือภาษาปرا Groß ฉบับเดิมสูญหายไป พระภิกขุสั่งกรุูปหนึ่ง จึงแต่งใหม่เป็นภาษาบาลี เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเป็นท่านองให้คุณธรรมห่วงพระนาคเทณภาระ และพระยา มิลินทร์ หรือพระเจ้า MENANDER ซึ่งเป็นกษัตริย์เชื้อสายกรีกในสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชบุกอินเดีย โดยพระยา มิลินทร์เป็นผู้สอนปุจฉา พระนาคเทณภาระเป็นผู้ถวายวิสัยนาในเรื่องข้อธรรมะต่าง ๆ มิลินทร์ปัญหาฉบับภาษาไทยมีอปุ 3 ฉบับ คือ ฉบับแปลครั้งกุงเก่าฉบับ 1 ฉบับแปลครั้งรัชกาลที่ 3 ฉบับ 1 (ซึ่งพนมบูรณ์ที่อุด) และฉบับแปลครั้งรัชกาลที่ 5 โดยสมเด็จฯ กรมพระยาชีรญาณฯ รวมถึงในหนังสือธรรมจักษุของมหา מגุภราชวิทยาลัย

กามพิต เป็นหนังสือพุทธศาสนาในกามพยากรณ์ เสรีร์ โภเศศและนาคประทีป แปลเรียนเริงจากฉบับภาษาอังกฤษ ชื่อ The Pilgrim Kamanita ของ John E. Logie ผู้แต่งเรื่องการนิเทศเป็นชาวเดนمار์คชื่อ Karl Adolph Gjellerup แต่งไว้เป็นภาษาเยอรมันใช้ชื่อว่า Der Pilgrim Kamanita คือพิมพ์ครั้ง

แรกเมื่อ พ.ศ. 2449 ต่อมานาย Logie แปลเป็นภาษาอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2454 นาย Gjellerup ได้รับรางวัลโนเบลทางวรรณกรรม เมื่อปี พ.ศ. 2460

การนิคเป็นหนังสือที่แต่งด้วยคิดเห็นทางความคิดทางความรัก ซึ่งมีรูปแบบการแต่งต่างไปจากคัมภีร์ศาสตร์เดิม อัน ๑ ผู้แต่งยุกเรื่องในทำนองนวนิยาย โดยสร้างโครงเรื่องเป็นเรื่องของความรักที่ประทับใจคนทุกบุคคลอย่าง คือความรักของมนต์และวาราธิรุ๊ส์ ซึ่งหันสองหัวและคงธรรมชาติของปูดูชน (human-nature) อย่างเดิมที่ หันอารมณ์รัก โกรธ โลง ฯลฯ แต่จุดสำคัญของเรื่องนั้นอยู่ที่ผู้เขียน แทรกหลักธรรมแห่งพุทธศาสนาเข้าไปในเนื้อเรื่องและพฤติกรรมของตัวละครอย่างแน่นหนา หลักใหญ่ของพุทธศาสนาคือประتفاعจะชี้ให้เห็นให้ลักษณะ อันได้แก่ ทุกนี่ อนิจจ อนัตตา แล้วบ่มรับสัจธรรมข้อนี้ ตลอดจนเชิงทางออกคือ การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฐ ลงสาร ไปสู่พระนิพพานคือการดับสิ้น

ผู้อ่านจะประจักษ์แจ้งความจริงในพระพุทธศาสนาประการนี้โดยติดตามชีวิตของมนต์ วาธิรุ๊ส์ที่มีความถ่อมตนในความรัก ความมั่นใจในอัตตา ในขณะเมื่อยุบันโลกมนุษย์ จนกระทั่ง เมื่อไปปุญชีในคืนแคนธุราวด ความโง่เขลาแม้น้ำในจิตใจของมนต์และวาราธิรุ๊ส์ยังคงมีอยู่ จนเมื่อหัน สองฝ่ายที่พิจารณาสภาพความไม่แน่นอนบนคืนแคนธุราวดและพระมหาโภกแล้ว หันสองฝ่ายได้เห็นแจ้ง ในตัวธรรมว่าไม่ใช่ในภาพใด คืนแคนดิ ไม่ใช่ที่ลับสุดแห่งชีวิต หากยังมิอาจดับความปรารถนาในใจของตนมองได้ การแสวงหาของมนต์จึงมาถึงที่สุด เมื่อค้นพบสัจธรรมแห่งชีวิตและก้าวเข้าสู่พระนิพพาน คือการดับสัมหายไปเพียงทั้งปวง การค้นพบสัจธรรมของมนต์เป็นการค้นพบด้วยการพินิจ ไคร่คร้ายและประจักษ์แจ้งตัวยตนของหลังจากตัดความยึดมั่นที่หันหุนจิตใจออกไปเสีย ผู้เขียนแสดง ในกระบวนการบุคคลของมนต์ให้อยู่บนราภภูมิของเหตุผล ภัยนิคเป็นตัวแทนของปูดูชนทั่วไปที่อาจ จะแสดงครอบรู้ในวิชาการแต่ขาดความเฉลียวในการรู้เท่าทันตนเอง ตั้งจะเห็นว่าผู้เขียนว่าด้วยสภาพภัยนิคเป็นชายหนุ่มที่เฉลียวฉลาดกว่าบุคคลทั้งหลายในการค้าการว่าด้วย แต่คงกล่อน เดชะคดี และร้อนรุ้งธรรมพิชชาทั้งบ่วงย่างที่ผู้เขียนบอกว่า “หากว่าวิชาใด ท่านควรแยกกับบุตรจะต้องรู้ว่าเป็นอย่างไร” แต่ภัยนิคกับประสมความล้มเหลวในเรื่องครอบครัวจึงฝาสั่งสับว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น และบังสั้นเพิ่มมากขึ้นว่าทำไม่ก็ในวิชาการกับความฉลาดในการรู้เท่าทันซึ่งเป็นคนละเรื่อง คนที่ “ความรู้ทั่วทั้ว เอาตัวไม่รอด” อย่างภัยนิคเมื่อยุ่งมาก กการ “ปล่อยวาง” ทำให้มีโอกาสพิจารณาธรรมพิจิทที่ทุกแห่งกุมมาจากว่าการยึดมั่น จะนั้นในทันทีที่ภัยนิคถูกถามว่า “ภัยนิคเป็นคนละเรื่อง คนที่ “ความรู้ทั่วทั้ว เอาตัวไม่รอด” อย่างภัยนิคเมื่อยุ่งมาก กการ “ปล่อยวาง” ทำให้มีโอกาสพิจารณาธรรมพิจิทที่ทุกแห่งกุมมาจากว่าการยึดมั่น ภัยนิคกับธรรมอุติทั้งทัศน์และงานคือการหลุดพ้น นวนิยายพุทธศาสนาเรื่องภัยนิคจึงพยายามเรื่องความรักเป็นแก่นนำผู้อ่านไปสู่สัจธรรมอย่างแน่นหนา

นอกจากจะนำเอาหลักพุทธศาสนามาใช้วางโครงเรื่องแล้ว ยังแทรกหลักธรรมคำสอนทั้งเป็น

ต้นเบื้องถูกไว้ในนี้เรื่อง ดังปรากฏเป็นพุทธอวตารทรงแสดงแก่ภารนิต เช่นในบท “พระคชาติ” ทรงแสดงเรื่องธรรมจักรกับปัวพันธุ์ครา อันได้แก่ อริยสัตตม 4 ดังกล่าวว่า

“พระธรรมที่ทรงประภาต คือธรรมอันให้เห็นแจ้งความจริงอย่างอื่น สืบประการ สืบประการนั้นคือ อะไร ได้แก่ ความจริงอย่างอื่นคือทุกข์ ความจริงอย่างอื่นคือเหตุของทุกข์ ความจริงอย่างอื่นคือการดับทุกข์ทั้งสิ้น และความจริงอย่างอื่นคือทาง ไปถึงความดับทุกข์ทั้งสิ้น

“ถูก่อนการค่า ความจริงอย่างอื่นคือทุกข์นั้นอย่างไร? ได้แก่ความเกิดกวนเป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความอาลัย ความคราวด้วยความทุบตัน ความทุบตันทาง ความเดชใจ ความคับใจ ล้วนเป็นทุกข์ ความหลักพระจากลั่นที่รักเป็นทุกข์ ความประอวบกับลั่นที่ไม่รักเป็นทุกข์ ความที่ไม่สมประสงค์เป็นทุกข์ รวมความบรรดาลักษณะทั้ง ๆ เพื่อความอีกด้วยกันยังมีความน่าทุกข์มาให้ทั้งสิ้น ถูก่อน การค่า นี้จะความจริงอย่างอื่นคือทุกข์”

“นี้จะความจริงอย่างอื่นคือเหตุนั่นอย่างไร? ได้แก่ความกระหายที่ห้ามให้กินเมื่อท้อง ๆ อันกวนใจหลัดเหลินและความร่านเกิดตามไปด้วย เพลดเหลินนี้ในอารมณ์นั้น ๆ คือกระหายจากให้มีไว้บ้าง กระหายออกหากให้คงอยู่บ้าง กระหายออกหากพ้นไปบ้าง ถูก่อน การค่า นี้จะความจริงอย่างอื่นคือเหตุนั่น

“ก็จะความจริงอย่างอื่นคือการดับทุกข์ทั้งสิ้นนั้นอย่างไร? ได้แก่ความดับสนิทแห่งความกระหาย เมื่อไม่ใช้อื่น ความสะอาดเดชได้ ความปลดเสียได้ ความปล่อยเสียได้ ซึ่งความกระหายนี้จะและ และการที่ความกระหายนี้ไม่พิพพันอยู่ ถูก่อนการค่า นี้จะความจริงอย่างอื่นคือ การดับทุกข์ทั้งสิ้น”¹

“ก็จะความจริงอย่างอื่นคือทาง ไปถึงความดับทุกข์ทั้งสิ้นอย่างไร? ได้แก่ทางอันประเสริฐ น้องค์ 8 คือ ความเห็นชอบ ความด้วยชอบ ความชอบ การงานชอบ เมื่อยิ่วิต ความเพิ่รชอบ ระลึกชอบ ทั้ง 4 อย่าง ถูก่อนการค่า นี้จะความจริงอย่างอื่นคือ ทางไปถึงความดับทุกข์ทั้งสิ้น”²

ในท้ายแห่งเทศนา พระพุทธองค์ยังได้ทรงประมวลพระธรรมบรรยาย อันมุ่งแสดงให้เห็นว่า พระนิพพานเป็นทางเดียวที่นำไปสู่วินมุตต์คือความหลุดพ้น ดังที่ทรงแสดงไว้ดังนี้

“ถูก่อน อาศันทุกขะผู้แสวงบุญย์ ความภากษาเกื้อไว้ไคร่กระหายที่อกกิจ อ่อนเป็นเหตุให้อิจกรรมเกิด หากด้วยความไคร่กระหายนั้นเสื่อได้ขาด ห่านก็ยอมไม่กิจในกพริจ ๆ อีก”³

“เราพ้นแล้ว ความหลุดพ้นได้ประจักษ์แล้ว ชาติหนุกอยู่เพื่องานแล้ว กรณีจะของเราง่ารือแล้ว โลกนี้หนุกอยู่แท้เรา ไม่สิบต่ออีกแล้ว”⁴

¹ เศรีราโภเศษ-นาคประพันธ์, ภารนิต (พระนก : ศรีวิทยา,) หน้า 175-177.

² เรื่องเดียวตี, หน้า 178-179.

³ เรื่องเดียวตี, หน้า 180.

"บุคคลนี้ตักยันจะเข่นน์ ทราบเท่าที่อัมร์ร่วงอยู่ เหวคานและมนุษย์คงเห็นได้ แต่เมื่อร่างของพรา
ความตายแล้ว เหวคานและมนุษย์ในไก่เห็นพอไป แม้แต่ธรรมชาติผู้เห็นได้ก็ออก ก็ไม่เห็นขาดคนนั้น
ถูก ยุ้นนั้นได้ทำให้ธรรมชาติถูกความบอกรอแล้ว เชาพันจางมาร์เวลแล้ว ได้ข้ามหัวเมืองบรรพท์อพนิภูกว่าช่วง
เกิดเวียนนาด ถึงก้าวอันเป็นแหล่งเดียวที่มุกหนันหนึ่นอีกความคิด ความตาย ก่อร้ายก่อ พระชนกุกุณหา
นิพพาน"⁴

หลักธรรมและปรัชญาศาสตร์ที่แสดงในเรื่องกามนิคเป็นธรรมชาติหัวรับพระราชทาน ดังที่พระพุทธองค์ทรงชี้แจงถือกามนิคให้เห็นความจริงทางไสเกียรติ ในบทที่ 18 “ในห้องโถงบ้านช่างปันหม้อ” ว่า “ความหลักพราภกจากลังหัวรับเป็นทุกข์ ความประอุบกันลังหัวรับเป็นทุกข์” และมีพุทธวจนะแก่ชาวศิริกิจ ในบทที่ 41 “ไ袍ษาอยู่บ้างฝ่ายๆ” ว่า “หัวไม่ความรัก หัวบันมีความทุกข์”

นอกจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาแล้ว ในเรื่องการนิติบัญญัติความเชื่อในลัทธิศาสนาเช่นคุณป่าองเช่น การกล่าวถึงแม่คงคาและสวรรค์ การเปรียบเทียบความรักว่ามีสิ่งใดต้องสืบทอดพระศิริไว้ ว่า “ความรักก็เก็บดินไว้ใช้เดินทาง ย้อมมือให้ได้เดินสืบ หมายความว่าสืบทอดพระศิริไว้ เมื่อทรงทิ้งที่อยู่รักษา “โลกให้พ้นภัย” เป็นเรื่องเทพปกรณัมของเชนจูที่ว่า เหວาดาและอุรุกวันแก้ไขรบกวนทุกเรื่องที่ทำให้ไม่สงบ แต่ในคราวนั้นได้เกิดน้ำพิษขึ้น พระศิริจะจึงทรงพระองค์ตัวยกความรักโลกและมวลมนุษย์ ทรงดื่มน้ำพิษที่เกิดขึ้นเสียเอง ความร้อนและพิษร้ายนั้นทำให้พระศิริของพระศิริใหม่เกรว์มเป็นตี ค่า แต่ก็เป็นสัญญาตักขานน์แสดงให้เห็นความรักที่สูงส่งและการเดินทางของพระองค์ และในบทที่ 10 “รหัสบล็อก” ได้อ้างถึงคัมภีร์พระเวท ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่นับถือสูตรอุดมของพระราเมศและภาควิทยา ซึ่งเป็นตอนหนึ่งในมหาการตะที่นำมาจากคัมภีร์อุปนิษัทซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์พระเวท เช่น กล่าวถึงพระเวทได้ดังนี้

“ในพระเวทอันศักดิ์สิทธิ์สอนว่า เสื่อมเสียไม่ภาวะอันแท้จริงมีหนึ่งห้ามันคือ พระหมู ถ้าความนี้เป็นจริง ก็จะเป็นมาชา ในได้น้ำใจ ในพระเวทก่อตัวไว้มากน่ายในตอนที่พระธรรมบลอกเก่นอีกหลังจาก เรื่องพระหมูและเรื่องอื่น ๆ ว่า

“ມູນໄກເປັນຜູ້ປະທາວ ກົດໆຕັດໆອ່າວ່າຫຼັມເປັນຜູ້ປະທາວ ມູນໄກຖືກປະທາວ ກົດໆຕັດໆອ່າວ່າຫຼັມການ
ເບີກໜັກໂລກ ໄນກັ້ນຈັງສອຍ ແກ້ວຂົງ ໄນມີການປະທາວ ໄນມີການຖືກປະທາວ”

ซึ่งความนี้เป็นคำพูดของพระกฤษณะที่ก่อตัวเทื่อนสติแก่พระอรหันต์ให้เข้ารุกรานฝ่าย
เก่าวพ ในมหากาพย์เรื่องมหาภารตะ เป็นความเชื่อตามลัทธิ Hindoo ว่า ถึงที่มีภาวะแท้จริงเมื่อยุคเพียง
อย่างเดียวคือ พราหมณ ซึ่งแต่ก่อนยกอุกเป็นสิ่งต่าง ๆ และเมื่อตับสินไปแล้วก็จะกลับไปรวมอยู่กับ
พราหมณ

๑ เรื่องนี้เป็นเรื่องเดียวกัน หน้า 180-1.

Karl Gjellerup เป็นผู้แต่งเรื่องนี้ขึ้น ด้วยความประ深交และคงธรรมของพุทธศาสนาในรูปของนวนิยาย ผู้แต่งเป็นผู้รักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี เพราะได้ศึกษาอย่างกว้างขวาง บังเกิดความเมื่อยไม่มีความเห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีแก่นธรรมอันประเสริฐ สมควรที่จะถือค่ายยกย่องความจริงในเรื่องพุทธประวัติและถูกต้องทั้งนั้นของพระพุทธองค์ให้เป็นที่แจ่มแจ้ง

Karl รับรองอย่างแน่แท้ในเรื่อง หลักธรรมในพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติและพระพุทธวัจนะที่เมื่อยในเรื่อง “กามพิธ” ได้พยายามอย่างยิ่งจะให้เป็นไปตามความเป็นจริง “ไม่ยอมให้ก็รี ไหวaramaทำลายเนื้อแท้ให้มิดเพี้ยนเสียแม้แต่น้อย”

เรื่องกามพิธนี้ผู้แต่งยกเรื่องขึ้นมอง แต่มีข้อความหมายตอนที่ได้มาจากพระสูตรซ่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ม.ร.ว.สุนทรชาติ สวัสดิ์ดุล ได้ทันควันเรื่องแห่งที่มาของกามพิธไว้ในบทความที่ชื่อว่า “กามนิตสินเนื่องมาแต่พระภูริหัน” พอยังสรุปแหล่งที่มาไว้ดังนี้

1. การพนပะของพระพุทธเจ้ากับกามพิธในบท “ในห้องโถงบ้านช่างบ้านมือ” ได้ท้าโครงงานจาก “มัชมินนิกาย” วิรังค์วัคคี ชาติวิรังค์สุคติ ในพระสูตรนี้พระพุทธองค์ทรงเทศนาโปรดปุก-กุสติ และเพียงได้สัตบันพระธรรมเทศนา ปุก-กุสติซึ่งไม่เคยรู้จักพระพุทธองค์เลยก็สามารถารถึกได้ว่าผู้ที่ให้คำสั่งสอนคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า Karl Gjellerup นำเอาพระสูตรมาเป็นแนวความคิดสร้างเรื่อง “ในห้องโถงบ้านมือ” แต่กลับเรื่องราวดีใจให้พระพุทธเจ้าครั้งเทศนาชาร์มแก่กามพิธอย่างนี้ด้วย แต่กามพิธก็หารู้จักพระพุทธองค์โดยพระธรรมที่ทรงสั่งสอนเช่นปุก-กุสติไม่ และความเป็น “เด็กตื้อ” ของกามพิธ พฤติกรรมอันขัดแย้งนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านได้รับผลกระทบเทศนาและเขียนข้ามเข้าในจิตใจอย่างไม่รู้สึกตัว

2. เรื่องการเข้าถึงพระพุทธศาสนาขององคุณมาล ใจผู้มีนิวมิอเป็นมาลัย ได้เค้าโครงมาจาก มัชมินนิกายวิรังค์วัคคี ในองคุณมาลสุคติ ซึ่งเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าให้ทรงเพียบายามกับใจใจร้ายให้เข้าถึงพระพุทธศาสนา จนได้บรรพชาตุปัตນบทเป็นพระกิจช แต่ในตอนนี้ยังมี Karl แห่งความคิดของเขานำเข้าไว้เอง

3. ตอน “นราภอก” ได้เค้ามัชมินนิกายเขียนกัน แต่อยู่ในอุดมกวัคคามารถชัชนิสุคติ ซึ่งเป็นพระสูตรที่พระไม่คัตถากะเทศาตน์โปรดแล้วก้าวพระยามาร ล้วนเรื่องเกี่ยวกับพระเยน “ได้เค้ามาจาก สุนทรชาติ สวัสดิ์ดุล, ‘กามนิตสินเนื่องมาแต่พระภูริหัน?’ (พระนพร : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ, 2513) หน้า 41.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 21-41.

4. ตอน "ส่วนอับผู้เดชะคดี" ได้เดาจากวรรณคดีสันสกฤตของ "พันกิน" จินตภวิผู้เรื่องนาม ของอินเดียในราศรีสัตตวรรษที่ 6 เรื่องหกคุณารชิต

5. ตอน "เด็กตื้อ" ส่วนมากเก็บมาจากการพราหมณ์วัจนะที่ Dr.K.E. Neumann ได้รวบรวมไว้ในหนังสือเยาวมันชื่อ Die Reden Buddhas, จาก หนังสือเรื่อง Buddha ของ Prof. Oldenbury และเก็บข้อความซึ่งเป็นหลักธรรมจากหนังสือ Sechzig Upanishad des Veda ของคาลตราจาร์บี Deussen

6. ตอน "รหัสบลัทท์" ส่วนใหญ่เก็บมาจากการ Die Sutras der Vedanta หรือพระคูตรเทวานุหะ ของ Colonel G.A.Jacob ได้แปลจากฉบับภาษาอังกฤษและอธิบายพระคูตรน้อยบ้างละเอียด些อีกว่า ในหนังสือชื่อ A Manual of Hindu Pantheism the Vedantasara

นอกจากนี้ยังได้ที่มาจากการพราหมณ์อื่น ๆ ชาดก พราหมณ์วัจนะที่เป็นหลักฐานสำคัญทางพุทธศาสนาอีกมาก โดยเก็บจากหนังสือที่เป็นงานแปลภาษาเยอรมันของนักปีญที่สนใจค้นคว้าเรื่องพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรมอินเดีย อย่างเช่น Richard Schmidt และ J.J. Meyer เป็นต้น นอกจากนี้ก็เป็นเรื่องที่ผู้แต่งคิดสร้างสรรค์ขึ้นเองอย่างเรื่องวาชชารพ และคูตร ตลอดจนการบูชาเข้าแม่ก่อเป็นเรื่องที่ผู้แต่งคิดขึ้นเองด้วยความเชื่อว่าสามารถมีขึ้นได้ในอินเดียสมัยนั้น

จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งเรื่องการนิติมีความเฉลียวฉลาดในการวางแผนเรื่องให้อยู่ในรูปของนิยาย ที่ดำเนินไป และเป็นผู้อ่อนรู้เรื่องศาสนาพุทธทั้งหมดเพียงความจริงในเรื่องพุทธประวัติและพุทธปรัชญา เป็นข้อใหญ่ แต่ความเป็นกิจของผู้แต่งทำให้เรื่องมีรสไฟเราะจับใจผู้อ่านจนมีผู้แปลถ่ายทอดกัน มาหลายต่อหลายภาษา หากได้อ่านอย่างที่ถูก จะไม่เป็นที่น่าสงสัยอันใดเลยว่าทำในผู้แต่งจึงได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณคดีในปี พ.ศ. 2460

สำหรับฉบับภาษาไทย ที่เศรษฐีบุกเบิก-นาคบะประทีปแปลนั้น ให้สะท้อนวรรณคดีสูงจนผู้อ่านไม่มีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องแปลมาจากการภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เพราะผู้แปลมีความรู้ทางภาษาต่างประเทศ ความรู้ทางพุทธศาสนา และความรู้ด้านเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวรรณคดีไทย ตลอดจนมีความสามารถในการประพันธ์ การใช้สำนวนโวหารอย่างไฟเราะจับใจ

ในเรื่องการใช้ภาษาไทยให้เหมาะสมกับภาษาอังกฤษและตรงกับภาษาที่ถูกต้องทางพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่น่ายกย่องอย่างยิ่ง เพราะทำได้ดีกว่าในฉบับเดิมด้วยข้อไป อย่างเช่น คำว่า "นิติทันต์" ซึ่งเป็นคำเรียกที่ร่องน้งของพระพุทธเจ้าโดยเฉพาะ ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า mat ซึ่งแปลมาจากภาษาเยอรมันว่า strohmatte ไทยใช้คำได้เหมาะสมและถูกต้องที่สุด และคำว่า gekruzt ซึ่ง John E. Logie แปลเป็น his legs crossed ไทยใช้คำว่า "ประทันด้วยหมายบลลังก์" เป็นต้น เรื่องคำศัพท์สูง ๆ เพราะ นี้เป็นความสามารถของพระสารประเสริฐ (นาคบะประทีป) ดังที่พระยาอนุมานราชชนให้ชื่อเรียกว่า

"หนังสือ ภานุนิค ดำเนินเป็นภาษาไทยได้ด้วยความเป็นพิราบประสารประเสริฐเสียงหาคำมาใช้ ใจหมาย ๆ เป็นอย่างที่ในภาษาอังกฤษว่า "คำหมายอยู่ในที่หมาย"

ในฉบับภาษาไทยมิได้แปลคำต่อคำ แต่แปลถูกความและถูกแสดงความไว้เฉพาะในการร้อยกรอง ด้วยคำโดยไม่ให้เสียรสมีด้วย บางตอนข้ามไป บางตอนขยายความเพิ่มเติมเข้ามา การขยายความเพิ่มขึ้นมาก็อาศัยความรู้ทางพุทธศาสนาบ้าง อาศัยข้อความที่ปรากฏในวรรณคดีส่วนอื่นบ้าง ดังจะขอตัวเนื้อความในการนิดเด่นบันภาษาไทยที่คิดเพิ่มนี้จากต้นฉบับภาษาอังกฤษจากบทความของ กฤชณ์ ลีลา¹ มาประกอบให้เห็นดังนี้

หน้า 15 "เมื่อทรงระลึกถึงล้อข่ายอย่างพระองค์เชิงที่เกยหัวสั้น ล้อ ล้อจะถูกโกรธในหมู่สัตว์ก็ในการร้อยหัวห่วงหอย ล้อจะถูกความน่าในหมู่สัตว์ก็ในการหันร้า ล้อจะถูกความเป็นศักดิ์ในหมู่สัตว์ก็ในการหัวหัวใจ" ท่านแปลเพียงเท่านี้ แต่ในพากย์อังกฤษมิต่ออีกว่า "All Sufficing for ye who in truth are enraptured, be the smile of the smiling eyes"

หน้า 19 เมื่อการนิดเด่นเริ่มเล่าเรื่องของคนเองให้พระพุทธของค์ฟัง ตอนพறรรณพาถึงความสามารถของชาญชัยค่า ๆ ในวัยหนุ่ม ท่านผู้แปลคงเห็นมีดีเยี่ยมมาก พอดีถึงความสามารถในการร้อยกรอง แล้วจึงสรุปลงว่า "...คอก่าวิชาโลก ฯ อันควรแก่กุลบุตรจะต้องชี้ช้าเหล้าท่องทราบ ให้อ่านห้องคือที่สุด..." แผนการพறรรณนาถึงความสามารถอีกหลายอย่างตามต้นฉบับเดิม รวมทั้งมีมือในการวาดรูปและเดาคดี ด้วยซึ่งต่อมาฝีมือทั้ง 2 นี้ มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง แต่เนื่องจากพากย์ไทยขาดการบูรพ์ มาก่อนจึงกล่าวแห้ว จึงอุบหมื่นกามนิดเด่นขึ้นมาเฉย ๆ จนคนอ่านรู้สึกว่าขาดความกลมกลืนไป

หน้า 22-23 ตอนที่ทำนาราษฎร พระชนนีถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณะกษัตริย์ และพระมหาเมตตันนิ ในภาษาไทยมิคำว่า "นางครัวห่างกัน" ซึ่งไม่พบความนี้ในภาษาอังกฤษ

หน้า 25 ตอนพறรรณนาถึงสภาพกรุงไกลัมพี ในภาษาอังกฤษยังเยื่อมาก ท่านผู้แปลตัดออกไป ไม่น้อย ฉันเห็นว่าเป็นการตัดที่พอดี กระชับ น่าอ่านขึ้น

หน้า 127 ขณะภารนิดรำพึงถึงการตายของราชศรี มีตอนหนึ่งว่า "น้องนักนุษย์จะรอคลายกรรมที่ได้ก่อไว้แต่ชาติปางก่อน" ในภาษาอังกฤษ ระบุกรรมที่ก่อไว้ในชาติบัจจุบันด้วย "the fruit of his deads-it may be in this, it may be some former life"

หน้า 205 ภารนิดเล่าให้พระพุทธของค์ฟังถึงตอนที่ตนตั้งใจจะแสวงหาความหลุดพ้นด้วยคนเอง เมื่อนั้งอยู่ตามลำพังได้ต้นไม้หรือในป่า "...ช้าเหล้าข้ายวน เม่งพินิจป่ามรงกล้า...ช้าเหล้าที่ก่อนอีกต่อหนึ่งบัญญาหล่อแล้ว..." เท่าที่ฉันทราบการเข้าอกหักนั้น จะไม่สามารถพินิจพิจารณาอะไรได้ เป็นภาระจิตลงบ ภารพิจารณาจะต้องออกจากภารน ใบภาษาอังกฤษไม่พบข้อความที่น่าจะแปล

¹ กฤชณ์ ลีลา, "บทหมายความพื้นที่ทาง ๒ สำหรับภารนิดคิดถึงสัชชา ความรักและการแบ่งแยก" ปีองค์ธรรม ปีที่ ๗ ฉบับที่ 35, ๓๐ กันยายน - ตุลาคม, ๒๕๒๒, หน้า ๙๑-๙๓.

ว่า พาน ได้

หน้า 250 ท่านได้เพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับ ฐานะดี ในปัจจุบันที่ 2 ทั้งป้องหน้า ซึ่งช่วยให้เข้าใจ เรื่องได้ดีขึ้นและไม่เสียความเดิมด้วย

นอกจากนี้ยังพบเนื้อความที่สูญเสียเพิ่มเติมจากด้านฉบับเดิมอีกด้วยได้อธิบายจากวรรณคดี ไทย เช่น'

1. บท "ภิกษุณีอาพาธ" ตอนของคุณมารดาการเจริญไปในทางไก่ก่อนพบกับนิคให้วาดิฐร์ พึง จนได้กระทำสัจจาริยาด้วยการสวดมนต์รับทูนีซึ่งมีอยู่ใน "องคุณมารดาปริท"

2. ตอนหนึ่งในบท "มหาปรินิพพาน" ก่อเรื่องเกิดรอกรังร่วง เข้าใจว่าจะได้ความคิดมา จาก "พระปฐมสมโพธิกถา"

3. ข้อความตอนห้ายของบท "มหาปรินิพพาน" ที่กล่าวว่า

"ขณะนั้นอันว่าปอดพักปันการกับกับปอดปราศจากห้องอกห้องท้องป่วย อีกทั้งหัวมหรณพที่ กำนั่นบันดิฟ่องคงจะอ่อนครีนคั่นคั่นกวนอุณหภูมิที่น้ำในมหาสมุทรสาคร หั้งญี่ม้อจลาจลที่มั่นคงมุกค่า กระทำให้ สักพักสำวนวนตุ่นไข่ครุวนนา ถือเชียงบัวทิวทุก น้ำชั้น โถกากรก่าห์ที่ ทึ้งขุนนางสัมผาราชบรรพท์กั้นล้อมออก โอบอุ่น มีอาการปานประหนึ่งว่าขอกหัวขอกอักกีดอน เอ็นกันหักอรอร์กบันคาดหัวเมหันนีกอกลอก นากาก ปางมือบรมโภกนาถเข้าสู่ปรินิพพาน นั้นเอง"

ข้อความนี้มีอยู่ใน "พระปฐมสมโพธิกถา" พระนิพนธ์ในกรรมสมเด็จพระปรมາṇិตรี- ไนรัตน์ "มหาปรินิพพานสูตร ปริวัดบริสุทธิ์ที่ 26"

นอกจากนี้ยังมีawanเบ็ดเต็มเด็ก ๆ น้อย ๆ อย่างเช่นตอน "บันล้านอโศก" สูญเสียได้นำเอา กារพยัคฆ์ที่ก้านชื่อที่สุดในพระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมหามงกุฎเกล้าเจ้าอยุธยา ไม่ใช่ไว้อบายนะจะเป็นดัน

การนิเคราะห์เรื่องภัยนิคดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ไม่ได้เป็นการจับตัดสูญเสีย หากแต่มีจุดประสงค์ 2 ประการคือ ประการที่หนึ่งต้องการให้นักศึกษาได้เห็นว่าภัยนิคดังนี้ไม่ใช่ภัยที่ได้รับอธิบายจาก ทั่งประเทศถึงจะเป็นหนังสือแปล สูญเสียก็จะไม่มีความต้นฉบับเดิมคงอยู่ไป หากแต่มีการตัดแปลง แก้ไข ตัดตัดเนื้อความเพื่อให้ผู้อ่านที่จะเป็นคนไทยได้เข้าใจเรื่องที่มีขึ้น อีกประการหนึ่งต้องการจะให้ เป็นหัวอย่างแก่นักศึกษาว่าการวิเคราะห์อิทธิพลทั่งประเทศในภาระภาระนิคดังนี้จะทราบว่าการถ่ายทอดภาระภาระนิคดังนี้มา เป็นอย่างไร

¹ ทุนราชี ธรรมดิฐ, เล่มเดียว, หน้า 23.

การแต่งหนังสือเพื่อแสดงของข้าราชการในพุทธศาสนาด้วยลักษณะหนังสือบันเทิงคดี เช่น การนิพนธ์ มืออิทธิพลต่อมายังนานาชนิษัยอิงพุทธศาสนาของไทยในสมัยหลัง เช่น กองทัพรัฐ ของ อธิชัย พุญญาภูมิ อดีต ของ ธรรมโภษ ตอนจักรพรรดิ์โภค ของ วสันต อินทรารา มนต์เสียง พิพ ของ แพะ เมื่อไม้ เป็นต้น

ไตรภูมิพระร่วง พระราชนิพนธ์พระมหาธรรมราชาติไทย เป็นวรรณกรรมร้อยเก้าจารึกด้วย หัวอักษรขอม ส่วนที่เป็นคากาน่าเรื่องเขียนด้วยภาษาบาลี เป็นวรรณคดีที่ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์ พุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาอิสลาม รวม 30 คัมภีร์ เช่น คัมภีร์ชินอัลลังการ อรรถกถา ถีกาพระศุต្រ อรรถกถาถีกาพระมาลัย ส่วนเรื่องกำเนิดของโลก ได้มาจากคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น โลกบัญญัติ พระมหาภัลป พระโลกุปปัตติ พระอนาคตวงศ์ เป็นต้น

เนื้อเรื่องของวรรณคดีเรื่องนี้กล่าวถึงภูมิทั้ง 3 คือ

ภูมิ ดินแดนที่บังข้องอยู่ด้วยกิเลส การเดินทาง บังมีความโกรธ แหง ความอิยาก ความใคร่ แบ่งออกเป็น 3 ดินแดน คือ อบายภูมิ ได้แก่ที่อยู่ของสัตว์นรก เปรต อสูรกาย มหัสภูมิ และสรรคภูมิ ๖ ชั้นพื้นคือ จตุมหาภารีกา ดาวดึงส์ ยามะ คุติ นิมานารี และปรนนิมิตวัสดุตี

ภูปูนิ เป็นดินแดนที่มีสุขไม่มีเรื่องกังวลเข้าไปบัน เป็นที่อยู่ของพากพรมมี ๑๖ ชั้นที่ เรียกว่า ไส้พะพรม

อุปภูมิ คือแผ่นดินของพารהหมไม่มีภูป มีแต่จิตวิญญาณ เป็นผู้สละแล้วซึ่งกิเลสทุกอย่าง

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าสัตว์ทั้งหลายย่อมเกิดมานเวียนอยู่ในภูมิทั้ง ๓ นี้ตามกรรมของแต่ละ คน และซึ่งให้เห็นสาระสำคัญในพุทธศาสนาคือ ความไม่จริงของทุกสิ่งทุกอย่าง ความทุกข์มหันต์ ในนรันั้นก็มีเวลาเป็นก้าปี ความสุขในขณะเดียวสุขในสรรค์ชั้นพาราหมซึ่งเราตีอ้วเป็นความ สุขสุดยอดแล้ว ที่จริงมิใช่ เพราะบังมีอาชญาตนับด้วยก้าปีก้าปี เมื่อหมดเวลาผู้ที่เกิดในชั้นพาราหม ก็ ต้องจุติคือเคลื่อนที่ไปปฏิสันธิในที่อื่นใหม่ วนเวียนอยู่ในภูมิทั้ง ๓ เหล่านี้ ดังที่พาราหมไว้ว่า

“สูงสัตว์ทั้งหลายอันเกิดในไกรกพน์มันว่ามีศักดิ์สัมบัติ ก็อ้วคั้งพระบรมหาอักรพาราหมนั้น ก็ ก็ ตั้งพระอันหมร์จ้า ไตรรังพักพักก็ ก็ ตั้งพระพาราหมก็ ก็ หั้นน์บ่ห้อนอญมั่นคง ในศักดิ์สัมบัตินี้เมื่อสัก คำ เทียรย่อ้มรุ่งบหากายวัดท้ายอากาศตักพารากอากาศบัดนั้น哉”

จะมีแต่บุพพานแห่านั้นที่เป็นตั้งบั้งกีนไม่มีเกิดมีตายอีก ผู้ที่จะบรรลุนิพพานได้ ก็ต้องการบำเพ็ญ เพียรปฏิบัติตามพระธรรมค่าสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ยังนี้คือหัวใจของพระพุทธศาสนา

แต่ส่วนที่มืออิทธิพลต่อจิตใจของคนไทยอย่างยิ่ง “ไม่ใช่ความอยากไปสู่พระนิพพานแต่เป็นความ

เชื่อเรื่องนรากรธรรมค์ เห็นจะเป็นพระพารามินพพานเป็นพิธีที่คนธรรมศาสนาน้อมเข้าไม่ถึง เรื่องไตรภูมิพระร่วงกล่าวถึงนรากร-ธรรมค์ไว้อย่างละเอียด โดยเฉพาะเจกแจงเรื่องนรากร 32 ชุม ทำความผิดประการใดจะตอกนรากรบุญให้ แต่ได้รับโทษหันท์ประการใด ถึงแม้จะเป็นหนังสือที่แต่งมาแต่สมัยถูกใจทั้งภาษาที่ใช้เป็นภาษาโบราณ แต่ผู้อ่านก็มองเห็นภาษาเหล่านี้ได้ชัดเจน เรื่องไตรภูมิจึงเป็นหนังสือสอนศาสนาทางอ้อม ซึ่งได้ผลดีกว่าสอนกันตรงๆ เพราะคนที่อ่านไตรภูมิจะเกิดครัวทั้งความเชื่อ หัวใจตนเอง เกิดความรู้สึกเกรงกังวลต่อบาปเพราะกสิวได้รับโทษหันท์อันสบคดสอยของเมื่อตอกนรากร และอย่างกระทำความดีเพราะหวังจะได้ส่วนบุญบานพธรรมค์ ภาพของนรากรธรรมค์ฝังแฝงอยู่ในจิตใจของคนไทยมาทุกบุคคลทุกสมัย หนังสือเล่มนี้จึงได้รับผลลัพธ์จริงตามที่ต้องการของพระบรมราชานาถไทยที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้แต่งขึ้นเพื่อตั้งสอนให้คนกรงกตัวบ้าและประพฤติตนเป็นคนดีทุกประการ

อิทธิพลจากอินเดียในวรรณกรรมเรื่องนี้ไม่ใช่พุทธศาสนาทั้งหมดเช่นเดียวกับภัณฑ์ เพราะมีร่องรอยของศาสนาอินดูเข้าไปปนอยู่ด้วยมาก เช่น เรื่องการสร้างโลก การแบ่งโลกออกเป็น 3 ภูมิ แบ่งอาชญาของโลกเป็นกับปีกับปี การบรรยายถึงเทพเจ้าต่างๆ ในเทพปกรณัมของอินดูซึ่งกล่าวไว้ในต้นกีร์พะเวททั้งสิ้น นอกจากนี้ยังพูดถึง ภูมิศาสตร์ของจักรวาล ความคิดของคนโบราณ เรื่อง “สัตว์ในวรรณคดี” เช่น ครุฑ์ กินรี วิทยารา นารีผล ฯลฯ ซึ่งมีอยู่ในบริเวณป่าพิมพานั้น ความรู้และความเชื่อต่างๆ ความคิดพราหมณ์และอินดูเช่นนี้ หลอกจิตใจประกูลในวรรณคดีไทย ยังพบว่ามีอิทธิพลในแขนงในระบบทุกแขนง ไม่ใช่แค่ในเรื่องนรากรที่เจริญให้เป็นภาษาอังกฤษสำหรับต่อจักรวาลเป็นภาษาพื้นเมือง ซึ่งบรรยายเช่นกัน ให้ว่า “ทางไปสู่นราภูมิ” “พระเยน” “พระพราหมณ์” “พระอัครคุปต์” และ “อเวจี” ซึ่งเป็นนรากรร้ายแรงที่สุดความเชื่อของไทยและเขมร

เรื่องการทำลายโลกด้วยไฟบรรลัยกัลป์และน้ำท่วม การเกิดโลกใหม่ ความเชื่อเรื่องโลกหน้าบุคพาราครีอาริย์เมตไตรย ซึ่งเป็นบุคในอุดมคติ ซึ่งผู้คนจะได้รับถึงที่ศูนปาราณามาจากต้นกัลป์ พฤกษ์ และมีความสุขในชีวิตอย่างเต็มที่ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะพบในบันทึกเก่าแก่ของเขมรที่เขียนว่า “พยากรณ์เยมර” และในตอนที่เขียนว่า “พุทธพยากรณ์” จะกล่าวถึงพระพุทธเจ้าที่จะบังเกิดขึ้น 5 องค์ในโลก และจะเผยแพร่ศาสนาของพระองค์คุ้มครองโลกอยู่ในเวลา 1 กัลป์ เท่ากับ 81,000,000 ปี ความเชื่อในเรื่องนี้ยังแฝงอยู่ในจิตใจความคิดนักของคนเขมรและคนไทยเช่นเดียวกัน

อิทธิพลทั้งทางด้านพุทธและพราหมณ์ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องไตรภูมิ ทำให้ไตรภูมิกลายเป็นปอยเกิดความคิดและแรงบันดาลใจให้กับ ศิลปิน รุ่นหลังน่าไปต่อเป็นหนังสือ เว็บไซต์เป็นภาษา นี้เป็นรากประเพณี-

กรรมต่าง ๆ เป็นอันมาก ในวรรณคดีไทยก็มีความคิดจากเรื่องไตรภูมิแทรกไว้เกือบทุกเรื่อง อย่างเช่น เรื่องไฟบรรลัตน์ถังโลง การสร้างโลงใหม่ มีกล่าวอยู่ใน อิสิตโองการแห่งน้ำ กำสรวงโถทองตื้น เป็นต้น เรื่องความพิสดารของป้าพิมพานต์ ก็เป็นที่กล่าวขวัญในวรรณกรรมไทยหลายเรื่อง เช่น บทเสภา ชุนช้างชุมแพ ตอนชุมแพหันม่าน ได้พรรณนาความงามของม่าน ฝีมือปักของนางวันทองเอาไว้ว่า

ม่านนี้คือวันทองทำ	ชาได้ไม่มีคนบันดาล
เส้นไหมแมวนี้ยันแน่นินดี	ล้านฝีมือแล้วแต่นางเตียว
เข้าปักเป็นป้าหนาเวด	ขอบเขตเขากลุ่มชุมชุมเมียว
รูกษาติดคาดใบระเบัดเรียว	พริงเพรียงดอกกระตะดวง
ปักเป็นสูงมบุราลงร้าร่อน	ฝ่ายพ่อนอยู่บนยอดภูเขาหลวง
แผ่นหางการปักเป็นหมุ่นพวง	ชะนีหน่วงเหนียวไม้ช้ม้อยดา
ปักเป็นพิมพานต์ตระหง่านงาม	อร่ามรุปพระสุเมรุภูมา
วินนักตกหัสรารณเป็นหลั่นมา	การวิกอธินธารบุญธาร
อาการคงคายคงอินธุ	มุจลินทร์ห้าแฉวนเนวะสอน
ไกรศาสตราจารย์มอรารา	ผู้กินคนธารหัวทิยา
ลงเล่นน้ำดำดันอโนดาด	ไสสะօดเมือกเมียนเห็นขอนมา
หมุ่นังกรล่อแก้วแพร่พราวยา	หัศนาร่าสิกถึงวันทอง
เรื่องของป้าพิมพานต์ในเรื่องชุนช้างชุมแพนี้เป็นภาพที่พรรณนาไว้ในหนังสือไตรภูมิพระร่วง และยังเป็นแรงบันดาลใจให้แก่กวีที่เขียนวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ อีก เช่น เรื่องพระสุชน-มโนธรรม เรื่องสมุทรไขษคำนันท์ เป็นต้น	

นอกจากนี้แล้ว เรายังรู้จักพระอินทร์กับเจ้าเรื่องไตรภูมิได้ด้วย สำหรับคนไทยเราเรียกพระอินทร์ คือว่าเทวดาองค์อื่น ๆ เมื่อมีเรื่องเดือนร้อนอบบางไว้ พระอินทร์จะลงมาช่วยเหลือ เรื่องพระอินทร์มีอยู่ในคัมภีร์พระเวทความลึกซึ้งคานพราหมณ์ ถือว่าพระอินทร์เป็นใหญ่ในหมู่เทวดา เป็นเทวดาที่ให้แสงสว่างและความรุ่มเรื่ื้นเป็นประไบชน์แก่การเกษตร แต่ต่อมาเมื่อคานพราหมณ์ถือศรัทธาเป็นคานพราหมณ์ พระอินทร์ก็ถือฐานะลงมีความสำคัญเป็นรองเทพเจ้าทั้งสามหรือตรีมูรติของอินทร์ และมีเรื่องกล่าวขวัญถึงพระอินทร์ไปในทางไม่ดี' ในพระทุก座คานพราหมณ์พระอินทร์เป็นเทพคากัมบากาทสำคัญองค์หนึ่ง เช่น กล่าวถึงในพระเวสสันดรชาดก กัมบาการี

เมื่อเอ่ยถึงพระอินทร์ ก็ต้องเอ่ยถึง ไชยบันคร (รถแก้ว) พาหนะที่ประทับคือแท่นบันทุกมุมโลก

¹ ก้าวเดินเรื่องพระอินทร์ของประเทศไทยคือพากย์ จนไปถือบทเมืองอุตุพันธุ์ ซึ่งถืออุตุสาปให้พระอินทร์มีภัยติดตัว ร่างกาย ซึ่งมาเมื่อพระอุตุหายไปกรรภ์ก้าวเดินเรื่องใหม่ให้เป็นสอง ไนน์ก็กลับเป็นพาเดินตัวร่าง พระอินทร์จึงได้ซื้อว่า ก้าวเดินนั้น แปลว่า ก้าวพัฒนา

และซ้างพระที่นั่งชื่อเอราวัณ ควบคู่กันไปด้วย เหราสิ่งเหล่านี้มักจะถูกตั้งในวรรณคดีไทย เช่น พระแท่นบันทุกน้ำพลา ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษคือตามปกติจะอ่อน懦 แต่หากมีเหตุร้ายขึ้นในโลกมนุษย์ พระแท่นนี้จะกลับแข็งกระด้างขึ้นเพื่อเป็นการเตือนให้พระอินทร์รับ "สองส่องกิพย์-เนตร" ศูนย์การณ์ในโลกมนุษย์ ดังในบทละครเรื่องสังข์ทอง บรรยายไว้ว่า

กิพย์อานนคายอ่อนແຕກอนมา
จะมีเหตุนั้นแม่นในแคนติน
แล้วสองส่องกิพย์เนตรคุเหตุไทย

กระด้างดังศิลปะหาดใจ
อมรินทร์เรืองศิลปะสัย
จึงแจ้งใจในนางรջนา

นอกจากนี้ซ้างเอราวัณ ยังเป็นสิ่งที่เราสรุปได้ว่าเป็นเครื่องตกแต่งที่สำคัญมากและมีสังษีดีพิเศษมาก เช่น พระอินทร์จะนำมิคคานเป็นซ้างเพื่อถุงให้ญี่ปุ่นมากและมีลักษณะพิเศษการสมเกียรติของพระอินทร์ ลักษณะของซ้างเอราวัณ มีบรรยายไว้ในเรื่อง รามเกียรติ ตอนอินทร์ขิดแปลงร่างเป็นพระอินทร์เพื่อถวายให้พระลักษณ์เข้าใจมิคแล้วลองเผยแพร่ทรงทราบมาสักครู่ มาต้องพระลักษณ์และพากลิ้งคลอนหมด ในตอนนี้พระบากลุ่มเด็ดพระพุทธเจ้าศักดิ์สิทธิ์ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เป็นกาพย์ฉบับนี้ได้ความซับซ้อนของทั้งเสียงสัมผัสและความหมายของคำ ว่า

อินทร์ขิดบิดเบือนกาบิน	เหมือนองค์อัมรินทร์
ทรงคชเอราวัณ	
ซ้างนิมิตฤทธิ์แรงแข็งขัน	เมื่อก่อฟ่องผิวพาราณ
สังข์สระอาดโยวหาร	
สามติบสามเต็บรโคภา	เตียรหนึ่งเจดง
ตั้งเพชรรัตน์วุ้ง	
งานนึ่งเจดในขาวณี	กระหนึ่งบ่อมนี
เจ็ตกออบลับบันดาล	
กอยหนึ่งเจ็ตตอกดวงมาลย์	ดอกหนึ่งเป่งบาน
มีกลีบเจ็ตกลีบมก	
กลีบหนึ่งมีเทพรัตน์	เจ็ตองค์ໄโลภา
แน่น้อยล้ำนานงพาล	
นางหนึ่งบ่อมมีบริวาร	อิกเจ็ตเยวามาลย์
ล้วนรุปนิมิตมายา	
จั่งระบำร้าร่าร้ายสายหา	ช้ำເສືອງຫາງຄາ
ทำที่ดั้งเหพอัปสร	

มีวิมานแก้วงามบัว
ดังเวไชยันต์อัมรินทร์

ทุกเกศคุณยูง

สามัคคีทางทำฟันที่ บานประพันธ์ของนายชิด บูรหัต แต่งขึ้นโดยอาศัยที่มาจากมหาปรินพหาน-สูตรและธรรมกถาสูมังคลวิเศษนี้ ทั้งนี้กายนามหวานราก และคงข้อสูตรภาษิตว่าด้วยเรื่องไทยแห่งการ Ted กามัคคี ภัชติริบลิจฉวั่นแห่งแคว้นวัชชี ถูกวัสดุการพราหมณ์ อ้ามาดแห่งพระเจ้าชาติ ศัตกร แคว้นมคอ เว้าไปป้อนทำลายความสามัคคีจนเดียวเมือง

มงคลสูตรคำดันที่ พราวนันพนธ์พระบาทสมเด็จพระมหามงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเรียนเป็นคำ ประพันธ์จากมกต 38 ประการในพระพุทธศาสนา

1.2 หมวดทุกประวัติและประวัติพระสาวก

ทุกประวัติ มีหนังสือหลายเล่มที่เป็นพุทธประวัติ คือหนังสือที่แสดงพระประวัติของพระสัมมาภูตเจ้าตั้งแต่ประถมจนเดิมปัจจุบัน เช่น

มหาภพย์ทุกธรรมวิช ของมหาวีอัคชาโภช เป็นคัมภีร์ขั้นเอกของพุทธศาสนา นิกายมหายาน ที่พระชนนาพระพุทธประวัติไว้อย่างแจ่มแจ้งด้วยประถมที่จัดเป็นปัจจุบัน ตลอดจนเรื่องราว การแปลงพระบรมสารีริกธาตุ นักประชัญอินเดียชื่อ ธรรมรักษ์ (ธรรมเกษม หรือ ธรรมเกชาต) เป็นผู้แปลเป็นภาษาจีนขณะถือภัยอยู่ในจีนเมื่อคริสตศตวรรษที่ 4 ต่อมาในราก ค.ศ. ที่ 7-8 ได้แปลเป็นภาษาอินเดีย Dr.D.H.Jonesston ศาสตราจารย์ภาษาอังกฤษคนสำคัญแห่งมหาวิทยาลัย อ็อกฟอร์ดได้แปลเป็นภาษาอังกฤษโดยอาศัยต้นฉบับภาษาจีนและอินเดีย นายนูรยานารายณ์ เจ้าชรี อัคชาโภดธรรมมหาบันพิตรได้แปลเรื่องนี้เป็นภาษาอินถุ ให้ยาศบด์โลกล้านแหกฤทธิ์เห็นด้วย เทียบกับภาษาจีน ภาษาอินเดียและภาษาอังกฤษ มหาภพย์ทุกธรรมศาลาเณนนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยโดยกรุณา ถุศาตย์-เรืองอุไร ถุตะเสน' โดยถ่ายทอดจากภาษาอินถุและล้านแหกฤทธิ์

ประทีปเทียนเชียง แปลมาจาก The Light of Asia ซึ่งเซอร์อิน อาร์โนลด์ (Sir Edwin Arnold) แต่งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1879 เป็นพุทธประวัติที่ได้เข้าโครงเรื่องจากสิลวิสุตร¹ ซึ่งเป็นคัมภีร์พุทธศาสนาที่นักประชุมภาษาอังกฤษให้เขียนเพียงมาก ฉบับภาษาไทยแปลมาแล้ว 2 ครั้ง คือเมื่อ พ.ศ. 2470 เจ้าศักดิ์ประเสริฐ นครจำปาศักดิ์ แปลเป็นร้อยแก้วจากภาษาฝรั่งเศส ของ เฟร์ (Leon Feer) และในปี พ.ศ. 2483 ม.จ. ดราจารัตน์ เทวฤทธิ์ แปลเป็นภาษาไทยและฉันท์จากฉบับภาษาอังกฤษ

¹ กรุณา ถุศาตย์ - เรืองอุไร ถุตะเสน ถุแมป, มหาภพย์ทุกธรรมวิช ของมหาวีอัคชาโภช (พระนรา : โรงเรียนพิทยาลัย, 2403) (ภาษาไทยประพันธ์ที่พัฒนาในภาษาพะเยา จอมทอง ตามเดิมพระบรมวงศ์เชื้อ เจ้าศรีอินทัชรุ่งพันธ์ กษัตริย์พระบรมราชวงศ์วรวิถี)

² พระบรมฯ ให้พระบรมราชโองค์เป็นภาษาไทย

ปฐมนิเทศกษา มีผลบังบัด เช่น ปฐมนิเทศกิจฉบับ 3 กันย์ และฉบับ 10 กันย์ ของ
สมเด็จพระสังฆราช (ฯ) ปฐมนิเทศ-มหาปัชนาทุกรากวิยา(ตอนกระทำทุกรากวิยาฯ 10 กันย์)-
ปฐมนิเทศกิจฉบับ 30 ประจำเดือน กันยายน ๓๐ รูป สมบัติราษฎร์ ๕ แต่ง ล้วนเล่นที่เมืองที่สุด
ดัง ปฐมนิเทศกิจฉบับนี้เป็นการพราบประมาณนี้ในประเทศไทย ๒๙ ประจำเดือน กันยายน ๑๙๘๔

ประวัติพระศาสดา

นันโนกปันนทสุตรคำหดวง เป็นพระนิพนธ์เข้าฟ้าธรรมชีเบศร ทรงนิพนธ์ไว้เมื่อ พ.ศ.
๒๒๗๙ เป็นร่ายยาวถัดความภาษาบาลี จบลงด้วยโคลงกระถั่งอักษรผู้แต่ง เรื่องนันโนกปันนทสุตร
อยู่ในอารักขกถาพะสุตร ที่มนิกาญ พระมหาพุทธศิริเกเรเข้าแต่งไว้เป็นภาษาบาลี เนื่องเรื่องเป็น
เรื่องพระไมค์ถือถานะการมาพระยาณโนกปันนทนาคราช

พระภลัษัยคำหดวง เป็นพระนิพนธ์เข้าฟ้าธรรมชีเบศร เช่นกัน มูลเหตุที่ทรงนิพนธ์เล่ากันว่าเพื่อ
ถ้างบานเนื่องจากพระองค์เคยกระทำบาปโดยพินกรรมหลงสุเรนทรพิทักษ์ เมื่อทรงหนาชีเป็นกิกขุ
จนเข้าวราชาต ภารกิจกรรมเรื่องนี้มีเก้าติมเป็นภาษาบาลีชื่อ มาลยสุตด เข้าใจว่าพระภลัษัยช้าสังก
เป็นผู้แต่ง ต่อมาภลัษัยช้าสังกมีองค์ชื่อใหม่ ชื่อ พุทธวิสาส นำมากแต่งขบยกความให้พิสูจน์ขึ้น เรียกว่า
ใหม่ว่า ภลัษัย เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาฝ่ายหมาย พะยาณมุนาราชชนได้ให้คำอธิบาย
เกี่ยวกับเรื่องพระมาลัษัยไว้ว่า

“พระมาลัษัยนั้นตามค่านานก่อไว้ว่า เป็นพระอรหันตกระองค์สุดท้าย วันเดียวกับที่ไหหนบนบทในกาล
ลังกา ไม่ใช่ว่ามีอิทธิฤทธิ์ไปโปรดศักดิ์ในนรก แต่หมายเหตุเดินทางจากขึ้นไปบนสวรรค์ ให้พบกับพระ-
ศรีอริยบุตร ซึ่งจะมาตัวอธิบดีเป็นพระมุทธเจ้าในกาลหน้า ถ้ามีเรื่องแจ้งอยู่ในคันกิริเชื่อว่า “นักช
ราก” ซึ่งเป็นคันกิริอยู่นอกน้ำตา ไม่ได้รวมอยู่ในคันกิริพระ ให้รีบถูก พิจารณาคุณค่าเรื่องก่อนไปทาง
ข้านมหมาย พระภลัษัยหมายมีพระไหสัตตว์องค์หนึ่งชื่อพระกษัตติกรากเสด็จไปโปรดศักดิ์ในนรก
เสมอ อนองต์ในพิธีกษัตติกรากจะช่วยเหลือพระภลัษัยให้เดินทางไปได้ และโดยเหตุพระกษัตติกรากเสด็จไปโปรดศักดิ์ในนรก
กับพระมาลัษัย ท่องกันและองค์หนึ่งเป็นพระอรหันต์เท่านั้น ในความนันกิยาอย่างข้านมหมายพระกษัตติกราก
ว่า “พระมาลัษัย” ไมอกนั้นที่ในพระ “มาลัษัยสุตร” ก่อไว้ด้วยพระศรีอริยบุตร ไหสัตตว์อย่างนี้ให้ ชื่นชมกันใน
ไหสารของฝ่ายหมายว่า “ครรภากษาม”

เรื่องพระมาลัษัยนี้ มีอิทธิพลหนึ่งต่อความรู้สึกนิยมศรัทธาของคนไทยในเรื่องนาบบุญ นรก สวรรค์
เช่นเดียวกับในไตรภูมิพระร่วง ในตอนต้นเรื่องพระมาลัษัยได้เดินทางไปโปรดศักดิ์ในนรก พากเบรต
ในนรกได้พบให้พระมาลัษัยนักญาติพี่น้องขององค์นี้ให้กำบูญอุทิศตัวตนให้ การท่านบูญกราบหน้า
อุทิศตัวตนให้คุณชาย เข้าใจว่าจะได้เดาบูญจากวรรณกรรมเรื่องนี้

ครั้นผู้ทรงอันพระกาจ ว่า “ถึงอย่างใดทุกข์ดีบีก็ให้มันสิร์ว่า ให้ฟังไก่ในนรก ก็พื้นกระหนกประทวน อภิวันต์พระไครสรณา ทำทานาธิคุณ บ้านพื้ญเมืองบูญญา แล้วพองคอาจงอุทกคุณอุญย์สังไห์ ของดีแก่พงศ์พันธุ์ หันจากธรรมทุกข์ หัวใจเขานราแห่งอุดมคุณหักมั่นทุก ครั้นพกเมธนาร ฝ่ายมหากานต์ปรีดา อุบัติหนาส่วนคุณ”

เรื่องพระมาลัยคำหลวง เน้นให้เห็นผลของการกระทำความดีแล้วจะได้รับความสุขบนสวรรค์ จึงบรรยายให้เห็นความรื่นรมย์ของสวรรค์อย่างละเอียดเพื่อชักชวนให้กระทำความดี ซึ่งต่างจากไตรภูมิพระร่วงที่เน้นให้คนแกร่งกล้าหาเป้า ให้เห็นการรับโทษทันทีในนรกโดยละเอียด

ในเรื่อง พระมาลัยได้เขียนไปปูชาพระเจดีย์อุหามณี และในโอกาสันนี้ได้เส้าพระเครือาริย์ ขณะคายเส้าพระเครือาริย์ ให้พบพระอินทร์และเทวดาที่มานมัสการพระเจดีย์อุหามณีด้วย พระอินทร์ได้เล่าให้พระมาลัยฟังว่าเทวดาคนต่อสองคนได้ทำบุญคุณแต่ครั้งที่เกิดเป็นมนุษย์อย่างไรจึงได้เข้ามา เดวยสุขบนสวรรค์

วรรณกรรมเรื่องนี้สนับสนุนความเชื่อในเรื่องโลกนี้ โลกหน้า การเร่งสะพุบุญบารมี เพื่อจะได้ไปเกิดในบุคพระเครือาริย์ ซึ่งเชื่อกันว่าจะมาตัวสัตบุรุษเป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป บุคพระเครือาริย์เป็นโลก ในอุดมคติปราศจากความทุกข์เบัญจีเดือดร้อนด้วยทุกข์ทั้งปวง ผู้คนจะยิ่มเย้นรักใคร่เอ็นดูกัน ไม่มีความเป็นศัตรูแก่กัน สามีภรรยาจะไม่มีนอกใจกัน เป็นต้น ถึงเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ดันนรนไฟ ภันยะกจจะมีในอนาคต มนุษย์จึงทำบุญคุณต่าง ๆ เช่น ทำทาน สร้างอุโบสถ สร้างพระพุทธรูป เจติยวิหาร และอื่น ๆ พร้อมทั้งด้วยความป्रารถนาจะพบพระเครือาริย์ อิทธิพลในเรื่องความเชื่อ ในโลกบุคพระเครือาริย์บังช่วยส่งเสริมในเรื่องการพัฒนาคนมหาศาติด้วย เพราะพระองค์กล่าวไว้ว่า หากผู้ใดบุรา堪จะได้ไปเกิดในบุคของพระองค์จะต้องพัฒนาคนมหาศาติให้จบในวันเดียว

“ขอพอดีนก่อน ไม่ขอไปคงไกรวัน อกควรพอกนิโควาหา ให้ทำพากษาให้น้องนันท์ เครื่องเดี๊ยวกันบูชา ให้อบในหัววันนั้น ตั้งประทีปพันบูชา ถอกบุกน้ำด้านพัน บัวเพื่อนผัน อันหน่าด่า ถอกเมฆกา ให้อ่อง เทียนและธงอัครา เครื่องบูชาหันนี้ องด่วนดีสิ่งจะพัน”

ด้วยเหตุนี้จึงมีการแต่งหนังสือมหาศาติที่สามารถเทคโนโลยีไปได้ในเวลาระบุรีขึ้นมา ความเชื่อในเรื่องการพัฒนาคนมหาศาติ 13 ก็แทบทั้งหมดในวันเดียวแล้วจะได้พบพระเครือาริย์คงจะได้มาจากเรื่องพระมาลัยคำหลวงนี้เอง

1.3 หนังสือชาติอุดมดีก่อตัว

หนังสือชาติอุดมดีก่อตัวถือเป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าในชาติก่อน ๆ เมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิ์ตัวร์ ทรงถือกำเนิดเป็นมนุษย์ เป็นเทวดา เป็นสัตว์เดียรัชดา ฯลฯ แต่ละพระชาติทรงแสดง

บุญญาภารมีดัง ๆ กันไป ตัวเพียงสองคนคือปัญญาณ้อยจนถึงการมีสติปัญญาอย่างลึกซึ้ง ทั้งสองนารมันขออภัยไปจนถึงการมีครบถ้วนทุกประการ จนกระทั่งพระราชาติสุคทัยได้บรรลุบทภูมิตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า หนังสือชาดกจะกล่าวถึงการยกลับชาติของบุคคลต่าง ๆ ในสมัยพุทธกาลว่ามีดังนี้

ชาดกมาดา เป็นคัมภีร์พุทธศาสนาที่นักภาษาไทย ประพันธ์ขึ้นเป็นกวีนิพนธ์ร้อยกรองภาษาตัน-สกฤตโดยการยกย่อง ซึ่งประมวลว่ามีวิวัฒนาการ พ.ศ. 977 เป็นผู้ทรงคุณธรรมสูง มีความรู้และด้านในพระพุทธศาสนา และมีชื่อเดียวกับภาษาไทย ไปถึงประเทศธิเบต หนังสือชาดก diesem นี้มีผู้แปลเป็นภาษาจีนระหว่าง พ.ศ. 1503-1670 ประมวลว่าชาดกมาดาคงจะมีอายุก่อนพระกาลนั้น ต่อมาได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Prof. Speyer หลวงรัชภารการโภคติใช้ฉบับนี้แปลเป็นภาษาไทยเมื่อ พ.ศ. 2438 จำนวน 10 เรื่อง ต่อมาได้แปลจนครบ 34 เรื่อง และจัดพิมพ์ขึ้นโดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์ ในพระบาทสมเด็จพระอุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว¹

เนื้อเรื่องของนิทานในชาดกมาดา มีทั้งที่เอามาจากนิบานชาดก และที่แต่งขึ้นใหม่ สังเขปน่าการแต่งต่างไปจากนิบานชาดก และไม่มีแสดงการยกลับชาติในตอนท้ายเรื่อง

นิบานชาดก หรือ ชาดกภูรัณณา เป็นชาดกที่ Jarvis รวบรวมอยู่ในพระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์ส่วน ๆ ที่ omniprathit ไม่ใช่การบันทึกความจำแต่เพิ่มเติมในราวพุทธศตวรรษที่ 10-11 โดยประรักษ์เรื่องว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงคตานี้ ทรงบันทึกอยู่ที่ไหน ทรงประภาคราบริบูรณ์ ทรงสอนพระราชาติ อะไร คำนิยมที่เรื่องแม้สอดแทรกคตากาลที่นำมาจากพระไตรปิฎก จนแล้วแสดงการยกลับชาติของบุคคลในเรื่อง นิบานชาดกเป็นหนังสือรวมนิทาน 547 เรื่อง จัดหมวดหมู่ไว้อย่างเป็นระบบโดยแบ่งตามคตากาล ซึ่งเรียกว่า “นิบาน” แยกนิทานพวากท์มีคตากาลเดียวไว้ไปจนถึงแบบสิบคตากาล มีทั้งหมด 11 นิบาน แต่ละนิบานเรียกชื่อตามจำนวนคตากาล เช่น นิทานคตากาลเดียวเรียกว่า เอกนิบาน (มี 150 เรื่อง) สองคตากาลเรียกว่า ทุกนิบาน (มี 100 เรื่อง) สามคตากาลเรียกว่า ติกนิบาน (มี 50 เรื่อง) ไปถึงพวากท์มีมากกว่า 80 คตากาลเรียกหนานิบาน มี 10 เรื่อง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทศชาติ หรือ ทศชาดก ได้แก่ เศรษฐชาดก มหาชนชาดก สุวรรณสามชาดก แนวราชนชาดก แนวราชนชาดก ภูริ-หัตชาดก จันทกุนาร พระนารอชาดก วิญญาชาดก และเวสสันดรชาดก ชาดกในทศชาดกที่บันยันมากที่สุดคือ เวสสันดรชาดก ซึ่งมี 13 กัณฑ์ เรียกกันว่ามหาชาติ เป็นเรื่องพระราชาติยิ่งใหญ่และพระราชาติสุคทัยที่พระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญบุญบารมีครบถ้วนทั้ง 10 ประการ คือ เนกขัม วิริยะ-เมตตา อธิษฐาน ปัญญา ศิล ชันติ อุเบกษา สัจจะ และทาน

¹ อ่านเพิ่มเติม หลวงรัชภารการโภคติ(แปล), ชาดกมาดา, (พะนัง : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2500).

นิบทาชาตกเป็นมือเกิดแห่งวรรณคดีไทยหมายเรื่อง ดังนี้

เรื่องสั้นครัวชาต

1. มหาชาติคำห้อง สมัยพระบรมไตรโลกนาถ
2. ก้าวอ่อนมหาชาติ สมัยพระเจ้าอยู่หัวทรงธรรม
3. มหาชาติกลองเทคน์ ฉบับหนอดมุดชิรญาณ
4. ร่ายยาวมหาสวัสดิ์ 13 กัณฑ์ ของพระทรวงศึกษาธิการ
5. มหาชาติคำลันท์
6. ฉิมพนมมหาชาติ พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาบุราบ-ประปักษ์ ทรงนิพนธ์ไว้ 2 กัณฑ์ นอกนั้นพระกิจขึ้น ๆ ช่วยแต่ง

นิบทาชาตก

- มหาบันชาตแห่งนิอิตานคร

ทฤษฎีชาตก

พระเจ้าลิบชาติ

ภารกิจชาตกและกุณาวาชาตก

- ภารกิจกลอง, บกน.ให้เรื่องภารกิจ

ภารกิจชาตก

- พระอภัยณ (เรื่องตอนผีเสื้อสมบุหรู)

นอกจากนี้ชาตกต่าง ๆ ในนิบทาชาตกยังเป็นมือเกิดของนิทานคดีธรรม เช่นเรื่องโโค้นกิจชาต กะรำถายคืนคุณ ก็ง่ากได้ห่อง นักกระซิบและนกแขกเห้าเตี้ยงพ่อแม่ พญาช้างฉักกันค์ ลิงกับ ใจระเข้ ฯลฯ และเป็นมือเกิดความคิดแก้ไขกรณีค่าโคลง พระนิพนธ์สมเด็จกรมพระยาเชาดิศร บางบท เช่น โคลงว่า

หมูเห็นราชสีห์ท้า	ชوانรวม
กูสีห์นกพูน	ท่านใช้ร
อย่ากลัวห่านอย่าหลบ	หลีกจาก ถูนา
ห่านสีห์นอย่าได้	วางเวัวงหนี

มาจากการถูกสา辱ภาษิตใน สุกรชาตก ความว่า “แนะนำ เวากสีห์เห้า แม้ห่านก็สีห์หามาเกิด หมาย จงกลับมา ใจนึงกลับหนีไปเล่า”

ปัญญาศาสตร์ เป็นศาสตร์กอนอกภายนอก เพราะไม่มีอยู่ในพระไตรปิฎก ปัญญาศาสตร์เป็นพิพากษาที่มีอยู่ทั่วไปในไทย อิจิปต์ เปลอร์เชีย ที่แพร่หลายอยู่ในดินแดนแถบเมืองเป็นเวลาานาน จนกระทั่งพระองค์ชาราดานนาไทรผู้หนึ่งรวมแต่งขึ้นไว้เป็นนิทานชาดก ๕๐ เรื่อง โดยแต่งเป็นภาษาอามคร เมื่อประมาณระหว่าง พ.ศ. ๒๐๐๐-๒๒๐๐ ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากในดินแดนอาณาไทย มีพระพุทธศาสนาในลัทธิลังกาเรียกว่ากัมมาก ชนมีความรู้และถูกสอนในภาษาบาลี สามารถอ่านความรู้นั้นมาแต่งหนังสือเพื่อบรรจุพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง และเพื่อให้หนังสือนั้นมีหลักฐานมั่นคงกันโดยแต่งด้วยภาษาที่ใช้เขียนพระไตรปิฎก คือภาษาอามครหรือบาลี หนังสือที่พระกิจชาราดานนาไทรแต่งกันในสมัยนั้นหลายเรื่อง ตัวนี้ใหญ่เป็นต้นนานาต่าง ๆ เช่น นังคลัดดกที่ปั้น ของพระธิริมังคละเดระ ตามเก่าวงศ์ ของพระมหาเถระโพธิรังษี ชินกามาลีปกรณ์ ของพระรัตนปัญญาเถระ วัฒนพิมพวงศ์ ของพระพราหมณปัญญาณุ เป็นต้น หนังสือที่ก่อสำนวนแล้วทั้ง ๔ เล่มได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินธ์ ต้นนานาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดหนังสือปัญญาศาสตร์ นิทานพื้นบ้านจึงได้รับการจำและแปลงภาษาให้กับคนเป็นอีกชาติของพระพุทธเจ้าด้วยประการฉะนี้ หนังสือเรื่องปัญญาศาสตร์ได้เผยแพร่ถูกต้องไปยังประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น หลวงพระบาง กัมพูชา พม่า ฯลฯ หน่าเรียมหนังสือนี้ว่า “เรียงใหม่ปัญญาสต” แต่ในพม่าไม่บุญพระอิริยาบถเป็นเรื่องปลอนพุทธศาสนา หนังสือปัญญาศาสตร์ได้รับการรวบรวมเป็นเล่มสมบูรณ์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๖ พระเจ้าบรมวงศ์เรือรุ่งพระสมมตอมรพันธุ์ จัดพิมพ์เป็นรุปเล่มสมบูรณ์ขึ้นและทรงแปลเรื่องสมบูรณ์โดยอันเป็นเรื่องดันไว้เรื่องหนึ่ง

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือศาสนาที่แต่งขึ้นโดยเอานิทานของเก่ามาตัดแปลงให้เป็นชาดก หักดอนห้าบบังและถอดการกลับชาติเพื่อเสริมศรัทธาในศาสนา แต่ถึงแม้จะเป็นชาดกแปลงเช่นนี้ ก็ยังมีคุณค่าในฐานะเป็นน้อยเกิดให้แก่ธรรมคติในระบบทั้งสองมาหลายเรื่อง ธรรมคติไทยที่มีป้อเกิดมาจากปัญญาศาสตร์ได้แก่

๑. สมบูรณ์โภษก้าดันที่ มีผู้แต่งร่วมกันสามท่าน และใช้เวลาแต่งนานกว่า ๒๐๐ ปี เรื่องจึงจบบริบูรณ์ ผู้แต่งคือพระมหาราชาครุ สมเด็จพระนราษฎร์มหาราช และกรมสมเด็จพระปรมินทรมหาธิราชีในรัตนโกสินธ์รัชกาลที่ ๓ เป็นวรรณกรรมการแต่งที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ในการสอนหนังใหญ่ ในคราวสมโภชสมเด็จพระนราษฎร์มหาราชมีพระชนมายุครบเบญจเพล พะนมหาราชาครุได้นำเอารสบุตรโภษก้าดันมาตัดแปลงแต่งเป็นฉบับที่ ถึงแม้จะแต่งไว้ไม่จบแต่ก็ได้วางเต้าโครงเรื่องไว้จนผู้ที่มาแต่งต่อในภายหลังต่อเรื่องได้สนิท ในสมัยที่กรมสมเด็จพระนิพนธ์ต่อ ท่านได้ถือความจากปัญญาศาสตร์เพื่อช่วยเป็นแนวทางดำเนินเรื่องด้วย

¹ ตามคัมภีร์ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, “ก้าดัน” ปัญญาศาสตร์ ฉบับพงษ์สมบูรณ์ทรงราฟี (พระบรมราชโองค์ : ศิริปาราภรณ์, ๒๔๙๙) หน้า ๗.

2. สังฆท่อง ได้เดินมาจากสุวรรณสังขชาต ก มีบท lokale เรื่องสังฆท่องดำเนินวนครรังกรุงเก่า และมีพระราชนิพนธ์บก locale เรื่องสังฆท่อง ในพระบناทสมเด็จพระพุทธเจ้าคันธามาลัย เป็นบท lokale นอกรากของหลวง

3. คำว่า ในสมัยพระนารายณ์มหาราช พระมหาราชครุ ได้แต่งเรื่อง เสือโภคค่าดันท์ ซึ่งมีเดาเรื่องมาจากการชาติวิชาต ก ต้อมพระบนาทสมเด็จพระพุทธเจ้าคันธามาลัยทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง คำว่า เป็นบท lokale เนื้อความต่อจากเรื่องเสือโภคค่าดันท์ ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ 4 ตอนคือ ทรงเริ่มตั้งแต่หัวสันนุราชนานางหมอน ตอนที่สองหัวสันนุราชนุบหัว ตอนที่สามนางคันธามาลัยขึ้นผ้า และตอนที่สี่คาวีรับกับไชยทักษิณ

4. พระสุธรรม-โนนหัว มีผู้แต่งเป็นบท lokale นอกรากแต่ครรังกรุงศรีอยุธยา ตอนที่นิยมกันคือตอนนางกินรีลงเล่นน้ำ แล้วนางโนนหัวซึ่งเป็นน้องสุดท้องถูกพระราชนูญจับตัวไปด้วยพระสุขาน นอกจากที่นี่ต่อเป็นบท lokale ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล (อัน) ได้แต่ง พระสุธรรมค่าดันท์

5. รอดเสน หรือ พวยรอดเมร์ หรือ นางสินสอง ได้เดาเรื่องจาก "รอดเสนชาต" เป็นเรื่องที่ใช้เพ้นท lokale มาแต่โบราณ และเป็นนิทานด้วย

6. สารพัดกิจค่าดันท์ พราวนิพนธ์สมเด็จฯ กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ได้เดาจากสารพัดกิจชาต ก

7. กอบกอกสิริวิบูลกิจ ของหลวงศรีปรีชา (เชิง) กวีในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้โครงเรื่องจากสิริวิบูลกิจชาต ก เป็นตัวรากการแต่งกอบกอกบท

8. ศรีบุคคลันท์ มาจากสุธรรมชาต ก เดาเรื่องไกต์เตียงกันมาก

วรรณคดีไทยเรื่องต่าง ๆ ที่มีที่มาจากการชาต กมีเนื้อความผิดเพี้ยนกันไปบ้าง ซึ่งตัว lokale ต่างกันไปบ้าง แต่ก็ยังสืบความได้ทุกเรื่องว่ามาจากชาต กเรื่องใด อย่างเช่น สมุทรไนษค่าดันท์ มีเนื้อความบางตอนต่างไปจากชาต ก เช่นตอนแรกอุ่มสมพระสมุทรไนษะกับนางพินทุมตี ตอนพี่เตี้ยงวัวครุปพระสมุทรไนษะถวายนางพินทุมตี ห้าส่องตอนที่ต่างไปจากชาต กนี้คงจะได้อธิบายมาจากการเรื่องอนิรุทธค่าดันท์ หรือจากวิชญุปราဏะซึ่งเป็นที่มาของอนิรุทธค่าดันท์โดยตรง

เรื่องเสือโภคค่าดันท์ และบท lokale เรื่องคำว่า เพิ่มเรื่องราวดอนถ้ำซึ่งชุมกูกเสือโภคคเป็นคนและเมื่อเรื่องผจญภัยอื่น ๆ ตามมา

เรื่องสังฆท่องมีเนื้อความเพี้ยนไป เช่น การถ่วงน้ำพระสังฆ์ ในชาต กเป็นผลอยแพ ตอนหนานี้อหபปลา ในชาต กออกหาเนื้อหาปลา 3 ครั้ง ครั้งที่หนึ่งเสียใบชูและกันเนื้อ ครั้งที่สองเสียน้ำมือและกันเนื้อ ครั้งที่สามเสียจมูกและกันปลา ในสังฆท่องไม่ได้กล่าวเรื่องเสียน้ำมือและกันเนื้อ แต่ว่าตอนตีคลื่นในสังฆท่องก็ไม่มีเรื่องพระอินทร์ลงมาท้ายปัญญา

2. วรรณกรรมภาษาไทย

ในอินเดียมีมหาภัยอยู่นานาภัย แต่มหาภัยที่สำคัญยิ่งของอินเดียและมีชื่อเสียงไปทั่วโลกนี้ อญู 2 เรื่องคือ มหาภารตะ และรามายณะ มหาภัยทั้งสองเรื่องนี้ได้รับความกิยมในอินเดียมากพอ กันทั้งคู่ และเมื่อพระหล或多กไปบังประเทศเพื่อนบ้านไกส์เดียงในแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาว เช่น หมา ไก ช้าง ลิง ฯลฯ ปรากฏว่าเรื่องรามายณะและมหาภารตะเป็นที่นิยมยกย่องและรู้จัก กันเป็นอย่างดี จะได้กล่าวถึงอิทธิพลดของวรรณกรรมมหาภัยทั้งสองเรื่องท่อวรรณคดีไทยดังนี้

รามายณะ

ถ้าเราจะศึกษาว่าคนไทยรู้จักเรื่องรามายณะหรือนิทานเรื่องพระรามนี้มาแต่เมื่อใด ก็จะพบว่า มีปรากฏในวรรณคดีไทยเล่มเก่ากว่าเพื่อนคือ ศิลปารักษ์พอุนรวมคำแหง กล่าวว่า “ถ้าขึ้นถ้าพระราม” (ต้นที่ 3 บรรทัดที่ 23 และ 24) ถ้าพระรามนี้เป็นเชือกุกันอึกถ้าหนึ่งคือ ถ้านางสีดา (พระราชนิพนธ์เรื่องที่ยังไม่องพระร่วง : พระบาทสมเด็จพระบรมพุทธากล้าเจ้าอยู่หัว) หรือแม้พระนามของ พอุนรวมคำแหงกับอกอญูแล้วว่าคนไทยในสมัยนั้นรู้จักและซาบซึ้งในความเก่งกาจของท้าวละครเอก ในเรื่องอย่างไร

วรรณคดีไทยในสมัยต่อมาบังปรากฏหลักฐานว่าคนไทยรู้เรื่องพระรามเป็นอย่างดี เพราะมีอ้างถึงในวรรณคดีสมัยอยุธยาหลายเล่ม ตั้งจะขอยกตัวอย่างเพื่อพิจารณาดังนี้

ลิลิตโองการแห่งน้ำ สมัยพระรามชาบดีที่ 1

ลิบหน้าเจ้าอุรุช่ำบู ลิลิตบานพ่าย สมัยพระรามชาบดีที่ 1

พระรามพระลักษณ์ชรากอร

พระราพต่องลงกา

ศิรราม

ชัยชัยติงคิดคำน

แผ่นแพ้ว

ชัยชานะได้แก้ว

มารมารค นั้นๆ

พระคุณพระครอบพ้า

ครอบครอง

พระกษัตริย์พระไกรเมນ

ดินขาว

พระฤทธิพ่างพระราม

แผ่นพ้า

พระก่อพระเกื้อหล้า

รองราพณ์ ไตรรัช

หลากรัชรัคคี

ก้าสรวจโภคต้น

รามาธิราษทร	พานร
โภกนสบุตรอยาม	ย่านฟ้า
จ่องถนนเบลังศิลป์ศร	มหาญราพณ์
ไกรอบอาเจชวงศ์หน้า	กำยกอง

תוrhoתcnatt

ปางบุครานค์เรศไก้	ทศรอด
จากสีคาดขาว	ฉาดเหลือง
ยังคืนสู่เสาว์คต	บุพราช
ถ้าอนุชน้องแคล้ว	คงคาดไก่

ก้าวผ่านห้องน้ำทางพะนวก

ไตรคายุครามา	จากสีดาอ่าโอบสมร
พระพลางาญบักช์มาร์นร์	ได้สีดาอ่าองค์คิน
ไตรคารามเวรัง	แรมอย
องค์สีดาดงสมร	หลากหล้า
พระพลางาญหมู่มาร์นร์	ถากูซีพ
ได้สีดาสมรหน้า	อ่าเคล้าลังองค์

นอกจากหนังสือดังกล่าว มีปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ อีกด้วย ได้แก่ โคลงนิราศน์ครั้งที่ ปุณโณวาทคำฉันท์ โคลงนิราศพะรยาครั้ง นิราศสมเด็จกรรมพะยะเดชาดิการเสด็จไปทักษิณชั้นท์ โคลงนิราศฉะเชิงเทรา นิราศพะรยาમหาມุกaphไปเมืองจีน บทละครเรื่องมโนราห์ครั้งกรุงเก่า บทละครเรื่องดังข้อ กองครัวกรุงเก่า เป็นต้น

นอกจากนี้ยังปรากฏอิทธิพลเรื่องรามเกียรตีในวิถีชีวิตของคนไทยอีกมาก เช่น สำนวนภาษา นาฏกรรม จิตรกรรม ประดิษฐกรรม และเรื่องคดีชาวบ้าน เช่น นิกานเรื่องหัวอกคนนาด เข้าสามร้อยยอด หัวเสชุบครา ที่จังหวัดสระบุรี เข้าสรรพยา ปึงสรรพยา จังหวัดขัยนาท เนื้อหาดที่พระทุกบนบาทสระบุรี หัวยศรีพ อ้าทรพ และถ้าหาก ที่จังหวัดสลบุรี โดยเฉพาะถ้าหากมีที่พักถูกและทันควรจะสืบมาอีกด้วย และคงให้เห็นว่าเรื่องรามเกียรต์มีใช้เป็นที่รู้จักกันและพำนีเมืองหลวง แต่เป็นวรรณกรรมที่รู้จักกันดีทั่วไปในไทย

บ่อเกิดที่นาของรามเกียรต์ไทย

รามเกียรต์เป็นวรรณคดีที่มีชื่อเดิมมากที่สุดเล่นหนึ่งของไทย และเป็นวรรณคดีที่ซับซ้อนใจคนไทยให้หัวหงส์ระดับชาวบ้านและนักวิชาการหรือหัวผู้รักภาษาวรรณคดี แต่รามเกียรต์ไม่ได้เป็นวรรณคดีไทยแท้เหมือนอย่างทุนชั้งทุนแผ่น รามเกียรต์เป็นวรรณคดีที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียจากมหาภารพเรื่องรามายณะ ในอินเดียเอง เรื่องรามายณะมีผู้แต่งเป็นล้านวนต่าง ๆ หลายร้อยหลายพันล้านวน¹ เป็นภาษาถิ่นต่าง ๆ ในอินเดียแบบทุกภาษา แต่ฉบับที่มีชื่อเดิมมากที่สุดและเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกคือ รามายณะฉบับภาษาถิ่นสักทุนของวัฒน์มิก ซึ่งมีถึง 3 ฉบับที่เก็บรักษามาจนถึงทุกวันนี้ คือ ฉบับตะวันตกเฉียงเหนือ ฉบับเน้นกอหนอร่องคนิกาย และฉบับนอมเบย์ ทั้ง 3 ฉบับมีความลับนัยภาษาถิ่นและเนื้อความก็ต่างกันไปด้วย ความนิยมในเรื่องรามเกียรต์แต่เดิมมากก็เป็นความนิยมในฝั่งความชอบซึ่งในด้านนี้เรื่อง ความคงด้วยของวรรณคดีคลปต่องอนบุคคลของทัวละคร แต่น้อยคนนักจะใช้ใจว่าเรื่องรามเกียรต์มาจากไหน ดังพระราชน婆ารภของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ในพระราชินิพนธ์ บ่อเกิดรามเกียรต์ค่อนหนึ่งว่า

“เรื่องรามเกียรต์เป็นเรื่องราวคำพากย์ที่ขาว ไทยเรียกว่า กันอช่างขันชาน ก็จังชู้ แทนน้อดหัวนักห้อะ หรนว่า ไม่มุกนาจาก ใหม่”²

พระราชน婆ารภนี้เป็นความจริงโดยแท้ เพราะบางคนก็เข้าใจเอาว่า รามเกียรต์เป็นวรรณคดีไทยเหมือนเรื่องสังข์ทอง จันทร์ครพ พระรอดเมรี และในเมืองเชียงใหม่ก็ถ่าวถิ่นสถานที่หลาภัยแห่งในเมืองไทย เช่น มีพระราม ด่านหมุนวน หัวยศุคริพ ทุ่งพรหมสารต์ ทะลุชุมศร หนองศีดา เป็นต้น บางคนก็รู้เข็มไปยิ่งกว่านี้ ถ้าทราบว่าเป็นเรื่องมาจากอินเดีย แต่ก็ไม่ทราบอะไรไกลไปกว่านี้ ในเวลาต่อมาจึงเกิดมีผู้สนใจศึกษาเรื่องราวด้วย รามเกียรต์ที่ว่าได้รับอิทธิพลจากอินเดียนั้นได้รับอิทธิพลมาจากวรรณคดีอินเดียเรื่องใด รับอิทธิพลเข้ามาโดยวิธีใด ดังนั้นจึงได้รู้จักวรรณคดีไทยเล่นนี้ขึ้นอีกขั้นหนึ่ง นอกจากนี้จากในด้านความลับนูกันน้ำของเนื้อเรื่อง และความไฟแรงตามของบทกวีนิพนธ์

¹ เป็นพระราชนอกจากรามายณะ จะมีความสำคัญก็ต้องข้อมูลเดิมในด้านประวัติศาสตร์และวรรณคดีแล้ว ยังมีความสำคัญในด้านศาสนา รามายณะก็ถือเป็นศัพท์สำคัญของทางนับถือศาสนาเชนกูนิกายไว้เช่นเดียวกัน คือนับถือพระบรมราชานุปั้นเป็นใหญ่กว่าเทพเจ้าที่อยู่ใน ฯ ซึ่งถือกันว่ารามายณะเป็นศัพท์สำคัญที่มีความวิเศษนาหายิ่งกว่า “สังฆภารกิจ” บทที่ 130 และพัทธกิจบทที่ 7 (อุทุมราภรณ์) บทที่ 111 พระบรมราชานุปั้นทรงลงถูกกล้าเข้าอยู่หัว ทรงน้ำคามน้ำและลงไว้ในพระราชนิพนธ์บ่อเกิดรามเกียรต์ ลังนี้

² “ในที่สุกและอุบัติภัยนั้น จึงมีคำสอนของคุณพ่อรามายณะไว้ มีคุณวิเศษที่ต่าง ๆ ให้ได้ฟังแล้วก็ถือเป็นได้ พระปารธรรมตั้งให้สอนปารธรรมฯ จดเขียนอยู่ในชาติ วรรณ ศุน หอ และเมื่อจะไปลอกนี้ไปปลูกก็จะได้ไปสู่พระมหาโลก” และในที่สุกและอุบัติภัย กิจบท์ และคงคุณวิเศษไว้ไว้

“สูญเสียแก่ศีลอดเดียว ลูกที่ไม่มีคุณก็จะได้ลูก ลูกที่ไม่มีกิริยา ก็จะได้กิริยา และพัฒนาไปกรรรณบรรดาที่ทำมาแล้วทุกทิศ” มีกำหนดว่าผู้ที่ถวายรามายณะนี้ ควรได้รับเสื้อผ้า โภ แสงหอและปืนที่ก่อให้ตายกับมีเศษของผู้ถ่ายรำนาญและจะได้รับ คือ ประการหนึ่ง “จะบรรดาคนให้เข้าบูรพ์ เป็นที่นับถือในโลกนี้และโลกหน้า ตลอดถึงโลกอนาคต” อีกประการหนึ่งว่า “ลูกไช่ยานในเวลาเข้าก็ต้องรับก็ต้องรับก็ต้องรับ”

² พระบรมราชานุปั้นทรงลงถูกกล้าเข้าอยู่หัว “พระราชนิพนธ์ค่าน้ำ เมื่อพิมพ์ครั้งแรก”, บ่อเกิดรามเกียรต์(พระราชนิพนธ์ : บรรณาการ, ๒๖๑๐), หน้าที่ ๔.

แต่เป็นการค้นคว้าไปถึง “บ่อเกิด” ของเรื่องรามเกียรติ์ และ “อิทธิพลด” ของวรรณคดีอินเดียที่มีต่อไทย รวมทั้งยังได้พบว่าวรรณคดีที่ได้รับอิทธิพลดจากต่างชาติบ่อนถูกตัดแปลงให้แตกต่างไปจากของเดิมด้วยอ่านอาจของวัฒนธรรม ประเพณี คำนิยม สังกษะและของตั้งคム ทดสอบจนเอกสารสังกษะนี้ของชาตินั้น

ในการค้นคว้าเรื่อง บ่อเกิดที่มายของรามเกียรติ ผู้สนใจวรรณคดีเป็นหนึ่งพระคุณของนักประชารถ ไทย 4 ท่านคือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เจ้าอยู่หัว ผู้ทรงวิเริ่มศึกษาเรื่องนี้ก่อนใคร และได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือ บ่อเกิดรามเกียรติ เมื่อ พ.ศ. 2456 ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงอัญเชิญพระบรมราชโองการ “สืบสานและต่อยอดพระราชนิพนธ์” ให้ค้นคว้าและเขียนหนังสือเรื่อง ฤกุกรรมร่วมกับพระบรมราชโองการ ภาค 1 และภาค 2 ตลอดจนสมญานิธานรามเกียรติ ซึ่งพระสารประเสริฐเป็นผู้เขียนขึ้นเพื่อใช้ในการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องรามเกียรติ อีกท่านหนึ่งคือ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิพากษาพุทธิยากร ทรงวิเคราะห์เรื่อง พระราม ถ้าร่าส่าง ๆ เหล่านี้เป็นอุปกรณ์สำคัญในการค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย เรื่องที่มายของรามเกียรติ ในระยะเวลาต่อมาอีกมาก many

เมื่อได้มีการค้นคว้าในเรื่องนี้ เรายังพบร่วมกับที่จริงแล้วรวมเกียรติไม่ได้มีที่มาจากรามายณะภาษาล้านนาสัก iota จนบันของวัฒน์มีก็โดยตรงอย่างที่ควรจะเป็นเช่นนั้น หากแต่มีที่มาจากรามายณะของอินเดียฉบับต่าง ๆ ตลอดจนรามายณะของประเทศไทยอีก ฯ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยดังปรากฏในหลักฐานการค้นคว้าของนักวรรณคดีไทยท่านต่าง ๆ ดังที่เอ่ยพระนามและนามมาแล้ว ฉะนั้นจะสรุปความคิดของนักวรรณคดีทั้งสามคนโดยสรุป เชื่อให้เห็นอธิพิทธวรรณคดีอินเดียเรื่องนี้คือวรรณคดีไทย

1. ชุดถ้วยช้อน ชาค้อนที่หมูนาไปถ่องฤทธิ์กับพระนาราย
 2. ชุดน้ำดื่ม hairyไปหงษ์ชุด

3. ชุดของตน ขาดความนุสานรับกับนิสัยพัทรอ และเรื่องหหมานกับนางสาวรรมณ์จดา
 4. ชุดไม่เก็บตักติ คือที่เล่าเรื่องหหมานกับย้องคดจำลงเป็นกาภกับหมาย เน่าไปทำลายพิธีของทุกกรรมนั้น หายไปทั้งชุด
 5. ชุดพระมหาสัตต์ ตอนที่กล่าวถึงอินทราริศแปลงเป็นพระอินทร์ และหหมานหักคอข้างขวาไว้นั้นขาดหายไป
 6. ชุดสามก้าว คือชุดเดียวที่กับมูลผลิตมายไปทั้งชุด
 7. ชุดหุงน้ำทิพย์ หายไปทั้งชุด
 8. ชุดถวายสิ่ง คือตัวแห่งหหมานกับย้องคดไปหลอกพระฤทธิ์โภคุตร และพระฤทธิ์พาหหมานไปถวายตัวแก่ทศกัณฐ์ จนหหมานได้ก่อต่องดวงใจกลับมาอีก หายไปทั้งชุด'
- ในตอนท้าย ทรงสรุปการวิจัยและข้อคิดเห็นของพระองค์ท่านว่า ป้องกันภัยเบื้องหนึ่งที่มา 3 แห่งดังด้วยกัน คือ

"1. ร้ายละเอียดบันทึกถูกตุก และน่าจะได้ใช้บันบังคนนิกาย เพราเวชพเจ้าเข้าใจว่า พระเมทน์ที่มาเมืองเราจะได้มาจากแคว้นของคราษฎร์ (เบงกอล) ทั้งมีข้อความที่พอยจะเป็นพยานอ้างในข้อนี้ได้อย่างหนึ่ง คือเรื่องพระฤทธิ์กับพระอนันต์มาอุปการชี พระธรรมออกไปชั้นกุมาารทั้ง 2 นี้ มีอยู่ในฉบับของคนนิกาย แต่ในฉบับที่เข้าพเจ้ามีอยู่นั้น) ไม่มีเรื่องนี้"

2. วิชญุปราชะ น่าจะเป็นปองกีดแห่งข้อความเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในรวมภัยเบื้องหนึ่ง เราเป็นอันมาก แต่โดยมากคงจะเป็นข้อความในตอนด้าน คือตอนกำเนิดต่าง ๆ และตอนทศกัณฑ์เยือนพิภพ เป็นต้น ข้อความเบ็ดเตล็ดอย่างเช่นข้อที่ว่า ครั้งหนึ่งทศกัณฐ์ได้บังคับให้ท้าวามารับใช้คน เป็นต้น ได้ความว่ามาจากวิชญุปราชะ

3. หหมานนาฎกะ น่าจะเป็นปองกีดแห่งบรรดาข้อความ ที่กล่าวด้วยความเก่งต่าง ๆ ของหหมาน หนังสือหหมานนาฎกะ เป็นหนังสือที่ชาวอินเดียชอบกันมาก เพราจะนั้นถึงจะเข้ามาได้เป็นท่อนใหญ่ ๆ ก็เป็นได้"

จากข้อสันนิษฐานข้างต้น สรุปได้ว่ารัชกาลที่ 6 ทรงเห็นว่า เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ของรวมภัยเบื้องหนึ่งที่มาจากการนยาและของวัฒน์มีกิ่งของฉบับอุดตรนิกายที่พระองค์ทรงผ่านมาใช้เปรียบ และฉบับของคนนิกาย รวมทั้งจากฉบับอินเดียซึ่งเนื้อความไม่ต่างกันไปเท่าไร ส่วนเรื่องกรีดต่าง ๆ อาจจะมาจากวิชญุปราชะ และหหมานนาฎกะ

ส่วนวิธีการที่เราอ่านเข้ามานั้น ทรงอธิบายไว้ดังนี้

¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 205.

² เรื่องเดียวกัน หน้า 207-208.

"เรื่องพราหมาภารตน์ ต้องเข้าใจว่าพราหมณ์เป็นผู้เชื่อสักดิญ ไม่ผิดจะ ไร้กับความสักดิญของชาวเราในส่วนพระเวทสันศร พระระดับนั้นพราหมณ์ทุกคนที่บ้านมาซึ่งมีพระเครื่องจะเชื่อว่าพระราชนิพัทธ์อยู่ในตัวเรา ให้อธิษฐานและขอพรจากพระพุทธรูป แต่พระเครื่องจะเชื่อว่าได้มาจากพระพุทธรูปเท่านั้น ท่านหนึ่งที่อธิษฐานนั้น บางทีถือว่าจะมีมนต์หรือพยากรณ์ดับบันสักดิษกับวิญญาณของท่านนั้นก็ได้ แต่เมื่อเดินเรื่องพราหมาภารตน์ให้ไทยเราฟังนั้น พราหมณ์คงกล่าวไปตามที่จำได้ขึ้น ใจ และถ้าจะถามว่าพกอนไกดอกจากหนังสือเด่นๆ ก็จะเข้าใจการไม่ถูกห้ามชี้"

ต่อมาเศรษฐีกรุงศรีฯ (พระยาอนุมานราชอน) ได้ค้นคว้าที่มาของรามเกียรตีให้กรุงฯ ทราบยิ่งขึ้น โดยการเขียนหนังสือเรื่อง อุปกรดธรรมเกียรตี (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2475 และมาพิมพ์เนื้อความครบบรู๊ฟเมื่อ พ.ศ. 2495) หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เรื่องรามายณะของรามลักษณ์ กิจ อธิพฒน่องรามายณะฉบับรามลักษณ์ที่อ่อนเดียว รามายณะฉบับภาษาแคนวันต่าง ๆ ในอินเดีย รามายณะฉบับภาษาแคนวันต่าง ๆ ในอินเดีย รามายณะในประเทศไทยเชียดวันออกเงียงได้ เช่น รามายณะชาวนาหลี มหาลัย เขมร ลาว ญี่ปุ่น พม่า เป็นต้น และบทสุดท้ายยกถ่องที่เรื่องรามเกียรตีไทย จากคันค้วารวนรวมรามายณะฉบับต่าง ๆ และเปรียบเทียบเนื้อความกับรามเกียรตีไทย ทำให้เราได้รับความรู้เพิ่มเติมขึ้นว่า รามเกียรตีไม่น่าจะมีที่มาจากการยายณะฉบับรามลักษณ์กิจเดียว หากแต่มีที่มาจากการยายณะฉบับแคนวันต่าง ๆ ของอินเดียด้วย เศรษฐีกรุงศรีฯ กล่าวถึงรามายณะเหล่านี้ว่า

"เรื่องรามายณะเหล่านี้จึงกล่าวได้ว่า มีปลูกมาทางเรื่องรามายณะของรามลักษณ์โดยตรง แต่ข้อความในหนังสือเหล่านี้คงกับรามายณะของรามลักษณ์มากที่สุด นอกนั้นก็มีที่หากแยกกันออกไป แล้วแยกความคิดเห็นในเรื่อง ความเชื่อถือและไว้วางใจก็ ข้ามไม่เรื่องรามายณะของรามลักษณ์ในภาคพื้อน้ำ แห่งหลาภูเขาและน้ำตกออกไปไกล เมื่อเรื่องกิจกรรมพิธีกรรมมากขึ้น นี่เรื่องที่ไม่ทรงกับฉบับของตุชช์รามลักษณ์ ดังจะเห็น ให้ถูกเรื่องรามายณะของชาวบังคลาเทศแคนวันเบงกอล และชาวชนเผ่ารวมเรื่องกัน กันมาก แห่งอินเดียภาคใต้ เป็นต้น ที่สำคัญออกออกไปนี้ คงเป็นพระน้ำอาบน้ำพยาเรื่องพราหมณ์ของกันนาก ซึ่งประชานุรักษ์กันแพร่หลาย แต่ไม่มีอยู่ในฉบับรามายณะของรามลักษณ์ที่เข้ามาแทนที่ ไว้ด้วยหัวหินหนาและแก้ร่องให้เข้ากับความเชื่อถือของตน อันเป็นเอกเทศเฉพาะอินเดียนั้น ๆ ยกเว้นข้างเรื่องในช่วงที่อันนี้มีอยู่ในรามายณะของรามลักษณ์ แต่ไม่มีอยู่ในเรื่องนี้หัวหินที่อุบลฯ ให้และเรื่องนี้หัวหินที่รามลักษณ์ กันมาก ในอินเดียอาจควรแก้ไขในช่วงที่ว่าหัวหินที่กันนี้ แสดงว่าเรื่องในพระนี้เป็นที่รักกันพิธีกรรมในอินเดียก่อนแล้ว"¹

คำกล่าวข้างต้น นำมาใช้พิจารณารามเกียรตีไทยได้ด้วยว่าเหตุที่ฉบับของไทยมีเนื้อความแตกต่างไปจากฉบับของรามลักษณ์กิจคงเป็นด้วยเหตุที่มีความต่าง

¹ เรื่องพื้นที่บ้าน หน้า 208.

² เศรษฐีกรุงศรีฯ อุปกรดธรรมเกียรตี. (พระนพ : บรรณาการ, 2515), หน้า 234-5.

เหตุที่เราไม่ได้รับเรื่องพราภรณ์จากรามายณะของวัฒนธรรมมีกิโภคตร ศรุปจักษณ์สันนิษฐานและ
การค้นคว้าของ "เสือยรากไกเศส"¹ ได้ว่าเป็นพราภรณ์

รามายณะฉบับวัฒน์มีกิแต่งเป็นภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งหากที่คนต่างแครัวหรือคนสามัญจะ
รู้สึกไฟเราะและความตื่นเต้นของหนังสือเรื่องนี้ เว้นแต่ผู้ทรงความรู้สูง แต่เนื่องจากชาวอินเดียต่อว่า
รามายณะเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา Hinayana มีคุณวิเศษนานาประการ เช่น ถ้าได้ฟังจะได้
บุญ จึงมีคนนำไปแต่งใหม่เป็นภาษาสามัญที่คนทั่วไปฟังเข้าใจ หรือแต่งเป็นภาษาของท้องถิ่น
คน ดังนั้นจึงเกิดมีรามายณะฉบับภาษาท้องถิ่นต่าง ๆ ขึ้นอีกมาก รามายณะฉบับที่แม่องท์มีชื่อเล่น
ของวัฒน์มีกิได้แก่ ฉบับภาษาอินเดียคงคลี ฉบับภาษาเบงกอล ฉบับภาษามีห์ เป็นต้น ซึ่งการ
แต่งใหม่ในอีกภาษาหนึ่งนั้นแม้ผู้ที่จะพยายามรักษาอารรถรสของเดิมไว้เพียงใด ก็จะให้เหลือของ
เดิมที่เดียวเท่านั้นจะหายเดิมที่ ดังนั้นรามายณะของแครัวต่าง ๆ จึงมีส่วนที่มีคุณเพียงนี้ไปจากของเดิมคือ
ฉบับของวัฒน์มีกิอยู่มาก และเมื่อเปรียบเทียบรามเกียร์กับรามายณะฉบับแครัวต่าง ๆ ของอิน
เดีย เช่น รามาตัวจริต ของกวีที่ชื่อ ประกาฬภูรี แต่ง เมื่อ 240 ปีมาแล้ว ด้วยภาษาคัมภีร์
รามายณะฉบับบริบูรณ์ ซึ่งก็ต้องแต่งใหม่ ให้เข้ากับภาษาเบงกอล ของหมานันทร์ รามายณะฉบับ
ภาษาเบงกอล นอกจากนี้ยังมีรามายณะฉบับภาษามีห์ ให้เห็นว่า ส่วนที่รามเกียร์ไม่ตรงกับรามายณะ
ฉบับวัฒน์มีกิ มักจะไปตรงกับฉบับภาษามีห์และของเบงกอลมากกว่าฉบับแครัวอื่น ๆ เช่น เมื่อ
เทียบตอนในบริพะกุดทัพกับนิธิราพย์ฉบับภาษามีห์ พนวามีส่วนคล้ายคลึงกันมาก ถึง
กับ "เสือยรากไกเศส" สรุปไว้ว่า "นอกจากเรื่องนี้แล้ว ยังมีเหตุอื่นหลายอย่างที่ชวนให้อ่อน
ไปว่า รามเกียร์ต้องมีความหมายเดียวกันระหว่างที่เป็นทั้งทางตรงและทางอ้อม"²

เหตุที่ไปตรงกับฉบับเบงกอลและมีห์มากกันนี้จะเป็นพราภรณ์ ตามหลักฐานทางโบราณคดีและ
ประวัติศาสตร์ แสดงว่าชาวอินเดียที่เข้ามาเผยแพร่ลัทธิศาสนาและวัฒนาการรวมแก่ชาติต่าง ๆ ทาง
ทิศตะวันออกของอินเดีย ส่วนใหญ่เป็นชาวภาคใต้และตะวันออก คือชาวมีห์ ชาวแครัวกัจิง-
คราษฎร์ และตัดขึ้นมา คือชาวแครัวเบงกอล ที่เรียกว่าชาวเบงกอลมากกว่าชาวแครัวอื่น ๆ

นอกจากจะได้ทราบว่ารามเกียร์นี้จะมีความหมายเดียวกับแครัวต่าง ๆ ของอินเดียโดย
เฉพาะฉบับภาษาเบงกอล และฉบับมีห์ มากกว่าจากฉบับวัฒน์มีกิโภคตรแล้ว ในส่วนที่กล่าวถึง
รามายณะฉบับของประเทศไทยต่าง ๆ ทางตะวันออกของอินเดีย ได้แก่ พม่า ล้านช้าง มหาสารคาม ยังพบว่า
รามเกียร์ของไทยมีเนื้อเรื่องคล้ายคลึงกับรามายณะและลากูณฉบับต่าง ๆ อุปุนาก³ ซึ่ง "เสือยราก
ไกเศส" ก็ได้อ้างข้อสันนิษฐานของนักวรรณคดีชาติอื่น ๆ เช่น ดร. พุทธเดชร้อย ชาวอสังหาฯ⁴
ดร. อาลีกชานเดอร์ อิสตันีส ชาวเยอรมัน ผู้เปรียบเทียบรามายณะและลากูณและสรุปผลการศึกษา
ไว้ว่า รามายณะและลากูณต้องเป็นเรื่องที่รับจากชาวมากรอน⁵

¹ เรื่องพื้นที่บ้าน, หน้า 233-7.

² เรื่องพื้นที่บ้าน, หน้า 147.

³ เรื่องพื้นที่บ้าน, หน้า 160.

⁴ Dr. W. Stutterheim, *Rama-Reliefs in Indonesia*, ล้างปี๊โน อุปกรท์ ร่วมเกียรติ, หน้า 188.

⁵ Dr. A. Tieszenius, *Die Rama-Sage der Malayanen*, ล้างปี๊โนเรื่องพื้นที่บ้าน, หน้าพื้นที่บ้าน.

นอกจากนี้ค่าอ้างจาก “คำนำ” ของทุกภาค หรือสูตรองค์ บทพากย์หนังที่ต้องเตือนๆ เอเชียกรรย์ แป๊ป ก็มีนัยอ่านว่ารามเกียรติไม่เชียดวันออกเฉียงได้ล้วนแต่มีที่มาจากการชวา

“จะคอมเรื่องพระราชน เป็นที่นิยมของประเทศไทยอย่างมาก ไปในทวีปเอเชียจะวันออกภาคกลาง บล็อกหมู่ประเทศอาเซียนเด่นผู้ออกไปชั่ว นา ตี มะละกา สยาม และเขมร เหราจะนั่งตะคอง เรื่องพระราชนั้นม้อญ่าท่านเขมร สยาม หน่า และน้อย คณีก้านนิคมมาจากชาวพนันแท้”¹

นอกจากจะได้การนับถือเกิดที่มายของรามเกียรติไทยเพิ่มเติมแล้ว “เสรีบราโภเศศ” มังแสดงให้เห็น ลักษณะของวรรณคดีไทยที่รับอิทธิพลจากต่างชาติอีกด้วยว่ามักจะเน้นการคดิความเชื่อค่านิยมทางพึ่งคุณไทยเข้าไป ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นไว้ตอนท้ายหนังสือว่า

“เรื่องรามเกียรติมีลักษณะเป็นจั่วพวงเดี่ยว กับเรื่องพระราชนของชาวนา พระราชนเรื่องที่บล็อก ไปในภาคกลางฯ ประมาณนี้ ก็ และเรื่องที่เปลกออกไปนี้ ที่พ้องกันก็มีบ้าง ตั่งจะเห็นจากข้อความที่กล่าว มากด้วยในเบื้องต้น แต่ที่ไม่เรื่องรามเกียรติที่เปลกออกไปเป็นผลกบกบกนี่ เช่นถ้ามีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น ในภาคตอน ก็มักมีพระอินทร์ลงมาช่วย...ลักษณะของจั่วนี้ ถูกเน้นในรามเกียรติถือว่า ไว้อช้างน้อซกัน ถึง 5 ครั้ง แสดงว่าภาคตีกันพุทธศาสนาที่เชื่อในกันที่เพิ่มเติมเข้าไปจึงเป็นทราบพื้นเมืองหรือได้มานาการที่อัน กีกราม ไม่ได้ แต่เห็นว่าจะเป็นเรื่องเพิ่มเติมมากกว่า

“เมื่อเสร็จศึกลงก้า พระราชนกรบริโภคความชอบ ตัวสั่งให้หุบม่านเป็นพระบารมุขตั้งกรกฎาคมพิพากษ์ พหลา ถูกรัพเป็นพระยาไวยาวา ลักษณะเป็นพระยาอินทร์บุกฟ้า ก้า และพิภากเป็นท้าวทศกัตริวงศ์.... เรื่องตอนนี้พนรปเป็นเรื่องที่มีให้มากกว่า ข้อมูลศาสตร์ที่ถ่องแท้ทั่วๆ พระยา วงศ์ นักมือญ่าท้าวชื่อบรรดาศักดิ์ของข้าราชการหกชั้น ให้ชั่งกับข้าว ไทยอีสาน ถูประหนึ่ง เรื่องรามเกียรติตอนนี้จะได้มานาการที่มากกว่า.....

“ข้อที่น่าสังกัดอีกอช้างหนึ่งคือ พระราชนโปรดให้ถูขันเป็นพระบารมุขตั้งกรกฎาคมพิพากษ์ ครอบมือลงบุรีแล้ว ก็ให้หมายพระราษฎร์จังหวัดหรือจะเดินเรียกว่า จังหวัดขัน ถูกต้องกันแล้วกับจังหวัดบุรีรัมย์ ถูขันใน เรื่องรามเกียรติเป็นตัวเดี่ยว กับคุณหูหินในราษฎร์ของชาวมักระดับนี้ ข้อมูลสถาปัตย์ที่บล็อก ไม่ใช่สักย่อของภาษาพม่า มากอีกเรื่องเป็น ถูขัน และขุขัน เห็นได้ว่าข้อ ขุขันนั้นรามเกียรติได้มานาการที่มากกว่า.....

“รามเกียรติถือว่าเดินเรื่องนานมีมายาว ไว้อช้างหนึ่ง แห่งหนึ่งฟ่อ อีกนานมีมายาวตัวอีกหกครั้ง ที่นี่เป็นเรื่องที่รู้จักกันดี ไม่จ้ำเป็นต้องเล่า อีกแห่งหนึ่งท่อนก่านนิคสีต้า ว่านานมีมายาวช่วงปีองกัน ลือชาชื่อถูกบุรุษ ในพอบอขอไปในทะเอด ให้ไปดึงท่าห้ารำขันกุศลพษาสูงน้ำ เรื่องนานมีมายาวตัวนี้ไม่ได้ใน ราษฎร์ของชาวมักระดับนี้ แต่ไปปรากฏว่านานมีมายาวเป็นนาฬิกาในวรรณคดีของกนกและของพุทธ-ศาสนา.....

¹ เรื่องเสรีบราโภเศศ, หน้า 111.

แล้วสรุปว่า “ความข้อความที่ก่อความไม่สงบให้เกิดขึ้นนี้เป็นส่วนใหญ่ ด้วยความไม่สงบทางน้ำที่มีอยู่ตั้งแต่เดิม ไม่ได้รับการแก้ไข แต่ที่สำคัญมากกว่านั้น คือ ความไม่สงบทางน้ำที่มาจากการขุดลอกแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการก่อความไม่สงบในพื้นที่น้ำที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้เกิดความไม่สงบในพื้นที่น้ำที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการก่อความไม่สงบในพื้นที่น้ำที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา”

สรุปความเห็นของ “เชษฐ์ยิ่งโภเศศ” ได้ว่า รามเกียรติไทยมีส่วนที่พ้องกับรามายณะฉบับกมพ เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ก็มีส่วนบล็อกบอยพ้องกับฉบับเบงก็อต ฉบับน้ำด้วย ขาว และบังมีส่วนที่ แบล็คออกไปโดยเอกสารอักษรเดียวนั้น อันแสดงถึงลักษณะการรับอิทธิพลวรรณคดีต่างชาติมา เป็นวรรณคดีไทยในรูปของนิทานที่เล่าต่อ ๆ กันมา ย่อมมีส่วนที่มีอิทธิพลมาจากต้นฉบับเดิม ที่ผิดไปก็ เป็นด้วยเหตุผลที่ญี่ปุ่นจัดขึ้นเพื่อการแข่งขันและในการเล่นปากต่อปาก ญี่ปุ่นมักจะแต่งเติมเสริมต่อเนื่อง ความให้โลกใบใหม่ไปได้โดยง่าย ส่วนที่ต่อเติมเข้าไปนี้จะแสดงถึงลักษณะสังคม ค่านิยม ชนบทประเพณี ในสมัยที่เล่านั้นด้วย

พระราวงศ์เรื่องรามเกียรติไว้ด้วยอีกผู้หนึ่ง เมื่อครั้งทรงพระนิพนธ์ประวัติท้าวราชนครและวิจารณ์ค้า มูลอิเหนาของไทย เพื่อพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ท้าวราชนคร พ.ศ. 2484 ทรงกล่าวท้าวท้าว ความเรื่องการค้นคว้า บอกรักความเกียรติ ของพระบาทสมเด็จพระบรมราชูปถัมภ์ท้าวญี่หัวว่า ทรงพบเก้า เงื่อนของรามเกียรติไทยหลายแห่ง และพระราวงศ์เรื่องรามเกียรติพิพากษาพุทธิยากร ยังทรงแสดง ความคิดไว้ว่า “ความอิงอันนี้ให้พิสูจน์กันแน่นอนอย่างทุกกรณี ว่า งานนี้ขอมประเทศที่ลือชื่อ เก้าน้ำทั้งนี้เป็นมหามหัศจรรย์เดียว เป็นพากข้าพเจ้าคันของราชวงศ์บุคลาภรณ์และราชวงศ์คุปต์ชั่งครอง ครอบครองอยู่ทางอันเดียวกันได้แล้ว หนทางที่จะแสดงให้ “บล็อก” ของรามเกียรติคงจะแฉลงชั่นแก่พระบรม สมเด็จพระบรมราชูปถัมภ์ท้าวญี่หัวอีกไม่นัก ก็จะให้ทรงสอนกานในจักรวรรดิคันอ่อนไหวที่สุดที่พันธุ์นา นาข้าพเจ้าคันของราชวงศ์ทั้งสอง ท่าน ชั่วทันทีและกระถูกมันเป็นแน่” พระต้าริตั้งที่กล่าวมาแล้วนี้บรรลุ ผลให้เราได้รู้เรื่องปองเกิดรามเกียรติเพิ่มเติมขึ้นด้วยการค้นคว้าของพระยาอนุมนาราชอน ในเวลา ต่อมา

พระราวงศ์เรื่อง กรมหมื่นพิพากษาพุทธิยากรทรงมีความเชื่อว่า ด้านดงของนิทานพระรามใน เมืองไทยไม่น่าจะใช้เรื่องรามายณะของชาตินี้ กันนี้ทรงมีเหตุผลดังต่อไปนี้³

¹ เรื่องพิယัตน์, หน้า 251-4.

² พระราวงศ์เรื่อง กรมหมื่นพิพากษาพุทธิยากร, เรื่องวิจารณ์วิถีการบ้านเมืองที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เรื่องพระราม และญี่ปุ่นในเมือง (พระบรม กรมศิลปบາກ, 2518), หน้า 3.

³ ภูมิใจเรื่องพิယัตน์, หน้า 6-8.

1. รามเกียร์มี “ชุด” แปลง ๆ ที่มีคลิกรามนามบดีของวัวสมิกิเป็นอันมาก ส่วนที่มีคลิปเพียงบางส่วนอาจมาจากคัมภีร์ปูราณะ ตามรัชกาลที่ 6 ทรงตั้งข้อสังเกตไว้ก็ได้ เพราะปูราณะเป็นหนังสือที่เกิดขึ้นในระยะใกล้กับมัยพุทธรากษา และในพุทธกาลก็มีคำกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกว่าคณสมบัตินี้รู้จักนิทานพระรามกันแล้ว นิกานดังกล่าวอาจตรงกับปูราณะนั้นก็ได้

2. นิกานพราหมณ์พุทธกาล คงต่อจากรามายณะของวารุณีกิ และอาจเป็นต้นเหตุที่วนหนึ่งของนิกานพราหมณ์ที่ปรากฏในเมืองไทย ทั้งนี้ทรงอ้างถึงคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของโนสารอาจารย์ที่ไว้ให้รับมาจากอินเดียโดยผ่านมอญมาแล้วว่ามีได้มาจากนวธรรมศาสตร์ หากเพิ่มมาจากหนังสือไกส์สมบพุทธกาลซึ่งทำก่วงมาในนวธรรมศาสตร์ เมื่อเป็นดังนี้จึงทรงตั้นนิชฐานว่านิกานพราหมณ์ของเราคงจะเป็นท่านของเดียวกับคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของโนสารอาจารย์ได้นั่ง

3. นักประชารัฐชาววัฒนา คือ ดร.สตุดเตอร์กิซึ่มได้เขียนไว้ในหนังสือ Rama-Legend and Rama-Reliefs in Indonesia ว่า尼พานหราเวรามีเพร่หลาภในอินโดนีเซีย รวมทั้งไทยและเขมรนั้นนำจะไม่ได้มามากกว่าร่วมๆกับของราชวงศ์มหิดล หากแต่เมื่อตนศึกษาซึ่งก่อกรวมัน ก็ทำให้ทราบนั้นพระทัยมากว่านี้

ด้วยเหตุ 3 ประการดังกล่าว พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทักษณายุ จึงทรงเรียกแม่ว่ารำยหนะ ว่าสมมิกิใช้ดันดอนของรามเกียรตีไทย นิทานพระรามคงเริ่มเข้ามาในแหล่งอินโดจีนและอินโดเนเซีย ตั้งแต่ก่อนที่จะเกิดรัชมายาแห่งของวัฒนธรรม ก็แล้วได้หายอยู่บ้านมาเรื่อย ๆ แม้ในสมัยหลังจากที่วัฒนธรรม แห่งรัชมายาจะแพร่ก็คงมีวิธีการที่เข้ามา คงมาด้วยวิธีเด่าด้วยปาก จึงเป็นเหตุให้คลาดเคลื่อนได้ ถ่อง

ตั้งนั้นพระองค์ซึ่งทรงพระนิพนธ์เรื่อง 'พระราชน' เพื่อประทานข้อคิดเห็นเรื่องที่มาของรามเกียรติ์ให้กษัตริย์ท่านใดที่ทรงมีความปรารถนาจะได้ฟัง พระองค์ทรงมีวิธีการค้นคว้าโดยเบรียงเทียนเนื้อความฉบับน้ำเสียงมีกิ และฉบับพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 ซึ่งสรุปได้ว่า "เรา กษัตริย์ไม่สามารถเข้าหาทองไว้ได้แล้ว รวมเกียรติ์ของเราราได้แบบน้ำใจความยั่งยืนหรือประการใด เพราะเรื่องที่ผ่านมาด้วยความทุกข์ทรมานมาก เช่น ขอนราได้ชื่อคนชื่อที่ไม่แพ้ชาติ กับนักอพญา เมื่อเรื่องที่แตกต่างกันมาก วันเดียว ก็ไม่เหมือนกัน และที่สำคัญที่สุดคือลักษณะของเขายังเป็นคัมภีร์ทางศาสนา เนื่องจากเพื่อจะให้สานติภาพกันของพระ ไทยและศรีมหาชาติ แต่ช่องระหว่างมีความเห็นว่าทุกบ้านทุกเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตัวตนต้องได้รับอิทธิพล จากอินเดียด้วยกัน ทั้งนี้ไม่มากก็มีอยู่ และในบ้านเมืองเหล่านี้ก็รู้จักเรื่องพระราชน กันอย่างแพร่หลาย พระองค์ซึ่งได้ศึกษาโดยรายเรื่องพระราชนในชาติ 3 ประภาคคือ ก. รามเกียรติ์ฉบับไบคีศวร ซึ่งเป็นภาษาชาวยาในราชบุรี ก. ลุ่ม น. มีครรภากาญจน์ รามเกียรติ์ (ภาษาชาวยา) และหิกกัน-บัตศรีราม (ภาษาล้านช้าง) นิทานกงลุ่มนี้อยู่ต่อหน้ากวางกงลุ่มแรก และก. ลุ่ม ค. จากกาฬสัตถกที่ป่าวนะบาน

¹ พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2495 ใช้ชื่อว่า นิตยสารพระราชน ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 ได้เปลี่ย�名เป็น นิตยสารพระราชน ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด ก็ตาม จึงเรียกสั้นๆ ว่า นิตยสารฯ ต่อมาในปี พ.ศ. 2513 ตั้งแต่ปีนั้นเป็นต้นมา จึงเรียกสั้นๆ ว่า นิตยสารฯ ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 กรมศิลปากรจัดทำหนังสือพิมพ์ชื่อ นิตยสารฯ ให้เป็นภาษาไทย ใช้ชื่อว่า นิตยสารฯ นิตยสารฯ ที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2518 ถือเป็นฉบับภาษาไทยที่ออกโดยกรมศิลปากรเป็นครั้งแรก

^๒ เรื่องนี้เป็นภาษาไทย หน้า 134-5.

ในช่วงภาคกลาง และเทวะสถานปะนະตะรันในช่วงภาคใต้ เมื่อเปรียบเทียบแล้ว ทรงพระข้อคดีถึงกันหลาຍอย่าง โฉบเจพะนິນຍາຍຂວາມວາດ ฯ. ซึ่งทรงมีความเห็นว่าคงต้องเป็นด้านพุทธแห่งการศึกษา ในรามเกียรติ เนื่องเรื่องพญาราพັນท้าทายพระอธรรมุนสหธรรมพากหา เรื่องพระอุษิคຄມ (ໂຄຄມ) มีสูญ 3 คนคือ นางอันชนี สุพล (ພາສີ) สุครົพ ต່ອນາເກີດສັບເຈີນເສີບສູກທີ່ลงນ້ຳ นางอันชนี (นางอัญชนา) ວ່າຍໜ້າກສັບມາຫາພຣະຖີ່ ແຕ່ສຸພິສະສຸກົງພົກຄາຍເປັນຄືນເຂົ້າປ່າໄປ ແລະເຮືອງເນຣເທກນາງສຶກພຣະນາງວາດຽງປະເພດ ເຮືອງປະສຸກໂໂຮສອງຄໍ່หนົ່ງກີ່ນົມ ບຸດຄວ ຂອງໄທບໍ່ເປັນ 2 ອົງຄໍ່ຂອງ ບຸດ (ມັງກູງ) ແລະອົນ (ຄົພ) ແລະຍັງໄດ້ກຮັງບໍ່ເປັນຫັ້ອສຳຄັງໄວ້ວ່າ “ໃນທ້ອງຄົກພັກກ່າວ່ານ້ຳພພຣະນາ ໄດ້ເຄີນຝ່ານຂວາງ ອາກອົນເທື່ອເຂົ້ານາສີມືອງໄທທິພມຕາງ”

นอกจากนี้ยังทรงทีกษากาพสัตถกและวรรณคดีคำพากรยเรื่องรามเกียรติของเงมร (ทรงพบว่า รามเกียรติของเงมรไกลับร้ายอย่างกว่าของไทย เช่น ไม่มีเรื่องทุนมานิวาทกับนิลพัท และเรื่องนางสุพรัมมจชา) พระรวมชาติกองของลาว (ทรงพบว่าเหมือนทีกษายัตศรีรวมของมาญู) เมื่อทรงทีกษานิทานพระรวมฉบับสั่ง ๆ ดังนี้แล้ว ก็ทรงย้ำข้อผันนิชฐานของมักราชนคดีตะวันตก อย่างเช่น ตร.สุดสุดเดอร์ไซม์ ดังที่ทรงกล่าวว่า “นักงานพระรวมท่านพร้อมแล้วในอันโคนี้เข้าช่วง มาญู ไทย เบนร ฯ ฯ ให้มากันหึมจะ ไม่ได้มากกว่าพระรวมของลาว หนึ่งกิ นา กิ นั้น พลลัพท์ก่อการวั่นนั้น ขึ้นไป ห่านตือกเดอร อ้างพานภพนิทานที่ทรงสอนปรมนบรรนานาในช่วง แล้วประกรุดความเช่นนี้ ข้าพเจ้าก็อธิบายให้นำรากขึ้นว่านักงานพระรวมของไทย ไม่ได้น ใจกร ณ หมายจะขอ ใจกิ นั้น กิ ใจพวง ตึ้งที่หันน มองบัคก์นี้เวลา กิ ล่วงมาอีกนานปี ข้าพเจ้ายังคงไม่ได้หันหน้าที่จะปลดยั่นความกังวลนั้น” แล้วทรงวิเคราะห์ทางเดินของเรื่องพระรวมมาบังเมืองไทยว่า มี 2 ทางคือ นโยบายที่เล่ากันในอินเดีย ได้ สมัยคุปต์และปัลลava ประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 ซึ่งแพร่หลายมากทางชวา จากชวาได้แยกไป เป็น 2 สาย คือไปทางเบนร ดังปรากฏเป็นรูปสัตถกที่บานปวนกับครัวต ซึ่งมีขึ้นในราชพุทธศตวรรษที่ 16 อิกสัยแยกไปทางมาญู ลาว ไทย ส่วนอิกทางหนึ่งมาจากหมายจะของวัฒมีกิโดย ทรง ซึ่งมีอิทธิพลต่อร้ายอย่างฉบับภาษาล้านนาสกุลตื่น ๆ ของอินเดียทั้งที่แต่งเป็นกาพย์และบทละคร และได้เผยแพร่ไปทางตะวันตกในราชพุทธศตวรรษที่ 25 รวมเกียรติฉบับพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 เป็นฉบับเดียวที่มีที่มาจากฉบับของวัฒมีกิ เนื่องจากทรงพระราชนิพนธ์โดยดำเนินเรื่องตามฉบับของวัฒมีกิที่เป็นภาษาอังกฤษ กรรมหนึ่นพิทักษ์ลักษณะที่มีการ ทรงทำแผนภูมิเรื่องเดินทางนิทานพระรวมไว้ด้วยดังนี้

^๑ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่เล่ากันมาตั้งแต่อดีต.

² เรื่องเพิงกัน, หน้า 150.

אלה יתיר בראת קדשו

นี่ก็คือสาเหตุที่ทำให้คนในเมืองไม่สามารถเข้าสู่อาชญากรรมได้ (เจ้าหน้าที่อาชญากรรม) แต่เมื่อเข้าสู่อาชญากรรมแล้ว ก็จะมีความเสี่ยงที่จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

(សេចក្តីបានក្រោមពាណិជ្ជកម្ម ក្នុងការរាយការណ៍ទី ១៣)

ผู้ใดหากเด็กนั้นชราแล้วก็ไม่ไป
โรงเรียน (ก่อนหลังห้องครัวจะมีชั้น 1-4
ซึ่งมีประตูปิดกันจากห้องครัว)
ประมาณช่วงเวลา ค.ศ. 1450-1500)
(ก.ภ. 907-457)

พิมพ์โดยกรุงเทพมหานคร ๑ ราษฎร์
๒ จักราชพงษ์ ๓ ถวัลย์ศักดิ์
๔ บริษัทเบนก้ากรุงเทพฯ
๕ สำนักงานกรุงเทพฯ พ.ศ. ๑๖๓๗
(๖๘.๙. ๑๐๙๔)

ก้าวแรกของชาติ ก้าวที่บันทึกไว้ใน ประวัติศาสตร์ไทย (ปี พ.ศ. 1800)	ก้าวที่สำคัญที่สุด ก้าวไปร่วม (ปี พ.ศ. 1945)	ก้าวที่สำคัญที่สุด ก้าวที่บันทึกไว้ใน ประวัติศาสตร์ไทย (ปี พ.ศ. 1967)

ค่าตอบแทนที่ต้องเสีย
เพื่อประโยชน์

(1956-1960)

รายงานการศึกษา

• 100 •

ພວມມະນຸຍາ

สรุปเรื่องการรับอิทธิพลของร้ายและต่อรวมเกียรติไทย ได้ว่า

1. บ่อเกิดที่มา ร้ายและหรือนิทานพะรำของอินเดียเป็นปัจจัยที่มาของรวมเกียรติไทย เช่นเดียวกับวรรณคดีเรื่องพะรำที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยต่าง ๆ ในแต่ละวันของการเมืองได้ และนิทานเรื่องพะรำที่เรารับเข้ามาจะมีอยู่เก่าแก่กว่าร้ายและบันของรามมีกิ
2. อิทธิพล เราได้รับอิทธิพลจากการร้ายและหลายฉบับก็เป็นเหตุให้รวมเกียรติไทยมีให้มีเนื้อความเหมือนกับนิทานพะรำส่วนหนึ่งส่วนใดโดยเฉพาะ แต่มีข้อปลีกย่อยไปพ้องกับร้ายและฉบับภาษาล้านนาอีกด้วย เช่นภาษาที่มีระ (รามาการจิต) ฉบับภาษาเบงคลี (ตริชัชรูศักกาบุรุษจิต) ฉบับภาษาทมิฬ (มิธิราพณ์) ของอินเดีย และยังมีเนื้อความพ้องกับร้ายและของชาวน้ำ (ศรีทกานา, รามกະจิง) ของมลายู (ติกะยัคศรีราม) ของลาว (พะรำชาตอก) ของเขมร (รามเก) เป็นต้น
3. ทางที่มา ได้รับอิทธิพลทั้งจากอินเดียภาคใต้และภาคตะวันออกอันเป็นอิทธิพลจากแหล่งที่มาโดยตรง และยังได้รับอิทธิพลโดยทางอ้อมที่อิทธิพลอินเดียโดยผ่านชาติเพื่อนบ้านมาแล้ว เช่น ชาวน้ำ มลายู เขมร ฯลฯ
4. ระยะเวลา เราจึงรับเรื่องรวมเกียรติมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยหรือก่อนหน้านี้ และยังคงอยู่รับเรื่องรวมเกียรติเข้ามาเรื่อย ๆ จนในสมัยอยุธยาตอนปลายจึงมีผู้ร่วบรวมมาต่อเป็นบทที่ใช้ในการแสดง
5. วิธีการ ในระยะแรกจะรับเข้ามาด้วยวิธีจัดจำนำเล่าแบบนิทาน ซึ่งเป็นมูลเหตุให้เรื่องราวดีด้วยนิทานต้นต่อที่มา และในระยะแรกไม่มีครัวบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากข้อความที่เก็บอ้างถึงในงานกวีนิพนธ์ของคนทำนั้น

ในระยะหลัง นอกจากจะรับอิทธิพลเข้ามาในรูปของนิทานแล้ว ยังนำเข้ามาในรูปของการแสดงอีกด้วย การแสดงของไทยแต่เดิมที่นิยมเต้นเรื่องรวมเกียรติคือ โขน และหนังใหญ่ จากข้อสันนิษฐานของนายชนิด อุปุโภชช์ ว่าโขนมีลักษณะการแสดงคล้ายกับกิจกรรมอินเดีย¹ ตัวหนังใหญ่คล้ายกับวายัค្រวารของชาวน้ำ² และทั้งกิจกรรมและวายัค្រวารล้วนนิยมแสดงเรื่องร้ายและมหาการระทันเป็นพื้นฐานนั้น เมื่อไทยรับเอาการแสดงของชนิดนี้มาตัดแปลงเป็นการแสดงของไทย เรา ก็คงน่าเอารี่องรวมเกียรติมาเล่นด้วย และส่งตัวเรื่องพากย์ทั้งโขนและหนังใหญ่ นักพากย์อาศัยความจำเล่าเรื่องมากกว่าจะจดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และตัดแปลงต่อเพิ่มบทหาก必要ของคนตาม

¹ ชนิด อุปุโภชช์, โขน (พระชนก : องค์การศิลปากร, ๒๕๐๘), หน้า ๑๐.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓-๔.

ความนิยมของคนดู นอกจგานี้มีการสื่อสารขึ้น ระหว่างที่แสดงในสมัยก่อนนิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ ดังจะพบว่า รามเกียรติแต่งเป็นบทละครมากกว่าคำประพันธ์ประเกกห่อ

ฉบับนี้ จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจเลยว่า เหตุใดรามเกียรติของไทยจึงมีเนื้อร่องพิสดารกว่าฉบับของวัฒนธรรม ก็ เพราะมีที่มาแห่งปัจจัยทางภาษา บางตอนก็ถ่ายกับของทมิฬ ของเบงกอลหรือภาษาอินเดียตอนใต้ บางตอนมาถ่ายของมาร บางตอนไปปลดถ่ายทางชาว มลายู บางตอนยังถือหาดทันควันไม่ได้ เช่นก็มี นอกจგานี้ กวีไทยยังนำเอาภินทร์พะราวนเรื่องนี้มาเรียนเรียงให้เหมาะสมกับความนิยมของคนไทย ได้แสดงความเชื่อทางพุทธศาสนา ปรัชญาความคิด ชนบุธรรมเพิ่ม ค่านิยม ตลอดจนวัฒนธรรมของสังคมไทยเข้าไปอีก อิทธิพลที่เราได้รับจากอินเดียจึงเป็นพื้นที่ที่เรื่อง นอกจგานี้ยังห้องคำนึงด้วยว่า รามายณะตั้งเดิมกันเป็นคัมภีร์ศาสนา แต่ที่นี่เพื่อเตรียมครัวชาในพระนารายณ์ความคิด ชินดู ไว้ชนพนิกาย แต่เมื่อเวลาเริ่นเรื่องนี้มาเป็นวรรณคดีไทย เราอีกอีกที่เป็นหนังสือบันเทิง กดี ดังเยามาแต่งเป็นบทประโคนค์การแสดง เช่นบทพาภัยหนัง บทพาภัยไข่ บทละคร บทตะคร หัตถศิลป์และความเชื่อทางศาสนา อย่างในด้านฉบับเดิมจึงเปลี่ยนแปลงไปมาก บางฉบับยังเสริมความดีทางพุทธศาสนาเข้าไปในบุคลิกของตัวละคร ยิ่งทำให้คิดของเรื่องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น รามเกียรติฉบับพระนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี เป็นต้น

นอกจากการค้นคว้าเรื่องที่มากของรามเกียรติโดยนักประชารุ่งทั้ง 4 ท่านตั้งกล่าวมาแล้ว ยังมีนักวิชาการท่านอื่นศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติและรามายณะในด้านต่าง ๆ เช่นเนื้อร่อง ตัวละคร ปรัชญาศาสนา ฯลฯ อิทธิพลที่ทำให้สำคัญเช่น อาจารย์มหันต์ รัตนนิน เขียน “รามายณะเปรียบเทียบทกความการค้นคว้าเปรียบเทียบรามายณะฉบับต่าง ๆ ในด้านปรัชญาศาสนาและการเปรียบเทียบทั่วโลกที่สำคัญบางทัวในด้านบุคลิกลักษณะ คุณสมบัติ สัญญาลักษณ์และความสำคัญ โดยผู้เขียนเลือกตัวละครเอกมากถ้าถึงหลายตัว เช่น พระราม หลกภัณฑ์ ฤทธิ์ภารต พิเพก หนุมาน สุครีพ และนางมณโฑ นอกจგานี้ยังมีอาจารย์สมพร ติงห์ໄโล แคล้ววิทยานิพนธ์ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวัฒนธรรมมิกและรามเกียรติ พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1¹ เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับรามายณะฉบับของวัฒนธรรมมิก ป้องกันที่มาของรามเกียรติไทย จุดมุ่งหมายและลักษณะการแต่งรามเกียรติฉบับพระนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 บทเปรียบเทียบเนื้อร่องและตัวละครตลอดจนอิทธิพลของหนังสือห้องสองเล่มที่มีต่อวัฒนธรรมและสังคม การศึกษาในเรื่องวรรณคดีเปรียบเทียบของนักค้นคว้าทั้งหลายที่อ่อนพระนามและนามนาแล้วนี้ทำความกระซ่างในเรื่องรามเกียรติไทยให้แก่ผู้ศึกษาในรุ่นหลังเป็นอันมาก

¹ มหันต์ รัตนนิน, “รามายณะเปรียบเทียบทกความการวรรณคดี” (2 ตอนจบ) รายสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 2 เล่มที่ 2 เดือน พ.ศ. 2515-ม.ค. 2516 ฉะนั้น ปีที่ 3 เล่มที่ 1 (เดือน ม.ย.-ก.ค. 2516).

² สมพร ติงห์ໄโล, ความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวัฒนธรรมมิกและรามเกียรติพระนิพนธ์รัชกาลที่ 1, (พระนคร : กรมการมีกทัศน์ ๔๙, ๒๕๒๐) (เอกสารนิเทศก์การศึกษาฉบับที่ ๑๙๒ กรมการมีกทัศน์ กระทรวงศึกษาธิการพิมพ์).

ร้ายกาฬฉบับน้ำลายกิ

อย่างไรก็ตาม ร้ายกาฬฉบับที่ถูกวิจารณ์กิรุบันรวมเรียนเรียงขึ้น ถือว่าเป็นร้ายกาฬฉบับแรก และฉบับสำคัญของอินเดีย ฉะนั้นจะก่อตัวถึงเนื้อหาของร้ายกาฬฉบับนี้โดยสร้างไป เพื่อเป็นประไชยน์ต่อการศึกษารามเกียรติไทยในฐานะที่เป็นวรรณคดีไทยซึ่งมีป้อมเกิดมาจากการรณคดีเรื่องนี้และ มีเนื้อความทึ้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันอยู่มาก

นหากาพย์ร้ายกาฬเป็นมหากาพย์ที่มีผู้ร่วบรวมขึ้นก่อนมหากาพย์มหาการะ ผู้ร่วบรวม คือ ถูกวิจารณ์และได้แต่งเป็นค้าประพันธ์ที่เรียกว่า "โคลก" ซึ่งเป็นค้าประพันธ์ที่ถูกวิจารณ์กิรุบันนี้โดยตัดต่อ ซึ่ง จำกความรู้สึกสัมภาระเมื่อเห็นนักการะเรียนด้วยความเครียดและความห่วงโซ่เพราภัยพาน บังคุ่งมองมันตาย ว่าสมมิทต์เรื่องร้ายกาฬไว้ 7 กัณฑ์ เป็นโคลกจำนวน 24,000 โคลก มีเนื้อความ โดยบ่อตั้งนี้¹

พาลกันที่ เริ่มเรื่องเป็นอาวัณภอกตา กล่าวถึงมูส阙ทุกที่ถูกวิจารณ์กิรุบันและสอน ให้พราศุตและพระสพห์อ่องจ้าและสวัสดิ์ได้ สองทุ่มว้าได้สวดด้วยพระธรรม ตอนนี้เป็นข้อความที่เห็นได้ ชัดว่าเติมเข้ามาใหม่

จันเรื่องร้ายกาฬเริ่มแต่หัวทครอบแห่งครอโยชยาทำพิธีอัศวเมธเพื่อขอโกรสตีบลันดี คิงค์ ขันนั้นพอดีเหล่าเทวดาทุกตนขอให้พราศุตและสุพรรณารายณ์อวาระลงมาเป็นมนุษย์เพื่อ ตั้งหาราหทกันธ์ โดยให้ก้าวเดินเป็นโกรสของหัวทครอบ จึงบังเกิดมีอมนุษย์คนหนึ่งนำทิพยป่า ยานมาถวายหัวทครอบท่านกลางพิธีอัศวเมธนั้น หัวทครอบแบ่งทิพยป่ายาสประทานแก่พราศุตและสุพรรณ หัง 3 พระองค์ ซึ่งต่างกิทรงครรภ์ประถุติพราศุต คือนางเก้าศลีภาก² ประถุติพราศุต นางไกเกย ประถุติพราศุต นางศุภิตราซึ่งเสวยทิพยป่ายาส 2 ก้อน ประถุติพราศุตักษ์มัณ กับพระศัครุณน์

เมื่อพราศุตเหล่านี้เขิญพราศุตชาได้ 16 ชั้นชา พราศุตความมีครามมุนีกรานทุกขอให้พราศุต และพระลักษ์มัณไปปราบอสูรซึ่อ นางดาราก(กาหนาสูร) และถูกซื้อ นารีและสุพานุ เมื่อปราบ อสูรทุชิ วิศวามิตรพาพราศุตและพระลักษ์มัณเข้าเมืองมีติสา ตอนนี้มีนิทานที่ถูกวิศวามิตร เล่าถวายพราศุตและสุพานุเรื่อง บางเรื่องเราก็รู้จักกันดี เช่น กำเนิดพราศุตทกมารเรื่องกวนน้ำ อมฤต เป็นต้น เมื่อเข้าเมืองมีติสาแล้วพราศุตได้ฟังเรื่องพราศุตความมีติราเป็นเรื่องพิศดารบีดบារ ว่าเดิมพราศุตความมีติราเป็นกษัตริย์ได้บ่าเพื่อนบ้านมีจันได้เป็นพราศุตทุชิ เนื่อความตอนนี้ไม่มี ในรามเกียรติเพราศุตไม่เกี่ยวกับเรื่องพราศุต แต่เรื่องเล่าที่เกี่ยวกับถูกวิศวามิตรบางเรื่องมีอิทธิพล

¹ ถ้าดูความละเอียดใน พระบานาหุสพห์ที่พราศุตทกุยเกล้าเจ้าอยู่หัว, ปลอกเดิมเรียกว่าตี. (พระบานาหุสพห์ : ศิลปปานาราภกการ, 251: หน้า 4-164).

² ชื่อตัวละครในร้ายกาฬของร้ายกาฬ จังหวัดพนมเปญกากษาลัมพูนกุลหันดู.

ต่อวรรณคดีไทยเล่มอื่นด้วย เช่น เรื่องพราหมณ์ศุนหะบ, เรื่องพระวิศวามิตรกับนางเมฆะกา (เทวคาให้อภิษัชรื่อนางเมฆะกาลงมาทำลายดบฯ พระมุนของคันจึงอยู่กินกับนางเมฆะกาเป็นเวลาช้านาน จนรู้สึกถึงความบกพร่องในความพยายามของตน จึงได้ถานางเดินทางไปหาความสงบที่เขาพิมพาน์ ต่อมารื่องมากการจะเอาเรื่องมาเล่าต่อว่านางเมฆะกาลดดลูกทึ่งไว้ในป่า ถูกกันจะเก็บไปเลี้ยงให้นำมา ศักดิ์สิทธิ์ เรื่องนี้จึงเป็นมูลเหตุของวรรณคดีเรื่อง ศักดิ์สิทธิ์ ของกาลกิจกานน (คง) นอกจากนี้ยังมีเรื่องพระวิศวามิตรกับนางรัมภा เป็นต้น ในวันรุ่งขึ้น พระวิศวามิตรถูกท้าวชนกขอให้พระรามพระลักษณ์มัดหนังรัตนธนู ท้าวชนกจึงเล่าตำนานรัตนธนูและกำเนิดนางสีดา เมื่อเล่าจบ ก็เชญพระรามกงรัตนธนู พระรามยกธนูขึ้นได้โดยง่าย เมื่อกงธนูขึ้นสาย ธนูหักกลาง ท้าวชนกยินดี ยิ่ง จัดการยกไปพระรามกับนางสีดา และอัญเชิญท้าวทศกัณเภาไว้ร่วมพิธี ตอนนี้แสดงถ้าตับสกุลฝ่ายท้าวชนกและท้าวทศกัณเภา หลักจากพิธีอัญเชิญ พระรามพร้อมกับพระลักษณ์มัณ พระการด และพระศัตกรุณ์ เสด็จคืนสู่อิบรา ระหว่างทางทรงวิวากกับปรศุราเม ทรงได้ขับชนะแล้วเสด็จเข้าเมือง

กันที่ 2 อิยะกันที่ 2 เริ่มเรื่องท้าวทศกัณเภา ภารกิจของพระรามเป็นบุพราช แต่เกิดเหตุทางไกเกะปีได้รับคำบุญให้กราบถูลขอให้พระกรดเป็นบุพราช และเนรเทศพระรามไปอยู่ป่าเป็นเวลา 14 ปี พระราม นางสีดา พระลักษณ์มัณ จึงเดินทางกลับมา ท้าวทศกัณเภาอัญพระราชนิรันดร์ พระกรดซึ่งไปอยู่กับท้าวอัศวินตี้เป็นตา จึงเดินทางกลับเมืองพวนว่าพระราชนิรันดร์พระราม พระเชษฐาถูกคนรุदเหตุ จึงโกรธແต้านางไกเกะแม่ของตนมองมากถึงกับจะฆ่าเสีย พระศัตกรุณ์ห้ามไว้ เมื่อเสร็จพิธีอัญพระเพลิงแล้ว พระกรดไม่ยอมขึ้นครองราชย์ กลับยกกองทัพตามเสด็จพระรามอัญเชิญให้กลับไปครองราชย์ แต่พระรามไม่ยอม พระกรดจึงขอประทานรองพระบาทาไปแทนพระองค์แล้วเสด็จกลับเมือง ฝ่ายพระราม พระลักษณ์มัณ นางสีดา ถือเพศเป็นโยติเดินทางเข้าป่าต่อไป

กันที่ 3 อรัญกันที่ 3 เริ่มความตั้งแต่สามกษัตริย์เจตุยอสูรชื่อวิราษ (พิราพ) และได้ท่องป่าตามล้านนา กันที่ 4 เป็นเวลาถึง 10 ปี จนมาถึงล้านนาพรมหาดูโอคัสดย์ (อังคต) ซึ่งประทากหงส์และสัตย์แก่พระรามคือ ศรีราหุมาสต์ ของพระนารายณ์ แต่งคราชีงไม่มีวันพร่องของพระอิมพ์ พระบวรรค์ด้วยหงส์กุตัน 1 จากนั้นสามกษัตริย์จึงตั้งอาคมอยู่ในป่า จนกระทั่งบังเอญนางรากษษามาว่าคุรับป่า (ล้านนา กันชา) น้องทศกันธ์ท้าวร้ายนางสีดา เพราะรักใคร่ในพระราม พระรามให้พระลักษณ์มัณลงโทษเยาพระขาวรัศค์ตัดจมูกและหูขาด นางคุรับป่าไปพ้องพญาชรพญาภูษณ์ พิชัยหั้งสองมาช่วยแต่ก็เสียชีวิต เพราะถูกไม้ไส้ได้ นางจึงไปบุกห้องทศกันธ์และพูดจายกบองนางสีดาให้ทศกันธ์อุยากให้ ทศกันธ์จึงสามารถด้วยมารีจามาแปลงร่างเป็นกว้างทองต่อพระรามไปให้พัน และทำเสียงของพระลักษณ์มัณให้ตามไป ทศกันธ์จึงลองอุ้มนางสีดาขึ้นรถทางหนาไปยังกรุง

ลงก้า ระหว่างทางพบกับชาดุ (สตาด) ซึ่งมาช่วยงานแต่เพียงแค่ และฝ่าฟุ่งวนร 5 ชน นางสีดา เป็นผู้ตั้งใจและอาการถึงไปฝ่าภาระให้นำไปถวายพระรำ ทศกัณฐ์พาหนังไปไว้ในสวน อโศก ฝ่ายพระรำพระลักษมณ์มือพบว่าสีดาหายไป ออกคิดตามไปพบชาดุซึ่งนองก่าวนานาสีดา ให้ และผูกอยู่กับราชสกุลซึ่งอโยมุข (ยักษ์บุรุษ) ผจญอสูรครึ่งตัวมีหน้ายุ่งที่ห้องซื้อ กพนธ (กุน พล) ซึ่งซึ้งทางให้ไปหาพญาสุคริพให้ช่วยดันหนา

กัณฐ์ที่ 4 กี่ยอกันชาตังค์ เรียกตามชื่อเมืองกียอกันธ์ (จีดินธ์) สองกษัตริย์ติดตามไปพบพญา สุคริพ แต่เก็บจะได้รับกันพระราสุคริพเข้าใจว่าพญาหากลี่ชัยให้ไว้ไปแล้ว สุคริพให้หนุมานเป็นทูต เจรจา เมื่อรู้เรื่องราว พระรำและสุคริพจึงกระทำสำคัญส่วนหน้าไฟว่าจะช่วยกันและ กัน ต่อพระรำรับจะสังหารพญาพาลี สุคริพรับจะดันหนานางสีดาและช่วยผ่ากัณฐ์ แล้วสุคริพเล่า เรื่องราวที่คุณถูกเนรเทศมาว่า อสูรมาเยือนถูกทุนทุพ (กรพ.) ห้ารับกันพญาพาลี สุคริพตาม ไปช่วย นายวีหินมา 2 คนก็กล้าจึงหนีเข้าไปในถ้ำ พากลั่งสุคริพให้คอบที่ปากถ้ำ ส่วนคนของตน นายวีเข้าไป สุคริพพยายามยกปืนหนึ่ง จนหันเลือดให้ออกจากปากถ้ำ และได้ยืนเสียงอสูรจึงคิดว่าพาลี ตายแล้ว สุคริพจึงเอากีด้าปิดปากถ้ำแล้วเข้าเมืองไป เสนาพุฒามาตบพร้อมใจกันอัญเชิญสุคริพเข้า 朝廷ราชย์แทน ต่อมานาฬิกลับคืนเมืองได้กล่าวหาว่าสุคริพและเหล่าอัมมาตย์เป็นกบฎจึงเนรเทศออก จากเมือง จากนั้นพระรำแหงฤทธิ์ให้สุคริพถู เพราสุคริพบอกว่าพาลีมีอิทธิฤทธิ์มากหากที่โครง เอาชนะได้ เมื่อพระรำสังหารพาลีแล้ว ทรงจัดการอภิเชกให้สุคริพครองเมือง ต่อมานาสุคริพจึง เรียกบรรดาภารานมาชุมนุมแล้วแบ่งบ้านหน้าที่ออกตามหนานางสีดา แต่ก้ากันไม่พบจนพญาแกสัมภ ติ พิชัยชาญนาบออกทางไปลงก้า องค์ตามวานรร่วาไครจะอาสาไป ในที่สุดถือกันหนานาให้ไปลับ ช้านางสีดา

กัณฑ์ที่ 5 สุนทรกัณฑ์ จับความแต่หนุมานเหาะขัมมหาสมุทรไปกรุงลงก้า หนานาจดูยัน อุปสรรคก็ดูว่างหาดอย่าง เช่น นางสุรสรามารดาแห่งนาก จำลองเป็นนางยักษ์นี้ตัวใหญ่คับ พ้า ห้าหนานาให้เหาะเข้าปากโดยไม่ถูกนางกันกิน หนุมานเข้าແลงร่างเป็นก้อนเมฆเด็ก ๆ ลองเข้า ไปและกลับออกมาก่อนจะบานาไปรู้ด้วย จากนั้นก็พบนางผีตื้อสมุทรผู้มีฤทธิ์ยิ่ดเงาตั้ตุร ก็จับตั้ตุร ให้ หนานาถูน้ำได้ชัยชนะ เดินทางต่อมานึงลงก้า หนานาหนานรนิตร่วงเล็กเท่าแมวลดเข้าไปเกี่ยวหนานา สีดาจนถึงสวนอโศก เห็นทศกัณฐ์กำลังเกี้ยวนางสีดาแต่นางไม่ยินยอม หลังจากทศกัณฐ์ไป นางยักษ์ ผู้คุณต่ำกว่านางสีดาหลายขั้นต่ำ ฯ นานา นางทนไม่ได้คิดจะถูกคอกหาย หนานาจึงแสดงตนด้วย แห้ว และบอกช้าเรื่องพระรำ นางไม่ยินยอมไปกับหนานาแต่ชั่วความไปบังกับพระรำ ขาดลับ หนานาแกลังทำลายสวนตีบบันปี้ จึงถูกจับได้ด้วยอินทร์ชิตแมลงศรีนาคนาคไปมัดตัวไว้ ทศกัณฐ์ให้ ย่า พิเภชณ์ทัดทาน จึงให้อาไฟจุดเหมาทาง หนานาจึงเผลเมื่องลงก้าแล้วไปลับไฟที่ทาง ในมหาสมุทร แล้วเหาะกลับไปยุ่งความแก่พระรำ

กัมพธ์ที่ ๘ บุตรกัณฑ์ บางกอกฯ กันทื่อ่น ๆ จับความตั้งแต่พระรามชุมเบญชูมา แล้วให้ยกกองทัพไปยังฝั่งมหาสมุทร ทางเมืองลงกา ทศกัณฐ์ปรึกษาความกับอุรุสลา อยู่รื่น ๆ ต่าง ๆ อาสารบ ยกเว้นพินาคนั้นผู้เดียวถือเป็นคนให้สั่งสืดคืบ ทศกัณฐ์กริ่วะพินาคนั้นคอกจากแท่น พินาคนั้นก็เสื่อม เนื่องจากของ แต่นี้ก็ได้รับเป็นพี่และเป็นราชา จึงขึ้นนำว่าครอง ๆ ว่าเชื่อถือไปเช่นนี้จะถึงที่ตาย ทศกัณฑ์ให้รับพินาคนั้นออกจากเมือง พินาคนั้นจึงเหาะข้ามมหาสมุทรไปกับเสนาอีก ๔ คน ขอความมีภักดีกับพระราม อุคริพและวานรรื่น ๆ เห็นว่าไม่ควรจะรับตัวไว้ แต่หนุามานอนับสนุมและพระรามก็เห็นชอบด้วย พินาคนั้นกลับให้พระรามทำให้รื่นของการดำเนินจากมหาสมุทร แต่พระสมุทรกรุณาพิเคราะห์มา โลก ให้พระรามของตนนั้นข้ามไป โดยพระสมุทรรับจะช่วย พระรามจึงให้ผล (นิตพัทธ์) เป็นผู้อำนวยการของถนนข้ามมหาสมุทรยาว ๑๐๐ โยชน์ กว้าง ๑ โยชน์ ให้สร้างใน ๕ วัน ในที่สุดพระรามยกทัพข้ามไปลงกา ค้าบลงกาสั่งห้ามมาซื้อขายในกองทัพพระรามหลายครั้ง ถูกจับทุกครั้งแต่พระรามให้ป้องตัวไป ทศกัณฐ์ถูกความเห็นอุรุสลาเรื่องห้องคราม ห้ามมาถือบ้านผู้เป็นพาลักษณ์เดือนห้าทศกัณฐ์ ทำพิธีราษฎร์ประเพณีและราษฎร์รวมใจร่วม และว่าแต่เห็นด้วยต่าง ๆ ปรากฏในลงกา ขอให้สั่งสืดคืบบิน ไปโดยเรือเพราพระรามคือพระนารายณ์อวตาร แต่ทศกัณฐ์ก่อสังตกอยู่ในความหลง จึงหาว่าห้ามมาถือบ้านอีกด้วยความเก่งของหลาน ห้ามมาถือบ้านไม่ได้ตอบถูกออกจากสลาไป ทศกัณฐ์เริ่มจัดกองทัพ ข้างพินาคนั้นสั่งคนไปสอนด้วยไม่มีองค์การเพื่อตั้งทัพเตรียมรับมือ พระรามได้รู้ด้วย เหตุการเมืองลงกาจึงเสด็จขึ้นบนยอดเขาอุรุวะ เห็นทศกัณฐ์อยู่ในป้อมมีดตรัพกันและจำรีใบกปัด อุคริพเห็นแล้วโกรธ จึงแห่ไปลงกรรงว่าทศกัณฐ์แล้วหักด้วย ด้วยมังกรยกออกจากศีรษะทศกัณฐ์แล้วรับกัน ทศกัณฐ์จับตัวไม่ได้ อุคริพเห็นกับบินไปเข้าพระอุรุวะ พระรามต่อว่าอุคริพแล้วให้เตรียมยกทัพประชิดลงกา แต่นี้ก็คงพิราบประเพณีจึงส่ององค์เป็นหุตไปสืบสาธารณรัฐล่าไห้โดยตีก่อน แต่ทศกัณฐ์ไม่ฟัง ให้ชิงองค์ไปฟ้า องค์แพลงฤทธิ์หักด้วยปืนปาราสา จากนั้นเป็นการบุกซึ่งกัน ๒๒ ครั้ง พระรามแมลงศรพรหมมาสหอรุณอกทศกัณฐ์แบกเป็น ๒ ภาคนาดใจหาย พระรามได้นางสีดาลักษณ์คืนแล้วยกเข้าเมืองอิบริยา

อุดตรกัณฑ์ คือกัณฑ์อุดท้าย เข้าใจว่ามีลุ้นแต่เดินขึ้นมาหากหลัง เพราะเป็นการถูกต้องเรื่องเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เรื่องราวไม่ติดต่อ กัน อย่างเช่นอุรุพงศ์ คือกำเนิดคนของบังษ์ต่าง ๆ ในเรื่อง ดั้งแต่พระเปาสีสีตยะ (ลักษณ์เตียน) มาถือบ้าน (มาลีวราช) ถุกกรรม พินาคน และเรื่องประวัติและการประพุทธิพากของทศกัณฐ์ แสดงเรื่องงานราพงศ์ คือกำเนิดของหนุามาน พาลี อุคริพ เรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น เช่น เรื่องแนวเทคโนโลยีดิจิตา เรื่องสีดาประสุคติพราทุคพระอุดม เรื่องพิธีอัศวามหร เรื่องรับนางสีดาคืน เรื่องห้ามอิสราชและนางอิสรา เรื่องแนวเทคโนโลยีดิจิตา และพระลักษณ์มันไปพาราต์ เรื่องพระรามและบริหารขั้นสวรรค์ ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ฉบับด้วยการแสดงคุณวิเศษของรามายณะ ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นบทบาทและความสำคัญของรามายณะที่มีต่อสังคมอินเดียในสมัยโบราณนั้นเอง

ข้อแตกต่างของร้ายและรำเกียรติ

ร้ายและมีอิทธิพลต่อรามเกียรติไทยในฐานะเป็นปัจจัยแห่งวรรณคดีไทย แต่เมื่อศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดลึกซึ้ง จะพบว่ามีข้อแตกต่างระหว่างร้ายและรำเกียรติอยู่มาก ซึ่งข้อแตกต่างนี้เป็นเหตุให้มีการค้นคว้าเรื่องปัจจัยครอบคลุมทั้งที่กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นจึงอยากจะแสดงถึงอิทธิพลของวรรณคดีเรื่องนี้ต่อวรรณคดีไทยให้กระชับขึ้นอีกเล็กน้อย ด้วยการเปรียบเทียบ_ranyaและบันดาลว่าสิ่งใดเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันดังนี้

1. จุดประสงค์การแต่ง

ร้ายและรำเกียรติมีวัตถุประสงค์ในการแต่งแตกต่างกันคือ

ร้ายและ มีความสำคัญต่อคนอินเดียทั้งในแง่ที่เป็นวรรณคดี บันทึกเรื่องราววิกรรมนักรบในประวัติศาสตร์อินเดีย คือการบรรยายชาติอารยบันดุและทรัพยากร และบังมีความศักดิ์สิทธิ์เสมอ ศัมภิร์ค่าสถานะ เรื่องร้ายและเป็นวรรณคดีสำคัญของคนอินเดียที่นับถือพระนารายณ์เป็นใหญ่ (ไชยฤทธิ์นิภา) ลังได้เริ่มคุณวิเศษล่าง ๆ ของร้ายและไว้ในตอนท้ายของเรื่อง เช่น ความต้องห้ามของบุตรภัณฑ์ก่อสร้างฯ

“ใครได้ฟังแล้วก็ต้องบานไม่ได้ และประมาณเวลาใดก็จะได้ก้อนบรรณาการ อะเผลอญ ในอาทิตย์ ทุก ๘๘ และเมื่อจะไดอกนี้ ไปแล้วก็จะได้ไปสู่พรหมโลก”

และความต้องห้ามในอุดตรภัณฑ์ กำหนดไว้ให้ใช้สอดในพิธีราบทพร เพื่อส้างบานป้องกู้ภัย และล่วนที่มีคุณแก่นบุญยักษ์บรรยายไว้อย่างพิสดารคือ

“อ่านแม้แต่ไกอกก็ช้ำ ผู้ที่ไม่มีถูกก็จะได้ถูก ผู้ที่ไม่มีทรัพย์ก็จะได้ทรัพย์และพัณบ ไม่กรรมบรรดาที่ได้กัน พลังฤทธิ์ ๗ วัน”

มีกำหนดว่าผู้ที่สร้างร้ายและนี้ ควรได้รับเสื้อผ้า โถ และห้องเป็นทักษิณา กับมีแสดงผลที่ผู้อ่านร้ายและจะได้รับ คือ

ประการ ๑ “อะบันดากให้มืออาทิตย์เป็นที่นับถือในไอกน์และไอกหน้า ตลอดจนถึงถูกหัว อีกประการ ๑ “ผู้ใดอ่านในเวลากลางคืน ก็คงวันก็คืน ก็จะหาความเห็นก็เห็นได้”^๑

นอกจากความศักดิ์สิทธิ์ในแง่ศาสนาอย่างนี้แล้ว ร้ายและยังเป็นเครื่องจาริโภสันติสุขแก่สังคม มีคุณค่าในด้านจริยธรรม เพราะแก่นเรื่องแห่งร้ายและแสดงธรรมอันล้ำค่า คือ “ความดีย่อม

^๑ พระบานสมเด็จพระมหาภูมิเกล้าเจ้าอยู่หัว , บล็อกเรื่องเกียรติ, หน้า ๙๙.

^๒ เรื่องเพียงกัน, หน้า ๑๖๓.

ชานความช้ำ" และตัวละครฝ่ายดีในเรื่องด้วยแต่เป็นแบบอย่างอันดีเดิมทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นพระราม พระลักษณ์ นางสีดา หนุมาน อฯฯ ร้ายจะซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อชีวิตของคนอินเดียอย่างสิ้นเชิง รวมที่ยังต่อ รามเกียรติดับบันต่าง ๆ ที่เราพบมักจะแต่งในรูปของวรรณคดีสำหรับการแสดง เช่น บทพากย์โขน บทพากย์หนัง และบทตะคร ซึ่งด้วยแต่เป็นรูปแบบวรรณคดีที่มีจุดประสงค์ให้ความเพลิดเพลิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 ที่ทรงเขียนเพื่อใช้แสดง ละครสมโภชพระนคร มีข้อความตอนท้ายเรื่องว่า ดังนี้

อันพระราชนิพนธ์รามเกียรติ	ทรงเพียรตามเรื่องนิยายไทย
ให้จะเป็นแก่นสารสิ่งใด	ต้องพระทัยสมโภชนาชา
ให้การพึงอย่าได้ให้หลง	คงปลงอกนิจจังสัจจา
ซึ่งอักษรกลอนกล่าวล้าดับมา	ให้บรรบริเวรคากันริน្យรัน
จน เรื่องรามเกล้า	อสุรพงศ์
บ พิตรธรรมมิกทรง	แต่งไว้
ร ร้าพร้าประมงค์	สมโภช พระนา
บูรณ์ บำเรอรมย์ให้	อ่านร้องรำเกยม

ข้อความข้างต้นนี้เห็นได้ชัดว่าเรื่องรามเกียรติสำหรับคนไทยเป็นเรื่องอ่านเล่นสนุกสนานและใช้เป็นบทเต้นละครเพื่อความรื่นรมย์เป็นอุดมหายไป พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่หนึ่งบังทรงกำชับมิให้หลงเชื่อความ ห้ามยังทรงให้ใช้หลักพุทธศาสนาเข้าไปพิจารณาด้วย จะเห็นนี้แม้ศาสนานารามนั้น และขันคุจจะแพ้วหลายเข้ามาในเมืองไทยนามแล้วก็ตาม เรายังมีความรู้สึกคล้อยบความจนกระทั่งรั้น เอกพระนารายณ์มาเป็นพหพจ้าของเราด้วย ความนิยมในวรรณคดีเรื่องนี้จึงมิใช่เพื่อสร้างเชิญพระนารายณ์ แต่เป็นเพื่อความสนุกสนานในเนื้อเรื่องเอง

2. คำประพันธ์และรูปแบบการแสดง

รามายณะ เป็นอาถรรพ์ (อาถรรพ์) คือเป็นร้อยกรองฉบับแรก คำประพันธ์ที่ใช้แต่งเรียกว่า "โคลก" ซึ่งมีความยาว 24,000 นา ในการยกตัวว่า ถือว่ามีกิประดิษฐ์คำประพันธ์ ประเกทโคลกนี้ขึ้นมาโดยบังเอิญด้วยความสมบูรณ์ในการถ่ายและการพากย์ของนางนก กระเรียน

โคลกมีลักษณะเป็นคำจันทร์ที่ตัดแปลงมาจากจันทร์อนุฉาก ซึ่งเป็นอันที่สมัย古 นับท ละ 4 นา นา ละ 8 พยางค์ เป็นเสียงครุลุ¹

¹ สมพงษ์ ศิริพิริยะ ความลับพันธ์ของรามายณะซึ่งอาจมีกิประดิษฐ์คำประพันธ์รัชกาลที่ 1. หน้า 56.

รูปแบบการแต่งของรำยานะ แบ่งเป็นกัณฑ์ มี 7 กัณฑ์ รวมทั้งกัณฑ์พิเศษที่เสริมเข้ามา เพื่อธิบายความเบ็ดเตล็ด ทั้งนี้เป็นเพราะรำยานะแต่งขึ้นเพื่อใช้ลุค เหมือนเราเทคนิคหน้าชาติ

รวมเกี่ยวกับ แต่งเป็นบทละคร กำหนดเพลงร้อง และเพลงหน้าพากย์ไว้ตามแบบบทละครทั่วไป และดำเนินความตามนวนิยมของบทละคร คือมีบทระบุตรงทรงเครื่อง บทชุมด่างๆ การดำเนินเรื่องไม่เบ่งเป็นบทตอนอย่างในรามายณะ แต่จะเล่าเรื่องคิดถ่องกันไปทั้งแท่นจนจบ และประกอบไปด้วยรายละเอียดของเนื้อเรื่องมากโดยเฉพาะฉบับพราพระราชพิพันธ์รัชกาลที่ 1 นี้มีรายละเอียดมาก ถือเป็นฉบับที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งมีผลต่อในด้านเป็นฉบับที่มีเนื้อเรื่องครบถ้วนสมบูรณ์ แหล่งมีผลเสียในด้านศิลปะการแสดงว่า พրาราชน่าความละเอียดไป ใช้เส้นละครไม่สะคลานนัก บทพราพระราชพิพันธ์รัชกาลที่ 1 นี้ยาว 116 เดือนสุดไทย

3. เนื้อความ เนื้อความของฉบับอินเดียและฉบับไทยมีทั้งเหมือนกัน ผิดเพี้ยนกันและแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งประการหลักนี้มีทั้งที่ปรากฏเฉพาะในร้ายอยนะ และมีปรากฏเฉพาะในรามเกียร์ ความแตกต่างในทั้งนี้เนื้อความของล่าวโดยย่อ' 3 ประเด็นคือ

ก. การล่าดับความ แตกต่างกันไปในหลาย ๆ ตอน อย่างเรื่องประวัติคัวลีคร เรื่องแทรกซ้อน ฯ ในการพยายามจะอุดหนุนอุตตรากันฯ แต่ของไทยเราแทรกอยู่คามเนื้อเรื่องเป็นตอน ๆ นอกจากนี้ รวมเกี่ยวกันของไทยแต่งขึ้นเพื่อประสงค์จะใช้เล่นลีล่า จึงต้องเรียงล่าดับความให้ต่อเนื่องกัน ส่วนของอินเดียใช้เป็นบทละครจึงไม่จำเป็น ทั้งเชื่อกันว่ากันฯแรกและกันฯสุดท้ายที่กล่าวถึงประวัติคัวลีครมีผู้เดินเข้าไปทีหลังเพื่อทำให้เรื่องรามายณะมีความต่อต้ายทางศาสนา

นอกจากนี้การล่าดับความที่ไม่พึงกันน่าจะเป็นด้วยว่า เรายังได้รับอิทธิพลวรรณคดีเรื่องนี้เข้ามาในรูปของนิทาน และได้หั่นจดจำเก็บต่อมานะเป็นช่วงระยะเวลาภายนอก เรื่องราวดึงดูดลูกศิริให้เป็นไปจากเดิม การล่าดับเนื้อความที่ไม่ค่อยตรงกันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวราชกาลที่ ๖ ทรงอธิบายไว้ในหนังสือสอนเกิดความเกียรติว่า

[†] ภารกิจตามนวัต ร. และดูบทสรุปเรียนเที่ยวนิล้านเนื่องเรื่องผลกระทบต่อเศรษฐกิจในรายคัวเดือนของไทย.

ก่อน แล้วจึงเขียนบทประรำไปยังครุนพัน พ่อไปหันนักนูก็จังจะไม่ลงน"¹

การถ่ายความที่มีเพียงกันไปเมื่อหลายเดือน จะอยู่ก้าวอย่างจากการตั้งครัวของอาจารย์สมพาริชัย์ ต้องหนึ่งคือ ตอนนี้ก็จะทำเพื่อแสดงข้อเปรียบเทียบให้เห็นชัดดังนี้

รายละเอียด	รวมเกี่ยรดี
1. ศึกอินทรรัชต ครั้งที่ 6 พระรำ พระสักษ์มันถูกครุนาคบำบัด	1. ศึกกุณภกรรณะ ถุณภกรรณะถูกพะรำนำ
2. ศึกราพณ์ครั้งที่ 1 พระสักษ์มันถูกเหลอกบีบพัก	2. ศึกอินทรรัชต ครั้งที่ 1 อินทรรัชตถูกครพลายว่าด้วยพระสักษ์
3. ศึกกุณภกรรณะ ถุณภกรรณะถูกพะรำคาย	3. ศึกมังกรภกรรณะ มังกรภกรรณะออกขัดคากับ เพื่อให้อินทรรัชตถูกครุนาคบำบัด มังกรภกรรณะถูกพะรำคาย
4. ศึกธีรอด ลีรอดแพ้ฝ่ายพระรำ	4. ศึกอินทรรัชตครั้งที่ 2 พระสักษ์ถูกครุนาคบำบัด
5. ศึกอินทรรัชต ครั้งที่ 2 พระรำ พระสักษ์มันถูกครพรมมาสตอร์	5. ศึกอินทรรัชตครั้งที่ 3 พระสักษ์ถูกครพรมมาสตอร์
6. ศึกมกรากษา มากراكษาถูกครพะรำคาย	6. ศึกอินทรรัชต ครั้งที่ 4 อินทรรัชตถังพิชัยกุณภินยา ในที่สุดถูกครพะสักษ์ม์คาย
7. ศึกอินทรรัชต ครั้งที่ 3 อินทรรัชตถังพิชัยอัคนโนหคร พะรำ พระสักษ์มันถูกครอคเนย์บานสตอร์	7. ศึกหกคันธนูครั้งที่ 1 มีสินบรรดาเข้าช่วยด้วย
8. ศึกอินทรรัชตครั้งที่ 4 อินทรรัชต ถังพิชัยกุณภินยา อินทรรัชตถูกครเรือนกราศาสตร์ของพระสักษ์มันตาย	8. ศึกญาติวงศ์และมิตรสหายของหกคันธนู หกคันธนูทำพิชัยอุโมงค์ แต่ไม่สำเร็จ ห้าวมาตีไวราชว่าความ
9. ศึกราพณ์ครั้งที่ 2 พระสักษ์มันถูกคร	9. ศึกหกคันธนูครั้งที่ 2 พระสักษ์ถูกเหลอกบีบพัก

¹ เผื่อนเดิน, หน้า 8-9.

² สมพาริชัย์ ต้อง, หน้า 135-6.

1 ถ่านถูกอย่างไรที่ทำให้ไฟกระเจิง 297—299

ก. เรื่องที่ต่างไปจากรูปแบบ 'เป็นเรื่องที่มีอยู่ในรามเกียรติไทยเท่านั้น' ไม่มีอยู่ในฉบับวารล-มิก แต่ความเหล่านี้ไทยเราไม่ได้คิดเองเพิ่มเติมทั้งหมด หลาย ๆ ตอนได้ที่มาจากรูปแบบเดิม ของอินเดีย หลายตอนได้จากการคดีประนาหอื่น ๆ เช่น วิชณุปุราณะและหนุมานนาภิกะ (ตามข้อสันนิษฐานของรัชกาลที่ ๖) และอีกหลายตอนมีความคล้ายคลึงกับรูปแบบฉบับของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ด้วยย่างบางตอนเช่น

ตอนพิธีรับยกษัตริย์ม้วนแผ่นดิน เราจะเอามาจากวิชณุปุราณะ แสดงปางอวตารของพระ Narayana ที่เรียกว่า วรหาเวศวร

ตอนนarrาย์ปราบันนทก เราจะเอามาจากปางอวตารตอนอัปสราเวศ

ตอนรามสูรเมฆลา

ตอนไม่ยอมสะกดทัพ เมื่อันกับรูปแบบฉบับภาษาทมิฬ

ตอนลงโภชหนุมาน น่าจะเป็นของไทยเดิมเข้าไปเอง เพราะมีวิธีการลงโภชแบบที่เราใช้ในสมัยโบราณ เช่นให้ช้างแหง ใส่ครกคำ ส่วนที่จุดไฟเผาเนื้อมีข้อความเพียงไปอีกว่า หนุมานไปดับไฟที่หงในมหาสมุทร ของไทยดับด้วยน้ำลาย

ตอนพระรามชุมเชยหนุมานหลังที่กลับจากกรุงลงกา แล้วประทานผ้าชูบสรงให้

ตอนหนุมานเหาะข้ามลงกาไปลองฤทธิ์กับพระนาราทฤทธิ์

ตอนจองถอน ของไทยมีเรื่องสำคัญที่ไม่มีในฉบับวารล-มิก ๓ ตอนคือ นางเบญญาภัยแปลง (ชุดนางลอบ) ตอนหนุมานวิวากหันนิลพัทธ์ และหนุมานกับนางสุพรรณมัจชา ทั้ง ๓ ตอนเป็นชุดสำคัญของการเล่นโขน

ตอนหัวมาลีราชว่าความ

ตอนประหารทศกัณฐ์

4. ตัวละคร ในด้านตัวละครมีเรื่องแตกต่างกันไป ๓ ประการคือ

ก. ชื่อตัวละคร ตัวละครในรูปแบบและรูปแบบเดิมที่ไทยที่รับอิทธิพลจากต่างชาติแบบทุกเรื่อง เพราะคนไทยออกเสียงตามสำเนียงไทย ประกอบกับเล่าถ่ายทอดกันมานาน ชื่อ ก็ค่อย ๆ เพี้ยนไปจากเดิม บางที่ตัวละคร ๒ ตัวเรานำชื่อมารวมกันเป็นชื่อเดียว เช่น ศุภะและสาร กลายเป็น สุภะสาร ชื่อตัวละครตัวเดียวกลายเป็น ๑๐๐๐ ตัวไปก็มี เช่น อักษรภาษา กลายเป็นสหัสกุมา คือ โอรสของทศกัณฐ์ทั้งพันคนไป ตัวอย่างชื่อที่ผิดแปลงไปมีดังนี้

¹ อ่านรายละเอียดในภาคผนวก ก.; หน้า 299 – 301

อินเดีย	ไทย
เก้าศัลยা	เก้าสุริยา
ไก่เกยี	ไก่เกยี
ลักษมณ	ลักษณ
พระกรต	พระพรต
พระศัตรุณ	พระศัตรุ
พิเกษณ	พิเกก
พระวิศาวดิตร	พระสาวัตตร์
สุพาหุ	สัวหะ
ตาราง	กาคนาสูร
นิล	นิลพัทช
นิล	นิลันธี
วิราช	พิราพ
สูรปนา	สำมะนักนา
อโยมุขี	ยักษ์มุขี
นครกีษกินธ	นครขีดขินธ
ทุนทุพี	ทรพี

๗. ก้าวนิดตัวละคร ^๑ เมื่อเทียบเรื่องรามายณะและรามเกียรตีไทยมีเรื่องราวตอนก้าวนิดของตัวละคร บางตัวต่างกันมาก ซึ่งทำให้การดำเนินเรื่องมีความน่าติดตามมากน้อยต่างกันไปด้วย โดยทั่วไปแล้วพบว่า รามเกียรตีมีร沙ชาดเข้มข้นกว่า ชวนอ่าน ชวนติดตามมากกว่าในรามายณะ กำเนิดตัวละครที่แตกต่างไปนี้ เรายังได้ค้ามูลมาจากการท่องเที่ยว แล้วมาประสมใส่เข้าไป อย่างเช่น สิตาในรามายณะ เป็นการที่หัวชนกบุดพบเมื่อไก่นา ส่วนสิตาของไทยเป็นราชธิดาของทศกัณฐ์กับนางมณโฑ ซึ่งได้รับคำเตือนจากภารีบ้านกาลเมืองจะเป็นภัยต่อพ่อ จึงให้ลองนำ้าไปจนไปติดท่าน้ำของหัวชนก การที่พ่อมาลงรักภูษาราชวงศ์ของตนของตอนโถจึงทำให้คนอ่านอยากตามอ่าน เนื่องความเรื่องสิตาเป็นสุกทศกัณฐ์เหมือนกับรามเกียรตีของมลายู นอกจากสิตา ก้าวนิดของทศกัณฐ์ก็ต่างกันไป ทศกัณฐ์หรือราพณ์ในรามายณะเป็นยักษ์ชั้นพระหม บำเพ็ญตนะจนได้พระจากพระอิศวร แต่ของไทยเรามีเรื่องราแสลงภูมิหลังของทศกัณฐ์ว่ามีอดีตชาติเป็นนนทบุรียักษ์ลังเทาเทวดา ภูกอกลั้นแกกลังจากเหลาเทวดาจนผูกใจเจ็บ เมื่อได้รับพระจากพระอิศวรให้มีน้ำเพชร ก็ทำร้ายเหลาเทวดาจนเทวดาต้องทูลขอให้พระนารายณ์มาช่วย พระนารายณ์แปลงร่างเป็นนางอัปสรามาล่องรอบชานะ นนทกัดพ้อก่อนตาย พระนารายณ์จึงทำสัญญาให้นนทกุจดิไปเกิดเป็นพญาลักษณ์ ๑๐ หน้า ๒๐ มีอำนาจมาก พระองค์จะอวตารลงไปเป็นมนุษย์สามัญ รบพุงพิสูจน์ผีมือกันใหม่

^๑ ย่านาภาคหนา ก., หน้า 301 – 304

เนื้อความเรื่องนั้นทุกไม่มีในฉบับของวารสาร “ของไทยเรา” คงจะเอามาจากป่างuator ของพระราชนิพนธ์ที่เรียกว่า อัปสราวดาร

ก. บทนาทบุคลิกด้วยตัวเอง¹ นอกจากความผิดเพี้ยนของเรื่องแล้ว บทบาทของตัวละครตลอดจนบุคลิกลักษณะของตัวละครบางตัวยังแตกต่างกันไปอีกด้วย เช่น ในร้ายณะพระราม เป็นมนุษย์ในอุดมคติ คือดีพร้อมในทุกรูปแบบทั้งพ่อ พี่ ลูก สามี แม่ทพ ฯลฯ เพราะเป็นแบบอย่างแห่งจริยธรรมอันดีเลิศ นอกจากนั้นยังด้วยมีนัยในคุณธรรม ทำให้พระรามมีลักษณะเป็นนักบุญมากกว่านักบุญ แต่ในรามเกียรติไทย กวีเน้นองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ไฟร์พลวนร ความช่วยเหลือของพิฆาต ฯลฯ ไม่เน้นในความสามารถของตัวพระรามมากนัก นอกจากนี้นางสีดาของวารสารเป็นผู้หญิงที่เป็นกุลสตรี เป็นนางกษัตริย์ที่มีศักดิ์สูง แต่ของไทยบางตอนนางสีดาถูกแสดงอารมณ์กราดเกร็งวิตมที่ ภูมิภารณ์ในฉบับวารสารเป็นยักษ์ดุร้าย โดยเหตุนี้ และเป็นยักษ์กินคน เป็นที่เกรงกลัวแม้แต่เทวดาถึงกลับไปกราบทูลพระพรหมให้สาปภูมิภารณ์ให้หลับเมื่อนตาย แต่ราพน์ขอร้องว่าให้หลับเพียงชั่วขณะ จะนั้น พระพรหมจึงสาปให้กุมภารณ์หลับนาน 6 เดือนแล้วตั้น 1 วัน ภูมิภารณ์เป็นยักษ์ที่บรรดาเทวดาไม่อาจจ่าได้ แม้พระรามก็ยากจะเอาชนะกุมภารณ์ได้ แม้จะทรงใช้ครรช์ใหญ่หลุตันรัง 7 ตัน และเคยจ่าพาลีมาแล้ว ก็ไม่อาจทำลายกุมภารณ์ได้ พระรามต้องแผลงครรต์มีดตัดเท้าแล้วแผลงครรช์ไปตัดหัว จึงจะฆ่ากุมภารณ์ได้ ส่วนรามเกียรติไทยไม่เน้นเรื่องความดุร้าย หยาบช้ำ หรือความมีรูปร่างมหึมาของกุมภารณ์เลย กลับบอกว่ากุมภารณ์เป็นคนสะอาด แต่ส่วนที่เหมือนกันคือกุมภารณ์เป็นผู้ดังอยู่ในความบุติธรรม เป็นผู้ดื่อนสติทศกัณฐ์และให้ศักดิ์สิทธิ์คืนนางสีดา แต่เป็นคนกดัญญา จึงช่วยศักดิ์สิทธิ์รับกับพระรามทั้ง ๆ ที่ไม่เห็นด้วยแต่เห็นแก่เพื่อทิพลงของหากาพย์ร้ายณะต่อวรรณคดีไทย

ร้ายณะเป็นป่าเกิดของรามเกียรติไทยซึ่งมีอยู่หลายฉบับ และยังเป็นป่าเกิดของวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ อีกด้วยนั้น

ประกายน้ำใจแก่

1. รามเกียรต์บพากย์-ความครั้งครุ่งเก่า²

บทพากย์นี้หอสมุดแห่งชาติเคยพิมพ์ลงในหนังสือชิรัญญาณและเคยพิมพ์เป็นภาค ๑ ตามโอกาส ตั้งแต่ภาค ๑-ภาค ๙ มีข้อความติดต่อกันตั้งแต่ภาค ๒ ตอน “สีดาหาย” จนถึง “กุมภารณ์ล้ม” และมีเป็นตอน ๔ ไม่ติดต่อกัน ยังไม่ได้พิมพ์อยู่อีกบ้าง รามเกียรต์บพากย์นี้กล่าวกันว่า

¹ อ่านภาคพหุก ก., หน้า 304-311

² ก. อัญเชิร์ “เล่าเรื่องรามเกียรติ”, บทพากย์รามเกียรติ พราภรณ์พิพธ์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี, (พระนคร : องค์การค้าคุรุสภาก, 2506), หน้า 132-178.

สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาสีได้ทรงนำเอาบทตอน “นางloy” ของก่าวมาร์ทพระนิพนธ์แปลงใหม่ ให้ไฟเราะเพระพรั้งกว่าเดิม ดังเช่น

บทพากย์ของก่าว

ดาวเดือนจะเลื่อนลับ
แสงทองพยับโพยมหน
จวนแจ้งพระสุริยน
จะเยี่ยมยอคบุณชร
สมเด็จพระหริวงศ์
กุชพงศ์กิพาก
เสด็จจากพลับพลาจ
กับพระลักษณ์อนุชา
เสนอพฤฒามาตรย
โดยพระบาทเสด็จคลา
ไปคลบยังฝังสา
ครเครห้าวจะสรงชล
พระเหลือบเลิงในเนินทราย
ແບบซึ่งสายชลายล
เยาวรูปอสุรกล
อันกล้ายแกลังเป็นสีดา

พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2

ดาวเดือนก์เลื่อนลับ
แสงทองระยับโพยมหน
จวนจวนพระสุริยน
จะเยี่ยมยอคบุณชร
สมเด็จพระหริวงศ์
กุชพงศ์กิพาก
เสด็จลงสรงสาคร
กับองค์พระลักษณ์อนุชา
เสนอพฤฒามาตรย
โดยพระบาทเสด็จคลา
เก็บไกลัจฉึงสา
ครเครห้าวเคยสรงชล
พระเหลือบแลกระแสสินธ
ชลพินทุอำพน
เห็นรูปอสุรกล
ที่กล้ายแกลังเป็นสีดา
ผ่าวิวงประหวั่นจิต
ไม่ทันคิดก์โโคกา
กอดแก้วกนิษฐา
ฤตดิ้นอยู่เดยันฯ ໂອด

นายก ออยโพธิ์ ให้ข้อสันนิษฐานบทพากย์นี้ว่าเป็นของก่าวสมัยอยุธยา ราواร์ชกาลพระเพทราชา (เริ่ม พ.ศ. 2231) ลงมาถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษ (สิ้นสุดเมื่อพ.ศ. 2301) เพราะใช้คำศัพท์เก่าบางคำ เช่น “พรับตา” แทน “พรินตา” ใช้ “เพื่อ” แทน “พระ” หรือ “เหตุ” และเรียกพระรายนว่า “ภูนัดไตรย” เมื่อน้อย่างที่ใช้ในสมุทรโโนษคำฉันท์ นอกจากนี้เนื้อความไม่ตรงกับฉบับรัชกาลที่ 1 ในส่วนที่ตรังกันก์พวรรณฯ ไว้อ้างถึงละเอียดลดอกว่า หึ้งยังเข้าใจว่าเป็นบทพากย์หนัง มิใช่บทพากย์โบราณ

2. รามเกียรติบุลกะกร · ความครั้งกรุงเก่า

บทพากย์นี้มีประวัติว่า “พระครูศรี ถาวรายที่อ้างคิลा พ.ศ. 2456” ต้นฉบับเป็นสมุดไทย ขาว เขียนสันหนึ่งกันรรจุ ความดังแต่ตอน “พระรามประชุมพล” ถึง “องคตสื่อสาร” และบอกไว้ท้าย เล่มว่า “นายชาโยครูเรียนจบในเดือนเจต ไม่หมดเดร่องราไว้รามมะเกรียร” บุลกะกรความนี้ยังไม่ เคยพิมพ์เผยแพร่หลาย มีหมายเหตุเจ้าหน้าที่ไว้แต่ก่อนเก่ากว่าเป็น “พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี” แต่นายก อยู่โพธิ์ เชื่อว่าไม่ใช่ โดยมีข้อคิดบางประการว่า สำนวนกลอนและถ้อยคำแตกต่าง กัน และคำขึ้นบหอบขึ้นคำที่บอกความต้อนนั้นเลย เช่น “มาເຖິງ” “ພັງພະອນຫຼາພາກີ” “ພັງສາ” “ພັງວາຈາ” “ພັງສາຮາ” ฯลฯ ซึ่งเป็นลักษณะที่นิยมใช้ในบุลกะกรสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนสมัย รัตนโกสินทร์นิยมใช้ว่า “ເມືອນນັ້ນ” “ບັດນັ້ນ” นอกจากนี้ยังใช้ศัพท์เก่าและเรียกพระรามว่าเป็น “ພູທົພງສົ່ງ” นายก อยู่โพธิ์ สรุปว่า “สำนวนภาษาฯและคำพูด ถูດໍาทรมานมาก น່າຈະເປັນฉบับເຫລຍຕັດດີ ທີ່ຕົ້ນໂລຄຣໃນສມັຍອຸຽນຢາຄຸນໄດ້ຄຸນໜຶ່ງຄັດເບີຍທີ່ອຫາກວິພອດີພອර້າຍໃນສມັຍນັ້ນ ໃຫ້ແຕ່ງຂຶ້ນເລີ່ມລະຄຣ ໃນຄະນະຂອງຕຸນ ຂ້ອຄວາມຈຶ່ງຄລາດເຄື່ອນໄປບ້າງ ແຕ່ມີອົດກມາຖິງສມັຍກຽມຮັດຕຸນໂກສິນທົນນີ້ ກັນນັ້ນໄດ້ວ່າ ເປັນຂອງມີຄ່າ ເພວະເປັນບุລະຄຣາມເກີຍຕົ້ນບັນກຽມສະຫຼຸບດີເຍວະແລະຄວາມເດີຍວ ທີ່ເຫັນອຳນວຍ ຈາກເງື່ອມື້ອກກະທຳຂອງພມ່າໃນຄຣາວເສີຍກຽມຮັດຕຸນ

3. รามเกียรติบุลกะกร พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี

เขียนไว้ในสมุดไทยคำ ตัวอักษรเป็นสันท่อง สร้างด้วยความประณีตบรรจงมากมี 4 เล่มสมุด ไทย กรมศิลปากรนำมารືມພືພ່ຽມແພ່ແລ້ວທັງ 4 ตอนគື້ນ

ตอน 1 ตอนพระມงกູບ

ตอน 2 ตอนหนูມານເກີ້ວນງາງວານວິນຈນທ້າວມາລົງວາຈາມ

ตอน 3 ตอนທ້າວມາລົງວາຈາມພິພາກໝາຈັນທຄກຣູ້ເຂົາເມືອງ

ตอน 4 ตอนທຄກຣູ້ຕັ້ງພິທີກຣາຍກຣດ ພຣະລັກໝົດຕ້ອງຫອກກົມລັກ ຈນຸງກົມທຄກຣູ້ກັນ ນາງມະໂທ

ในบานແຜນກບອກວັນເວລາທີ່ทรงพระราชนິพນธ์ໄວ້ທັນຖຸເລີ່ມວ່າ “ວັນອາທິດຍີເດືອນ 6 ຂຶ້ນຄໍາໜຶ່ງ ຈຸລັກຮາຊ 1132 ປີຂາລ ໂກສກ” ตรงกับ พ.ศ. 2323 ປີທີ 3 ໃນຮັບກາລ ທີ່ກ່ອນໜຶ່ງນັ້ນ ເພີ່ງ 1 ປີ ພຣະພົງສາວາດບັນທຶກວ່າໄດ້ເສົດຈີປ່ານການທັພເມືອນນະຄຣີຮຣມຣາຊ ເມື່ອເສົດຈີກລັບ ໄດ້ນໍພະໄຕປົງບຽນທຸກເຮືອເຂົາມາຈຳລອງໄວ້ສໍາຫັບພຣະນະຄຣດ້ວຍ ສ່ວນໃນຈົດໝາຍເຫຼຸດຄວາມທຽງຈໍາ ຂອງກຣມຫລວງນຣິນທຣເທິງ ມີຄວາມວ່າເຈົາເມືອນນະຄຣ ກັບພວກພ້ອງຖຸກຈັບຕ້ວມາຄວາຍທັງລະຄຣູ້ ໄຫຼັງ ເຕີ່ອງປະຕັບເງິນທອງ ຮາຊທຮັບພົ່ງຂອງມາກມາຍ ຈຶ່ງເຂົາໃຈວ່າພຣະເຈົາກຽມຮັດຕຸນຈະໄດ້ຕົວ

¹ ເຮັດວຽກ, ໜ້າ 154.

ผลกระทบทั้งหมดมาจากการเมืองนครฯ ในคราวนี้เอง สักษณะการแต่งตามที่ปรากฏในฉบับสมุดไทย มีความนอกแสวงว่าทรงแก้ไข “แปลง” ใหม่บ้าง ทรง “แทรก” ความเข้าไปบ้าง ส่วนเนื้อความถ้าเทียบกับฉบับรัชกาลที่ 1 พบว่ามีความคล้ายคลึงและต่างกันอยู่หลายตอน¹ การใช้คำ ใช้ค่าจ่าย ๆ พื้น ๆ และบรรยายสั้น ๆ รวดเร็ด ตรงไปตรงมา นอกจากเนื้อเรื่องซึ่งเป็นปกติธรรมดาว่าแต่ฉบับนั้นแต่ละสำนวนย่ออมมีความแตกต่างผิดเพี้ยน คล้ายคลึง หรือสับความกันบ้าง แต่ฉบับของพระเจ้ากรุงธนบุรีมีข้อแตกต่างจากฉบับอื่น ๆ อย่างที่เห็นได้ชัดประการหนึ่งคือ สักษณะและนิสัยของตัวพระในเรื่องจ้าลงขึ้นตามพระราชอธิราชสัญของพระองค์เอง ดังจะสังเกตได้ว่าตัวพระมักจะทรงธรรมอันเป็นพระราชอธิราชสัญของพระองค์เองอยู่แล้ว อย่างเช่นเรียกห้ามเลิศราชว่า “พระทรงธรรมธิราชเป็นใหญ่” “พระกอบกิจธรรมเป็นใหญ่” “พระทรงจตุคุลยกษา” “พระทรงทศธรรมรังสี” “พระทรงธรรมธิราชรังสี” ฯลฯ นอกจากนี้ยังปรากฏความดอนที่นางวนิรันเดรีถึงพระอิศวรร่ว่า

วันหนึ่งจึงเรอออกนั้น
สนทนาไถยธรรมอันนี้

ยังบัลลังก์รัตนรังสี
กับนารอทฤษมีญาณ²

และในตอนนางวนิรันดา (ฉบับพระราชนิพนธ์ใช้ มนโทคิร) กล่าวบทกันธูไม่ให้ทุกนิจเรื่อง
สองคามว่า

บอกผัวหั้งตัวโโคก
พระจอมเกล้าข้องเมีย
แม่จิตไม่นิทรรਸัย
อันซึ่งความทุกข์ความร้อน
อกุศลปนปลอมเข้ามา
ประการหนึ่งแม่มีเหตุ
ฝ่ายซึ่งการแพ้ชนะใช้ร
ถึงกระนั้นก็อันประเวณ
กอบปรนนต์ดลหั้งอวิญญาณ
ลังอาสาวะจิตมติหน
เมียเข้าจะเอามันมากไป

พาทีสอนยุทธชิงชัย
ປະօາສະເວເສີຍອ່າໜ່ານໃໝ່
ທິນມີຕຣກັຍມືມາ
ຕ້ວນິວຈົດກິຈຈາ
ພາຊຸ້ທີ່ຈະໄຫ້ເປັນໄປ
ເວກນາພາລັງໜົມກໃໝ່
ສຸດແຕ່ໄຫ້ສ້າງສົມມາ
ໄທມີຄວາມເພີຍຮັງໜັກໜາ
ສ້າງສັຈາປລັງໄປ
ໄກກູ່ໂຄສິນບັນຍ
ໄມຄວາມຄືອກາລົກນີ³

¹ อ่านบทเปรียบเทียบในเรื่องเดียวกัน, หน้า 161-170.

² สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี, บทธรรมกีเบรต, หน้า 43.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97-8.

**4. รวมเกี่ยร์ติบุคลากร พะราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปุทธรอดฟ้าอุพา-
โลก เป็นฉบับที่มีเนื้อความครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด ดังแต่ที่รัณยักษ์มawan แผ่นดินไปจนพระอิศวร
ว่ากล่าวให้สัตยาและพระรามคืนดีกันแล้วประทานอภิเชกให้ใหม่ หั้งสองป่องทองมีความสุขกันสืบ
มา ทรงพระราชนิพนธ์บุคลากรเรื่องนี้เมื่อวันจันทร์ ขึ้นสองค่ำ เดือนอ้าย ปีมะเส็ง จุลศักราช
1159 (พ.ศ. 2340) เป็นฉบับที่มีความสุขสมบูรณ์มาก ไม่ใช้สมโภชพระนคร และคงดังพระทัยจะ
รวมรวมเรื่องพระรามไว้ให้ครบถ้วนด้วย เนื้อความจึงสมบูรณ์กว่าฉบับที่เคยมีมาแล้วหั้งหมด
หั้งยังมีเนื้อความเกินไปกว่ารามายณะของอินเดียอีกด้วยตอน การที่ทรงพระราชนิพนธ์บุคลากร
เรื่องนี้คงมีพระราชนิพนธ์ให้มีเรื่องบูรณะเป็นหลักฐานมากกว่าเพื่อใช้เล่นละคร**

**5. รวมเกี่ยร์ติบุคลากร พะราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระปุทธรอดเลือดล้านภา-
ลัย สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในตำนานละครอิเหนาว่าบทละครพระ
ราชนิพนธ์มี 2 ตอน คือตอนหนามานถวายเหวน ไปจนทศกัณฐ์ล้ม พระรามเสด็จกลับอโยธยาตอน
หนึ่ง ตอนบุตรลพอีกตอนหนึ่ง รวม 36 เล่มสมบูรณ์ไทย ดำเนินเรื่องตามแบบฉบับรัชกาลที่ 1 แต่ตัด
ความที่ไม่น่าอ้างถึงออกให้หมด รวมหั้งตอนหลังส่งคราม ยังมีการซ่ายักษ์ ปราบคนชรรพ์ พระราม
เดินป่า 1 ปี ตัดออกหมด เหลือแต่ตอน “บุตรลับ” ซึ่งคนนิยมกันมาก**

**6. รวมเกี่ยร์ติคำพากย์ พะราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระปุทธรอดเลือดล้านภาลัย
เป็นคำพากย์ที่แต่งขึ้นเพื่อใช้พากย์โขนและพากย์หนัง ซึ่งไฟเราะงดงามและเหมาะสมแก่การ
แสดง เพาะะทรงกำหนดหน้าพากย์ กำหนดคำ และบทเจรจาไว้ด้วย ได้แก่ตอน นางลอย นาค-
นาศ พรหมมาสตร์ และเอราวัณ เนื้อความในบทพากย์ดัดแปลงจากฉบับกรุงเก่าดังที่ได้กล่าวไป
แล้ว**

**7. รวมเกี่ยร์ติบุคลากรพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
พระราชนิพนธ์ไว้เป็นบทละครเพียงตอนเดียว คือตอนพระรามเดินดง ดังแต่ครั้งยังทรงผนวช
อยู่ มีผู้ให้ข้อสังเกต² ว่าเนื้อความในรวมเกี่ยร์ติตอนนี้กล่าวถึงพระรามออกเดินป่าเพื่อรักษาสัตย์ของ
พระบิดา เมี้ยพระภรตจะตามมาเชิญเสด็จกลับไปปกรองราชย์ พระองค์ก็ไม่กลับ ความเข่นนั้นรังกับเหตุ-
การณ์ที่เกิดขึ้นแก่พระองค์ ครั้งยังดำรงพระศรีเป็นเจ้าฟ้ามงกุฎ คนโดยมากเข้าใจกันว่าจะเป็น
ผู้ร้องราชย์สมบัติต่อจากพระชนก แต่กลับมิใช่ นอกจากนี้ยังทรงพระราชนิพนธ์บุคลากรเบิกโกรงเรื่อง
นารายณ์ปราบวนนทก และเรื่องพระรามเข้าสวนพิราพ**

¹ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำนานละครอิเหนา (พระนคร : คลังวิทยา, 2508), หน้า 141.

² คือพระวงศ์เชอ กรมที่นี่พิทักษ์ลักษณ์พุฒิยการ

8. รวมเกียรติพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บพพระ
ราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรตีในรัชกาลที่ 6 มีข้อความสังเกตได้ว่ามีได้บรรยายเรื่องตามเค้ารำมเกียรตี
ไทย (ยกเว้นตอนพระมหาสตร์ ดำเนินเรื่องตามฉบับพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 และตอน
น่างลงอย ดำเนินเรื่องตามฉบับพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2) แต่ทรงแต่งขึ้นตามเรื่องรายละเอียดของวลา-
มิกกิ้งในด้านชื่อตัวละคร การลำดับเรื่อง บุคลิกลักษณะของตัวละคร อีกประการหนึ่งคือทรงพระ
ราชนิพนธ์คำเจราและคำพากย์เพื่อใช้เล่นโขน เป็นบทสำเร็จบริบูรณ์ในตัว ใช้แสดงทั้งโขนและ
ละครเรื่องรามเกียรตีที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เมืองไทยประเทศ หลายตอน ได้แก่¹

**บทกลางเบิกโวง เรื่องดีกดำบรรพ์ มี 4 ชุดคือ มหาพลี ฤทธิเสียงลูก พระนรสิงหาราตรีและ
พระคเนศร์เสียง**

บทกลางดีกดำบรรพ์ (โขน) ชุดอรชุนกับทศกรรษ์ (ເກາຄວາມມາຈາກອຸດຕຽກັນທີໃນຮ່າມຍະ)
**บทกลางเรื่องรามเกียรตี ตอนอภิเชกสมรส มี 2 ชุดคือ ชุดปราบตาหะกา และชุด
อภิเชกสมรส**

**บทกลางเรื่องรามเกียรตี 6 ชุด² คือ สิดาหาย พิเกษณ์ถูกขับ จองถนน ประเดิมศึกลง
กานาบาลและพระมหาสตร์ หั้ง 6 ชุดนี้ประกอบด้วยคำร้อง คำพากย์ และคำเจราอยู่ในชุดเดียว
กัน เพื่อเล่นได้ทั้งละครและโขน สำหรับชุดพระมหาสตร์มีวงเล็บกำกับว่าเป็นบทแต่งใหม่ตามเค้าพระ
ราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1**

บทพากย์บทเจรา มี 3 ชุดคือ ตอนแมลงกา พิธีกุณภ尼ยา และนางลงอย ตอนนางลงอยก็มีหมาย-
เหตุว่า บทร้องใช้พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 หั้งลึ้น นอกจากที่บอกว่าทรงใหม่ ส่วนบทพากย์บทเจรา
เป็นของพระองค์ทรงใหม่หั้งหมด ใช้พระนามแห่งว่า “พระบวรร্চิเพ็ชร” ตอนนางลงอยนี้มีวงเล็บ
แสดงกริยาการของตัวละครประกอบด้วย ทรงอธิบายเรื่องการจัดฉาก ตำแหน่งที่นั่งของตัวละคร
ในแต่ละภาคโดยละเอียดตลอดจนเขียนแผนผังประกอบด้วยในตอนที่ทรงบรรยายเป็นการดำเนินเรื่อง
ด้วยการแสดงของตัวละคร ไม่ต้องมีบทร้องประกอบ เช่นทรงพระราชนาตอนอภิเชก ฉะนั้นบทกลางนี้
มีลักษณะเป็นบทกลางดีกดำบรรพ์ แต่ไม่ได้ทรงบอกไว้อย่างในชุดอรชุนกับทศกรรษ์ และเมื่อเทียบ
กัน ในชุดแรกก็มีได้มีความบรรยายเรื่องการจัดฉาก ตำแหน่งตัวละคร ฯลฯ อย่างในชุดนี้เลย

อนึ่ง เดอะตอน นางลงอย นี้ ประพันธ์ สุคนธชาติ³ ได้รวบรวมเพิ่มเติมขึ้นอีกหลาย
ฉบับ นอกจากฉบับกรุงเก่า ฉบับพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 6 ที่ว่ามา
แล้ว ยังมีตอนนางลงอยสำนวนอื่น ๆ อีกคือ

¹ สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, รามเกียรติชุดเบิกโวง, (พระนคร : องค์การค้าครุภัณฑ์, 2504).
พระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรตี 6 ชุดที่เก็บพิมพ์พระราชนาⱪในโอกาสเฉียบกันคือ สิดาหาย แห่งกา พิเกษณ์ถูกขับ จอง
ถนน ประเดิมศึกลง กานาบาล และพระมหาสตร์ แต่เห็นว่าตอนแมลงกาเป็นบทพากย์และบทเจรา ส่วนตอนพระมหาสตร์มีลักษณะเหมือน
อีก 5 ตอนที่กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนตำราจึงรวมชุดเดียวกัน.

² ประพันธ์ สุคนธชาติ, (รวบรวม เรียนเรียง), รามเกียรติตอนนางลงอย, (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวพร, 2513), พิมพ์เป็น
3 อนุสรณ์ในงานพิธีเปิดศาลาวิชชานการ ณ วัดคงแย วันที่ 12 เมษายน พุทธศักราช 2513.

คำพากย์ ของ ขุนศินสำราญ
แหล่งภาษาครี (ไม่มีชื่อผู้แต่ง)

บกมไทร (คณิต) และบกมไทรประสมวง พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศราນุวัดติวงศ์

บทโคลง ของ หมื่นพากย์โวหาร

บทที่ ๑๐ ประพันธ์ สุคนธชาติ ๒ สำนวน

บทที่ ๑ ของ กรรมศิลปการ ๒ สำนวน

บทโขน ของ เศรี หวังในธรรม

ສິລືຕ ຂອງ ພັງ ຖທຫາຄນີ

ความเรียงของ บริษัท เรืองฤทธิ์

คำฉันท์ ของ ภวัลย์ มงคลรัตน์

Journal of Oral Rehabilitation 2003; 30: 108-12

ประเกณราค ไดแก่นราศษฎา (ราชพลาบานนก)

ประเทกภาษาฯ โคลงทรงสตอ惘พระราม โคลงพາສີສຕອນນອງ ທີ່ມີກົງທີ່ເປັນຄຳພັນກົງ ຄໍາກລອນ ແລະນທກລອນຊູກາມີດອີກຕ້ວຍ

ປະເທດນາຄກ ທ່ານຮັດຊາດກ ພຣະຮັມຊາດກ

พระเกจิกนิทานท่องดื่น พระลักษ-พระราม เป็นคำกลอนสำนวนก้าของอิสาน พระอริyan
วัด เขมชาติยะรัง เป็นผู้ตรวจชี้ระ

พระลักษณะตาม มีนือเรื่องปนเปกันระหว่างเรื่องรามเกียรติและเรื่องอุณหทัยหรือนิธาร์ โดยเริ่มเรื่องเมื่อท้าวสามมนาส่วน (ราพานาครู?) ทรงเมืองสังกาได้เรียนศิลปศาสตร์กับพระอินทร์ แต่ตนเป็นนู้บมากในการด้านหน้า พ่อในนางสุชาดา ชายพระอินทร์ จึงสอนแปลงร่างเป็นพระอินทร์ร้าวไปสมรู้คู่บงามสุชาดา (ในอุดมทุกปีในพระบรมราชวังค์ทรงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช) เมื่อพระอินทร์และนางสุชาดาทราบว่าถูกท้าวขานหลอกหลวง นางจึงทรงขอมาเกิดในครรภ์ซ้ายของท้าวขานในเมืองสังกา เมื่อประทุมพาราหมณ์ท่านนายาเป็นกาลีบ้านกาลีเมือง เมื่อใดอายุได้ 12 ขันจะจากความเดือดร้อนให้มาก ท้าวขานไม่เชื่อให้ เกรวาราชีด้านน้อยมาญา นางเกื้อเจ้าเมืองแห่ง สังกาได้คืนอาณาจักรขึ้นสู่ที่ป่าหิมพานต์ ไปป่าในดอยบัว พระดุษเก็บมา เส็บไว้โดยนรมิตร้นี้มือไวน้ำแม่ไทยเพื่อเส็บถูกการณ์น้อยหนึ่งแห่งเมื่ออายุ 12 ปี ให้เชื่อว่าสิตาชนทั้งจำเริ่ม วันหนึ่งมีนาพรานไปคล่ำทั้งแห่งงามเจิงนำรักแม่ทุกษาท้าวขาน ท้าวขานได้ด่านเป็นชาวยิบกหัวนอนจากพระฤทธิ์ พระดุษให้ยกบุญหอนัก ไกคูเขื่อนโภง ก้าวขานยกในได้ ต้องยกทัพกลับ กล่าวถึงพระสามพระลักษณ์ให้ครองเมืองศรีสัตตนาคราชแท่นพระนิศาดา ได้ร่วมความงาม นางสิตาจากห่อตัวก็มีความบูรณะ การ เข้าช้างหันสองกราบถวายบังคมลาพระราชนราชาเข้าป่าไปหานาง พะรำได้ด่านสิตา ชนทั้งจำเริ่มแล้วหันส่วนกษัตริย์ก็เดินป่าไป นายพาราแยกร่างมาบอกท้าวขาน ท้าวขานเจิงวางอุบามาเอกสารก้าวพานาง สิตาเหว้นนี้ไป พญาครุฑเข้าช่วง ท้าวขานແກหานหารสิตาครัวรำป่า พระสามเมื่อกลับไม่พบนางสิตา จึงหักไปไม้มันเสียงหาย แล้วคิดตามงานไปจนพบพญาครุฑ เมื่อความคือไปกล่าวถึงกิ่งก้านดงของ “สังคัญ” และ “พระลัจฉินกร” (สุคริรและพาล) ซึ่งเป็นสุกุพระอาทิตย์กับเมียพระฤทธิ์ ได้รับเรียนวิชาได้เก่งกาจเกินคน พระฤทธิ์เสียงน้ำเงินได้รู้ว่าภูมารหันสองโน้มไปใช้ถูกของตนเพรเวร์ว่ายข้าม น้ำไปตั้งบ้านเมือง ต้อมมีเมืองรับกับควบหัวรัวพี (ความสัมบนันภากดคล่อง พาสีเป็นพี ชื่อสุริเป็นน้อง และ พาลรับกับทรง) พระรำช่วยพาลลิ่งสุครุพิ (ฉบับภาคกลาง พระรำช่วยสุครุพิเปริยาพาล) พระลัจฉินกรอาสาไปพาลลະมาน (หมุนາ) มาเป็น พาก หูละມาเนเห่าไปลงกลางลงฤทธิ์กับฤทธิ์ เก็บสาวลังกัวแล้วเข้าเฝ้าสิตา พญาขานจับตัวได้จึงทำฤทธิ์ให้เกิดไฟไหม้ลง กากันแนบท่อนสองรำ พระลักษณะหอกไมก์ตักก์ หูละมานช่วยแก้ ในที่สุดชราศึกษา ความดอนหัวแบบปลอกใบอิทธิ์หูละมาน กินดันหมายแจ้ง (มณีโคช) แล้วถวายเป็นคน ความด้านนี้ต่อไปตอนสิตาครุภูพห้าวขาน พระสามเจิงให้น้าไปประหารเชิวิด พระลักษณะช่วง ช่าสุนัขเอวัวใจไปถวายแล้วนางสิตาเข้าป่าไปอยู่กับพระฤทธิ์จนนางประทุมพาราโอรสาร ซึ่งเมื่อใดร้านมีกำลังก้าว แขงปั้นสู้กับเตกด้วยความใจดันชัวไปถึงพระสาม พระสามให้หูละมานมาจับตัวไปถวาย เรื่องจบลงเมื่อเริ่ยวนางสิตาคืน เมื่อ

ประเกทโคงอธิบายภาค “ได้แก่โคลงภาพเรื่องรามเกียรตีที่ฝาผนังรอบ ๆ ระเบียงวัดพระแก้ว เป็นโคลงสี่สุภาษจำนวน 4,984 บท พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงซักชวนบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ นักประชัญญราชบัณฑิตในรัชสมัยของพระองค์ช่วยกันแต่งไว้ ส่วนที่เป็นพระราชพิพาร์ทีมี 224 บท อธิบายภาค 8 ห้อง

ประเกทแบกเรียนเรียง “ได้แก่ร่ายณะวิถีสินของนายสุกร ผลชีวน ถอดความจาก *Beauties of Ramayana by Sir Swami Sivananda* เรียนเรียงเป็นคำกลอนทูลเกล้าฯ ถวายในโอกาสเฉลิมพระชนม์พระราชาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พุทธศักราช 2513 เนื้อหาแบ่งเป็นกัณฑ์ เมื่อฉันบันดาลเมิก เรียนเรียงไว้ 6 กัณฑ์ ยกเว้นอุดตรกัณฑ์

นอกจากวรรณคดีไทยอันเป็นเรื่องรามเกียรตีในลักษณะการแต่งและสำนวนการแต่งต่าง ๆ แล้วยังมีวรรณคดีไทยอันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องรามเกียรตีอีก 2 เรื่องคือ

1. อิตรราชคำฉันท์
2. พระคุณหนศบ

อิตรราชคำฉันท์ เป็นงานประพันธ์ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักษณ) แต่งขึ้นเป็นคำฉันท์จากนิทานเรื่องห้าวอิตรราชกับนางอลาในอุดตรกัณฑ์ของเรื่องร่ายณะฉบับ瓦ลเมิก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงถวายในหนังสือเรื่อง “บ่อเกิดรามเกียรตี” และพระองค์ทรงแนะนำพระยาศรีสุนทรโวหารให้แต่งและทรงตรวจแก้ไขเพิ่มเติมให้ด้วย นิทานเรื่องอิตรราชประกูลอยู่ในตอนพระรามปาราถนาทำพิธีราชสูยะเพื่อประกาศความเป็นใหญ่ พระพรตและพระลักษณ์ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นที่เด้อครองแก่เจ้าเมืองใหญ่น้อยทั้งปวง ต้องมาร่วมพิธี จึงทูลพระรามให้ทำพิธีอัศวเมธ (พิธีปล่อยม้าอุปการ) อันเป็นพิธีที่ล้างบาปได้ พระลักษณ์และพระรามจึงต่างเล่า�ิทานองค์ละเรื่อง เพื่อแสดงคุณของการทำพิธีอัศวเมธนี้ พระรามเล่าเรื่องห้าวอิตรราชและนางอลา ซึ่งมีเรื่องย่อ ๆ ว่า

วันหนึ่งห้าวอิตรราชเสด็จล่าเนื้อในป่า และเข้าไปในบริเวณหอธูราน ณ เชิงเขาไกรลาส พระอิศรากำลังทรงสำราญกับพระอุมาโดยจำเจและร่างเป็นสตรีเพื่อสัมผัสพระอุมาเล่น บรรดาสัตว์และดันไม้กลายเป็นหญิงไปหมด รวมทั้งห้าวอิตรราชและบริวารที่ล่วงล้ำเข้าไปด้วย ห้าวอิตรราชทูลขออภัย และขอกลับเป็นชายอย่างเดิม พระอิศราไม่โปรดประทานพร แต่พระอุมายอมประทานพรให้ก็หนึ่ง ห้าวอิตรราชจึงทูลขอว่าในเดือนหนึ่งขอให้เป็นสตรีรูปงาม อีกเดือนเป็นบุรุษสลับกันไป พระอุมาโปรดตามคำขอและตรัสว่าเมื่อเป็นชายก็ให้ลืมเหตุการณ์ตอนเป็นหญิง เมื่อเป็นหญิงก็ให้ลืมเช่นกัน ดังนั้นห้าวอิตรราชจึงเป็นบุรุษอยู่เดือนหนึ่งและเป็นสตรีชื่อนางอลาอยู่เดือนหนึ่งสลับกัน ตอนที่เป็นนางอลาได้เป็นชายพระพุทธ จนประทุมากทางแก้ไขโดยเชญเหลาฤทธิ์มาปรึกษาหา

ทางแก้ พระบิดาแห่งท้าวอิลราชสเด็จมาที่ชุมชนนั้นด้วยเมื่อทราบเรื่องราวดังกล่าวว่ามีทางแก้ไขได้ โดยอาศัยอาคมภาพของพระอิศวรเท่านั้น โดยทำพิธีอัศวเมธบุชาพระอิศวร ซึ่งพระองค์สเด็จลงมาประทานพรให้ท้าวอิลราชเป็นบุรุษตลอดไป

พระศุนหเศป พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมหามythage เจ้าอยู่หัวทรงเก็บความและเลือกแปลงบันภาษาอังกฤษของมิสเตอร์ วิลเลียม เฮนรี โรบินสัน ซึ่งแต่งเป็นโคลงภาษาอังกฤษแล้วทรงอธิบายและมีพระราชวิจารย์ไว้โดยละเอียด เรื่องพระศุนหเศปมีปราภรภูญในรามายณะฉบับวานิช กติกา ตอนบุตรพิทของท้าวชนกเล่าเรื่องพระวิความมิตรให้พระรามฟัง รัชกาลที่ ๖ ทรงอธิบายเพิ่มเติมด้วยว่าเรื่องศุนหเศปมีในหนังสือไอดเรย์พระมหาณะซึ่งเป็นอรรถกถาสำหรับคัมภีร์ ถุคเวท เรื่องพระศุนหเศปเป็นเรื่องสำคัญสำหรับพิธีราชสูญะในหนังสือเรื่องศุนหเศปกล่าวถึงการทำพิธีราชสูญะของพระเจ้าหริจันทร์ ซึ่งเป็นกษัตริย์ก่อนสมัยพระราม เนื้อความโดยย่อว่า ท้าวหริจันทร์ มหาราชผู้ครองอยุธยาไม่มีโอรส จึงไปบุญขอจากพระรูณ พระรูณให้ลูก แต่เมื่อเกิดมาแล้วต้องนำไปบุญชายัญถวาย ท้าวหริจันทร์ตกลงจึงมีโอรสซึ่งอิทธิฤทธิ์มาก เมื่อโสดห้าวหริจันทร์ก็ผัดเพียงไม่ยี่หولي่ำโอรสไปบุญชายัญจนหมดทางจะผัดผ่อน จึงบอกให้พระโอรสหนีเข้าป่าไป พระโอรหิตกุมารก็ท่องเที่ยวอยู่ในป่า ๖ ปี พับพระมหาณัคนหนึ่งมีลูก ๓ คน จึงซื้อลูกคนกลางซึ่งศุนหเศปให้พระมหาณนำไปบุญชายัญแทนพระองค์ พระรูณตกลงบอกว่าพระมหาณย่อมมีค่ากว่า กษัตริย์ อธิบายเรื่องพิธีราชสูญะแล้วน้ำพระมหาณมานุชัยัญ เมื่อถึงพิธีไม่มีผู้ได้เติมใจดศุนหเศปเข้ากับหลักเลย บิดาของพระศุนหเศปจึงจัดการมัดและเติมใจประหารของ พระศุนหเศปถูลของพระเป็นเจ้าทั้งหลายเป็นที่พึ่ง จนพระเจ้าปลดปล่อยให้เป็นไทและกล้ายเป็นลูกของพระวิความมิตร

มหาการพญามหาการตะ

มหาการตะเป็นมหาการพญิ่งใหญ่ที่ชาวอินเดียนนิยมยกย่องเช่นเดียวกับเรื่องรามายณะ เพราะเป็นมหาการพญที่แต่งขึ้น เพื่อแสดงปางอวตารของพระนารายณเพื่อลงมาปราบอธรรม มหาการตะเป็นปางอวтарของพระนารายณเป็นพระกฤษณะ ผู้เข้าร่วมรบกับกษัตริย์ฝ่ายปานพ ในสังครวมมหาภารตะยุทธซึ่งกระทำกับกษัตริย์ฝ่ายการพ เนื้อเรื่องโดยย่อของมหาการตะกล่าวถึง กษัตริย์ฝ่ายปานพอันประกอบด้วย บุรุษสูรี ภีมะ อรชุน นุกุล และสหเทพ กับกษัตริย์ฝ่ายการพอันมีทูรโยธนเป็นผู้นำ กษัตริย์ทั้งสองฝ่ายล้วนสืบเชื้อสายมาจากพระภรต โอรสแห่งท้าวทุษยันต์ และนางศกุนตลา ท้าวทูรโยธนและกษัตริย์ปานพต่างเป็นลูกเรียงพี่เรียงน้องกัน ความสั่งงานและความสามารถในวิชาบุทธของกษัตริย์ฝ่ายปานพทำให้ทูรโยธนอิจาริษยาเป็นอย่างยิ่งจนวางแผนครอบครัวด้วยการจุดไฟเผาพระราชนั่ง กษัตริย์ปานพและพระราชนารดาต้องเรื่อนเข้าป่าไป พอดีกับมีพิธีสบุมพระนางเทราปทีธิดาท้าวบัญชาจาราช กษัตริย์ทั้ง ๕ จึงปลอมพระองค์เป็น

พระมณีเข้ามาร่วมพิธีสมโภช และอรชุนได้เข้าประลองฝีมืออย่างรุนแรง โดยกงหนาทชูแล้วยิงลอดใบจักรที่หมุนเวียนอยู่ไปเข้าสูกตาปลากะเบวนไว้บนยอดตอกลงมาบังพื้นได้ อรชุนจึงได้ทางเทราปที่เป็นชาญแต่เนื่องจากพระราชธรรมารดาของกษัตริย์ปานพโปรดให้พระราชโอรสแบ่งของกินของใช้ร่วมกัน จึงได้ทำการวิวัฒนาทางเทราปที่กับกษัตริย์ปานพวันละองค์ เมื่อทำพิธีวิวาห์วันนี้แล้ว นางกงลับเป็นสาวบริสุทธิ์ต่อไปจนครบ 5 วัน ต่อมาก้าวชุดราชภูมิเป็นลุงได้จัดการแบ่งอาณาเขตให้กึ่งหนึ่ง กษัตริย์ทั้ง 5 จึงได้ครองเมือง ทุรโยธน์ยังคงผูกใจเจ็บจึงหาทางแก้แค้นโดยการซักขวนกษัตริย์ปานพเล่นสกพาณัณ บุธิชีรีระเล่นแพ้เสียบ้านเมืองไปพร้อมกับถึงพระอนุชาและพระองค์เองกับนางเทราปที่เป็นสมบัติของทุรโยธน์ แต่ท้าวชุดราชภูมิเป็นลุงตัดสินให้เลิกพาณัณเสีย ให้ศันทร์พย์สินให้กษัตริย์ปานพตามเดิม แต่ภายหลังก็เสียอ่อนแหนทุรโยธน์ผู้เป็นโอรสไม่ได้ จึงให้มีการทดสอบก้าวอีกครั้งหนึ่ง พนันว่าถ้าผู้ใดแพ้ให้ออกไปเดินป่า 13 ปี ในระหว่าง 12 ปีแรกจะอยู่ที่ได้ก็ได้ แต่ในปีที่ 13 ต้องช้อนเร้นอย่าให้ฝ่ายการพพนเห็น มีฉันนั้นจะต้องอยู่ป่าต่อไปอีก 12 ปี บุธิชีรีระทดสอบก้าวแพ้ก็จึงต้องออกป่าด้วยสาญญาณครบ 13 ปี ตอนเดินป่านี้ เรียกว่า วนบรรพ กษัตริย์ฝ่ายปานพมีการติดต่อกับพระกฤษณะผู้ครองนครทวารากษามา นเหลี่ยพระกฤษณะได้เคยเดินทางสานหนา กับนางเทราปที่ ในขณะเดินป่ากษัตริย์ปานพพบกับฤาษีชื่อพุทธศรี พระฤาษีถามว่าเหตุใดจึงต้องมาเดินป่าเช่นนี้ กษัตริย์ปานพจึงเล่าเรื่องให้ฟัง เมื่อฟังแล้วพระฤาษีได้เล่าเรื่องพระนลเป็นชิงเปรียงเที่ยบให้ฟังบ้างว่าจะตามขอรุณของกษัตริย์ปานพเป็นด้วยสาเหตุเช่นเดียวกับพระนล คือลุ่มหลงในการพนัน เมื่อพันเคราะห์กรรมแล้วก็จะได้ครองบ้านครองเมืองตามเดิม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอีกครั้งตอนเดินป่าคือ นางเทราปที่ถูกข้าศึกฝ่ายการพลักพาเราตัวไป กษัตริย์ปานพติดตามหาด้วยความเครียดเสียใจ จนพบกับพระฤาษีอีกองค์หนึ่ง กษัตริย์ปานพรำพันคุณงามความดีของนางเทราปที่ให้พระฤาษีฟัง แล้วถามว่าสารีรที่ถึงงานอย่างนางเทราปที่นี้หาได้ที่ไหนอีก พระฤาษีจึงเล่าความในอดีตเรื่องนางสาวิตรีให้ฟัง เมื่อเดินป่าครบตามสาญญาณแล้ว ก็เดินทางกลับเมือง ทูลขอราชอาณาจักรคืนแต่ทุรโยธน์ไม่ยอมให้ หั้งสองฝ่ายจึงเตรียมการสู้รบกันเพื่อชิงอาณาจักร การรบครั้งสำคัญนี้กระทำกันที่ทุ่งกุรุเกษตร รอบกัน 18 วัน เป็นการรบระหว่างญาติพี่น้องมิตรสหายและศิษย์อาจารย์ ซึ่งล้วนต้องกระทำหน้าที่ในฐานะนักรบ ทุรโยธน์เลือกเอากองทหารและทรัพย์สินของกฤษณะเป็นฝ่ายตนฝ่ายปานพจึงได้แต่ตัวกฤษณะเป็นผู้ช่วยโดยไม่มีอาชุนและกองทหารได้ ฯ พระกฤษณะทำหน้าที่เป็นทูตเจรจาหยาศิกแต่ไม่สำเร็จ ในที่สุดทำหน้าที่เป็นสารีให้อรชุนและได้เตือนสติอรชุนให้คลายความเครียดลดที่ต้องรับราชภานญาติพี่น้อง โดยพูดจาชักจูงให้อรชุนยึดถือหน้าที่ภารกิจที่ต้องทำเป็นสำคัญ เนื่องความส่วนนี้ เป็นตอนสำคัญ เพราะนำความคิดทางศาสนาที่อยู่ในคัมภีร์อุปนิษัทมากล่าวไว้ เรียกกันว่า กวัตศิตา การรบระหว่างกษัตริย์ทั้งสองฝ่ายดำเนินไปอย่างดุเดือด แม่ทัพเอกหั้งสองฝ่ายสิ้นชีวิตไป

เป็นอันมาก จนในที่สุดการณ์แม่ทัพคนสำคัญฝ่ายการพัลส์ชีวิตด้วยผู้มีอิทธิพล ทรัพยาณ์เสียชีวิตด้วย ก็มี การศึกษาด้วยพิธีสถาปนาจิตใจครั้งใหญ่ หลังจากนั้นอาณาจักรหัสดินปูระก์กลับรวมเป็นอันหนึ่ง อันดีกว่ากันตามเดิม ถ้าเช่นนี้ได้เข้าฝ่ายบุรุษธิราชากลับจะแน่ใจให้ทำพิธีอัศวเมธเพื่อล้างบาป ต่อมาหัวรัฐตราษฎร์และราชสมบัติเข้าไป บุรุษธิราชะขึ้นครองราชสมบัติ ระหว่างนี้หัวเรือคำนึงถึงความสันโดช ในปีที่เคยอยู่มา 13 ปี ประจวบกับการได้ข่าวสิ้นพระชนม์ของหัวรัฐตราษฎร์และผู้ติดตาม พระกฤษณะและพระญาติวงศ์ ทำให้บุรุษธิราชะและราชสมบัติออกป่าพร้อมกับพันธุ่งป่านาพ และนางเทราปที และสุนัขตัวหนึ่ง กษัตริย์ทั้ง 6 ต่างพยายามกันสิ้นชีวิตที่จะองค์ เหลือแต่บุรุษธิราชะที่ได้ขึ้นสวรรค์ไปทั้งเป็น แต่เหล่าเทวดาทั้งหมดที่ในความหนักแน่นต่อความดีหลายครั้ง จนในที่สุด สัจจะและเมตตาของหัวเรือก็ทำให้ชนะข้อพิสูจน์เหล่านั้นขึ้นสู่สวรรค์ด้วยความบริสุทธิ์

มหาภาพย์มหาภารตะเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกับรามายณะคือเป็นนิทานที่เล่าสู่กันฟังนาน ก่อนที่ฤๅษีเช่นนี้จะนำเรียนเรียงเขียนไว้ มหาภาพย์ทั้งสองร่องคงจะเป็นวรรณคดีเดียวที่ชาวอินเดียโบราณนำมาเผยแพร่ในประเทศทางตะวันออกนี้พร้อม ๆ กัน เพราะในประเทศที่รู้จักเรื่องรามายณะก็มีรู้จักเรื่องมหาภารตะด้วย อย่างในประเทศอินโดเนเซีย นิยมเรื่องมหาภารตะมาก มีบทการแสดงเรื่อง อรชุนวิวาร์ด ซึ่งนำมาจากตอนหนึ่งในมหาภารตะเป็นบทการแสดงที่นิยมกันแพร่หลายมาก

สำหรับคนไทย เราเมืองลักษณะเดียวกับการรับอิทธิพลของมหาภารตะจากอินเดียน้อยมากเมื่อเทียบกับเรื่องรามายณะ เพราะเราไม่มีต้นฉบับวรรณคดีเรื่องนี้อยู่มากนัก ในขณะที่รามีรามเกียรติ ฉบับกรุงเก่า ซึ่งเป็นสำนวนเก่าแก่ที่สุดเท่าที่ค้นพบ ทั้งยังพบว่าเรา尼ยมเรื่องรามเกียรติสำหรับแสดงละครในมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แม้จะไม่พบบทละครลงเหลืออยู่ก็ตาม แต่สำหรับมหาภารตะ ร่องรอยเท่าที่ทราบ ก็คือ หลักฐานที่แสดงว่า เรายังรู้จักเรื่องมหาภารตะมานาน อย่างน้อยก็ในระยะเวลาใกล้เคียงกับรามายณะ และคงรับเข้ามาในรูปของนิทานเล่าสู่กันฟัง เช่นเดียวกัน มีปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่อง ลิติตยวนพ่าย เป็นต้น มีโครงหล่ายบทที่อ้างถึงเนื้อร้องและตัวละครในมหาภารตะ ในเชิงเปรียบเทียบวิกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในการกรีฑาทัพเข้ารับกับพวกโยนกว่ามีความกล้าหาญและสามารถในการรบรวมกับนักรบเอกฝ่ายป่านาพและเกรพ ซึ่งได้ชัยกันในมหาสงค์รั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของอินเดีย คือ มหาภารตะยุทธ

ดังตัวอย่างเช่น

34. พระทรงปรตยาคพัยง	พระกรรณ
พระฤทธิไทยมสินธุ	ชัยวชรี
พระทรงเสชณัณ	พระพิคม
พระภาคย์ไกรกลั่งกัง	แผ่นผงฯ

38. ทรงคราทัยมกิ่น	เลอคลัน
39. การบุทธชั่ยชาญกล	กลแก้วน
ไกรกว่าอรรชุนแก้ว	ก่อนบรรพฯ
40. กลริณแม่นพย়	พระกุณณ

พระกรณ คือ นักรบแปลกดหน้าไม่มีครรภ์จักสกุล วันหนึ่งเข้ามาในที่ประลองฝีมือ ได้จับคู่ต่อสู้กับอรชุนและแสดงให้เห็นว่ามีฝีมือคู่ควรกัน ทูลไยธนราชฯแห่งการพิจิตรให้ชูบลเฉียงไว้ ความเปิดเผยดอนหลังว่ากรรณคือบุตรของนางกุนตี พระมารดาแห่งปานพกับสุริยเทพ นางกุนตีคลอดการกันแต่ยังสาว แล้วนำไปทิ้งไว้ที่หน้าตา สารถผู้หันหน้าเก็บไปชูบลเฉียง จึงได้ชื่อว่าเป็นลูกสาวถี ฉะนั้นกรณจึงเท่ากับพี่ชายร่วมมารดาภักดิศัตริย์ปานพและมีฝีมือเท่าเทียมอรชุน

พระพิศน คือ พระภีษม โกรสห้าวคานดุกับนางคงค่า พระเจ้าข้องหัวธุตราษฎร์เท่ากับเป็นพระเจ้าข้องกษัตริย์ปานพและເກາພ

กิ่น คือ กษัตริย์ปานพองค์ที่ 2 ผู้ทรงกำลังมหามโหดมุขย์สามัญ เป็นที่พรันแก่คนทั้งปวง

อรชุน คือ อรชุน กษัตริย์ปานพองค์ที่ 3 ผู้ลือนามทางฝีมือการรบไม่มีครรภ์เทียม

พระกุณณะ คือ พระนารายณ์อวตารปางหนึ่ง เป็นผู้ร่วมรบในมหาการตะบุทธ โดยอยู่ฝ่ายปานพ ทำหน้าที่เป็นสารถีให้อรชุน ส่วนกองทหารของพระองค์เป็นของฝ่ายເກາພ

นอกจากนี้ยังนิยมน้ำเอาซื้อตัวละครในมหาการพย์เรื่องนี้ไปด้วยเป็นพระนามและราชทินนาม ข้าราชการและบุนทหารในสมัยนั้น เช่น พระนามพระเจ้าบุษบกจิรา โกรสพระองค์หนึ่งในสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และชื่อพระเทพรชุน พระยาราชนกุล พระยาศรีสหเทพ ซึ่งเป็นชื่อบรรดาศักดิ์ ราชทินนาม เป็นต้น

อักษรพลงองมหาการตะต่อวรรณคดีไทย

มหาการตะเป็นเรื่องขนาดใหญ่ นอกจากแสดงสิ่งความระหงนกษัตริย์ปานพและເກາພ แล้ว ยังแทรกความรู้สึกศาสนา จริยธรรม ฯลฯ เอาไว้ในเนื้อเรื่องอีกมาก จนมีผู้กล่าวว่าແທบจะไม่มีความรู้อะไรที่ไม่ปรากฏอยู่ในมหาการตะเลย ไทยรับเอวารณคดีเรื่องมหาการตะเข้ามาพร้อม ๆ กับรายณะ แต่ไม่ปรากฏวารณคดีเรื่องมหาการตะแท้ ๆ อย่างรามเกียรตี มีแต่วารณคดีที่เป็นเรื่องราวบางตอนในมหาการตะที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องใหญ่นัก วรรณคดีเหล่านี้เรียกว่าเป็นอุปanya หรือเรื่องแทรก เรายังเอาเรื่องแทรกเหล่านี้มาแต่งเป็นวรรณคดีไทยด้วยแต่สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ วรรณคดีเหล่านี้ได้แก่

**กฤษณาสอนน้องกำลังที่ เป็นวรรณคดีเกี่ยวกับเรื่องมหาการตระเรื่องแรกที่เรามีหนังสือ
เรื่องกฤษณาสอนน้องมือญี่ ๓ สำนวนคือ**

1. ฉบับพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มีประวัติของหนังสือแจ้งว่า “ได้มาจากการรุ่มเรขาธิการคนະ
รัฐมนตรี พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นสมุดไทยคำ เส้นรרג ๑ เล่ม ตอนท้ายของหนังสือกล่าวว่าเรื่องนี้เขียนเสร็จ
เมื่อ วันแรมค่ำหนึ่ง เดือน ๕ 七月ศักราช ๑๑๑๕ ซึ่งตรงกับรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

2. ฉบับพระภิกขุอินและพระยาราชสุกาวาท มีประวัติของหนังสือกล่าวว่า หอพระสมุดซึ่งเมื่อ
วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นสมุดไทยคำ เส้นรreg ๑ เล่ม หนังสือเล่มนี้แต่งเป็นภาษาฯ ตอนท้าย
ของหนังสือมีข้อความว่า “เชิญเรอาชในรศ พระนามอินหะ นิพนธ์” ทำให้เชื่อว่าผู้เด่งกฤษณาสอน
น้องคำกาพย์นี้คือ พระภิกขุอินท ชาวนครศรีธรรมราช เป็นกวีผู้หนึ่งในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี
เนื้อความในฉบับที่ ๑ และที่ ๒ ไม่มีอะไรแตกต่างกัน

3. กฤษณาสอนน้องกำลังที่ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิ-
โนรส ทรงนิพนธ์ขึ้นถวายสมเด็จพระนังเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามที่ทรงพระราชนิพนธ์ให้ไว้ในคราว
ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๗๔-๒๓๗๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้แต่ง
ใหม่ให้ดีกว่าเก่า ดังที่ทรงนิพนธ์เป็นเชิงบากกล่าวไว้ในตอนต้นเรื่องว่า

“แปลกดีลงแสดงพจนเพรงเช่องลักษณะบรรยาย

ชาวชนบทธิบาย ประคาย

บทพระนิพนธ์นี้จึงมีเนื้อความผิดจากฉบับเก่า ๒ สำนวนที่กล่าวมาแล้วอยู่บ้าง เช่น ฉบับภิกขุ
อินท ให้น้องสาวนางกฤษณาซื้อ นางจันทรประภา ฉบับสมเด็จกรมพระปรมานุชิตชิโนรส ใช้ว่า “นางจันทรประภา”
การใช้ถ้อยคำกึ่งต่างกัน ในฉบับภิกขุอิน ใช้ถ้อยคำสามัญ ไม่ได้ระมัดระวังการแสดงกริยาพาท
ของนางกฤษณาและนางจันทรประภาซึ่งเป็นนางกษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระราชวิจารณ์ว่า “เร่อร่ารุ่งรัง” อ่าย่างเช่น ตอนหนึ่งในฉบับภิกขุอิน บรรยายความไว้
ด้วยกาพย์ฉบับว่า

คชสารแม้มวยมีงา	โโคกระบีอมรณา
เขานั่งกีเป็นสำคัญ	
บุคคลถึงการอาสัน	สูญสิ้นสาระพัน
คงแต่ความชั่วกับดี	
ปราภูในพื้นปัตพี	กฤษณ์สันทิจกมี
ติจปากสรรเสริญนินทา	

ความอย่างเดียวกันนี้ สมเด็จฯ กรมพระปรมานุชิตธิโนรัถทรงนิพนธ์ไว้ด้วยฉันท์ การใช้ถ้อยคำ
ภาษาและการบรรยายเนื้อความกระซับรัดกุมกว่าดังนี้

พฤษภากาส	อิกกุญชาร้อนปลดปลง
โภกน์เส่งคง	สำคัญหมายในกาญจี
นราชาติวางวาย	มลายสิ้นหังอินทรีย์
สิตทั่วแต่ชัวดี	ประดับไว้ในโลก

เรื่องกฤษณาสอนน้องนี้ เดิมเข้าใจว่าเป็นเรื่องในคากามาลี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุล-
จอมเกล้าอยู่หัว ทรงค้นคว้าที่มาและทรงพระราชนิพนธ์ วินิจฉัยเรื่องกฤษณาสอนน้อง¹ ขึ้นไว้ว่า
เรื่องกฤษณาสอนน้องเป็นเรื่องที่มาจากคัมภีร์มหาการตะ ตอนวนบรรพ วรรศที่ 232 และ
233 ซึ่งอว่า เทราปทิสัตยภามสังวาท² มีความโดยสรุปว่า นางเทราปทิและนางสัตยภามสนทนา กัน
ด้วยความสำราญพระหฤทัย แล้วนางสัตยภามได้ถกนางเทราปทิเป็นความลับว่า
นาง(เทราปทิ) มีความประพฤติอย่างไร จึงสามารถผูกใจกษัตริย์ปานพหัง ให้ได้ เหตุใดกษัตริย์
เหล่านั้นจึงเกรงกลัว ยินยอมอ่อนน้อม ปฏิบัติตามคำแนะนำ นางเทราปทิมีวิธีการอย่างไร ใช้การ
ทรงนาภัยถวายเทพเจ้าจนได้บุญวิเศษ ใช้ญาณสมานบัติ ใช้ยา ใช้เวทมนตร์ เสน่ห์ยาแfade หรือสิ่ง
ใด นางเทราปทิตอบว่า นางมิได้ใช้กลวิธีเยี่ยงหญิงที่ประพฤติชั่วเหล้านั้น หากแต่ประพฤติปฏิบัติดุ
ด้วยความจริงกักดี และปรนนิบัติสามีตามหน้าที่ของภารยาที่ดี ได้แก่ “ไม่หึงหวง” “ไม่กล่าวคำ
เท็จ คำหยาบ” “ไม่นั่งยืนเดินนอนหรือหัวเราะด้วยกริยาอาการ อันไม่สมควร” “ไม่ชำเลืองแลบูรุษ
อื่น” ยกย่องเกิดทุนสวามี ปรนนิบัติสามีให้ชั่วช่างกายกินอิ่มnoonหลับก่อนจะปรนนิบัติดุ
เอง และต้องมีความสามารถในการดูแลบ้านเรือน ทรัพย์สิน และเพื่อแผ่ความเมี้ยน้ำใจอันดีไปยังบุ
พหารผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและนางสนมกำนัลหั้งคล้ายด้วย เป็นต้น

หนังสือเรื่องกฤษณาสอนน้องจึงเป็นหนังสือประเภทสุภาษิต แสดงหน้าที่ของสตรีอันเพียง
ประพฤติปฏิบัติต่อสามี เราจึงรับเอวารณคดีอันดีเรื่องนี้มาเป็นวรรณคดีไทยได้โดยง่าย เพราะไม่ขัด
กับขนบนิยมความเชื่อถือในสังคมไทย ที่ถือว่าสามีเป็นซ้างเท้าหน้า ภารยาเป็นซ้างเท้าหลังอยู่
แล้ว หรืออย่างความเปรียบว่า

“ราชากิ่ปราวภูมิเป็นปืน นกรินทร์เขตแขวง
สามีเป็นครีสวัสดิแสดง ศักดิ์ส่ง่าแก่นารี”

หรือที่กล่าวกันว่า “สามีเป็นลัตต์กันแก๊ก งานหน้างานແຕրทุกเวลา” นั้นเอง อย่างไรก็ตาม
เมื่อเรารับเอาเรื่องกฤษณาสอนน้องมาเป็นวรรณกรรมไทยแล้ว เนื้อความในฉบับของไทยแต่ก่อต่าง³
ไปจากฉบับเดิมในมหากาฬะหลายประการดังจะได้กล่าวต่อไป

¹ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว วินิจฉัยเรื่อง “กฤษณาสอนน้อง” กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ พระนิพนธ์สมเด็จฯ
กรมพระปรมานุชิตธิโนรัถ, (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2508). (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พ.ศ.๘
(พิเศษ) ทรงบุราณนท์ ณ เมรุวัดยานนาวา วันที่ ๘ มีนาคม 2508).

² เทราปทิ แปลว่า ถูกของทุรปท คือคำเรียกนางกฤษณา มเหศีของกษัตริย์ปานพห ล่วงทางสัตยภาม เป็นชื่อของเหลือพระกฤษณา
หรือพระรารายน์อวตาร.

เนื้อเรื่องของกฤษณาสอนน้องมีว่า ท้าวพรหมทัตและพระนางบุษบาเป็นกษัตริย์ครองเมืองพาราณสี มีราชธิดา 2 องค์ คือนางกฤษณา และนางจิรประภา เมื่อทั้งสองพระองค์มีพระชนมายุพอสมควรก็จัดการอภิเษกสมรสให้ นางกฤษณาได้พระสวามี 5 องค์ และอยู่กันอย่างมีความสุข แต่นางจิรประภาผู้น้องได้พระสวามีเพียงองค์เดียว แต่นางก็ไม่สามารถผูกพาร์ทับพระสวามีไว้ได้ จึงเสด็จไปเฝ้าพระพี่นาง กราบบุลถามวิธีที่พระพี่นางทรงใช้ นางกฤษณาจึงสอนวิธีปรนนิบัติสามีด้วยความภักดีชื่อสัตย์ ไม่ประพฤติชั่ว นางจิรประภา ก็นำคำสอนนั้นไปปฏิบัติตามและประสบผลสำเร็จ เป็นที่สนใจของพระสวามี

ฉะนั้นเมื่อเทียบกับเรื่องนางกฤษณาในมหาการตะดังที่พระบาทสมเด็จพระปูเจดจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแปลมาจากฉบับของประเทศไทยจะพบว่า ของไทยแต่งเรื่องนำขึ้นเองใหม่ ซึ่งตัวละครก็เปลี่ยนไป ส่วนคำสอนถึงหน้าที่ของภารยาต่อสามีนั้น ยึดข้อปฏิบัติเช่นเดียวกับในเรื่องของอินเดีย ได้แก่ อ่อนน้อมต่อสามีทั้งกริยาวาจาและปรนนิบัติสามีให้มีความสุขภายสบายนิทุกเวลา ไม่ว่าอาบน้ำ แต่งตัว รับประทานอาหาร จนเวลานอน มีความสามารถในการบ้านเรือน ดูแลทรัพย์สินตลอดจนเป็นไฟร์ศุภกันได้อย่างเรียบร้อย ฯลฯ มีบางส่วนที่ผิดแผลไปจากต้นฉบับเดิมอยู่บ้าง เช่น เนื้อความบางตอนที่ไม่มีในฉบับของไทย ได้แก่

1. กล่าวถึงมีอสามีจากบ้านเรือนไปที่อื่น ภารยาจะเลิกประดับประดาแต่งตัวด้วยดอกไม้และของหอมและจะเริ่มรักษาศีล ความข้อนี้ไม่เป็นที่เคร่งครัดนักในสังคมไทย แต่วรรณคดีสันสกฤตมักจะกล่าวถึงการปฏิบัติตัวของภารยาเมื่อสามีไม่อยู่ เช่นนี้ไว้หลายเรื่อง

2. นางกฤษนานุชาพราหมณ์ด้วยอาหารและเครื่องดื่ม และเครื่องตกแต่ง ไม่มีกล่าวถึงข้อนี้เห็นจะเป็น เพราะเราไม่ได้นับถือศาสนาพราหมณ์จึงไม่นำมากล่าวไว้ด้วย

ส่วนเนื้อความที่มีเฉพาะในฉบับของไทยได้แก่ ส่วนที่กล่าวถึงจิตรกริยาของหญิงให้อภูในอิรยาบถที่เรียบร้อย เช่นไม่เดินทัดดอกไม้ เสยฟู ขับชายพก กระดกรายผ้าสไบ ลูบแก้ม นั่งหัวค้าง เท้าแขวน แอนองค์ เป็นต้น เนื้อความส่วนนี้เห็นจะเป็นค่านิยมไทยที่ตักทอดกันมา ดังปรากฏอยู่ในสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่ นอกจากนี้ก็สร้างบรรยายกาศเป็นไทย ๆ เห็นภาพผู้หญิงไทยกินหมาก นุ่งโ Jong กระเบน ห่มผ้าสไบ ฯลฯ

เรามากู้จัดเรื่องมหาการตะดีขึ้นอีกในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระมังกูฎากล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำเอาร่องแทรกในมหาการตะดีได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้ว มาทรงพระราชนิพนธ์เป็นกาวินิพนธ์แบบไทย ได้แก่

2. สาวิตรี¹ รัชกาลที่ 6 ทรงแปลเป็นความเรียงร้อยแก้วจากฉบับภาษาอังกฤษของประตapa jāñahārāroy และทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละครร้องซึ่งเป็นแบบอย่างการละครที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก เรื่องสาวิตรีเป็นเนื้อความตอนหนึ่งที่มีอยู่ใน ปิติวรดา มหาตมยบราณในวนบรรพ พระฤษีเล่าถวายกษัตริย์ปานเทพเพื่อแสดงเรื่องราวของนางสาวิตรีที่จงรักภักดีต่อสามีเป็นที่ยิ่ง แม้พระสวามีจะสิ้นชีวิต นางกิตาไปจันกระทั้งขอวิญญาณสามีคืนจากพญาymได้

3. ศกุนตลา² เป็นเรื่องแทรกซึ่อว่า ศกุนตโลมาขยายน อยู่ในตอนต้นของเรื่องที่เรียกว่า อاثิบราพ นางศกุนตลาเป็นบุตรีของพระวิศวามิตรและนางฟ้าซึ่งพระอินทร์ส่งลงมาทำลายตนของพระวิศวามิตร นางศกุนตลาและทุ่งยันต์เป็นบรพนุชุชของกษัตริย์ปานเทพและເກารพ กษิหากำนำเอารेื่องตอนนี้มาแต่งเป็นบทละครแบบที่เรียกว่า นาฏะ ก cioèมีคำพากย์และคำเจรจา คล้ายบทโขนของเรา บทละครเรื่องนี้มีผู้นิยมมาก มีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษหลายสำนวน รัชกาลที่ 6 ทรงนำเอาฉบับภาษาอังกฤษของ เชอร์ วิลเลียม โจนส์ และ เชอร์ โมเนียร์ ม. วิลเลียม มาทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละครรำเรื่องศกุนตลาฉบับหนึ่ง และทรงไว้เป็นบทละครร้องอีกดับหนึ่ง ทรงมีพระราชนิพนธ์คำนำเอาระว่า

“การแต่งบทละครเรื่องศกุนตลาเป็นภาษาไทยนี้ ข้าพเจ้าตั้งรูปตามใจข้าพเจ้าเอง คือให้เห็นจะกับการที่จะมาแสดงเป็นละครแบบไทยได้ ไม่ได้คิดนิยมนานาภูภาคบันเดิน แต่หาให้คิดเพิ่มเติมข้อความอันใดลงไปโดยจำเพาะ ใจอกเรื่องไม่ ทั้งเนื้อเรื่องทั้งเนื้อความ ถ้าผู้ใดจะสนใจลองบันทึกจะเห็นว่า ข้าพเจ้าไม่ได้ยกข่ายนอกออกออก ไปปานใดเลข ถ้าหากจะมีข้อที่คิดเคลื่อนอยู่บ้าง ก็จะเป็นเพียงว่าข้าพเจ้าอ่านสันสกฤตเอง ไม่เป็น ต้องอาศัยฉบับอังกฤษนี้ เชอร์ วิลเลียม โจนส์ เป็นผู้แปล เพราะฉะนั้นก็เห็นมีทางที่คิดเคลื่อนมีความเพียงอยู่บ้างก็เป็นได้”

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการรับเอกสารนัดดีต่างชาติมาเป็นวรรณคดีไทย กวีไทย จำเป็นต้องปรับให้เป็นไปตามชนบัณฑิมหรือให้เหมาะสมด้วย เรื่องศกุนตลา้นี้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ 4 สำนวน เป็นบทละครร้อง 2 สำนวน บทละครรำ 2 สำนวน

¹ เรื่องย่อสาวิตรี สาวิตรีเป็นแม่หลีทัวร์สัตยawan เมื่อยกเข้าสมรัตน์แห่งปี 1 ปี หัวสัตยawan สัตย์พระชัมภ์ เมื่อพระบรมมารับดวงวิญญาณของสัตยawan นางได้ติดตามพญาเบญจรงค์ นำแสดงความช่วยเหลือต่างๆ นานาจังพญาณหลุดปากอนุญาตให้ทุกข์ประทาพรได้ นางขอรัชพะสวามีกลับคืน พญาณจึงต้องยอมให้.

² เรื่องย่อศกุนตลา ศกุนตลาเป็นสุกสานแห่งฟ้าเมนะกาและฤทธิ์วิศวามิตร ฤทธิ์กัณกะเก็บนางมาเลี้ยง หัวทุ่งยันต์เสด็จประพาส ป่า หลงทางมาถึงอาครมได้พบกับนางจันกิตรักใคร่กัน พระฤทธิ์กัณกะจัดการอภิษekให้ แล้วหัวทุ่งยันต์กับเข้าเมืองไป นางศกุนตลาตามไปปากาหยังพร้อมด้วยพระชัมภ์แห่งวงค์หัวทุ่งยันต์ให้ไว้เป็นพยานรัก เมื่อไปถึงเมืองปรากฤษว่าทุ่งยันต์จำไม่ได้ แห่นที่อาณาตัวบก็หาย นางจึงถูกขับออกจากเมือง เทพเข้ารับนางเข้าไปบนสรวล์ ต่อมานิคหน้าปลาเก็บแหวนได้จากห้องบ้านมาถวายหัวทุ่งยันต์ พระชัมภ์จึงจำเรื่องได้ ออกราบทหาราบที่ไม่พบ เทพเข้าอย่างช่วยเหลือจึงขอให้ทุ่งยันต์ไปปราบอสูรบันสรวล์แล้วอน นางศกุนตลาและพระไօรรถือพระภารกให้เป็นราชวัล

4. พระนลคำหลวง^๔ เป็นเรื่องแทรกที่เรียกว่าโนปายาน แสดงให้เห็นโทษของ การพนัน เป็นนิทานสุภาษิตที่เล่าเพื่อเตือนสติยูธชีรัตน์สุ่มหลงในการพนันจนเสียบ้านเสียเมือง เสียทรัพย์สมบัติ ญาติพี่น้อง และชาติ พระบາกasmเดื่อพระมังกรญาณเข้าเอาจริงทั่วทั้งน้ำเอาร่องน้ำมาทรงพระราชนิพนธ์เป็นหนังสือประเกคคำหลวงคือ ประกอบด้วยประพันธ์ลายนิด และ น.ม.ส.(กรมหมื่นพิทยาลงกรณ) ทรงนำมาแต่งเป็นพระนลคำดันที่ในเวลาไม่เลี้ยกัน

๕. พระนิพนธ์กรรมหนึ่นพิพิธยासงกรณ (น.ม.ส.) เริ่มพิมพ์เมื่อต้นปี พ.ศ. 2456 เสร็จบริบูรณ์เมื่อ 30 กรกฎาคม 2458 แต่งด้วยคำอันท์ชนิดต่าง ๆ เนื่องจากใช้ศัพท์ ยาก แปลกดู และใช้คำที่ไม่ค่อยมีคนใช้ จึงทรงมีคำอธิบายศัพท์ประกอบไว้ด้วย เนื้อความแบ่ง เป็น 26 สรรค แต่ละสรรคใช้ชื่อทันท์ชนิดใดกันดูหนึ่ง

๘. กรณีทักษิณหักดิบ (บทเพลงแห่งชีวิต) ศาสตราจารย์แสง มนวิท แปลเป็นภาษาไทย อาจารย์จำง ทองประเสริฐ ถอดภาคภาษาสันสกฤตจากอักษรเท่านั้น เรื่องภาควิชาด้านนี้ เป็นตอนที่ได้รับความนิยมยกย่องมาก เพราะได้แสดงหลักธรรมอันเป็นความจริงแท้ตามความเชื่อของขึ้นดู เป็นตอนสำคัญที่อยู่ในมหาการะในกีழมบรรพ เป็นคำสอนของพระกฤษณะซึ่งเป็นอวตารปางที่ ๘ ของพระนารายณ์ หลักธรรมคำสอนของภาควิชาดีมีที่มาจากการคัมภีร์อุปนิษัชท์ซึ่ง เป็นแขนงหนึ่งของคัมภีร์พระเวท พระกฤษณะนำเอาหลักธรรมจากอุปนิษัทมาเล่าให้อรุณพัฟเพื่อให้เกิดกำลังใจในการรับ เนื่องจากอรุณรู้สึกกลดใจในการต้องทำสิ่งใดก็พ้นอง จึงได้แต่นั่ง อึ้งสตดอยดูใจอยู่ หน้าที่ของพระกฤษณะคือ ปลอบใจให้อรุณให้อรุณกลิ้กหัวใจและให้ความมั่นใจ ว่าการสู้รับนั้นเป็นสิ่งที่กระทำไปอย่างถูกต้อง หลักธรรมที่พระกฤษณะทรงแสดงคือ ความเชื่อในความจริงสูงสุดคือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด และเข้าถึงพระเจ้าสูงสุดคือพระมหา ซึ่งเป็นที่มาแห่งจักรวาล อุปนิษัทมีทฤษฎีความเชื่อเรื่องร่างกายกับวิญญาณหรืออาทิตย์นั้นว่าเป็นอมตะ เป็นสิ่งที่เวียนว่ายตายเกิดไปจนกว่าจะพ้นกรรม ดังนั้นพระกฤษณะจึงสอนอรุณเป็น ๓ ขั้น

ขั้นแรก เริ่มต้นให้เห็นว่ามนุษย์นี้มีร่างกายและวิญญาณ ร่างกายเปลี่ยนแปลงไป แต่วิญญาณยังคงอยู่ การเป็นผู้ชายไม่มี และการเป็นผู้หญิงก็ไม่มี เพราะแม้ว่าร่างกายจะเสื่อมสลายวิญญาณนั้นก็ยัง

¹ เติร่องย่อพระนอง พระนองเลือดเจ้าบัวปล่าสัตว์ ขันนกงูไต้ นกงูของชีวิตโดยสัญญาไว้ว่าจะเอากิตติศักดิ์ความงามของพระนองไปป่ากุลนา หมาบันทึคึรเป็นแม่ขานภูมิภูมิโถไม่ได้ทราบ นางหมาบันทึเริงนีกรักพระนองตั้งมหิดังไม่เกะเห็น หัวกีมะพระบีบิชาจัดการอย่างกินใจให้หมายหมาบันทึ เหล่าเทวทวารต่างพากันมาให้หนังสือกรรมทั้งพระนอง พระนองพบพระรัตนทรัพย์ พระราชนี พระอัคคี พระยัน ระหว่างทางเทพทั้งสี่ ขอให้พระนองไปปั้นกรวนให้หมายหมาบันทึเลือกเทพหงศ์กิจองค์หนึ่ง พระนองกระอักกระอ่วนใจ แต่ก็เกิดให้หัวคนพระประเสริฐ แต่นายหมาบันทึเกิดอกพระนอง เทพหั้งเหลาพยายามหัวให้แล้วสุดเจ็บกลับ เทพหั้ง 4 ได้พับกับพระรัตนทรัพย์ที่มาร่วมในพิธีอภิเชกหัวกันใน พระภักดีกรร แต้นที่หมายเลือกมุขย์เทเพหงษ์ เทพหั้ง 4 ครัวร่วมงานทำกรุงพระนองเป็นคนเดียว ชื่อสัตย์ กลิจิจกิตติของร้ายให้พระนองสูญเสียความดี โดยเข้าสิ่งให้พระนองลงทะเบลงสักการ เส่นสักการณ์เติบบ้านเสิบเมือง ท้องพานางหมาบันทึเดินป่า ขณะเดินป่า กลิจิจกิตติของร้ายให้พระนองให้เป็นบ้านหนึ่งหมายหมาบันทึไปบนบานงอนหนองหล่ม นางกระเชือกกระเชิงตามหาสาวว่ามีคนเข้าไปในเมืองเจทันคร ได้รับการอุปการะไว้ฝ่ายพระนอง พระยานาคແนน้ำให้ปักยอดตัวไว้สมัครเป็นคนเหลียงบัวเพื่อเรียนวิชาสักการกับพระฤทธิบูรพาณี โดยความรู้สึกว่องไว้ไปแลก ต่อมาก้าวหัวกีมะส่งคนติดตามหาพระรัตนทรัพย์ตามพนบ นางหมาบันทึเริงตามหาสาววี โดยส่งคนไปบั้นรังเรื่องของนางให้หัวแม่เควัน หากคนพังคนให้มีปฏิกริยาเปลกๆ ให้มานอก หัวกีมะพระนองเล่าเรียนวิชาสักการแก่ง กลิจิจกิตติของร้ายที่สิงอยู่ แล้วพระนอง เสเรื่องความหมายหมายหมาบันทึเจ็บพนบ.

คงอยู่ วิญญาณเปลี่ยนร่างได้ใหม่เหมือนเปลี่ยนเสื้อผ้า วิญญาณไม่อาจถูกทำลายด้วยน้ำ ลม ไฟ หรือแม้อาชญา วิญญาณย่อมมีการแตกดับและมีการเกิดอีก เมื่อรู้ความจริงเช่นนี้แล้วก็มิใช่เรื่องน่า เศร้าแต่ประการใด เนื่องความตอนนี้ปราภูในครึมทกภวัตค์ บทที่ 2 โคลกที่ 28-30 ดัง เช่น

18. นั่นท่านเรียกว่า ศรีริณ (จิตซึ่งอาศัยร่าง) เป็นสภาพที่เที่ยงแท้ ไม่พินาศ อยู่เห็นของการ พิสูจน์ เข้ามาอาศัยอยู่ในร่างกายอันเป็นสิ่งซึ่งมีที่สุด ฉะนั้นจงรับเด็ด ท่านผ่านการต

19. ใจริน กออาว่า ศรีริณนี้เป็นผู้ม่า และคิดอาว่า ศรีริณนี้เป็นผู้ม่า เขาทั้งสองนั้นเป็น คนไม่มีรู้ (ความจริง) ศรีริณนี้ไม่ได้มามาใคร และไม่ถูกใครม่า

22. เมื่อคนดูเครื่องนุ่งห่มอันเก่าเสีย สมุดอื่นซึ่งเป็นเครื่องใหม่ฉันได้ ชีวิตมันที่อาศัยร่างกายก็ฉันนั้น ทั้งร่างเก่าเสีย เข้าสู่ร่างอื่นอันเป็นร่างใหม่

23. ชีวิตมันนี้ ไม่ถูกอาชญาประหาร ไม่ถูกไฟไหม้ ไม่เปียกน้ำ ไม่ถูกกลมพัดให้แห้ง

27. เพราะที่ยังอยู่ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วต้องตาย และเที่ยงอยู่ว่าสิ่งที่ตายแล้วต้องเกิด ฉะนั้น ท่านไม่ควรเลี่ยใจในสิ่งซึ่งจะหลบหลีกไม่ได้

ขันที่ 2 พระกฤษณะกล่าวถึงความสำคัญของหน้าที่ อรชุนเป็นกษัตริย์ อรชุนจึงต้องเป็น นักรบ หากอรชุนละเลยหน้าที่ของตนก็จะเป็นบาปและได้รับการติดเชื้อ การเสียชีวิตรสึ่งนั้นร้ายเสีย ยิ่งกว่าความตายอีก คงทั้งปวงจะคิดว่าอรชุนนลาดกลัว หนีศึก และจะลีกนับถือ การรบจึงเป็นหน้าที่ ที่ต้องทำ แต่ผลจากการรบนั้นทำท้าทายก็ได้ขึ้นสวรรค์ ถ้ามีชัยชนะก็ได้รับยกย่องในแผ่นดิน ข้อความนี้ปราภูอยู่ในบทที่ 2 โคลกที่ 30-38 เช่น

31. พิจารณาหน้าที่โดยตรงของท่านซึ ท่านไม่ควรจะหวนไหว เพราะในนาม กษัตริย์ ไม่มีอะไรดีกว่าส่งความที่เป็นธรรม

33. ถ้าและว่า ท่านจักไม่ทำสังคมอันเป็นธรรม เช่นนี้ใช่ ท่านก็จะละหน้าที่โดยตรง ของท่าน และเกียรติของท่าน ได้รับแต่ความช้ำช้ำอยู่ถ่ายเดียว

34. ปานมนุษย์ จะโฆษณาความเสียชีวิตรสึ่งของท่านไม่มีที่สิ้นสุด และความเสียชีวิตรสึ่ง จะร้ายยิ่งกว่าความตายสำคัญรับผู้มีกำหนดสูง

35. พากมหารถทั้งหลายจะคิดว่าท่านหนีศึกด้วยความชลัด และท่านก็เป็นผู้ที่ขายก่อน อยู่จะกล้ายเป็นผู้ที่มีคนนับถือน้อยลง

36. และศัตรุของท่าน จะพากันกล่าวถ้อยคำอันไม่ควรกล่าวมาก ทั้งจะหมิ่นประมาท สมรรถภาพของท่าน อะไรจะเจ็บยิ่งกว่านี้

37. หากถูกม่า ท่านก็จะได้เสวยสวรรค์ ถ้าชนะก็จะได้ครองแผ่นดินโลก ฉะนั้นจงลุกขึ้น ทำความตกลงใจที่จะรับเด็ด ทุนตีบุตร

ข้อที่ 3 พระกฤษณะซึ่งเป็นรุ่นพี่ให้รุ่นน้องดูอย่างแห่งภาควิถีด้วย คือทางนำไปสู่ความหลุดพ้นจาก การเรียนรู้ด้วยเกิด หนทางนั้นคือการสละผลแห่งการกระทำ กระทำสิ่งที่ควรกระทำโดยไม่หวัง ผลตอบแทน เช่นทำดีเพื่อหวังขึ้นสวรรค์ ทำใจให้ตั้งมั่นอยู่ในสมาร์ตไม่หวั่นไหว ไม่มีอารมณ์ยินดียิน ร้าย เมื่อทำได้ดังนั้นย่อมจะเข้าสู่สถานตื้อหลุดพัน ได้แก่เชื่อความในบทที่ 2 โคลงที่ 38-72

47. สิทธิของท่านมีอยู่เฉพาะงานเท่านั้น หาใช่ผลของงานไม่ อย่าเป็นเหตุให้เกิดผลแห่ง กรรม จงอย่าหมกมุ่นต่อสิ่งที่ไม่ใช่งานเลย

51. เพราะว่า ประญทั้งหลายประกอบอยู่ในพุทธิ ย่อมจะเสียชีวิตที่เกิดจาก กรรม พันแแล้วจากเครื่องผูกพันคือการเกิด ย่อมดำเนินเข้าไปถึงภัยอันหาทุกชัยได้

55. ถูกรบราไว เมื่อบุคคลลงมาทั้งปวงที่มีอยู่ในใจเสียได้ย่อมมีความสันโดษ ภัยใจใน อัตมันด้วยตนเองเรียกว่า สถิตปัญญา แปลว่าผู้ตั้งมั่นในปัญญา

56. เมื่อใดไม่เดือดร้อนในทุกชัย ไม่ทะเยอทะยานในสุข และปราศจากการะ ภัย โกรธ เวลา นั้นเรียกว่า มุ่นปัญญา ตั้งมั่น

57. ผู้ใดไม่เสนอหาน้ำที่ทั้งปวง คือเมื่อจะได้รับผลดีและชั่วนั้น ๆ แล้ว ก็ไม่ยินดีและไม่เสีย ใจ ปัญญาของเขาย่อมตั้งมั่น

62. ผู้ที่มิอาจจ่อต่ออารมณ์ย่อมเกิดความรักขึ้นในอารมณ์เหล่านั้น จากความรักจึงเกิด ความ และจากการจึงเกิดโกรธขึ้น

63. จากโกรธ เกิดโมหะ จากโมหะเกิดการลีมสติ จากการลีมสติ เกิดการเสื่อมเสียพุทธิ จากการเสื่อมเสียพุทธิ จึงได้รับแต่ความพินาศ

71. ผู้ใดลงมาทั้งปวงเสียได้ ไม่มีความปรารถนาต่อสิ่งใด ไม่มีมังการ อหังการ ผู้นั้นย่อมเที่ยงที่จะถึงศาสนา

72. 八卦 ศาสนาเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ในพรหม (สภาพธรรม) ผู้ได้รับศาสนาตินิแล้วย่อม ไม่เม่งนาย ผู้ดารงอยู่ในศาสนาเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ในพรหมนี้แล้ว ย่อมได้รับนิรван อันเป็น พรหม (ธรรมชาติ) แม้ในเวลาใกล้ตาย

จากนั้น กฤษณะก็ได้แสดงรายละเอียดของหนทางหลุดพันได้แก่หลักปฏิบัติ หลักจำแนก ภูมิ หลักแห่งการสละกรรม หลักบำเพ็ญภูมิ จรรยาภิกติ หลักจำแนกร่างกาย และผู้รู้ร่าง กาย ฯลฯ ซึ่งในภาควิถีด้านว่าทางแห่งภัตติเป็นทางนำไปสู่ความหลุดพัน ผู้ที่อุทิศการกระทำทั้ง ปวงให้แก่พระเจ้า บุชาพระเจ้า ทำใจให้ตั้งมั่นอยู่ที่พระเจ้าและความดี จะทำให้หลุดพันได้ ในบทสุด ท้ายเป็นบทสรุปรวม 18 บท (อัชญาจะ)

ภาควิถีด้านว่าทางแห่งภัตติเป็นหนังสือที่แสดงหัวใจของศาสนา คือการแสดงให้เห็นว่าบันไดขึ้นสูงสุดของ

ผู้ปฏิบัติศาสนาก่อการหลุดพันไปจากการเดินทางว่ายตายเกิด อันเป็นเม้าหมายสูงสุดของศาสนา ทุกศาสนา ในศาสนาพุทธใช้คำว่า “นิพพาน” ในคัวตคิตามายถึงสภาพอันประเสริฐที่อยู่ในพระเจ้า และผู้ที่จะถึงภาวะเช่นนี้ได้ต้องไปสู่พระเจ้าโดยการภักดีต่อพระองค์ ศาสนาเชื่อถือต่างจากศาสนาพุทธที่ยึดถือในตัวพระเจ้า แต่ในศาสนาพุทธ พระพุทธเจ้าท่านให้ยึดถือในพระธรรมคำสอนของพระองค์ แต่ถ้าเราติความศาสนาให้ลึกซึ้งไป ศาสนาคือสิ่งที่อธิบายความลับแห่งธรรมชาตินั้น เอง คัวตคิตามายถึงพระเจ้าว่า พระเจ้าเป็นที่มาของทุกสิ่งในโลกและจักรวาล เป็นหัวผู้ให้กำเนิด และผู้ทำลาย พระเจ้าสถิตอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่าง ร่างของพระเจ้าที่อรชุนได้เห็นคือความกว้างใหญ่เวิ่ง ร้างไม่มีที่สิ้นสุด พระเจ้าคือธรรมชาตินั้นเอง ธรรมชาติซึ่งให้กําการเกิดและการทำลายและมีอำนาจ เนื่องความเป็นไปทุกสิ่งในโลก และเคลื่อนไหวไปด้วยหัวห่วงแห่งกาลเวลาอันไม่มีเครียดยังได้ ดังนั้นหากจะเข้ามายังให้หลุดพันหัวห่วงแห่งกาลเวลาคือ “ไปรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระเจ้า ซึ่งในคัวตคิตาเน้นหลักสำคัญคือ ต้องสละผลของการกระทำ เพื่อเตรียมให้ยังคงอยู่ในผล ก็จะไม่พ้นอวิชชา และต้องหมุนเวียนอยู่ในสงสารวญ การปรารถนาในผลไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี จะได้หรือไม่ได้ก็ตาม เป็นเครื่องผูกมัดตนเอง ฉะนั้น คัวตคิตาจึงเป็นหน้าที่อันต้องกระทำ แต่เมื่อใช้วัชจะเสวยผลแห่ง การกระทำนั้น และเข้าถึงพระเจ้าด้วยความภักดีของพระองค์

คัวตคิตาเป็นหนังสือที่แสดงปรัชญาขั้นสูงถึงทางหลุดพันและยังแสดงปรัชญาที่เหมาะสมแก่สังคม ปัจจุบันด้วย เพาะกายคัวตคิตาเน้นเรื่องหน้าที่หรือการกระทำ (กรรม) โดยแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนไม่มีเครื่องเลี้ยงจากกรรมเก่าได้เลย “ไม่มีเครือญาติ” ได้โดยไม่ทำอะไรแม้ชั่วขณะ (บทที่ 3) เมื่อเป็น สิ่งที่ต้องทำก็เป็นหน้าที่ ดังนั้น เมื่อเป็นหน้าที่ของตน ถึงจะทำได้ไม่ดีก็ยังดีกว่าไม่ทำหน้าที่ของคนอื่น แม้จะทำได้อย่างดี การพยายามหน้าที่ของตนย่อมดีกว่าทำหน้าที่ของผู้อื่น มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของ สังคม ย่อมมีหน้าที่ต่อสังคมมากบ้างน้อยบ้างต่าง ๆ กันไปอยู่แล้ว ปรัชญาของคัวตคิตาจึงเหมาะสมแก่ สังคม และผู้ที่ทำหน้าที่โดยไม่หวังผลตอบแทน ย่อมจะเป็นคนดีพิเศษยิ่งขึ้น ไม่วันแปดเป็นนาฬาเมื่อไหร่ บนบ้วยย่องไม่มีวันเปยกน้ำ อรชุนผู้ได้ฟังคำสอนของกฤตจะรวมหัวเห็นรูปกายที่แท้จริงของพระเจ้า จึงสำนึกรู้ได้ว่า ตนเป็นเพียงเครื่องมือของพระเจ้าเท่านั้นเอง เพราะไม่ว่าอรชุนจะลงมือทำการรบ หรือไม่ก็ตาม บุคคลเหล่านั้นย่อมจะต้องถึงที่ตาย ดังที่กฤตจะบอกว่า

33. ฉะนั้น ท่านจะลุกขึ้น จงรับเกียรติยศ เพาะกายจะตั้งตัว จงเสวยราชสมบัติอันมั่งคั่ง พากเหล่านี้อatham ประหารเสียก่อนแล้ว ดูกร ท่านสัพยสานjin ท่านจะเป็นผู้อ่านวยการเดิน

34. โกรณะ กีษณะ ชัยธรรม กรณ แลนก์กนอ ฯ อatham ได้ผ่าเสียแล้ว ท่านจะ ชานะ จงอย่ากลัว รบชี จงเป็นผู้ชนะปวงศัตรุในสนามรบ

ดังนั้น การรบของอรชุนจึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของตัวให้สุล่วงไป เป็นผลดีที่มีต่อตนเอง และเมื่ออรชุนอุทิศผลแห่งการกระทำให้พระเจ้า ยิ่งแสดงให้เห็นความภักดี ความครองธรรมของมนุษย์

ต่อพระเจ้าอีกด้วย

7. ภาควัดคิ่า ฉบับแปลโดย “อินทราบุษ” หรือ อัศนี พลจันทร์ ผู้แปลนອกว่า คำมีรากเดิม เป็นภาษาสันสกฤตแต่งเป็นคำฉันท์ ได้แปลเป็นร้อยแก้ว แต่ผู้แปลไม่นบออกແဆงที่มา แปลเมื่อ พ.ศ. 2485 พิมพ์ในนิตยสาร “อักษรสาส์น” ครั้งแรกฉบับที่ 7 ปีที่ 2 ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2493 แล้วพิมพ้อีก 5 ครั้งในเวลาไม่ติดตอกันจนจบในปีรุ่งขึ้น การพิมพ์ครั้งล่าสุดคือเมื่อ พ.ศ. 2522¹

8. ปรีชาญาณของพระมหาณี คือเรื่องภาควัดคิ่ตาฉบับที่อาจารย์สมัคร บุราวัศ กรรมการราชบัณฑิตยสภาในสาขาอภิปรัชญาแปลไว้

9. ทรงทราบการตีกากลอน พระยาอุปกิตศิลปสาร กวีในสมัยรัชกาลที่ 6 แปลเรื่องนี้จากฉบับย่อความเป็นคำประพันธ์คำกลอน

10. มหาการตะบุญที่หลวงบวรธรรมรักษ์ (นิยม รักไทย) ถอดความจากฉบับร้อยแก้วย่อ ความภาษาอังกฤษของฐานุกร ราชานทรสิงห์ เป็นร้อยแก้วพากย์ไทย

11. บทหลักเรื่องจิตรา²ของรพินทรนาถ ฐานุกร แปลเป็นภาษาไทย 2 สำนวน คือ สำนวนแรกแปลโดย “อินทราบุษ” เป็นคำกลอน เมื่อ พ.ศ. 2488 ได้ 5 จาก สิ่งให้ “แสงทอง” (หลวงบุณย์-มานพพานิชย์) ตรวจดู เหตุที่แปลไม่ครบหั้งหมดนั้น รุ่งวิทย์ สุวรรณอภิชาน กล่าวว่าเป็น เพราะ “เขามีประอักษร์ว่าวรรณคดีก่อนนี้ ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชน เขาก็จะถูกตัดไม่ติดตามต่อไป” เมื่อนำมาลงพิมพ์ในหนังสือสยามสมัยรายสัปดาห์ ในชื่อ “บัญชาร “ภาษาและหนังสือ” ตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2499 “แสงทอง” ได้แต่งเพิ่มเติมเป็นร้อยแก้วเพื่อให้เนื้อเรื่องจบบรรบุณนั้น ได้แก่ บทที่ 4 ซึ่งตกหล่นไปเนื่องจากความบกพร่องทางการตีสารทางไปรษณีย์ และบทที่ 6-9 ซึ่งเป็นตอนที่ “แสงทอง” ยังไม่ได้แปล อีกสำนวนหนึ่งแปลโดยสุมาลี กียะกุล เป็นคำฉันท์ เรื่องจิตราปราภ្មอยู่ในมหาการตะต่อนวนบรรพ

¹ อินทราบุษ (นายฝិ) (ผู้แปล), ภาควัดคิ่า กดุษณไวทวปายนวยาส สยามพากย์, (พระนคร : สำนักพิมพ์คิวาวัลย์, 2522).

² เรื่องย่อเรื่องจิตรา เมื่อกษัตริย์ปานพาหนะสกุนแห่งกั่รุ่ย์ จิตราความรักที่ต้องพานางกุฎณาญู่เป็นสหภารยาและนางกุน คี พระราชนารดาขอเดินป่า เพื่อทดสอบให้ฟ้าเยกการไปปุชนกว่าจะควบคุมปีศาจที่คิดกลงกัน ในระหว่างนี้ อรุณได้เสด็จท่องเที่ยวไปปุชนถึงกรุงมนีบุรี ณ ที่นั้นเองอรุณได้พบกับพระธิดาแห่งพระเจ้ากรุงมนีบุรีทรงนามว่า “พระนางจิตาค-กา” ซึ่งทรงพระศริริโฉมงดงามยิ่ง พระเจ้ากรุงมนีบุรีเมื่อทราบว่าบุรุษผู้หลงรักพระราชนิคืออรุณจึงเดิมพระทัยยกให้โดยชอบคุณริชีจะเกิดแต่อรุณและพระนางจิตราคงได้รับสุขอย่างพระองค์ เมื่อจากนั้นบรรพบุรุษามาแล้วที่เมืองมนีบุรี มีพระราชนิคิริสิริราชสมบัติจิตแมถึงพระเจ้าศริริราชนกันสัมได้พระราชนิคิรา จึงได้อบรมพระนางจิตราคงให้บ้างพระราชนิคิริสิริราชบุตร จนกระทั่งการแต่งกายกิ่งด้วยเครื่องทรงอย่างชาย ด้วยเหตุนี้พระเจ้าศริริราชนจึงจำต้องขอราชบุตรแห่งพระนางไว้เป็นสันติวงศ์ต่อไป อรุณตกอง ครั้นทั้งสองพระองค์คือบุตรด้วยกันมาครบ 3 ปี ก็เกิดพระคุณารองค์หนึ่ง อรุณจึงอลาพระราชนิคิริสิริราชบุตรไปด้วยความอาลัยรัก.

ข้อที่น่าสังเกตสำหรับวรรณคดีเรื่องนี้ คือ เรารู้จักและซาบซึ้งกับวรรณคดีเรื่องนี้ด้วยอุปนิยม (เรื่องแทรก) มากกว่าเนื้อเรื่องแท้ ๆ อาจจะเป็นเพราะว่า มหาการตะเป็นมหากาพย์ที่ยาวมาก เรียกได้ว่ายาวที่สุดในโลก เพราะมีความยาวมากกว่ามหากาพย์อีกหลายเท่าตัว ถึง 6 เท่า ความที่ยาวมากขนาดนี้เป็นเพราะผู้แต่งได้แทรกรายละเอียดต่าง ๆ เข้าไปมากทั้งประวัติ และเหตุการณ์ที่เกี่ยวพันกับตัวละคร และที่ไม่เกี่ยวพันกับตัวละครเลย ซึ่งได้แก่ความรู้ต่าง ๆ เช่น ศาสตร์ จรรยาศึกษา นิทานสอนใจ กายพยนิทานปรัมปราสุภาษิต ฯลฯ ฉะนั้นจึงทำให้เนื้อเรื่องไม่ติดต่อกันไปตลอด ด้วยเรื่องแทรกต่าง ๆ เหล่านี้ ฉบับย่อจึงรู้จักกันแพร่หลายมากกว่าฉบับเนื้อความบริบูรณ์ซึ่งกล่าวไว้ว่า “แทนจะว่าได้ว่าไม่มีสำหรับคำราže ไร่จะไม่ไปรวมอยู่ในเรื่องมหาภารະ” นอกจากนี้ในด้านค้าโครงเรื่องเอง เมื่อเทียบกับรามายณะจะเห็นได้ว่ามีความสนุกสนานเร้าใจน้อยกว่า เรื่องรามายณะเป็นการสูรบรรยายห่วงพระนารายณ์อวตารเป็นมนุษย์มีกองทัพวนร เป็นผู้ช่วยรับกับพญาักษ์สิบศerb และมีฤทธิานุภาพมหาศาล ในขณะที่มหาการตะเป็นเรื่องการบรรยายห่วงมนุษย์ด้วยกันเอง นอกจากนี้ยังมีเรื่องบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะค่าณิยมในสังคมไทย กล่าวคือนางเทราปทีนางเอกของเรื่องเป็นชายของกษัตริย์ปานพหัง 5 พระองค์ วรรณคดีบันทึกคดีของอินเดียที่เข้ามาเผยแพร่ในไทยไม่ได้มีความสำคัญทางศาสนาต่อคนไทยเช่นที่มีต่อคนอินเดีย ฉะนั้นวรรณคดีเรื่องได้เป็นที่นิยมมากกว่ากัน น่าจะเป็นที่เนื้อเรื่อง ความสนุกสนานมากกว่าด้วยเหตุอื่น

อีกประการหนึ่ง มหาการตะเป็นเรื่องแสดงปรัชญาขั้นสูง ความจริงมหากาพย์ทั้งสองเรื่องต่างก็มีสูญความหมายว่าเป็นสัญญาลักษณ์ของการต่อสู้ระหว่างความดีและความชั่ว ระหว่างธรรมและอธรรม ซึ่งในที่สุด ฝ่ายความดีหรือฝ่ายธรรมย่อมชนะเสมอ แต่ในมหาการตะ พระกฤษณะเป็นตัวละครสำคัญที่เผยแพร่หัวใจสำคัญของศาสนา Hindoo โดยกิจวัตรแห่งบทของพระกฤษณะตอนให้การสอนอรชุนอันเป็นการกระตุนเตือนให้กษัตริย์ปานพหทำภารกิจเพื่อรักษาหน้าที่ของกษัตริย์ (นักรบ) และความเป็นธรรม โดยมิต้องกังวลหรือห้อยอยู่ในความตายของญาติพี่น้อง คำกล่าวให้กำลังใจของพระกฤษณะนี้ได้บีดเบี้ยปรัชญาความคิดเรื่องชีวิต ความตาย การเกิดใหม่ และการหลุดพ้น ตามคติของศาสนา Hindoo อันยกที่พุทธศาสนาชาวไทยจะเข้าถึง ตอนสำคัญนี้ เรียกว่า กวัตถคิตา ซึ่งนำหลักธรรมมาจากคติมีร์อุปนิษัทแขนงหนึ่งในคติมีร์พระเวท เนื่องจากมหาการตะเป็นมหากาพย์ที่มีความยาวมาก มีเรื่องแทรกที่เรียกว่าอุปนิยมมาก มีจุดหมายในการให้ความรู้แขนงต่าง ๆ และเผยแพร่ปรัชญาศาสนาอย่างเด่นชัด ทำให้มหาการตะเป็นเรื่องที่ไม่ใช่จิตจับใจคนไทยนัก เพราะคนไทยชอบเรื่องที่ให้ความบันเทิงสำเร็จอารมณ์มากกว่าต้องขับคิดบัญชา และหากจะแทรกความคิดทางศาสนา ก็ต้องเป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจได้ชัดเจน ฉะนั้น เราจึงรับเอาเรื่องอุปนิยมจากมหาการตะได้ง่ายกว่าเนื้อเรื่องจริง เพราะอุปนิยมหล่นนั้นมักจะเป็นเรื่องความ

¹ ร.อ. หลวงบวรนารามณากษัตริย์, มหาการศุทธิ์ (พระนคร : คลังวิทยา, 2514) หน้า ๕.

รักสะเทือนอารมณ์ และจบลงด้วยคิมีเค้าเรื่องทำนองเดียวกันทั้งสิ้นคือ ตัวเอกของเรื่องจากกันทั้ง ๆ ที่ยังรักกันแน่น การจากกันในภาวะเช่นนี้ กាលิกาส หนึ่งในรัตนกวีของอินเดียโบราณ กล่าวว่า เป็นการทดลองของความรัก และเป็นเครื่องแน่นให้เห็นคุณค่าของความรักมากขึ้น โดยเฉพาะความรัก เดียวใจเดียวของตัวละครเอกฝ่ายหญิง อันเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับลักษณะสังคมไทย เช่น แสดงความจง รักภักดีของนางสาวตรีที่มีต่อพระสัตยawan สวามีโดยยื้อแบ่งพระองค์จากความตาย (พระบรม) แสดงถึงความมั่นคงในความรักของนางทغمณีต่อพระนลلسวดี และความรักซึ่อสัตบุญของนางศกุน- ตลาดต่อหัวทุชยันต์ เค้าเรื่องเช่นนี้ปรากฏในวรรณคดีไทยโดยมาก

3. วรรณคดีบทละคร

ไทยรับอิทธิพลจากอินเดียทั้งกระบวนการแสดงและบทละคร ดังนั้นจะกล่าวถึงอิทธิพลทั้งสอง ด้านไปตามลำดับดังนี้

อิทธิพลในด้านนาฏศิลป์การแสดง

การแสดงของไทยมักมีศิลปะของการ “พ่อนรำ” ประปนอยู่ด้วยเสมอ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรง- ราชานุภาพ ทรงกล่าวถึงกระบวนการรำของไทยไว้ในหนังสือ “ตำราพ่อนรำ” ว่ามี 2 อย่างคือ

“อย่างหนึ่งเป็นกระบวนการพ่อนรำของประชาชนในพื้นเมืองชนบทที่รำภูรรำชัย หรือรำเก่นแม่ครี และรำเพลงเกี่ยวข้าว เหล่านี้เห็นจะเป็นกระบวนการแบบรำของชนชาติไทยมาแต่คีกดำเน- กระบวนการรำอีกอย่างหนึ่งที่ใช้ในการพิธีศพคล่องมานาที่เล่นระบำและโขนละคอนนั้นได้ แบบอย่างมาแต่อินเดีย”¹

ฉะนั้น การแสดงที่เป็นแบบแผนของไทยนั้น ได้แก่ โขน ละคร และระบำ ซึ่งทั้งสามชนิดล้วน ดำเนินเรื่องด้วยศิลปะการพ่อนรำ เฉพาะละครยังแยกประเภทเป็นอีก 3 ชนิด คือละครนอก ละคร ใน และละครชาตรี ในส่วนละคร สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า “เรื่องที่มากของ ละครไทยไว้อีกว่า

“การเล่นละครรำ ไทยเราได้ทำนานาแต่ก่อนเดียเป็นแน่เห็น ไม่มีที่ส่งเสีย ถึงละครพม่า และละครข瓦ก์ ได้ทำรำไปແຕื่องเดียเป็นแน่เดียวกับเรา เพราะฉะนั้นละครไทยกับละคร พม่า ช่วย กระบวนการการเล่นจึงคล้ายคลึงกัน”²

¹ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, “อธิบายดำเนินการพ่อนรำ” ตำราพ่อนรำ (พระนคร : โรงพิมพ์โสภกนพิพารผล- ธนากร, 2466), หน้า 4. (ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ในวาระพระราชทานเพลิงสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาธร- ราชดิลก กรมขุนพิชรนุรักษ์อิกราชย์ ณ พระเมรุท้องสนามหลวง)

² สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, “ว่าด้วยละครรำ” ดำเนินการอิเหนา (พระนคร : คลังวิทยาลัย 2508), หน้า 1.

อย่างไรก็ตาม ปรากฏแห่งนี้ด้วยความต้องการให้ไทยในด้านละครท่านนี้ ศิลปะการแสดงอย่างอื่น เช่น โขน และระบำ ก็ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียด้วย ดังจะกล่าวถึง ระบำโขน และละคร ดังต่อไปนี้

ระบำ คือการแสดงพื้นรากเป็นหมู่สำหรับดูเล่นงาม ๆ ไม่มีเรื่อง เมื่อการแสดงเก่าแก่ที่สุดดังปรากฏในจารึกสูงที่บันทึกว่า “ระบำรำเต้นเล่นทุกวัน” ต่อมาเมื่อได้แบบอย่างนาฏศิลป์ชนิดอื่น คือโขนและละครซึ่งเล่นเป็นเรื่องย่อโดยว่า การแสดงละครจึงค่อยคลายความนิยมไป กลับไปปรากฏเป็น “บทเบิกโรง” ของการแสดงโขนและละครขึ้นมาแทน ละครไทยและละครอินเดีย ก่อนเริ่มการแสดงมักมีการโหมโรงและเบิกโรง การโหมโรงจะเป็นการอวดฝีมือของนักดนตรี ส่วนการเบิกโรง เป็นการอวดลีลาของนาฏศิลป์ การโหมโรงและเบิกโรงของอินเดียเรียกว่า “บูรุษค์” หรือ “พิธีเริ่มต้น” จะประกอบไปด้วยการตีกลองประโคมดนตรี และขับร้องเพลงสรรเสริญเทพเจ้า มีการร่ายรำ รวมการแสดงหั้งหมุด 11 ชุดด้วยกัน พิธีเริ่มต้นหรือปูรุษค์นี้มีสำเนาแล้วไว้ในคัมภีร์นาฏยศาสตร์ของพระกรรมทูตที่ต้องมี “บูรุษค์” ก่อนการแสดงละครเป็นพระพระกรรมทูตได้รับบัญชาจากพระพรหมให้จัดละครขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระศิริ จัดแสดงเรื่องราวแห่งการพ่ายแพ้ของอสูร คือการกวนห้ามฤต และการเผาเมืองของอสูรตรีปุระ เหล่าอสูรที่ชิงการแสดงอยู่ด้วยมีความโกรธแค้น เข้าใจว่าเทวดาจัดการแสดงเพื่อยาวยัยตน จึงขัดขวางมีให้การแสดงดำเนินไปได้พระอินทร์เห็นดังนั้น จึงคว้าชรaru(สายฟ้า)ขึ้นกวัดแก่วงขับไล่ให้พวกอสูรแตกพ่ายไป หลังจากนั้นพระกรรมทูตจึงกราบถูลขอความช่วยเหลือจากพระพรหม พระพรหมมีบัญชาให้เทพเจ้าด่าง ๆ คอมคุณครองการแสดง เพื่อให้ปลดภัยจากอันตรายต่าง ๆ เทพเจ้าจึงแบงหน้าที่กันเข้าพระอินทร์รักษาตัวพระเอก พระสุรัสวดีรักษาตัวนางเอก พระศิริรักษาตัวละครอื่น ๆ พระจันทร์เป็นยามผ้าประทุ หัวโลกลบรารักษาทิศทั้ง 4 และพระพรหมเสด็จมาประทับอยู่ท่ามกลางโรงละคร เพื่อความเป็นศิริมงคล ดังนั้นการขับร้องและการร่ายรำจึงเป็นการสรรเสริญเทพเจ้าด้วยความเชื่อในเรื่องความเป็นสิริมงคล หลังจากปูรุษค์ 11 ชุดแล้ว จึงเป็นการให้พรเรียกว่า “นานที” และจึงมีผู้จัดการโรงที่เรียกว่า สุตรหาร ออกมาเจรจาโดยต้องกับตัวละครคนหนึ่งหรือสองคนด้วยประสงค์จะเล่าไว้ ละครที่จัดแสดงนี้ แสดงขึ้นในโอกาสอะไร จะนำเรื่องใดมาแสดง ผู้แต่งคือใคร และผู้แสดงคือใคร และแนะนำตัวละครให้ผู้ชมรู้จักเล่าเรื่องย่อของละครนั้น และจึงเริ่มการแสดงจริง ๆ ลักษณะเช่นที่กล่าวมานี้ชวนให้แก่ไปถึงการแสดงลิเก ซึ่งก่อนเริ่มการแสดงจะมีการประโคมหรือปีกลองอยู่นาน และเมื่อก่อนเริ่มการแสดงจะมีการ “ออกแนว” บทออกแนวของลิเกไทยมีจุดประสงค์อย่างเดียวกับบทเบิกโรงของอินเดีย ทั้งตัวละครที่มาแสดงการออกแนวก็มักต้องแต่งตัวเป็นแบบด้วย จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าคงจะมีความสัมพันธ์อย่างหนึ่งกับละครอินเดียเป็นแน่

บทเบิกโรงของไทย มักจัดเป็นชุดพิเศษ ไม่เกี่ยวกับเรื่องที่จะแสดง การเบิกโรงของละครไทย แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. เบิกโรงด้วยการลี่น ก่อนจะแสดงมหกรรมประเพณีในหรือหนัง มักเบิกโรงด้วยการลี่นชุดสั้น ๆ เพื่อเรียกคนดู เช่น ชุดจับ Lingหัวค่า บ้องตันแหงเสือ ชุดหัวล้านชนกัน ในสมุทรโภชนาคฯ ฉันท์กกล่าวไว้ 7 ชุด - หัวล้านชนกัน ลาวไทยพันดาว ชาวนแหงหอก ชันแรด แข่งวัวเทียน เกวียน ใจเข้ากัดกัน แข่งเรือพระที่นั่งเสียงหาย

2. เบิกโรงด้วยระบำรำฟ้อน มีการแสดงก่อนการเล่นละครหรือโขนเดิมคงเล่นไม่เป็นเรื่อง เพียงวัดศิลปะการพื้อนรำ ต่อมารับปูรุ่งเล่นเรื่องสั้น ๆ ที่เรียกว่า ระบำเรื่อง เช่น รามสูรเมฆลา และ Narayani ปราบวนนทุก เป็นต้น ต่อมาเลยกลายเป็นประเพณี มีเล่นเป็นชุด ๆ เช่น รามสูรเมฆลา พระนารายณ์ปราบวนนทุก ประลง ดอกไม้เงินดอกไม้ทอง และพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์บทเบิกโรง ให้ชื่อว่า “บทละคอนเบิกโรง เรื่องดีกคำบรรพ์” มี 4 เรื่อง คือ มหาพลี ฤทธิเสียงถูก พระนรสิงหาราตร และพระคเณศเสียงฯ

การเบิกโรงของไทยชุดหนึ่งที่เรียกว่า “ประลง” มีลักษณะคล้ายกับ “บริวรรณะ”¹ ซึ่งเป็นชุดหนึ่งของพิธีเริ่มต้น (ปูรุ่งค) ของอินเดีย กล่าวคือในชุด “ประลง” ผู้แสดงจำนวน 4 คน แต่งตัวยืนเครื่องอย่างนายโรง สวมหัวเทวടารีรัชະโล้น มือกำหังนกยุงข้างละมืออกราร่ายรำ ที่มาของการแสดงเบิกโรงชุดนี้ยังไม่ปรากฏคำอธิบายแน่ชัด มีแต่ข้อสันนิษฐานของอาจารย์ชนิด อุญโพธิ์ ในหนังสือ “การลี่นของไทย” ว่าเป็นเคล็ดลับของท่านผู้รู้แต่โบราณว่าเดิมก่อนมีการแสดงจะให้คนถือไม้กวาดอกรากบัดกวาดขี้ผง หยากไยในโรงละครให้สะอาดเสียก่อน เพราะแต่ก่อนนี้ นาน ๆ ครั้งจะมีการแสดงเสียที่หนึ่ง เห็นจะเป็นเพราะคนบัดกวาดเป็นพวงกละครอญด้วยระหว่างทำงานจึงออกท่าออกทางอย่างมีศิลปะไปในตัว ต่อมาเลยกลายเป็นบูรพกิจที่เป็นประเพณี ต้องทำก่อนมีการแสดงและได้เปลี่ยนแปลงให้ถือหางนกยุงแทนไม้กวาด มีผู้รู้บางท่านให้ข้อคิดต่อไปว่าที่ถือหางนกยุงนั้นน่าจะมาจากการที่นับถือกันว่า นกยุงเป็นต้นฉบับของวิชาการฟ้อนรำ ดังจะเห็นว่าชาวอินเดียสร้างให้พระสุรัสวดีซึ่งเป็นเทพธิดาแห่งศิลปศาสตร์ประทับอยู่เหนือนหลังนกยุงรำแพน²

¹ บริวรรณะ มีที่มาของเชื่อว่า ผู้ที่ก่อลาสวัสดิ์มิ่งคลต้องเดินไปรอบ ๆ เวที กระทำการไหว้หัวโลกลนกทั้ง 4 ทิศ การกระทำนี้เรียกว่า “บริวรรณะ” (การเรียนร้อน)

² ชนิด อุญโพธิ์ พิลประภารำและคุณภานุกูลปีไทย. หน้า 251.

ส่วน “ปริวรรตนะ” นั้นนายโโรงจะนำชงของพระอินทร์ที่เรียกว่า “ชรชร” (ชารชระ) ออกมาพร้อมกับตัวละครอีก 2 ตัว แล้วร่ายรำเป็นจังหวะ มีเพลงขับร้องประกอบ เพื่อบูชาชงซึ่งถือเสมือนองค์อินทร์ จากนั้นผู้แสดงนำดอกไม้มาถวายที่พระหมู่มงคล ซึ่งจัดให้อยู่ตั้งกลางโรงละคร หลังจากนั้น สุตรสาร (นายโโรง) จะทำพิธีรดน้ำให้ด้วยรองและตัวละครทั้ง 2 คน แล้วจึงรีมร่ายรำบูชาเทพเจ้าซึ่งประจำอยู่ทั้ง 4 ทิศ คือ พระอินทร์ พระยม พระวรุณ และพระกุเวร¹ พิธีนี้ทำขึ้นเพื่อปัดเป่าอิทธิพลชั่วร้ายบนเวที ฉะนั้น จุดประสงค์ข้อนี้จึงตรงกับจุดประสงค์ของการเบิกโกรในชุด “ประลeng” ของไทย ซึ่งอาจารย์ธนิต อยู่โพธิ์กกล่าวว่า “ประลengเป็นการฟ้อนรำเบิกโกรที่ต้องแสดงก่อนเพื่อป้องกันเสนียดจัญไร หรือปัดรังความขับไล่ภูตผีศาจและอัปมงคลแก่งานแสดง²

โขน เป็นนาฏศิลป์ขั้นสูง แสดงเรื่องย่อโดยว่า ลักษณะการแสดงไม่ประณีตอ่อนช้อยเท่าการแสดงละคร เรื่องที่ขอบน้ำมานเล่นโขนคือ รามเกียรตี ซึ่งมีบทยกษัตริย์ บทลิง ดังนั้นจึงมีท่ารำของยกษัตริย์ ของลิงน่าดูผิดแผกไปจากท่ารำอย่างละคร ดังจะเห็นว่าหัวหัตระคนนั้นก็อยู่บ้างหนึ่ง หัวโขนก็อยู่บ้างหนึ่ง ลักษณะพิเศษของโขนอีกอย่างหนึ่งคือตัวละครสวมหน้าครองที่เรียกว่า “หัวโขน” โดยเฉพาะตัวยกษัตริย์ ตัวลิง ส่วนตัวพระด้านางสาวชฎาเหมือนละครรำทั่วไป นอกจากนี้ตัวละครที่แสดงโขนแต่เดิมเป็นชายล้วน ตรงข้ามกับละครที่เป็นหญิงล้วน (ละครใน) ลักษณะเช่นนี้ของการแสดงโขนคล้ายกับการแสดงประเภทหนึ่งของอินเดีย เรียกว่า “กตักกพิ”

กตักกพิ³ เป็นละครที่แสดงกันทางใต้ของคาบสมุทรเดคคาน บริเวณแคว้นเกรพ (Malabar) และดินแดนใกล้เคียง มีประวัติที่มาและการแสดงประเภทนี้ว่า ในศตวรรษที่ 12 ชัยເທັກ ກວීໂອກໃນສමයพระเจ้าลักษณ์แสน แห่งแคว้นອกรราชบุรี แต่งเรื่องคีตะໂຄວິນທະ เป็นบทสวัดกกล่าวถึงความรักของพระกฤษณะและนางราชา เรื่องนี้ได้แพร่หลายมาทางใต้ ในระยะต่อมาพระราชาแห่งกาลิกูฐ ทรงคิดให้มีการแสดงประกอบบทสรรสิริญพระกฤษณะเรียกว่า กฤษณะอัตตัม ต่อมามีผู้นำເຕາເຮືອງรามายณะมาเล่น จึงเรียกันว่า รามอัตตัม นอกจากเรื่องรามายณะก็มีผู้นำເຕາມหาการตะและเรื่องในปุราณะอื่น ๆ มาเล่นด้วย จึงได้เปลี่ยนชื่อจากการอัตตัมมาเป็นกตักกพิ แปลว่าการเล่นเรื่องนิยาย (กต/นิยาย กพ/การเล่น)

¹ แสง มนวิฐ์, ทัมกีร์นาฏยศาสตร์ (พระนคร : กรมศิลปากร, 2511), หน้า 21-29.

² เล่มเดิม, หน้า 251.

³ นิยะดา สาธิกุฎิ, ความสัมพันธ์ระหว่างละครไทยและละครภราตะวิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2516 ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า “วิทยานิพนธ์”.

การแสดง เริ่มต้นด้วยการแสดงชุดย่ออย่างๆ คล้ายกับการเบิกโรงของไทยเรียกว่า “โถทัย้ม” เป็นการพ้อนรำร่วงสรวงเทพเจ้า ชุดต่อไปคือ “บูรับปุทุ” ตัวเอกของเรื่องจะแสดงคนเดียวอยู่เป็นเวลาสามีชั่วโมง แล้วตัวผู้ร้ายจะออกมานา การแสดงจะปราภูตัวในม่านที่มีผู้ชัก ไว้ ต่อจากนี้จะเป็นการแสดงเข้าเรื่อง ตัวละครใช้ผู้ชายแสดงล้วน แต่เดิมผู้แสดงสวมหน้ากาก (ทำให้เป็นหลักฐานอย่างหนึ่งว่า กถักรหิดคงจะเป็นต้นเค้าน้ำกรรมของชาติต่างๆ ในแต่ละเชียง เช่นละครโน้ตของญี่ปุ่น โน้นของไทย และละครวายังโอลังของอินโดเนเซีย ซึ่งต้องสวมหน้ากาก โดยเฉพาะโน้นไทย เพราะนอกจากการแสดงสวมหน้ากากที่เหมือนกับกถักรหิดแล้ว การใช้ตัวละครผู้ชายล้วนและเรื่องที่ใช้เล่นก็เหมือนกันด้วย) แต่หน้ากากทำให้แสดงความรู้สึกบนใบหน้าได้ไม่ดี (รถทั้ง 9) ระยะหลังเลิกใช้หน้ากากมาใช้วิธีแต่งหน้าแทน ซึ่งเป็นศิลปะที่หวงแห่งปักปิดกันมาก

การละครของอินเดียรวมทั้งกถักรหิดพร้อมหลายเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่เมื่อไรไม่ทราบได้ แต่ศิลปะการแสดงเหล่านี้ก็เจริญรุ่งเรืองสืบมาในประเทศไทย อาจารย์ชนิด อัญโญ่ พอดี ให้ข้อสันนิษฐานว่าโน้นพัฒนามาจากการละเล่นที่เรียกว่า “ชักนาคดีกคำบรรพ์” ตามที่กล่าวไว้ในกฎหมายเตียรบาลสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อกล่าวถึงพิธีราชอินทราภิเษกในสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 25 เมื่อ พ.ศ. 2039 อันเป็นเวลา 65 ปีหลังจากที่ไทยตีเขมรได้ และภาวดีตอนผู้คนมาเป็นเชลยเป็นอันมากรวมทั้งคณะละครของเขมรด้วย ฉะนั้น การเล่น “ชักนาคดีกคำบรรพ์” จึงอาจจะเป็นการแสดงที่รับอิทธิพลมาจากขอพระราชน้ำอาเร่องกวนเกย์บรสมุทรอันอยู่ในปางอواتราชของพระนารายณ์มาเล่น เรื่องราวดูกุราณะของอินเดียตอนนี้ก็ถูกจำลองเป็นภาพปูนปั้นที่พนักสะพาน 2 ข้างทางข้าสูุ่นครมด้วย คือเป็นรูปพระยานาค 7 เศียรตัวมหึมา มีรูปเทาดาและอสูรยื่อยุคคลอยู่คนละข้าง นอกจากข้ออ้างนี้ชักนาคนของอาจารย์ชนิด อัญโญ่พอดี ว่าโน้นรับอิทธิพลมาจากเขมรแล้ว พระบรมราชอิมาลมีเรื่องเครื่องแต่งตัวโน้นของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เป็นเครื่องสนับสนุนคำวินิจฉัยได้ออกทางหนึ่งด้วย¹ ด้วยเหตุนี้เห็นจะกล่าวได้ว่า โน้นเป็นการแสดงที่รับอิทธิพลจากอินเดียโดยประกอบกับอิทธิพลจากเขมรอีกทางหนึ่งด้วย

ละคร ละครรำของไทยได้รับแบบอย่างมาจากละครอินเดียเกือบทุกอย่าง ทั้งท่ารำ การจัดการแสดง เครื่องดนตรี และปรัชญาการละคร ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับละครอินเดียจะอ่านและศึกษาได้จากคัมภีร์การตระนาภยศาสตร์ ซึ่งกรรมนี้เขียนไว้เมื่อราชคริสตวรรษที่ 2-5 ถือกันว่าเป็นคัมภีร์การละครของอินเดียที่สมบูรณ์แบบที่สุด เพราะกล่าวว่าด้วยการดำเนินการละคร วิธีการพ้อนรำ การจัดการ

¹ อ่านเพิ่มเติม ชนิด อัญโญ่พอดี, โน้น (พระนรา : กรมศิลปากร, 2511).

² กลับไปอ่านหน้า 8-9.

แสดงและอุปกรณ์จำเป็นสำหรับการแสดง เป็นต้น คัมภีร์เล่นมีความยาว 37 อั้งษายะ แต่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วเพียง 27 บท เคยได้รับการแปลเป็นภาษาไทย 2 ครั้ง คือเมื่อ พ.ศ. 2466 สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ โปรดให้พราหมณ์คุปปุสสวามิอารยะ แปลมาแล้วตอน อั้งษายะที่ 4 ว่าด้วยเรื่องท่ารำต่าง ๆ เพื่อนำลงในวารสารฟ้อนรำของพระองค์ ต่อมาปี พ.ศ. 2509 อาจารย์ชนิด อัญโญช์¹ ได้ขอร้องให้ ร.ต.ก.แสง มนวิฐุร แปลการตะนาภูยศาสตร์จากต้นฉบับภาษาสันสกฤต แปลได้เพียง 7 อั้งษายะ กรมศิลป์ได้พิมพ์จำหน่ายมาแต่ พ.ศ. 2511 และยังไม่มีการแปลจนครบบริบูรณ์ทั้ง 37 อั้งษายะจนปัจจุบันนี้

สมเด็จกรมพระยาดำรงฯ ยังได้ทรงกล่าวถึงความสัมพันธ์ของคัมภีร์นาภูยศาสตร์ที่มีต่อนาฏศิลป์ของไทย ไว้ใน หนังสือตำราฟ้อนรำ อีกด้วยว่า

“ตำรานาภูยศาสตร์ซึ่งพราหมณ์ชาวอินเดียนำมาราดในสยามประเทคนี้ รูปท่ารำจะเป็นอย่างไรไม่มีทางจะทราบขัด เพราะเวลาถ่วงมากข้านานและเป็นการก่อสมัยที่ไขว้หักพิมพ์หนังสือ ในชั้นต้นความรู้ที่รับตำราอันใดก็เป็นแต่อศัยสารนายทรหงษ์ไว้ ถ้าแม้จะได้เขียนลงเป็นตัวอักษรก็มีน้อยฉบับ ไม่แพร่หลาย ถึงกระนั้นก็มีเค้าเงื่อนพ้อจะสันนิษฐาน ได้ว่า ตำรานาภูยศาสตร์ที่พราหมณ์ชาวอินเดียได้มานั้นคงจะได้แปลภาษาไทยทั้งคัมภีร์ ถ้าแต่บางส่วนแล้วบอกเล่าสั้งสอนกันบีบมา ความข้อที่กล่าวมานี้รู้ได้ด้วยมีตำราท่ารำของไทย และมีข้อสำคัญเรียกท่าต่าง ๆ ทำนองเดียวกันที่ตำรานาภูยศาสตร์ของชาวอินเดีย เป็นแต่น้ำเปล่าข้อเรียกเป็นภาษาไทย อันเป็นธรรมดาวงการแปล ข้อท่ารำในตำราไทย ที่งคล้ายคลึงกันข้อท่ารำของชาวอินเดียก็ยังปรากฏอยู่หลายข้อ ทั้งนี้เป็นหลักฐานว่าตำราท่ารำของไทยเดิมแปลมาแต่ตำรานาภูยศาสตร์ของอินเดีย”

เนื้อความเท่าที่แปลมาแล้ว 7 บท เป็นความรู้และมีประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบกับนาฏศิลป์ไทย เพราะกล่าวถึงทิพย์กำเนิดของนาฏศิลป์ กล่าวถึงรูปแบบของลักษณะ กล่าวถึงทำรำ แม่ท่าเรียกว่า “กรณะ 108” และรส 9 ประการของศิลป์เป็นต้น

เรื่องทิพย์กำเนิดของนาฏศิลป์อินเดียมีกล่าวไว้ว่า บรรดาทวยเทพเจ้าทั้งหลาย มีพระอินทร์เป็นหัวหน้า ได้พาภันไปกราบบุลพระพรหมว่าทวยเทพทั้งหลายประณจะได้สิ่งที่ควรแก่การเล่นอันน่าดูและน่าพึงเพื่อเป็นเครื่องพักผ่อนหย่อนใจตามเหมาะสมแก่เทพชาวสวรรค์ และเพื่อให้คนทุกวรรณะ สดับตรับพังได้ในการต่อไปด้วย พระพรหมจึงพิจารณาหยิบยกเอา ปัญญา คือ คำพูด คำเจรจา มาจากคัมภีร์ฤกุเวท ทรงหยิบยกเอา คือ คือการ ขับร้อง มาจากคัมภีร์สามเวท ทรงหยิบเอามากนัย คือลีลาท่าทาง มาจากคัมภีร์ยชุรเวท และทรงหยิบเอารส มาจากคัมภีร์อาทรอพ

¹ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำราฟ้อนรำ, หน้า 38.

เวท แล้วทรงคุลีการเข้าด้วยกัน เกิดเป็นศิลปแห่งการฟ้อนรำอันสละสลวยงดงาม แล้วพระพรหมได้ขานนามสิงที่ท่านสร้างขึ้นใหม่นี้ว่า “นาฏยเวท” นับเป็นพระเวทที่ 5 ที่ทรงได้ประทานความศักดิ์ สิทธิ์และความมีสั่ง่เสมอถึงจุดเวท เพราบนาฏยเวทนี้ให้สาระสำคัญมาจากการเวททั้ง 4 ครั้นต่อมา พากพรหมได้มอบนาฏยเวทนี้ให้แก่พระภูตนำไปฝึกหัดให้บุตรชายทั้ง 100 คน และนำมาเผยแพร่แก่ประชากรทั้งปวงในโลกมนุษย์

ข้อความที่กล่าวถึงกำเนิดการละครบ้างดังนี้ แสดงให้เห็นว่าอินเดียถือว่าการแสดงละครเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผูกพันกับศาสนาและความเชื่อว่าเป็นการสรรเสริญเทพเจ้า เรื่องที่นำมาแสดงจึงเป็นเรื่องที่แสดงอำนวยการมีของเทพเจ้าทั้ง 3 ลักษณะข้อนี้ไม่ต่างไปจากละครไทยที่นอกจากจะถือเอาละครเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิง เพื่อทัศนาศิลปะการฟ้อนรำอันประณีตงดงาม เครื่องแต่งตัว อัลลงการ เพื่อพังเสียงดนตรีอันໄพเราะตรึงอารมณ์แล้ว ยังถือว่าการเล่นละครเป็นเทพมูชา อย่างการมีละครสังเวียนเก็บนหรือเล่นละครในงานมงคล โภนจุก ทำบุญ ก็มีลักษณะ เนื้อเรื่องจึงมักจะให้ข้อคิดคิดธรรมในเชิงอุดมคตินิยม เมื่ออินเดียถือเอาละครเป็นเรื่องของศาสนา เราจึงอาจอนุมานได้ว่า ละครอินเดียคงจะแพร่หลายออกมารั่วม ๆ กับการเผยแพร่ศาสนานั้นเอง ท่ารำแม่ท่าที่เรียกว่า “กรณะ” ซึ่งมี 108 ท่า�ั้นมีผู้จำลองเอาไว้เป็นรูปแกะสลักจากหินบ้าง จากไม้บ้าง หรือเป็นรูปหล่อโลหะไว้ตามวิหารเทศาลัยเทพเจ้า เช่นวิหารศิวานาฏราช ที่เมืองมัตราช ประเทศอินเดีย วิหารนูโรมนูดู ในอินโดนีเซีย เป็นต้น รูปจำหลักเหล่านี้จึงเป็นหลักฐานการเผยแพร่อิทธิพลของละครและศาสนาจากอินเดียมายังดินแดนเอเชียอาคเนย์ด้วย เช่น ในประเทศไทยได้มีการชุดพบโบราณวัตถุเครื่องปั้นดินเผาสมัยพราหมณ์ที่หลายชิ้นเป็นรูปคนเล่นดนตรีและฟ้อนรำ เช่นที่ราชบุรี นครสวรรค์ ลพบุรี ปราสาทหินพิมาย ที่นครราชสีมาเป็นต้น รูปปั้นดินเผาหรือรูปหล่อโลหะที่ชุดพบได้เป็นรูปที่แสดงท่ารำตรงกับในคัมภีรนาฏยศาสตร์ การค้นพบแสดงว่าประชาชนชาวอินเดียและชาวไทยได้มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์กันมาแต่โบราณ อย่างน้อยก็มีมาแต่สมัยพราหมณ์ (ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-16) หรือก่อนหน้านั้น

ละครรำของไทยแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือละครนอก ละครใน ละครชาตรี ในบรรดา 3 ชนิดนี้ ละครชาตรีน่าจะเป็นละครที่เก่าแก่ที่สุด ถึงแม้จะมีความเห็นที่ยังไม่ลงรอยกันก็ตาม¹ เมื่อพิจารณาดูละครทั้ง 3 ชนิด เราจะพบร่องรอยอิทธิพลจากละครอินเดียในละครชาตรีชัดเจนกว่าละครชนิดอื่น ร่องรอยที่ว่า นั้น ได้แก่

¹ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงมีความเห็นว่าละครชาตรีเป็นละครที่นำไม่จากกรุงศรีอยุธยา (อ่านได้จากคำนำในหนังสือ “หน้า หน้า 7”) ส่วนอาจารย์ธนิต อุปโภช มีความเห็นว่าละครรำสมัยกรุงศรีอยุธยา มีกำเนิดมาจาก การเล่นโนราห์และละครชาตรีที่นิยมในภาคใต้ (อ่านจากละครน่าสมัยกรุงศรีอยุธยา: ศิลปะครรภ์และคุณค่าทางศิลป์ไทย. หน้า 13) และมีความเห็นตรงกับ มนตรี ตราโนนท (อ่าน “ละครชาตรี”, นาฏศิลป์และดนตรีไทย. หน้า 27).

1. ในด้านลีลาการรำยรำ มีท่ารำที่ปรากฏในคัมภีร์นาฏยศาสตร์บางท่ามีอธิพลดือท่ารำของ
ละครชาตรี อาจารย์ชนิต อุปูโรช เขียนไว้ในเรื่อง 'กำเนิดนาฏศิลป์ไทย' ว่า

ถ้าพิจารณาดูท่ารำแม่นบทของโนราห์ชาตรี จะเห็นได้ว่าหลักท่าคล้ายกันท่า กรณะในคัมภีร์
นาฏยศาสตร์และคล้ายกันมากกับท่ารำในแผ่นศิลป์จากที่บูรโนซู(ในช่วงกลาง อินโดนีเซีย
สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในคริสตศตวรรษที่ 8)เมื่อเปรียบเทียบท่ารำแม่นบทของละครชาตรี² กับท่า
กรณะ (แม่นบท) ของการตามนาฏยัม จากภาพในหนังสือนาฏยศาสตร์ ของ ร.ต.ก.แสง มนวิภา ซึ่งเป็น¹
ภาพถ่ายแสดงท่ารำที่เรียกว่า กรณะ จากภาพแกะจำหลักที่ไม้ในโคประทัน ตะวันออก ของทาง
เข้าหมู่บ้านท่ารำพะรัม ทางใต้ของเมืองมัตราส มีจำนวน 108 ภาพได้พบ
ว่า ท่ากรณะที่ 45 คือท่าลีลาทุศจิกะ (ท่าแมลงป่องเดิน) มีความคล้ายกับท่ากินเนร ซึ่งเป็นท่าแม่นบท
ของโนราห์ชาตรี และท่ากรณะที่ 108 คือท่าคงคาวาตรณะ คล้ายท่าแมลงมุมซักไย (ดูรูป)

¹ คือປະຄරรำและถุ่มอนาฏศิลป์ไทย. หน้า 14.

² ท่ารำแม่นบทของละครชาตรี มี 12 ท่า คือ ท่าแมลง ท่าเบนกวาง ท่ากินเนร ท่าบัวระบ่า ท่าลงจาก ท่าดากน้อย ท่าหาเหลา
ท่าบัวสู, ท่าบัวนาน ท่าบัวคลี ท่าบัวเย็น และท่าแมลงมุมซักไย.

ความคื้บคลึ่งระหว่างท่าการณะ (ແນ່ນາທ) ຂອງ ກາຣຕາງບັນ ກັບທ່າແນ່ນາທອງລະກາຕີ

ທ່າກອງກາວຕະໂຮນະ

ທ່າແນ່ນາທນຸ້ມຫັກໃຢ

ความคื้บคลึ่งระหว่างท่าการณะ (ແນ່ນາທ) ຂອງ ກາຣຕາງບັນ ກັບທ່າແນ່ນາທອງລະກາຕີ

ທ່າລດາວຄຸຄອກກະ

ທ່າກິນນຽ

2. ลักษณะของละคร ละครชาตรียังคล้ายคลึงกับละครประเพกหนึ่งของอินเดีย ซึ่งเล่นอยู่ตามแคว้นเบงกอล สมัยโบราณที่เรียกว่า “ยาตรา” หมายถึงละครเรื่องราวของละครยาตรา กล่าวกันว่ามาจากพิธีทางศาสนาคือพิธีบูชาพระกฤษณะ คำว่า ยาตราที่เป็นชื่อของละครมีความหมายว่า “ท่องเที่ยว” นั่นมาจากการลักษณะของตัวละครที่เดินทางไปแสดงในที่ต่าง ๆ โดยมีหัวหน้าเรียกว่า “อธิการี” เป็นผู้นำไป และยังได้มาจากลักษณะของเนื้อเรื่องคือ การแสดงละครยาตราจะแสดงแต่เฉพาะตอนการผจญภัยท่องเที่ยวของพระเอกและนางเอก เช่น ตัดตอนมาจากการนัยนะและมหาการตะ ตัวละครมีไม่มาก ถ้าเล่นเรื่องพระกฤษณะก็มีผู้แสดงคือ พระกฤษณะ นางราดาและนางโคงี สถานที่ก็ไม่เป็นหลักแหล่ง อาจจะแสดงบนถนนหมาด หรือลานกว้าง ๆ ก็ได้ และได้มีโอกาสเผยแพร่หลายไปในดินแดนใกล้เคียงอื่น ๆ อิกด้วย

เมื่อพิจารณาจากสภาพของละคร “ยาตรา” ที่กล่าวมานี้จะเห็นว่ามีสภาพคล้ายละครชาตรีของไทยมาก เพราะละครประเพกนี้เที่ยวร่อนเร่ไปตามหัวบ้านหัวเมืองต่าง ๆ เป็นละครเร่เหมือนกัน คำว่า “ชาตรี” ที่ไม่ทราบแน่ชัดว่าแปลว่าอะไร ก็อาจจะเลื่อนมาจากการคำว่า ยาตรา ซึ่งแปลว่า เดินหรือเคลื่อนย้ายก็ได้ ต่อมาละครแบบนี้มิยมเล่นเรื่องพระสุธรรมโนราห์ ชาวบังษ์ได้เลยเรียกัน สัน ๆ ว่า ในราชารี ลักษณะตัวละครของละครชาตรี และละครยาตรา ก็คล้ายคลึงกัน คือมีตัวละครเพียง 2-3 ตัว สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงฯ ทรงอธิบายเรื่องลักษณะของละครชาตรีไว้ว่า “ต้องมีตัวละคร 3 อย่างคือ ตัวทำบทเป็นผู้ชายที่เราเรียกว่านายโรงหรือยืนเครื่องอย่าง 1 ตัวทำบทเป็นผู้หญิง เรียกว่านางอย่าง 1 สำหรับทำบทเบ็ดเตล็ด เช่น เป็นฤๅษี เป็นยักษ์ เป็นพราวน เป็นยายตา และเป็นสัตว์เดรัจฉาน เช่น แม้ และ นก ที่มีบทในเรื่องละคร ตลอดจนเล่นตลกให้ขำขัน เรียกว่า ‘จำวดอย่างหนึ่ง’ จะนั่น ฝ่ากกล่าวได้ว่าละครชาตรีปรับปูรุณมาตรฐานแบบละครยาตราของอินเดีย

3. วิธีการแสดงนอกจากความเป็นละครเรแล้ว วิธีการแสดงที่ตัวละครร้องเองมีลูกคุ้รับมีเจรจาเป็นตอน ๆ ในการแสดงในราชารี ก็เป็นลักษณะเดียวกับละครอินเดียนั้นเอง ดังพระราชวินิจฉัยในพระบาทสมเด็จพระมหามythra เจ้าอยู่หัวความว่า “ข้อที่ว่าละครอินเดียในราชน จะเป็นละครอันนี้ บทร้องเป็นพื้น รำขับท แและมีเจรจาเป็นตอน ๆ นั้น ก็คือเป็นอย่างในราห์ที่ยังคงเด่นอยู่ที่ทักษะนักแสดง ให้นั่นเอง คือ ตัวละครเห็นจะร้องเอง มีลูกคุ้รับแบบโนราห์ นั้นเชื่อว่า ได้มางานนักยมประเทศเป็นแน่”¹

4. บทไหว้ครู เป็นธรรมเนียมของละครชาตรีว่าต้องไหว้ครูก่อนจะเล่น ลักษณะเช่นนี้เหมือนละครสันสกฤตทุกเรื่องที่ต้องเริ่มด้วยคำให้พรที่เรียกว่า “นานที”

¹ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำนานละครอินเดีย, หน้า 78.

² พระบาทสมเด็จพระมหามythra เจ้าอยู่หัว, “ว่าด้วยนาฏก”, ศรุนตสา มักนະพชา ท้าวเสนปน ประมวลสุภาษิต. (พระนคร : ศิริป้าบรรณาการ, (2509), หน้า 67.

นอกจากที่กล่าวมาแล้วนี้ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ยังทรงกล่าวถึงโรงและวิธีเล่นละครบินเดีย่กว่า เป็นไปเมื่อൺกระไทย คือไม่มีโรงละครปููกเป็นสถานที่ประจำ มักเล่นในศาลา ในวังเจ้า นาย มีฉากกันเป็นหน้าโรงหลังโรง หลังจากเป็นที่ตั้งตัวและพักตัวละครบ เมื่อได้ตัวละคระต้องออก โดยกริยาอันรับร้อน มีคำแนะนำว่าให้ “เปิดม่าน” ส่วนเครื่องโรงมีเดียงเป็นสำคัญ’ พระองค์ทรงวินิจฉัย เรื่องครุละครบ่าไว้ด้วยว่า หัวทูซึ่ที่นำมาตั้งบูชาเวลาไหว้ครุนั้น คือ พระกรดมุนีซึ่งเป็นปรมาร์ยแห่งการละครบ เป็นผู้แต่งตำราภรณานภภูยศาสตร์เอาไว้นั้นเอง²

อิทธิพลด้านบท lokale

อิทธิพลของวรรณคดีอินเดียยังปรากฏให้เห็นชัดเจนในเรื่องบท lokale อิทธิพลโดยตรงคือ บท lokale ของอินเดียที่เรารับมา (อาจจะพร้อมกับการละครบ) แล้วดัดแปลงจนกลายเป็นวรรณคดี ไทย ได้แก่ รามเกียรติ อุณรุท และบท lokale ที่แปลมาจากภาษาอังกฤษหรือจากภาษาสันสกฤต โดยถอดมาเป็นรูปละครไทยบ้าง ละครไทยที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกบ้าง เช่น พระบาทสมเด็จพระมหาภৃตญาณเจ้าอยู่หัวทรงพระราชินพนธ์เรื่อง สาวดีรี เป็นบท lokale ร้อง เรื่อง ศกุนคลา จากบท lokale ของกาลิทาส เป็นละครรำและละครดีก์ดำบรรพ์ และทรงแปลละครเรื่อง ปริยกรรมคิกา โดยรักษาลักษณะและแบบแผนของละครสันสกฤตที่เรียกว่านาฏิกา ໄว้ให้เป็นความรู้แก่ผู้ต้องการศึกษา นอกจากนี้ท่านผู้หญิงดุษฎี มาลาฤกต ได้แปลเรื่อง รัตนวนิช เป็นละครรำ และแปลเรื่อง สวัปนนิภาวดีตตตา อีกเรื่องหนึ่ง อัคนี พลจันทร์แปลบทละครเรื่อง จิตรา บทประพันธ์รพินทร์ ฐานุร ฐานุร เป็นกลอน สุมาลี กียะกุล แปลเรื่องเดียวกันนี้เป็นคำฉันท์

นอกจากอิทธิพลโดยตรงที่กล่าวมาแล้ว อิทธิพลโดยอ้อมคือการรับอิทธิพลในด้านแนวคิด ความเชื่อ และขนบนิยมการแต่งบทละครมาจากการอินเดีย อิทธิพลประการนี้จะเห็นได้ในบท lokale ที่เร่าผูกเนื้อเรื่องขึ้นมาเอง เช่นบทละครนอกในสมัยอยุธยา³ บทละครจักร ๔ วงศ์ ๔ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ บทละครพูดคำฉันท์เรื่อง มัทนະพชา⁴ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ เป็นต้น ลักษณะของอิทธิพลที่ปรากฏได้แก่

1. ตัวละครและโครงเรื่อง

บทละครของอินเดียมี 2 ประเภทคือ รูปภาคหรือละครชั้นสูง มี 10 ชนิด และรูปภาคหรือละคร

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

³ ได้แก่การเกด ดาว ไชยทัด พิกุลทอง พิมสารรักษ์ พินธุรัตน์ มโนราห์ โป่งป่า มนพิไชย สังข์ทอง สังข์ศิลป์ไชย สุวรรณศิลป์ ชุวรรณแหงส์ โภวัตร

⁴ มัทนະพชาเป็นวรรณคดีที่ได้รับอิทธิพลทั้งจากตะวันออก และตะวันตกถูกภาพผันแปร ฯ., หน้า 313 – 326

ชั้นต่ำวี 18 ชนิด ความแตกต่างของละครทั้ง 2 ประเภทอยู่ที่พื้นฐานของตัวละครในเรื่อง และความสั้นยาวเป็นข้อสำคัญ บทละครประเภทมักแสดงชีวิตของคนชั้นสูง ด้วยเอกเป็นเทพเจ้า เทพเจ้า อวตาร หรืออักษรริย์ (สมมุติเทพ) เมื่อเรื่องมักจะบาน ส่วนละครอรุปภาค มักเป็นเรื่องคนสามัญจนถึงผู้ไม่มีวาระ (จันหาล) ยกเว้นอรุปภาค 2 ชนิด คือนาฎิกาและโตรภากะ ซึ่งตัวเอกเป็นกษัตริย์แต่มีชะตาชีวิตตกต่ำไปชั่วขณะ ละครอรุปภาค 2 ชนิดนี้ยังมีความยาวมากกว่าอรุปภาคอื่น ๆ ด้วยคือยาวได้ถึง 4 องค์ และเป็นที่นิยมมากกว่าด้วย

ในบทละครของไทย กวินัยแต่งเรื่องของคนชั้นสูงที่มีนางเอกพระเอกเป็นท้าวพระยา มหา กษัตริย์ จนมีคำเรียกเรื่องเหล่านี้ว่าเป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งก็สมจริง เพราะเมื่อพิจารณาจากบทละครออกสมัยอยุธยา 14 เรื่อง (พิมพ์แล้ว 2 เรื่องคือมโนราห์และสังข์ทอง) ตัวละครพระเอกนางเอกล้วนเป็นกษัตริย์ เช่น

เรื่องการเกด พระการเกด โ/or สของท้าวกาหลงและนางลำเจียงครองกรุงวิน นางเอกคือ สาวหยุด ชิดท้าวมนษาและนางมหาแหงสแห่ง กรุงอุทัยฯ

เรื่องสุวรรณหงส์ พระสุวรรณหงส์/or สหท้าวสุทันธุราชและนางตรีสุวรรณครองเมืองไอยรันด์ นางเอกคือนางเงษาสุริยง ชิดของท้าวมตตังอัคคราดา

เรื่องสังข์ทอง พระสังข์/or สพระนางจันทรเทวีกับท้าวยศิวิลส่วนนางเอกคือ จันทริชาของท้าวสามลและนางมนษา

ที่เป็นเรื่องพระเอกเป็นกษัตริย์ นางเอกเป็นนางเนรมิตซึ่งฤาษีเป็นผู้ชุมขึ้นมาให้มีชีวิต หรือในทางตรงกันข้าม นางเอกเป็นนางนักชัตติย์ พระเอกเป็นมนุษย์ที่ฤาษีนำมายุบเลี้ยงก็มี เช่น

เรื่องคาวี พระเอกคือคาวี เป็นลูกโคลีที่ฤาษีชุมขึ้นให้มีชีวิต ส่วนนางเอกคือนางจันทร์สุธรรมชิดของท้าวพรหมจักร

เรื่องไชยทัด พระเอกคือท้าวไชยทัด/or สของท้าวโอมลกันนางแก้วจิตรครองเมืองพนมดุญ นางเอกคือ นางอุทุมพร เป็นมนุษย์ที่พระฤาษีได้นางมาจากผลมะเดื่อ

เรื่องที่ตัวเอกไม่ใช่กษัตริย์ได้แก่ ไกรทอง ซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้านชาวเมืองพิจิตร แต่ตัวเอกก็เป็นคนชั้นสูง มีฐานะเป็นคหบดี

บทละครเหล่านี้ มีโครงเรื่องช้ำ ๆ กันเป็นส่วนมากคือเป็นเรื่องรัก การรบและการผจญภัย ตัวเอกฝ่ายชายเป็นโอรสสูงงาน เดินทางไปศึกษาวิชา กับฤาษีในป่า เมื่อเรียนสำเร็จ เดินทางกลับบ้านต้องรองรับรามนาในป่า ประสบอุปสรรคและอันตรายต่าง ๆ เช่น สัตว์ร้าย ยักษ์ ภูตผี

ปีศาจ ในการต่อสู้พระเอกจะมีโอกาสแสดงความกล้าหาญและได้รับชัยชนะตาม การต่อสู้มักใช้ อำนาจเวทย์มนตร์คากาและสิ่งหนึ่งในธรรมชาติมาประกอบ เมื่อพระเอกได้รับชัยชนะจะพบนางเอกซึ่งเป็น ผู้มีรูปโฉมงดงามและมีคุณความดีพร้อมในที่สุดเรื่องจบลงอย่างมีความสุขด้วยการอภิเชกสมรสของ พระเอกและนางเอก

ในสมัยรัชกาลที่ ๕-๖ นิยมแต่งนิทานคำกลอนในลักษณะเช่นนี้มาก เพียงเปลี่ยนชื่อตัวละครและ เหตุการณ์บ้างตามสมควร เรยกันว่าเรื่องจักร ฯ วงศ์ ฯ เนื่องจากว่าการตั้งชื่อเรื่องมักมีคำว่า จักรหรือวงศ์อยู่ด้วย และนำมาจากชื่อพระเอกของเรื่อง ได้แก่ จักรแก้ว สุวรรณวงศ์ พระวรวงศ์ และสุริวงศ์พرحمเมศ เป็นต้น แต่เรื่องที่ไม่มีคำว่าจักรหรือวงศ์ หากมีคำว่าโครงเรื่องทำนองเดียวกัน ก็อนุโลมว่าเป็นเรื่องจักรฯ วงศ์ฯ ด้วย เช่น สุวรรณแหงส์ สังข์ทอง พระสีสาร พระมณีพิไชย (ยอดพระกลิ่น) พระคาวี พระพิมสวรรค์ สุวรรณเดียร เรื่องพระโพธิสัตว์กินยมนำมาราเตงเป็นกลอน อ่านแล่นเหมือนกัน เช่น พระสมุทรโคง พระภูริทัด พระนาวัน เป็นต้น มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่าเรื่อง ประเภทนี้หากไม่มีคำว่าจักรหรือวงศ์แล้ว มักเป็นคำที่แสดงว่าเป็นของมีค่าได้แก่ คำว่า เพชร ทอง แก้ว เช่น พิกุลทอง นกยูงทอง หุ้กกะตาเพชร และ จอกแก้ว เป็นต้น

ความนิยมในการแต่งนิทานคำกลอนเรื่องจักร ฯ วงศ์ ฯ นี้ และเรื่องบุคคลชั้นสูงนี้ มีมากจนถึง กับมีนิทานคำกลอนแต่งล้อเลียน คือ เรื่องวงศ์ที่ทวารา พระราชพินธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ และบทละครเรื่อง ระเด่นลันได ของพระมหามหารี (กรรพย์)

ในบทละครสันสกฤต ตัวละครใช้ภาษาพูดต่าง ๆ กันตามควรแก่ชั้นวรรณะ พระเอก นางเอก กษัตริย์ พระมหาชน ใช้ภาษาสันสกฤต นางและผู้ชายชั้นต่ำใช้ภาษาปรากวฤต ชึ่งก็ยังแตกต่างไปตามชั้นวรรณะอีก ส่วนบทละครไทย ตัวละครไม่ได้ใช้ภาษาต่างกัน แต่มีวิธีบอกความแตกต่าง แห่งฐานันดรของตัวละครได้ เช่น ถ้าพูดกับกษัตริย์ใช้ราชศัพท์ พูดกับนักบัวใช้ภาษาอีกแบบหนึ่ง ถ้าเป็นบ่าวไพรีกพูดกันด้วยสำนวนชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีคำว่า “เมื่อนั้น” สำหรับกล่าวถึงบทของกษัตริย์ “บัดนั้น” สำหรับบทของคนสามัญ และ “มาจากล่าวบทไป” ใช้เป็นคำกลาง ๆ

2. วิธีการจบเรื่อง

ละครสันสกฤตมีกฎบังคับประการหนึ่งว่า ห้ามแสดงตอนสิ้นชีวิตของตัวละครสำคัญ เช่น พระเอกนางเอกตอนสุดท้ายของเรื่องจบด้วยความสุขเสมอ เรื่องจะจบลงที่ศาสนตรส คือ รสแห่งความสงบ ซึ่งเป็นรสสุดท้าย ซึ่งรวมทั้ง ๙ แห่งคือการละคร่าวด้วยกัน ดังนั้นลักษณะเฉพาะ ของละครสันสกฤตจึงเป็นอย่างที่ เอช.เอช. วิลสัน (H.H. Wilson) กล่าวไว้ว่า

“The Hindus, in fact have no tragedy”

กรณ์ที่มีเหตุการณ์ร้ายแรงก็ขึ้นกับตัวพระเอกนางเอกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การสั่นชีวิต การถูกสาปก้อนโลงไปตามนั้น (โดยไม่แสดงบนเวที) แต่เหตุการณ์จะดำเนินไประยะหนึ่งแล้ว ให้กลับฟื้นคืนชีวิต หรือกลับคืนดีตามสภาพเดิมโดยการชูบชีวิตหรือถอนคำสาป เป็นต้นอย่างเช่นในเรื่อง สาวตรี พระสัตยawan สามีของนางสาวตรีสันพระชนม์ลง เมื่อครบกำหนด 1 ปี แต่นางสาวตรีผู้มีความจริงรักภักดีต่อสามีมาก ได้อาชนาะพระยมเทพเจ้าแห่งความตายได้ด้วยความชื่อสัตย์ความอดทนของนางทำให้พระยมคืนชีวิตให้แก่พระสัตยawanพร้อมด้วยคำสัรรเศรษฐีในคุณงามความดีของนาง

สำหรับละครไทยจะหากรจากบทละครนอกรั้งกรุงเก่า 14 เรื่อง และบทละครนอก 8 เรื่อง พระราชพินธ์รัชกาลที่ 2 ก็กล่าวไว้ว่าจบลงอย่างสุขนากธรรม (Comedy) ทั้งสิ้น (เพราะละครไทยมักใช้เล่นในงานมงคล ผู้แต่งมักแต่งเรื่องให้จบดีและเพื่อเป็นการสนองอารมณ์คนดูด้วย) บางเรื่องพระเอกสั่นชีวิต เช่น คาวี คาวีถูกนางเฝ้าหัดประสาทlobun โนยพระบวรคชีงช่องดวงใจไปเพาไฟ ก็เป็นการสั่นชีวิตชั่วระยะหนึ่งแล้ว ต่อมาหลวชัยพี่ชายก็มาช่วยชูบชีวิตขึ้นใหม่ หรือเรื่อง พิกุลทอง นางเอกคือ พิกุลทองถูกนางยักษ์สาปเป็นชานี เพราะนางยักษ์ผูกสมัครรักใคร่พระพิไชยวงศ์กุญช์เป็นสามีของนาง ตอนท้ายพิกุลทองก็พิ้นสาปเมื่อท้าพิไชยวงศ์กุญช์เลือดยักษ์มารดร่างของนาง

นอกจากจะเหมือนกันในเรื่องจบลงด้วยดีไม่มีจบร้ายแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าหัวยังทรงมีพระราชวินิจฉัยเพิ่มเติมอีกด้วยว่า “แต่ของเขายังไบเร่งกว่าของเราไบป้อก คือ ของเขานี้ไม่มีเลยที่จะเด่นกิจการอันใดที่นับว่าร้ายแรงหรือรุนแรงต่อหน้าคนๆ หนึ่ง นรบรวม่าพื้นกันตาย เป็นต้น เขายังมุติเอวากิจนั้น ๆ ได้เป็นไบข้างหลังโรง คงมีแต่ละครตัวใดตัวหนึ่นนาถ่เรื่องเท่านั้น บางทีก็มีแต่เสียงร้องหรือพูดจากหลังฉากด้วยซ้ำ การใช้วาจาอันรุนแรง เช่นแข่งค่าหรือขับ ไถ เขาก็ไม่ใช้ เช่นในเรื่องศกุน-คลา ตอนที่ฤๅษีทุรัวส์มาแห่งน้ำหนึ่น ตัวฤๅษีไม่ได้ออกมาเลย ได้ยินแต่เสียงพูดจากในโรงเท่านั้น ถึงแม้ตอนสังวาสหรือเข้าห้องก็ไม่ได้เล่นกลางโรงเลย”¹

3. บทบาทของตัวตลก

ในบทละครสั้นสกุต พระเอกนางเอกที่เป็นกษัตริย์มักจะมีเรื่องตกทุกข์ใจยากต่าง ๆ นานา เพื่อไม่ให้คนดูเบื่อหน่ายหรือ อยู่ในอารมณ์เครียดของ จึงมีตัวตลกที่เรียกว่า วิทูษกะ (ไอ้รัง) และ วิตะ (คนจะกละ) ทั้งสองเป็นตัวละครสำคัญในละครสั้นกุตที่ขาดเสียไม่ได้ โดยเฉพาะวิทูษกะ

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, “ว่าด้วยเรื่องนากธรรม”, ศกุนคลาฯ, หน้า 69.

มีตำแหน่งเป็นคลาสห้องค่ายติดตามพระเอกในเรื่องซึ่งเป็นกษัตริย์ในฐานะสหายสนิท และคนใช้ที่ซึ่งสัตย์อยู่ตลอดเวลา และจะค่ายสองแห่งกลหรือผู้ดูจาเย้าย้ายให้เกิดความสนุกสนาน ขบขันขึ้นในหมู่ผู้แสดงและผู้ชม ตามปกติมักเป็นพราหมณ์แต่กagyประหลาด ๆ สนใจในการกิน และของกินลามาก จะมีซื้อเฉพาะในบุคลากรแต่ละเรื่อง เช่น ใน ศกุนตลา ซึ่ง มาภูพย์ ใน ปริยกรรมคิกา ซึ่ง วัฒนศักดิ์

พระเอกในละครสันสกฤตมีเรื่องเกี่ยวข้องกับความรักเสมอ วิญญาจะจึงมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เรื่องความรักด้วย บางทีก็เป็นพ่อสื่อให้ เช่น ใน ปริยกรรมคิกา, สวัปนະวาทวัตตาเป็นต้น

ในละครไทยก็นิยมตัวตลกเข้ามาร่างแทนพระเอกเสมอ อย่างในละครชาตรีก์กำหนดเอาไว้เลยที่เดียว ว่า มีตัวละคร 3 ตัว ตัวพระ ตัวนาง และตัวจำ瓠ด ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายอย่างเช่นเดียวกับตัวตลกใน ละครสันสกฤต ค่ายติดตามไกลัชชิ ช่วยเหลือแนะนำและตักเตือนเวลาเข้าที่คับขัน หรือทำสิ่งใดโดย ปราศจากความยั่งคิด บทพี่เลี้ยงตัวตลกของละครไทยอาจเป็นทั้งพี่เลี้ยงของตัวละครฝ่ายชายและพี่ เลี้ยงของตัวละครฝ่ายหญิง เพราะในละครไทยตัวเอกฝ่ายหญิงมักถูกขับออกจากพระนคร เช่น นางจันทากเทวีถูกขับพระลูกที่คลอดมาเป็นหนองสั้น นางสุวิญชา (ไซยเชฟ์) ถูกขับพระ ออกจากลูกเป็นหนองไม้ เป็นต้น จึงต้องมีพี่เลี้ยงฝ่ายหญิงตามไปค่อยรับใช้ปรนนิบติ และให้กำลังใจใน ระหว่างการเดินทางด้วย ตัวละครที่เป็นพี่เลี้ยงของไทยมักมีความกล้า ไหวพริบมากไม่แพ้ตัวละคร วิญญาของสันสกฤต

ตัวพี่เลี้ยงในละครไทยอาจจะไม่ใช่มนุษย์แต่เป็นสัตว์ เช่น ม้า ในเรื่อง การเกด ไซยทัต สุวรรณ ทรงสี ซึ่งหมายความว่าเป็นเรื่อง เพระละครไทยมักเล่นเรื่องการเดินทางของตัวเอกเสมอ ม้าจะช่วย เป็นพาหนะในการเดินทาง ค่อยรับใช้ให้ไกลัชชิ ค่อยป้องกันอันตรายและช่วยเหลือเวลาได้รับความ เดือดร้อน ตักเตือนได้ เพราะเป็นม้าวิเศษพุดภาษาคนได้ จึงอยู่ในฐานะเที่ยบเท่าพี่เลี้ยง

นอกจากนี้ อาจเป็นสัตว์ต่าง ๆ ที่ถูกแปลงหรือถูกขับขึ้นเป็นมนุษย์ เช่น นาค ในเรื่อง พินสุริวงศ์ ราชสีห์ (สิงหารา) ในเรื่อง สิงห์ศิลป์ปีชัย และ ศิลป์สุริวงศ์

นอกจากอิทธิพลจากอินเดียจะปรากฏใน ระบบ ละคร ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ศิลปะการแสดงอย่างอื่นของไทย ก็จะรับมาจากอินเดียด้วย เช่น หนัง ซึ่งมีทั้งหนังใหญ่และหนังตะลุง เข้าใจว่าเป็นศิลปะการแสดงที่แพร่หลายเข้ามาร่วมกันเรื่องรามเกียรติ เพราะตัวหนังเก่าแก่จะลุ ลายเป็นเรื่องรามเกียรติทั้งสิ้น การเล่นหนังเป็นอิทธิพลที่แพร่หลายเข้ามาทางตอนใต้ของไทย การเชิดหนังมีในช่วงและมลายด้วย

4. วรรณคดีปุราณะ

ปุราณะคือหนังสือที่敘ยนถึงกำเนิดของโลก การสร้างโลกและการทำลายโลก อ่านง่ายและปฏิ

หาริย์ของเทพเจ้า และประวัติของกษัตริย์สุริยวงศ์และจันทรวงศ์ ซึ่งสืบเชือสายมาจากการเทพเจ้า จึงเรียกว่าเป็นสมมุติเทพ คัมภีร์ปูราณะแบ่งออกเป็น 3 นิ伽ย คือ นิกายที่นับถือพระนารายณ์เป็นใหญ่เรียกว่า ไวยชนพนิκาย นิกายที่นับถือพระอิศวรเป็นใหญ่ เรียกว่า ไศวนิκาย และนิกายที่นับถือพระพรหมเป็นใหญ่ เรียกว่า ราชสัณกิจ แต่ละนิกายมีหนังสือสำคัญ 6 เล่ม และแยกออกเป็นเล่มย่อยอีกมาก หนังสือปูราณะเหล่านี้แต่งด้วยร้อยกรอง

หนังสือปูราณะ โดยเฉพาะวิชานุปูราณะมีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทยหลายเรื่อง เช่น ในรามเกียรต์ ตอนที่อ้างถึงประวัติตัวละครต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อวรรณคดีเรื่องอื่น ได้แก่ ไตรภูมิพระร่วง โองการเท่งน้ำ ซึ่งได้รับอิทธิพลความคิดความเชื่อในเรื่องการสร้างโลก การแบ่งยุค การทำลายเมื่อสิ้นกัลป์ การแบ่งโลกออกเป็น 3 ภูมิ กำหนดกษัตริย์ในฐานะสมมุติเทพ ยุตน ความคิดเหล่านี้ได้รับอิทธิพลมาจากพรหมปูราณะ ปั้นนายปูราณะ มัตสยาปูราณะ เป็นต้น

เรื่องนารายณ์สิบปาง เป็นเรื่องแสดงปางอวตารของพระนารายณ์เมื่อล้มมาป่วยมาป่วยให้พันภัย เราได้รวบรวมเรื่องราวไว้สิบปางด้วยกัน จะเอาตำนานมาจากที่ได้ไม่ทราบ พระบาทสมเด็จพระมุกุฎาเจ้าอยู่หัว ทรงเคยอ่านหนังสือเรื่องนารายณ์สิบปางซึ่งกรมหลวงบดินทร์ไพศาล โสกาน ทรงพิมพ์ตั้งแต่เมื่อพระองค์ท่านทรงดำรงตำแหน่งผู้กำกับราชการกรมอักษรพิมพ์ การหนังสือนั้นกล่าวความไว้ย่อ ๆ และเรียงลำดับไม่ตรงกับตำหรับของศาสนาพรามณ์ นอกจากนี้ยังมีภาพเขียนที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ต่อมาราบทามเด็จพระมุกุฎาเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนารายณ์สิบปางเป็นลิลิต โดยเก็บความสั้งเชิงภาษาอังกฤษ เรื่อง Hindu Mythology โดย J.W.Wilkins ปางอวตารทั้ง 10 ปาง เอาเรื่องราวมาจากคัมภีร์ปูราณะ ทั้ง 3 นิ伽ย ชาวอินเดียมีความเชื่อว่าพระนารายณ์อวตารลงมาได้ 9 ปางแล้ว ปางที่ 10 จะอวตารลงมาในอนาคต คืออวตารลงมาเป็นบุรุษในชุดขาว ขึ้นมาข้ามมาช่วยโลกให้พันภัย เมื่อคิดดูแล้วนาเชื่อว่าปางอวтарที่ 9 คือพุทธชาติ และปางอวtarที่ 10 คือกัลยาณารานีเป็นปางอวtarที่เพิ่มเติมขึ้น ภายหลังเพื่อคอนความเชื่อถือครรภาราในพุทธศาสนาในอินเดีย ปางอวtarที่ 10 นี้ได้แก่

ในกฤตยุค

1. มัตสยาภาร เป็นปลา แสดงเรื่องน้ำท่วมโลกในยุคของพระมนูญไว้สวัต พระมนูช้อนปลาตัวเล็กได้ตัวหนึ่งจึงนำไปเลี้ยง แต่หากาชชนะได้สี่ปลาตัวนี้ไม่ได้เลย เพราะปลาเหล่านี้โดยน้ำตาม กากาช พระมนูญรู้ว่าปลาคือพระเป็นเจ้า พระมัตสยาภารจึงบอกให้พระมนูญต่อเรือลำใหญ่ต้องสัตว์

ลงไปอย่างลงทะเบี่ และเก็บพิชพันธุ์ชนิดต่าง ๆ อย่างลงทะเบียนอย่างในเรือนนั้น เมื่อบังเกิดน้ำท่วมโลก พระมนุสลงเรือโดยมีพระมัตสยาตราลากันนำไป

2. ภูรนาวาวาตร เป็นเต่า แสดงเรื่องตอนเทวดาและอสูรตกลงสบศึกและร่วมมือกันทำการกวนเกย์ยรสมุทรเพื่อทำน้ำอมฤต โดยเอาพระยานาคพันรอบเข้าใหญ่ ยกษัตรีดหัว เทวดายื่อหาง บันกวนจนบังเกิดความร้อนไปทั่วทั้งมหาสมุทร พระนารายณ์จึงอวตารเป็นเต่าขนาดใหญ่ไปหนุนรับภูเขานั้น ไว้มให้ทะเลโลกลดลง

3. ภราหาวาวาตร เป็นหมู แสดงเรื่องเมื่อครั้งแผ่นดินจมอยู่ใต้มหาสมุทร พระนารายณ์แปลงร่างเป็นหมู เอาเขี้ยวหักแผ่นดินโน่นน้ำ แต่มีแทดย์ใจพาล ซึ่หิรันยา กะขัดขวางได้ต่อสู้กันจนพระนารายณ์เป็นฝ่ายชนะ

4. นรสิงหาวาตร เป็นนรสิงห์ (ครึ่งคนครึ่งสิงห์) แสดงเรื่องหิรันยกศิบุญ น้องชายฝาแฝดของหิรันยา กะชี่ นำเพียงตระแล้วภูลขอพระจากพระพรหมว่าอย่าให้เทพ มนุษย์ เครื่องจาน สังหารตนตายได้ อย่าให้ตายด้วยอาวุธใด ๆ อย่าให้ตายตอนกลางวัน หรือกลางคืน ให้ปลดภัยทั้งในเรือนและนอกเรือน ซึ่งพระพรหมก็ประทานพรให้ หิรันยกศิบุญจึงหังครองตรีโลก และได้ยกพบุกเทาโลก เหล่าเทวดาอันมีพระอินทร์เป็นหัวหน้าถ่างพากันไปขอให้พระนารายณ์ช่วยเหลือ หิรันยกศิบุญมีโกรส องค์หนึ่งซึ่งเป็นผ้าภักดีต่อพระนารายณ์เป็นอย่างยิ่ง จึงแคนเคืองและพยายามหาวิธีการต่าง ๆ ประหารพระโกรสแต่ไม่สำเร็จ วันหนึ่งเกิดเรื่องผิดใจกัน เนื่องจากหิรันยกศิบุญยอมว่าตนเป็นใหญ่ เหนือพระนารายณ์ผู้เป็นจอมตรีโลก พระโกรสจึงทูลว่าพระนารายณ์สถิตอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่าง หิรันยกศิบุญแสดงอำนาจโดยไฟด้วยเศียรกาย พระนารายณ์ในร่างของนรสิงห์ปราภูร่วงขึ้นจากเสานั้นและมาหิรันยกศิบุญตาย โดยที่เป็นครึ่งคนครึ่งสิงห์จึงเท่ากับมีได้เป็นมนุษย์หรือสัตว์ และมาด้วยเล็บอันมีใช้เป็นอาวุธได้ มาในเวลาพระอาทิตย์ตกอันมีใช้กลางวันหรือกลางคืน และมา ณ ช่องธรรมีประทุอันหมายถึงมีได้อัญญาในบริเวณนอกบ้าน

ในไตรคายุค

5. ภานนาวาวาตร เป็นพระพรหมตีดี้ แสดงเรื่องพระนารายณ์ปราบอสูรชื่อพลี ซึ่งมีอำนาจครอง 3 โลก โดยการอวตารเป็นพระพรหมตีดี้ย่าง 3 ก้าวไว้ได้ในเดนทั้งสามโลก ท้าวพลีจึงยอมแพ้ยกดินแดนให้ตามที่ลั่นวาจาไว้

6. ปรคุรนาวาวาตร เป็นพระพรหมตีอขวาวน โกรสของพระทุษีชุมทัคนีและนางเรณุกา มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับปรคุรมาว่า สมัยอดีตกาลก่อนสมัยพระราม มีกษัตริย์องค์หนึ่งชื่ออรชุน ศึกษาศิลปวิทยาการจากพระทุษีจนได้พร 7 ประการ ความนี้เลื่องลือไปถึงท้าวราพนาสูร หรือทศกัณฐ์แห่ง

กรุงลงก้า จึงได้ท้าทำสังหารมกัน อรชุนเป็นฝ่ายชนะ จับราพณ์ได้ พระนาราหมูนีได้ทูลขอโทษให้แก่ ราพณ์ให้ปล่อยตัวไป เพื่อประกฎพระเกียรติยศแก่คุณหงส์ปวง หลังจากนั้นมาเมื่อบังเกิดเรื่องวิวาท ระหว่างพระมหาชน์และกษัตริย์ อรชุนจะเข้าด้วยกับกษัตริย์และปราบปรามเหล่าฤทธิ์พระมหาชน์ ไปท้า นักบุญเหล่านี้จึงพา กันไปฟ้องพระเป็นเจ้า พระนารายณ์จึงรับอาสาอภารลงมาบังเกิดในครรภ์ นางเรณุกาเพื่อปราบพากา เมื่อถึงกาลที่จะปราบบุคคลเข้า อะรชุนแสดงจงประพัสป์มาถึงอาครม ฤทธิ์ นางเรณุกาให้การต้อนรับด้วยข้าวปลาอาหารอย่างดีจากการเนรมิตของโควิเศษ เมื่ออิ่มหนำ สำราญแล้ว อรชุนอยู่ปางขอโควิเศษนั้นจากนางเรณุกา นางไม่ให้ อรชุนจึงให้จับอาเมโคและลูกโคล ไปพร้อมกับให้เหล่าบริวารโคนทำลายต้นไม้รอบ ๆ อาครมจนหมด เมื่อฤทธิ์ชุมทัคนีและบุตรกลับมา นางบอกเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้ทราบ แต่พระฤทธิ์ชุมทัคนีกลับว่าก้าวให้นางลงบ่ใจ ระวังความໂกรธ นางนำเอารี่องน้ำไปเล่าให้ปรุรามผู้เป็นบุตรพังอึกรัง ปรุรามโกรธแค้น จ่วยขวนและชุบคุ ก้ายอกไปดักกองท้าอรชุน และได้รับผุ่งต่อตีกันจนพื้นศีรษะอรชุนขาดกระเด็น เหล่ากุมารโกรส ของอรชุนอัญเชิญพระศพกลับเข้าเมืองเพื่อประกอบพิธีตามประเพณี แล้วยกกองท้าพมายังอาครมฤทธิ์ เพื่อแก้แค้น พับแต่พระฤทธิ์ชุมทัคนีจึงมาตรฐาน เมื่อปรุรามกลับมาพบพิสดารจึงประภาคต่อเทวดาฟ้า ดินว่าจะตามฆ่ากษัตริย์ทุกองค์มิให้เหลือหלוและก็ทำการที่สามานิวัติ ต่อมาเหล่าพระมหาชน์จึงเสีย สมด้วยนางกษัตริย์สร้างผ้าพันธุกษัตริย์ขึ้นใหม่เพื่อทำหน้าที่รับปราบปรามความทุกข์เข้า

ในหวานรบุก

7. รามาจันทรavaตara เป็นพระรามจันทร์ กษัตริย์สุริวงศ์ ดังเรื่องราวที่ประกฎอยู่ใน รามายณะหรือรามเกียรติ

8. กฤณาavaตara เป็นพระกฤณา กษัตริย์จันทรวงศ์ พระนารายณ์อวตารลงมาเพื่อปราบ ยักษ์ชื่อพญา กงส์ ผู้มีนิสัยชั่วร้ายเลวทราม มีเรื่องเล่าว่า พญา กงส์ได้ยินเสียงจากฟากฟ้าว่าจะถูกฆ่า โดยโกรส่องค์ที่ 8 ของนางเทวี ชาวยาสุเทพ พญา กงส์จึงจะให้แห่นางเสียแต่สุเทพถูลขอชีวิตนาง และสัญญาไว้ว่าจะส่งกุมาրที่บังเกิดจากนางให้พญา กงส์ประหารเสียทุกคงค์ พระวิษณุเป็นผู้บรรดาล ให้นางมีครรภ์ 6 ครรภ์ กุมาրทั้งหกถูกฆ่าตายหมด เมื่อตั้งครรภ์ครรภ์ที่ 7 นางแท้ง ยกนิตร้างบัยไป เข้าครรภ์นางโรหินี ชาวยาอึกองค์ ประสูติเป็นพระพลราม ส่วนนางเทวีจะประสูติโกรส่องค์ ที่ 8 ได้นามว่า พระกฤณา ท้าววาสุเทพนำพระโกรสไปแลกเอาชีวิตของนางยโสatha ภารຍาคนเลี้ยง รัวมาให้พญา กงส์ฟ้า เมื่อพญา กงส์จับเด็กฟ้าดักกับก้อนหิน เด็กนั้นบันดาลร่างกายให้ญูโต มีแปด มือ เหงาขึ้นฟ้าพร้อมกับร้องบอกว่า พญา กงส์จะถูกฆ่าด้วยวิรภษัตริย์ที่เพิ่งบังเกิดขึ้นใหม่ พญา กงส์ จึงสั่งให้คืนหัวและประหารทารกเกิดใหม่ทุกคน แต่พระกฤณาจะปลดภัยด้วยการเลี้ยงดูของเหล่า

โภมาล ในระหว่างอยู่กับเหล่าผู้เลี้ยงวัว พระกฤษณะแสดงอภินิหารหลายอย่าง เช่นปราบยักษ์นางยักษินี ถู ลองฤทธิ์พระอินทร์รังแกเหล่านางโคงี เล่นสู้กับนางราชา ชายชายนายอัญมณีซึ่งเป็นโภมาลผู้หนึ่ง เป็นต้น ต่อมาก็ได้สู้กับพญากระสุนและฝ่าพญากระสุนตาย พระกฤษณะได้รับราชสมบัติ และได้ทำการบูรณะอิฐหลาຍครั้ง ต่อมาขับพระนครไปอยู่ที่แห่งใหม่ให้ชื่อว่า ทวาราภ แล้วได้ขยายอิฐหลาຍคนรวมทั้งนางสัตย์ภานุฯ เรื่องราวของพระกฤษณะยังปรากฏในมหาการตะ ดังในตอนที่ช่วยช้ำาด่วนทางเทราปที่ควรเป็นชายาของอรชุน และได้ทำหน้าที่สารถีขับรถศึกให้อรชุนในสังคมมหาการตะ อิฐเรืองหนึ่งคือได้ช่วยพระอนิรุทธิ์ผู้เป็นเหล่าน ปราบยักษ์ชื่อพระยากรุงพาน ดังปรากฏเรื่องราวนarration ไทยเรื่องอนิรุทธิ์คำจันท์และบทละครเรื่องอุณรุท

ในกลีบุค

9. พุทธาวตาร เป็นพระสมณโโคดมพุทธเจ้า เข้าใจว่าเป็นปางอวตารที่เพิ่มเติมขึ้นเพื่อเสริมสร้างความเชื่อในศาสนา Hinayana ในขณะที่พุทธศาสนากำลังเจริญรุ่งเรือง

10. กัลกายาวatar เป็นพระกัลกิ ซึ่งบอกลักษณะว่าเป็นบุรุษผิวขาว ทรงม้าขาว ถือดาบ เป็นนักรบมาปราบอธรรมให้สันติราภ การอวตารครั้งนี้จะบังเกิดขึ้นในอนาคต

ได้กล่าวมาแล้วว่าหนังสือวิชณุปuran เป็นบ่อเกิดของเรื่องราวนี้กวบปางอวตารของพระนารายณ์ที่มีผู้ร่วบรวมขึ้นในภายหลัง ที่รู้จักกันในหมู่คนไทยคือ เรื่องนารายณ์สินปาง ปางอวตารทั้งสิบ นั้นทำให้เราได้รู้บ่อเกิดเรื่องราวดังของวรรณคดีไทย เช่นเรื่องรามเกียรติเพิ่มเติมขึ้นมาก นอกจากนี้ยังพบว่าปางอวตารเป็นพระกฤษณะมือทธิพลสำคัญต่อวรรณคดี คือนอกจากเป็นบ่อเกิดของมหาการตะ แล้วยังเป็นบ่อเกิดของวรรณคดีไทยเรื่อง อนิรุทธิ์คำจันท์ ของศรีประษฐ์ กวีเอกในสมัย สมเด็จพระนารายณ์ และบทละครเรื่อง อุณรุท พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงจะได้เคราะห์ให้เห็นว่าวรรณคดีทั้งสองเรื่องมีบ่อเกิดมาจากวิชณุปuran และเปรียบเทียบ ว่าวรรณคดีทั้งสองเรื่องมีความแตกต่างกันอย่างไร

นายชนิต อุปัพธ์¹ ได้เขียนไว้ว่า เนื้อเรื่อง ชื่อคน ตลอดจนสถานที่ต่าง ๆ ในอนิรุทธิ์คำจันท์ กล่าวได้ถูกต้องตรงกับที่กำหนดในวิชณุปuran และยังได้อ้างถึงเนื้อความในวิชณุปuran เป็นข้อสนับสนุนด้วยว่า

“อุษา นิคายของพานะ ได้เก็บพระแม่เจ้าบารพตีกำลังลำบริการอยู่กับพระศัมพุ ผู้พระมหาส瓦มี ก็คลื่นให้หัน面向 พรารถนาเพื่อสังสันหนันเข่นนั้นบ้าง พระแม่เจ้าเครือผู้ทรงโฉม ชั้นทรงทราบว่าจะน้ำอิทธิของ ปวงประชาสัตว์ จึงตรัสแก่อุษาว่า “อย่าเสียใจ เมื่อจะมีสามี” อุษารำพึงแก่ตนเองว่า “แล้วเมื่อไรจะ นี ผู้ใดหนอจะมาเป็นสามีของเรา” พระเจ้าแม่บารพตีจึงตรัสต่อไปว่า “ผู้ใดปรากฏแก่เจ้าในความ

¹ นายชนิต อุปัพธ์, “ที่มาของอนิรุทธิ์คำจันท์และบทละครเรื่องอุณรุท” บทละครเรื่องอุณรุทพระราชนิพนธ์ชุดที่ 1. (พาร์ค : แพรวพิทยา, 2525) หน้า 3-5.

ผ่าน ณ วันขึ้น 12 ค่ำ แห่งเดือน ไฟศาลา เขาผู้นั้นและจะเป็นสามีของเจ้า” เหตุนี้ครั้นถึงวันตามที่พระเย' เจ้าทรงพยากรณ์ไว้ หมุนน้อยผู้หนึ่งก็ปรากฏโจนขึ้นในสุบินนิมิตของอุษา ขึ้นเมื่อรักใครไฟฟ้าน ครั้นเมื่อพื้น ขึ้น กากในสุบินนิมิตกรกอัณฑรา ไป ไม่เห็นหมุนน้อยผู้นั้น เมื่อจังโศกเศร้าเสียใจ ไม่สามารถกระจับ (ความโศกเศร้า) ไว้ได้ พรำบ่นถึง ใหร่อง ได้ออยู่ร่วมกับบุคคลผู้ (ที่เมื่อเห็นในความผัน) นั้น อุษามีเพื่อน หลงคงหนึ่งซื่อว่า อัตรเลขานิคาวน์ความสะอาด จึงนิยมเสีย อย่างไรก็ดี เมื่อนางอัตรเลขานาผ้าปลอกบนไข้ให้เชื่อใจ แล้วชักถามอยู่เป็นเวลานาน อุษากล่าวเรื่องซึ่งเกิดขึ้นแก่ตนเอง และกล่าวคำชี้งพระแม่เจ้า (บารพต) ทรงพยากรณ์ไว้ให้อัตรเลขานาฟัง ครั้นแล้วเมื่อกวีวอนเพื่อนของเธอให้ช่วยเหลือให้ออยู่ร่วมกับบุคคล ที่เมื่อได้เห็นในความผัน แต่ไม่ทราบว่าเป็นใครนั้น อัตรเลขานาได้รู้ (ว่าเป็นใคร) จึงว่าครูปของบรรดา ศูรษ (เทวตา) ผู้มีหิทธิฤทธิ์ ว่าครูปของพวงเทพย์ คันธารพ์และนาลุมนุษย์มีฤทธิ์ยิ่งใหญ่ แล้วนำมายัง ที่ อุษากล่าวรูปเทวตา คันธารพ์ นาค (อุรคะ) และอสูรเหล่านั้นที่เสีย เดือก ไว้เตรียมนุษย์ และบรรดาครูป มนุษย์นั้นก็เลือกคูกแตร์ปของวิรบุรุษแห่งเชื้อชาติอันธကะและวากุณนี้ ครั้นเมื่อได้เห็นรูปพระกุณฑณ์และพระ ราน (ซึ่งลงม้ายคล้ายหมุนน้อยที่ปรากฏในความผัน) ก็รู้สึกสะอาด พ่อน้ำถึงรูปพระบรมยุนน์ เมื่อก็ ขณะน้ำข่ายตามนิยมไป แต่พอเมื่อได้เห็นรูปปิโตรสพระปรัทบุญน์ ดวงตาทั้งสองของเธอ ก็เบิกกว้าง ความหาย เป็นสะเทือนใจหายไปหมด ร้องบอกแก่อัตรเลขานาว่า “คนนี้ คนนี้” สาวยของเมื่อจึงเข้าไปคุย แล้วสั่งอุษามาให้ ยืนแย้มแย่มใส่คือใจ ได้ แล้วอัตรเลขานาทีทาง ไปยังกรุงทวารกา.....นำอาพระอนิรุทธนา (ยังประสาทของ อุษามาในโคนตุรุ) ด้วยอำนาจใจโดยคำของนาง”

เรื่องอนิรุทธยังมีอีกสำนวนหนึ่ง คือ เป็นบทละคร เล่มที่ปรากฏเป็นหลักฐานอยู่คือ บท ละครพระราชพิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งทรงขึ้นตามเรื่องเดิมดังคำกลอน ที่ปรากฏไว้ต่อหน้าอยู่เรื่องว่า

“อันพระราชนิพนธ์อุณรุ
ทรงไว้ตามเรื่องโบราณ
ให้รำร้องครั้นเครงบรรเลงเล่น
แก่หญิงชายไพร์ฟ้าประชากร

สมมติเม่มีแก่นสาร
สำหรับการเฉลิมพระนคร
เป็นที่แสนสุขสมโภต
กิจารเสริจสันบริบูรณ์”

จากคำกลอนดังกล่าว แสดงว่าบทละครเรื่องอุณรุมีมา ก่อนหน้านี้แล้ว แต่เราไม่พบต้นฉบับหลง เหลืออยู่เมื่อรามเกียรติ พบแต่ข้อความอ้างอิงในวรรณคดีเล่มอื่น ๆ ว่ามีการแสดงเรื่อง อุณรุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีกล่าวไว้ใน “ปุณโโนวาทคำฉันท์” ของพระมหานาค วัดท่าทราย พระนนາ ถึงการสมโภชพระพุทธนาทราชรวมสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเดิจประพาส เมื่อ พ.ศ. 2293 ว่า

“ลักษก์ฟ้อนร้อง
ฉบับจ่าที่ด่านาน

สุรศพทขบขาน
อนิรุทธกินรี”

บท lokale ที่แสดงในสมัยอยุธยา แต่ข้อความในกลอนแสดงให้เห็นว่าสำนวนที่เป็นบท lokale มีเนื้อเรื่องต่างไปจากคำฉันท์ตั้งแต่ตอนนั้นแล้ว เพราะในกลอนบท lokale ถ้าถึงเนื้อเรื่องตอนพระอุณหราส์เด็จประพาสป่าเพื่อคล้องช้าง ได้พบนางกินรีและได้นางเป็นชาaya เนื้อความนี้ตรงกับในบทละครพระราชพินธ์รัชกาลที่ 1 แต่ไม่มีในฉบับคำฉันท์ของครีปราชญ์

ฉะนั้น ฉบับบท lokale กับฉบับคำฉันท์จึงแตกต่างกันอยู่บ้างทั้งในด้านเนื้อเรื่องและตัวละคร เช่นชื่อ อนิรุทธ์ เปลี่ยนเป็น อุณหรา ชื่อพิจารณา เปลี่ยนเป็น ศุภลักษณ์ ฯลฯ ความเปลี่ยนไป เช่นนี้ เห็นจะเป็นด้วยกาลเวลา ทำให้มีผู้แต่งเติมแก้ไขจนเรื่องเพี้ยนไปจากเดิม นอกจากนี้เมื่อแต่งเป็นบท lokale ก็ต้องแก้ไขเนื้อเรื่องให้แสดงได้เหมาะสมด้วย อย่างไรก็ตาม วรรณคดีไทยทั้ง 2 เรื่องต่างมีที่มาจากการวิชณุปราณะเช่นเดียวกัน

เรื่องอนิรุทธ์นี้อยู่ในปางกทุษณาวาตร อันเป็นปางอวตารอีกปางหนึ่งของพระนารายณ์ ปางอวตารนี้ พระนารายณ์ได้รับมอบหมายจากพระอิศวร์ให้อวตารลงมาเพื่อปราบพระเจ้ากรุงพะนั่น ซึ่งเป็นยักษ์มีสิบศีรษะสิบหัวร้ายที่บดบังสูร ในรามาภารต์ และมีฤทธิ์อำนาจเจ่งกส้าด้วย แต่ยักษ์ตนนี้ชอบประพฤติดีเป็นพางโภคทรัพย์ในเรื่องโลเกียร์วิสัย จึงลองแปลงตนเป็นแทกวัวไปเชยชนนางฟ้านางสาวรค์อยู่เนื่อง ๆ เทพยดาต่าง ๆ ก็พากันมาฟ้องพระอิศวร์ พระอิศวร์จึงทรงขอให้พระนารายณ์ เทพผู้ปราบอธรรมและรักษาโลกให้พ้นภัย อวตารลงมาปราบพระเจ้ากรุงพะนั่น พระนารายณ์จึงทรงอวตารลงมาเป็นพระกฤษณะหรือพระบรมจักรกฤษณ์ เสวียราชย์กรุงณรงค์ มีเมเสี๊ยงพระนามจันทมาลี ต่อมาระสูดพระราชโอรสทรงพระนามว่าพระไกรสุก ในช่วงนี้พระบรมจักรกฤษณ์ทรงปราบอสูรร้ายไป 2 ตน คือ ถุมภาสุร และวิรุณเจ้ากร เมื่อพระไกรสุกทรงเจริญพระชนชา จึงอภิเชกให้ครองกรุงณรงค์ ในเวลาต่อมาไม่นานพระไกรสุกทรงมีพระราชโอรส พระบรมจักรกฤษณ์ทรงทราบว่ามีพระราชันดัดกีปิติยินดีอย่างยิ่ง และพระราชทานพระนามว่า พระอุณหรา และได้ทรงสละความสุขทางโลกเด็จทรงบำเพ็ญพรดินป่าหิมพานต์

ทางด้านพระเจ้ากรุงพะนั่น เห็นว่าตนได้เขยชนเหล่านางสาวรค์หมดทุกองค์แล้วเหลือแต่นางสุจitra มเหสีองค์หนึ่งของพระอินทร์ จึงมีความหมายมาให้บรรลุความปรารถนานี้อย่างยิ่ง ทางฝ่ายพระอินทร์ก็ระแวงพระทัยอยู่แล้ว เมื่อจะเด็จที่ได้กรายมนต์ผูกทวาร ไม่ให้ครอกล้าภัยเข้าไปหานางสุจitra ได้ พระเจ้ากรุงพะนั่นก็สั่งให้แปลงร่างเป็นตุ๊กตุ๊กไปแอบอยู่ข้างประตูรอให้

พระอินทร์เสด็จออกมา จึงได้ยินมันต์ที่พระอินทร์ร่างปิดทวารไว้ ตุ๊ดตู่เปล่งอั้นดันใจหาทางเข้าก็ไม่ได้ แต่ก็ได้ห่องจำนำน์บานนี้ขึ้นใจ รojun พระอินทร์เสด็จกลับมาร่ายมนต์ปิดทวาร พระเจ้ากรุงพานในร่างตุ๊ดตู่จึงจำนำน์ได้ทั้งผูกและแก้อ่ายป่ายขึ้นใจ แล้วก็เสด็จกลับเมือง รojun โอกาสเดี๋ยวอินทร์เสด็จประพาสสวน พระเจ้ากรุงพานก็เนรมิตร่างเป็นพระอินทร์สวมรอยเข้าไปหานางสุจิตราร สิงที่หมาวยมาดไว้ก็ลุล่วงไปดังใจ จนเมื่อพระอินทร์เสด็จกลับมา จึงทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้น ถึงตอนนี้ ท้าวสหัสสนัยน์ก็ตกที่นั่งอย่างทีจำกกลอนอกกล่าวไว้ว่า

“เสียเมียดั่งเสียชีวิต
เสียแรงที่เรื่องฤทธิ์ไกร
เสียที่ทีมีพิพเนตร
ไม่รู้เท่ากlost อ้ายบุญยักษ์”

น้อยใจป้มเลือดตาให้ลง
มาเสียรู้แก่อ้ายทรงลักษณ์
เห็นเหตุส่องไปในไตรจักร
มันปลอมรสรักวนิดา”

แต่คนที่แคนกว่าพระอินทร์คือ นางสุจิตรา ด้วยนางอับอายขายหน้าเกรงจะเป็นที่ดินนินทาหั้งชั้นพ้า ไม่อาจจะอยู่ดูหน้าผู้ใดได้ จึงกราบบูลาขอมาเกิดเป็นมนุษย์เพื่อตามลังแคนอสูรกรุงพาน นางสุจิตรารึงได้ไปเกิดอยู่ในดอกบัวข้างอาครมพระฤทธิ์สุราวาส พระฤทธิ์เห็นดอกบัวดอกใหญ่ “ไม่บานสักที” จึงว่ายน้ำไปเด็ดมาตรฐาน จึงพบการณ์อยู่ในนั้น พระฤทธิ์ได้นำมาเลี้ยงดู โดยเชิชฐานขอให้มีน้ำนมไว้หลอกจากนั้นเมื่อเพื่อเลี้ยงการกันอย จนนางเดินไปเห็นว่า นางอุษา ในเวลาต่อมาพระเจ้ากรุงพานเกิดนิมิตฝัน และได้มาขอนางไปเลี้ยงเป็นสุก

ทางด้านกรุงธนราก วันนั้น พระอุณรุทธเสด็จประพาสป่ากับพระชายา พระมาตุลีเปล่งเป็นกว้างท้องมากล่อกให้เสด็จตามจับ พระอุณรุทธໄล่ตามกว้างจนพลัดกับกองทัพและพระชายา จนถึงต้นไม้ใหญ่แห่งหนึ่งจึงทรงพักผ่อนจนฝ่ายทหารตามมาทัน พระอุณรุทธได้ทำพิธีบวงสรวงพระไกรขอพักอาศัยแรมคืน เทพเจ้าที่สถิตอยู่ในพระไกรก่อนตอบการบวงสรวงครั้งนี้ด้วยการสะกดไฟร่พลกองทหารให้หลับแล้วอุ้มเอาพระอุณรุทธไปยังปราสาทของนางอุษา วิดาพระเจ้ากรุงพาน ตอนนี้คือตอนที่เรียกว่าตอนอุ้มสมเป็นที่รู้จักกันดี ในการนี้พระไกรร่ายมนต์ผูกโโซหั้งสองพระองค์ไว้ไม่ให้สันหนากัน จะได้ไม่ต้องทราบกันและกันว่าเป็นใคร จนรุ่งเข้า พระไกรก็มาพาพระอุณรุทธกลับไปยังใต้ดันไทรตามเดิม

ครั้นพระอุณรุทธตื่นบรรทมไม่เห็นนางอุษา ก็คุ้มคลัง พระพี่เลี้ยงต้องพากลับเข้าเมือง ฝ่ายนางอุษา ก็เข่นเดียวกัน พี่เลี้ยงช่วยกันแก้ไขไตรรากมจนได้ความ นางศุภลักษณ์พี่เลี้ยงคนหนึ่งซึ่งชี่ยวชาญในการดูรูปจิรงยาสาไปเที่ยวดูรูปเทวดา อสูร มนุษย์ผู้มีฤทธิ์บานหากาพมาให้ดูเพื่อหารว่าบุรุษแบลกหน้าผู้นั้นคือใคร ในที่สุดก็ว่าดูรูปพระอุณรุทธมาถวาย นางอุษาจึงขอร้องให้นางศุภลักษณ์ช่วยให้ความรักสัมฤทธิ์ผล นางศุภลักษณ์จึงไปอุ้มพระอุณรุทธมาให้นางอุษา ในกาลต่อมา พระเจ้ากรุง

พามทราบเรื่อง จึงจับพระอุณรุธไว้จะฆ่าให้ตาย พระบรมจักรกฤษณ์ซึ่งนำเป็นพรตอยู่ที่ป่าหิมพานต์ทรงทราบจึงเด็ดจมาร้ายแก่ใน และทิ้งให้พระ ราชันดดาษูรับกับพระเจ้ากรุงพานเพื่อแสดงฝีมือและพระราชน้ำหน้าให้ปรากฏอยู่ต่อไป พระอุณรุธม่าพระเจ้ากรุงพานได้สำเร็จ ภาระหน้าที่การอวตารของพระนารายณ์เสร็จสิ้นลงด้วย เนื้อความในบทลักษณะมีต่อไปเป็นเรื่องอุณรุทหน่านางอุชาเข้าเมืองลงหาก นางครีสุดาชายาของค์แรกทิ้ง เนื้อความมีต่อไปจนถึงพระอุณรุธเสด็จกล้องช้าง และได้นางกินรีเป็นชายาอีกด้วย

เรื่องอุณรุธคำฉันท์และบทลักษณะเรื่องอุณรุทนี้มีบ่อเกิดมาจากวิชัณบุราณและพระมีใจความสำคัญเหมือนกันอย่างเห็นได้ชัด แต่เมื่อเทียบกับเรื่องราวดีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียนเรียงไว้ในกุชณาوارสารในลิลิตนารายณ์สิบปางแล้ว จะเห็นได้ว่า เรานำเอาเรื่องราวนี้มาแต่งเป็นวรรณคดีไทยอย่างสับสนปนเปลบยบย่อให้เป็นเรื่องเดียวกัน เรื่องนารายณ์อวตารปางกุษณาوارนี้มีรายละเอียดยาวและไม่ปะติดปะต่อ กันเป็นชั้นเป็นอันเหมือนปางอวตารลงมาเป็นพระราม บางส่วนก็แสดงอุปนิสัยเลวทราม เก kapsamเหรากเกร บางส่วนก็ไม่ได้แสดงความสำคัญและความสามารถของพระนารายณ์โดยตรง บางส่วนก็ยังเยื้อไปจากเรื่องของพระนารายณ์ราวกับว่าเป็นส่วนที่เติมขึ้นมาใหม่ อย่างเรื่องพระอุณรุธที่เป็นหลานของพระกุษณะนี้ อันที่จริงพระกุษณะได้รับพระราชโองการจากพระอิศวรใหญ่ปราบพญากระส ล่วนการปราบพระเจ้ากรุงพานเป็นเรื่องของพระอนิรุทธ์ผู้เป็นราชันดดา พระกุษณะเป็นเพียงผู้ช่วยเหลืออยู่เบื้องหลังเหมือนบทบาทที่ช่วยอรชุนในมหาการตะ เมื่อพิจารณาเนื้อเรื่องในอุณรุธและอุณรุท จะพบว่าคล้ายเรื่องรามเกียรติอยู่มาก ทั้งลักษณะพฤติกรรมของพระเจ้ากรุงพาน และชักนำพระอุณรุทไปพบนางอุชาโดยมีกว้างทองมาล่อ บทลักษณะเรื่องอุณรุทยังมีเนื้อความผิดเพี้ยนบpaneเป็นมากกว่าอุณรุธคำฉันท์ เช่นมีเรื่องหึงหวงเหมือนบทลักษณะวรรณคดีไทยหลาย ๆ เรื่อง ส่วนตอนพระอุณรุทกล้องช้างและได้นางกินรีมาเป็นชายาก็เป็นเนื้อความอย่างเดียวกับเรื่องสมุทรโพษคำฉันท์ ด้วยเหตุดังนี้ จึงน่าจะมองเห็นได้ชัดว่า การรับอิทธิพลต่างชาติมาเป็นวรรณคดีไทย เรمامกัดแปลงแก้ไขแต่งเติมอยู่บ่อยหรือผสมผสานกัน เสมอแล้วแต่ว่าจะทำให้สนุกสนานถูกตากถูกใจคนอ่านและคนดู (ละคร) อย่างไร

5. นิทานนิยาย

อินเดียได้ชื่อว่าเป็นจ้าแห่งการเล่านิทานแบบนิทานช้อนนิทาน (Tales within tales) ซึ่งวิธีการนี้ได้เผยแพร่ออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเช่น อาหรับและเปอร์เซียก็นิยมการเล่านิทานไม่แพ้อินเดีย นิยามนิทานต่าง ๆ มีความสำคัญที่เป็นบ่อเกิดของวรรณคดี วรรณคดีโดยมากก่อนที่จะมีการ Jarvis เป็นลายลักษณ์อักษร ก็ย่อมมีที่มาจากการนักดื่มขุบประก่อน คือเป็นนิทานนิยาย สุภาษิตเก่าแก่ เล่าสืบมาจากบุพการีของตนเป็นชั้น ๆ ขึ้นไปตามลำดับ บรรดาเรื่องราวนิยายต่าง ๆ ซึ่งเล่าจำ

ต่อปากกันมาช้านานก็จดเอาไว้เป็นตัวหนังสือที่ลับน้อยเรื่อยมา ล่วงเวลาได้หลายร้อยปี นิยายเหล่านั้นได้เลื่อนไปสู่ถิ่นต่าง ๆ เนื้อเรื่องก็ถูกดัดแปลงแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับชนิยม นิယายสั้น ๆ เหล่านั้น จึงเติบโตขึ้นเป็นเรื่องยาว ๆ และกระเดิบกว้างออกไปทุกทิศ หากเรื่องได้รับความนิยมมากก็ถูกขยาย เป็นวรรณคดี อย่างเช่นนิทานเรื่องพระรามที่พระรามณ์ พ่อค้าชาวอินเดีย นำมายเผยแพร่ท่อง ตะวันออก เมื่อเวลาล่วงไปนานข้า นิทานเรื่องนี้ก็ได้รับความนิยมมาก กวีพื้นเมืองของชาติต่าง ๆ ก็แต่ง เรื่องพระรามขึ้นเป็นวรรณคดีของชาตินั้น อย่างรามเกียรติของไทย เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงวรรณคดีอินเดียที่มีอิทธิพลต่อไทย ก็อดที่จะกล่าวถึงนิทานของอินเดียไม่ได้ นิทานอินเดียฉบับเก่าแก่ที่สุดและถือว่าเป็นป่าเกิดแห่งนิทานแห่งหลาย คือ พฤหัสกกา หรือนิယาย เรื่องใหญ่ ผู้แต่งคือ คุณนาณัย แต่งขึ้นในราชพุทธศตวรรษที่ 6-7 ซึ่งต่อมาถูกสูญหายไปในราชพุทธศตวรรษที่ 16 กวีชื่อ เกษมจันทร์ ได้แต่งเรื่อง พฤหัสกกาบัญชรี ขึ้นแทนฉบับเดิมที่สูญหายไป และในเวลาเดียวกัน โสมเทวะ ได้เรื่อง กถาสริตสาคร (คำพูดอันเป็นทะเนินยา) ขึ้นด้วย โดย ร้อยกรองเป็นภาษาอ่านง่ายไม่ย่อเนื้อความที่ยาวให้กระตัดรัดและเรียบร้อยขึ้น แต่กระนั้นก็ยังเป็นหนัง สือใหญ่ขนาด 18 เล่ม (ลัมพ์ก) แบ่งออกเป็น 124 บท (ดุรังค์) เล่มที่แพร่หถายเข้ามาในไทยคือ กถาสริตสาคร “เสรีบารโภเศศ” นิทานเรื่องนี้เป็นภาษาไทยไว้ 2 เล่มคือ กถาบัญชและกถา มุข ส่วนอีก 16 เล่ม ยังไม่มีการแปล ในเล่มต้นคือ กถาบัญช กล่าวถึงมูลเหตุของนิယายว่า พระศรีว่า เล่าให้พระอุมาฟัง เล่มต่อ ๆ ไปเป็นตัวนิယายประวัติ และนิทานดำเนินต่อไป ถ่ายทอดจากชั้น ชั้น กันถ่ายชั้นถ่ายเชิง

ในเล่มต้นได้กล่าวถึงมูลเหตุแห่งนิทานและทำให้เราได้ทราบความเป็นมาของหนังสือ พฤหัสกกา ที่ถือว่าเป็นนิทานเล่มแรกอีกด้วยว่า

“พระอุมาได้ขอให้พระอิศวรเล่านิทานที่ยังไม่เคยมีใครได้ยินได้ฟังมาก่อนเลย และเพื่อบังกัน การร้ายในโลก จึงมีพระโองการห้ามไม่ให้ใครเข้ามาในที่ประทับ มีผู้ค่อยเฝ้าทวารไว้ แต่บุษปทน์ เทพรับใช้ผู้เป็นที่โปรดปรานของพระอิศวรเกิดความโกรธรุ้งหยาดตัวเข้าไปลอบฟัง แล้วนำเอานิทานมหัศจรรย์ที่พระอิศวรเล่าไปถ่ายทอดให้นางชยานั้นเป็นภริยาต่อหนึ่ง นางชยานำนิทานนั้น เล่าถวายพระอุมาด้วยความไม่รู้ ทำให้พระนางกริ่วมากสาปบุษปทน์ไปกิດเป็นนุชชย์ มาลัยวัต-เทพทูลขอโทษจึงถูกสาปด้วย บุษปทน์ที่ไปกิດเป็นมนุชชย์ชื่อวรรุจิ ส่วนแมลัยวัตไปกิດเป็นคุณนาณัย วิธีแก่คำสาปคือ วรรุจิ จะต้องไปเล่านิทานให้กานภูติซึ่งถูกสาปเป็นปีศาจ เมื่อเล่านิทานแล้ววรรุจิจะพันคำสาป และเมื่อภานภูตเล่านิทานให้คุณนาณัยฟังเมื่อใด กานภูตจะพันคำสาปเช่น กัน ส่วนคุณนาณัยจะพันคำสาปเมื่อเล่านิทานเรื่องนี้ให้แพร่หถายไป เมื่อคุณนาณัยได้ฟังนิทานพิพิธ

¹ กระแสร์ มาลัยภารตน์ รวมรวมเรื่อง วรรณคดีเปรียบเทียบเบื้องต้น. (พระนคร : โรงเรียนสตรีในเดิศศึกษา แผนกการพิมพ์, 2516) หน้า 377.

ทั้ง 7 เรื่องจากการ์ตูนแล้วได้จารึกด้วยภาษาไปค่าจี เรียนเรียงเป็นนิทานยาวเจ็ดแสโนโคลอกแล้วทางทำให้นิทานนั้นเพร่หลาย โดยนำไปให้ท้าวศรีสาตรหวานะ แต่ท้าวศรีสาตรหวานะไม่รับ คุณาณั้ยน้อยใจจึงนำเอานิทานทั้งเจ็ดแสโนโคลอกนั้นไปอ่านให้ผู้งสัตว์และหมู่นกในป่าฟังแล้วเผลตันฉบับทึ่งเสีย ท้าวศรีสาตรหวานะได้ยินกิตติศัพท์ที่ผู้งสัตว์พากันไปฟังนิทาน ไม่ยอมไปหาอาหารจึงตรัสรขอนิทานพิพย์ซึ่งถูกเผาไปจนเหลือแค่แสโนโคลอกนั้น คือเรื่องนราหวานะทัตต์ คุณาณั้ยพันคำสาปได้เขียนสรรค์ส่วนพระเจ้าศรีสาตรหวานะกันนิทานที่ได้มาระบุให้เพร่หลายสืบไป

ดังนั้นเรื่องพฤหัติกถาเป็นนิทานที่มีจริงโดยคุณภาพเป็นคนแต่ง หรือจะเป็นเรื่องที่สมมุติคิดแต่งขึ้นก็ไม่ทราบได้ แต่ชื่อของพระเจ้าศรีสาตรawan และชื่อคุณภาพยังมีอยู่จริงในประวัติศาสตร์ของอินเดีย ในราชคริสตศตวรรษที่ 1 นักวรรณคดีบางท่าน เช่น Abrechti Weber กล่าวไว้ใน The History of Indian Sanskrit Literature ว่าคุณภาพมีชีวิตอยู่ในราชคริสตศตวรรษที่ 6

นักประพันธ์ชาวอังกฤษบางคนได้แต่งนิทานเลียนแบบนิทานอินเดียเป็นภาษาอังกฤษ เรื่องที่แพร่หลายในเมืองไทยคือ งานประพันธ์ของนาย เอฟ.ดับบิว. เบน ซึ่งได้นำเนื้อนิทานอินเดียมานำเสนอในเรื่องแต่งขึ้นใหม่ 13 เรื่องด้วยกัน โดยทันเรื่องกล่าวเป็นทำนองว่า ได้ต้นฉบับมาจากพระมหาภูมิผู้หนึ่งซึ่งกำลังจะตายด้วยการโรค จึงได้นำมาแปลเป็นภาษาอังกฤษพร้อมทั้งทำเชิงอรรถอธิบายคำหรือข้อความต่าง ๆ ไว้ด้วย ด้วยวิธีนี้ทำให้เชื่อว่ารายเบนแปลนิทานอินเดียมาจริง จนกระทั่งรายเบนสิ้นชีวิตไปแล้ว จึงได้รู้กันว่าเป็นเรื่องที่คิดแต่งขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามรายเบนคงจะต้องเก็บความจากนิทานในสถาบันศึกษา อย่างเช่น เรื่องปทุมที่ป (The Descent of the Sun) มีเนื้อความใกล้เคียงกับนิทานเรื่องเมืองทองในสถาบันศึกษามาก และนิทานเรื่องนี้เป็นที่มาของวรรณคดีไทยเรื่อง กนกนกร ซึ่งกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) ได้ทรงนิพนธ์ขึ้นจากนิทานล้านสกุณบันภาษาอังกฤษเรื่องเมืองทอง จากสถาบันศึกษา และยังได้เรื่องเมืองทองฉบับภาษาอังกฤษมาอีกฉบับซึ่งมีที่มาจากการคัมภีร์ชื่อ ตริวิกรรมไชยาครี ซึ่งเป็นนิทานเก่าแก่ในพุทธศาสนา

นิทานสั้นสกฤตที่นาย เอฟ. ดับบลิว. เป็น แต่ง 13 เรื่อง ได้รับการแปลเป็นร้อยแก้วภาษาไทย แล้วทุกรเรื่องโดย “แสงทอง” (หลวงบุณยมานพพาณิชย์) รวมอยู่ในชุด วรรณกรรมของแสงทอง ได้แก่เรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. อติรูป (Bible of the Foam)
 2. อรุโณทัย (A Syrup of the Bees)
 3. ขุมความเท็จ (A Mine of Faults)
 4. แหงสาลี่ (An Incarnation of the Snow)
 5. วัตสาตรี (The Ashes of God)

¹ “ເຈົ້າຢາໂຄເສດ, “ການບິນດູ” ການສວິດສາກ (ພະນັກງານ : ອົງກອນກຳຄຸງສປາ, 2507) ໜ້າ 1-150.

6. อปราชิตา (The Livery of Eve)
7. กินมาลี (The Heifer of Dawn)
8. ศัตกรุนชัย (The Substance of a dream)
9. อลิจูมพิตตา (The Draught of Blue)
10. อนงคราดา (The Digit of the Moon)
11. วนวัลลี (The Great God's Hair)
12. นางนาครี (The Essence of Dusk)
13. ปทุมทิป (The Descent of the Sun)

นอกจากเสียงทอง นักเขียนอีกห้าหนึ่งที่แปลเรื่องของ เอฟ. ดับบลิว. เป็น เป็นร้อยแก้ว คือผู้ใช้ นามว่า “ชาตุก” แปลไว้เพียง 3 เรื่องและบอกด้วยว่า เป็น ได้ที่มาจากการต้นฉบับภาษาสันสกฤตเรื่องใด

1. อนงคราดา (Digit of the moon) เป็น แปลจากต้นฉบับภาษาสันสกฤต ชื่อ พาลาตปรถุศศินี
2. ปทุมนคร (Descent of the Sun) แปลจาก ตริวิกรมาราชาครี
3. ดาวรัลลี (Substance of a dream) แปลจากเรื่อง ศรุมโนปมกานติ

นิทานอินเดียเก่าแก้อีกเล่มหนึ่ง มีลักษณะเป็นสุภาษิตร้อยกรองผูกเรื่องเป็นนิทานคือ คัมภีร์ปัญจตันตรา (แปลว่าหนังสือ 5 เล่ม) แต่งขึ้นในราช พ.ศ. 1200 ปี และได้รับการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ เช่น อาหรับ ยินดู กรีก ละติน เยอรมัน และอังกฤษ คัมภีร์ปัญจตันตราที่สองเป็นที่มาของหนังสือ กิตาปaktek เสรียรโගเศ ได้สันนิษฐานว่า คือปัญจตันตราที่เหลือตากทอยมา 4 เล่ม กล่าวถึงการผูกมิตร การแตกมิตร สังคրามและความสงบ ซึ่งแต่งเป็นแบบนิทานหลาย ๆ เรื่อง มีนิทานสุภาษิตรวม 43 เรื่อง ซึ่ง 25 เรื่องในจำนวนนี้นำมาจากปัญจตันตรา

นิทานในคัมภีร์ปัญจตันตราเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจคือ นิทานเวตาล มี 25 เรื่องเรียกว่า เวตาลปัญจวีสติ คือเป็นที่มาของเวตาลปกรณ์ เป็นนิทานที่เวตาลเล่าให้ท้าววิกรมาราทิตย์ฟังและทำให้เกิด นิยาย วิกรมาราทิตย์ อีกเรื่องหนึ่งด้วย ดังที่ “พรรชนแพทัย” (พระยาพณิชยศาสตร์วิชาน) แปลมาจากฉบับภาษาอังกฤษของ ฐานุรา ราเซนทร์ สิงห์ เอกามาเรียนเรียนเป็นภาษาอังกฤษซึ่งว่า Legends of Vikramaditya by Thakur Rajendra Singh ซึ่งมีมาจากภาษาอินดี ซึ่งว่า สิงหานหัตติสี มีต้นฉบับเดิม มาจากฉบับภาษาสันสกฤตอีกที่ ซึ่งสิงหานหัตติสี แปลว่า บัลลังก์มีรูปสามสิบสองรูป เนื้อเรื่องกล่าวถึงบัลลังก์ของท้าววิกรมาราทิตย์ ซึ่งชุดได้ใกล้กรุงธารา ซึ่งเป็นราชธานีของท้าวไช ในสมัยศตวรรษที่ 10 หรือ 11 ในฉบับภาษาอินดี มีต้นเรื่องว่า ชาวบ้านนอกทำไร่แต่งกวางยูที่ ชานเมือง ปลูกสร้างร่างร้านไว้คอยฝ่า แต่เมื่อขึ้นไปบนร่างร้านครั้งใดก็เกิดมีกิริยาอาการดังคน บ้า กล่าวคำเป็นการสนบประมาทห้าไช จึงโปรดให้ชุดดุกพับบัลลังก์ประดับด้วยแก้วแก้วเนาวรัตน์

หาก้ามໄດ້ ມູປັດທະນາຮີປະດັບອົບນັສັງກົດ 32 ຖຸປະເລິດ ທ້າວໄກຫຼັກໃຫ້ນັບລັສັງກົດເຂົ້າໄປໃນພະຈາກ
ວັນ ຂໍອມແໜ່ນຂໍາຮະລັງຍ່າງດີແລະມີພື້ນລອງທາມພະຈາກປະເທດ ເມື່ອຈະປະທັບນັບລັສັງກົດ
ພອກ້າວພະນາກ ມູປັດທະນາຮີປະດັບນັສັງກົດທີ່ວ່າເວັບອອກມາ ແລະນອກວ່າທ້າວໄກຍັງໄມ້ຄູ່ຄວາຈະເຂັ້ນປະ
ທັບ ເວັນເຕີຈະທຽບຄຸນຮ່າມແລະມີເຂານກາພເສມອດ້ວຍທ້າວວິກົມທິດຍື່ຈ້າຂອງເດີມ ແລ້ວຢູ່ນັ້ນກົດເລຳ
ເຮືອງທ້າວວິກົມທິດຍື່ເປັນລຳດັບ

ດັ່ງເຮືອງຂອງວິກົມທິດຍື່ແຕກຕ່າງກັນໄປຕາມສໍາວັນຕ່າງ ຈຸດທີ່ມີຢູ່ນາກນັບ ພລຍສໍາ
ນວນ ເນື່ອຈາກເປັນທີ່ນີ້ຍັກກັນມາກ ຂໍອທ້າວວິກົມທິດຍື່ອາຈະໄມ້ໃຊ້ພະເຈົ້າແຜນດີນທີ່ມີຕັວນຈົງ ຈຸດ
ອາຈະເປັນຄໍາຍົກຍ່ອງພະຈາກມີກັບຕະຫຼາຍພະບອງຄົກທີ່ໄຕໃຊ້ຂຶ້ນເພື່ອເຊີມພະປ່າມກີໄຮຍ
ແຕ່ປະກົງພະນາມທ້າວວິກົມທິດຍື່ໃນວຽກຄົດຂອງອິນເດີຍຫລາຍເຮືອງ

ຄົມກົງປັບປຸງຈັດຕະຣະນີຢັ້ງປັບປຸງທີ່ນາຂອງປະກົມອົກຫລາຍເຮືອງ ເຊັ່ນ ປຶກປະກົມນັ້ນ ນັກຖຸກົມປະກ
ົມນັ້ນ ປັກປັບປຸງນັ້ນ ເປັນຕົ້ນ ນິການພວກນີ້ໄມ້ການວ່ານໍາຕັດນັບນັບມາຈາກທີ່ໄດ້ ສມັຍໄດ້ ໄກເປັນຜູ້
ແປລ ແຕ່ມີຕັດນັບນັບອູ້ນໃນຫອສຸມຸດຫລວງ ສມເຈົ້າການພະຍາດໍາຮັງຢ່ານນິຈຮູານວ່າຄົງຈະຕັ້ງແຕ່ຮັກຄາລ
ທີ 1 ໄດ້ຮັບການຕື່ມິພີ້ ຄົກແຮກສັມຍົບຮັກຄາລທີ 5

ເຮົາຮັບອິທີພລວມຮັນຄົດອື່ນເດີຍໝາດນີ້ໃນລັກຄະນະຂອງການແປລ ໂດຍມາກແປລຈາກກາຫາອັງກຸຫະ-
ຜູ້ແປລຄົນສໍາຄັງຄົກ “ເສົງຍົກໂກເສດ” ນອກຈາກນິການທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ຍັງມີນິການແປງກາສີ ນິການວິສາ-
ມິຕີ (ຄວາມຈົງຮົມນິການຫລາຍເຮືອງ ແຕ່ເຮືອງດັ່ນຄົກເຮືອງວິສາມິຕີ ຈຶ່ງໄດ້ຊື່ດັ່ນນີ້)

8. ມານວັດເບີດເຕີລີດ

ນອກຈາກວຽກຄົດເຮືອງໃຫຍ່ເຮືອງສໍາຄັງແລະວຽກຄົດໝາດຕ່າງ ຈຸດທີ່ກ່າວມາແລ້ວ ເຮົາຍັ້ງໄດ້ຮັບ
ອິທີພລກາງວຽກຄົດທາງອິນເດີຍອົກຫລາຍຍ່າງ ຈຶ່ງໄດ້ຮົມໄວ້ໃນໝາດນີ້ ກ່າວມາຄົກ

ສຸກາມີຕ່າງ ຈຸດທີ່ອິນເດີຍຍັງເປັນຕົ້ນເຄົາໄທເກີດວຽກຄົດໄທຍ້ອົກເລີ່ມໜຶ່ງຄົກ ປະຊຸມໂຄສົງໂຄກ-
ນິຕີ ທີ່ຈຶ່ງເປັນໂຄສົງສຸກາມີຕ່າງແກ່ ແຕ່ງມາແຕ່ຄົກແຮກກົງເກົ່າ ຜູ້ແຕ່ງເລືອກຄາຖາສຸກາມີຕ່າງນຳມາລື ແລະສັນ¹
ສັກຄຸຕ ທີ່ອູ້ນໃນຄົມກົງຕ່າງ ຈຸດ ເຊັ່ນ ຄົມກົງໂຄກນິຕີ ຄົມກົງໂຄກນັຍ ຄົມກົງພະຮ່າມນັກ ໃລໍ່ ແລ້ວແປລເປັນ
ຄຳໂຄສົງເຮັດວຽກ ໂຄສົງໂຄກນິຕີ ຕ້ອມມາເມື່ອພະນາກສົມເຈົ້າພະນັກເສົາເຈົ້າຢູ່ຫຼວງປົງສັງນົກວັດພະ
ເຊຸພຸນ ກົດປົກໃຫ້ສົມເຈົ້າພະຍາດໍາຮັງມາງຄົກຂອງພະຍາດເຊາດີສຽງ ຖຽນຮັບຮົມໂຄສົງໂຄກນິຕີຂອງ
ເກົ່າມາຂໍຮະແກ້ໄຂໃໝ່ໄຫມ່ໄຫ້ເຮັບຮ້ອຍປະເທດ ເພວະຂອງເກົ່າຄັດລອກນາກວິປັດສົກຄາດເຄື່ອນ
ໄປມາກ ເປັນໜັງສື່ອສຸກາມີຕ່າງທີ່ມູ່ງແສດງໃຫ້ຄູ່ງຈັກຕານອັງ ຮູ້ຈັກຜູ້ອັນ ຮູ້ຈັກສິ່ງທີ່ເປັນຫຼາມດາຫຼາມຫາດ
ຂອງມຸນ໌ຍົງ ທີ່ຈຶ່ງເປັນສິ່ງທີ່ເຮົາກັນວ່າ ສັຈຈະຮົມ ຄວາມຈົງຮົມແຫ້ນອັນຫຼືວິດ ຈຶ່ງທັນສັມຍອູ່ຕ່ອດກາລ

¹ ມີຮົມອູ້ນໃຫ້ນັງສື່ອ ປະຊຸມປະກົມນັ້ນ ນັບຫອສຸມຸດແຫ່ງຫາດ (ພະນັກງານ : ຄສລວິທີຍາ, 2504).

นอกจากนิยานนิทาน ปกรณ์แม่ลัวยังมีบทร้อยกรองสั้น ๆ แต่งเป็นแบบลำนำแสดงความในใจ (Lyric Poetry) ซึ่งได้รับการแปลเป็นไทย ที่นำเสนอเมือง (Megadoot) และ ฤทธิ์ห้ามผลงานนิพนธ์ของกาลither ซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษหลายสำนวนด้วยกัน คุณหญิงสมโจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ได้แปลเมฆทูต เป็นโคลงดั้นลงในหนังสือวรรณคดี แต่ค้างไว้ไม่จบ บริบูรณ์ และ “ไสรราวา” ได้แปลโคลงบางบทใน ฤทธิ์ห้าม เป็นคำอันทั่งลงในหนังสือเล่มเดียวกัน เหตุที่วรรณคดีสันสกฤตทั้งสองเรื่องนี้เป็นที่นำเสนอ ก็ เพราะเป็นหนังสือที่มีลักษณะแต่งคล้ายคลึงกันนิริคของไทยมาก จึงเป็นประਯชน์แก่ผู้ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมทั้งสองชาตินี้ ว่าไปที่จริง การแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยได้แก่กาพย์ โคลง ฉันท์ ก็ดัดแปลงหรือรับมาจากร้อยกรองของอินเดีย ตำราคำประพันธ์ของอินเดียที่เป็นต้นกำเนิดคำประพันธ์ร้อยกรองของไทย คือ ตำราฉันท์มาตรฐานอุตติและวรรณพุฒิ ซึ่งสมเด็จกรมพระปรมานุชิตชิโนรสทรงแปลจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย เป็นต้นกำเนิดของคำฉันท์ประเภทต่าง ๆ และตำรากาพย์สารวิสาหินี ก็เป็นต้นกำเนิดของกาพย์และโคลงบางชนิดของไทย เช่น พ.ณ.ประมวลญามารค (หม่อเมจั่นทร์จิราภรณ์) ทรงดัดแปลงโคลงดั้นสินธุมาลา และโคลงดั้นสินธุมาลี มาจากกาพย์โบราณชนิดหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเหมือนโคลงสี่ชื่อ สินธุมาลี แปลว่า ระเบียบคำกล่าวประหนึ่งระเบียบคลื่นในแม่น้ำ บทหนึ่ง มี 28 คำ บทละ 7 คำ ซึ่ง พ.ณ.ประมวลญามารคได้เติมสัมผัสและเอกโถเข้าไป แล้วเขียนใหม่เป็นรูปโคลง

เรื่องคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองเรารองรับรูปแบบมาจากอินเดีย แต่ได้มาดัดแปลงแก้ไขในเรื่องฉันทลักษณ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับใจคนไทยมากขึ้นโดยเพิ่มสัมผัสลงในที่ต่าง ๆ

นอกจากนี้ อินเดียยังมีทฤษฎีว่าด้วยวรรณคดีและกฎหมายที่ว่าด้วยลิลิตะและสำนวนในการประพันธ์ ซึ่งให้อิทธิพลแก่วรรณคดีของไทยด้วย ทฤษฎีของอินเดียมีว่า วรรณคดีนั้นต้องก่อให้เกิดอารมณ์ต่าง ๆ เรียกว่า รส รสนั้นในระยะแรกมี 8 ชนิด ต่อมาเพิ่มเป็น 9 ในที่สุดมี 10 รสต่าง ๆ เหล่านั้นคือ ศฤงคารรส หายสยรส กรุณารส รุทรส วีรรส ภยานกรส พีกุตุรส และอัพกุตรส (รสแห่งความรัก ความขบขันรื่นเริง ความกรุณา ความเกรี้ยวโกรธ ความกล้า ความกลัว ความขะแขยง และความแปลกใจ) ต่อมาเพิ่ม ศานติรส และวัตสัลยรส (รสแห่งความสงบสุข และรสแห่งความรักฉันพ่อแม่ลูก) วรรณคดีไทยก็ประกอบด้วย 4 รส ตั้งชื่อเป็นภาษาบาลี สันสกฤตด้วยว่า เสาร์จนี นารีปราโมทย์ พิโรราหัง สัลลามปังคพิสัย (บทชุมโถม เกี้ยวพาโกรธ และคร่าครวญ)

นอกจากวรรณคดีของเก่าแล้ว วรรณกรรมปัจจุบันของอินเดียก็ได้รับการแปลเป็นไทยอยู่เสมอ โดยเฉพาะผลงานด้านปรัชญาในพินธ์ของรพินทรนาถ ฐานุกร ภริยันเดียผู้ได้รับรางวัลโน-

เบลเม่อ พ.ศ. 2456 เรื่องที่เด่นมากของกษัตริย์คือ คีตากุชารี และ สารนา นอกจากนี้ก็มีงานแปลเรื่องสั้น และนานินิยายของนักเขียนชาวอินเดียอีกมาก ถึงแม้ว่าวรรณกรรมปัจจุบันเหล่านี้จะไม่มีอิทธิพลต่อ วรรณกรรมไทยอย่างชัดเจนเท่าวรรณกรรมในอดีต แต่ก็มีความสำคัญในด้านความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยและอินเดียในด้านวรรณคดีและวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง